ZEGERI BERNARDI
VAN-ESPEN
PRESBYTERI, JURIS UTRIUSQUE DOCTORIS
ET SACR. CANONUM IN ACADEMIA LOVANIENSI PROFESSORIS

JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM
CÆTERAQUE SCRIPTA OMNIA

Decem Tomis comprehensa.

OPUS NATIVÆ INTEGRITATI SUMMO STUDIO RESTITUTUM Episcopis, eorum Vicariis, & Officialibus Ecclesiasticis, ac Laicis Judicibus, Advocatis, Patronis, Parochis, Confessariis, tam Sac. Theologiæ quam Jurisprudentiæ Viris studiosis utilissimum, & apprime necessarium.

EDITIO RECENTISSIMA

Omnibus anteactis longe præstantior, & nitidior, plurimis Tractatibus hactenus ineditis, Litteris, & Monumentis passim suo loco positis, præsertim vero selectis Adnotationibus

CLARISS. DOCT. THEOLOGI, ET CANONISTÆ

JOANNIS PETRI GIBERT

NUPERRIME AUCTA ET ILLUSTRATA,

Adjecto Indice Rerum notabilium totius Operis R. U. J. D. D. ANTONII DE ALTERIIS Pelusiensis Ecclesiæ Primicerii.

TOMUS DECIMUS.

VENETIIS, MDCCLXXXII.
EX TYPOGRAPHIA JOANNIS GATTI,
IN VICO S. RAPHAELIS ARCHANGELI,
SUPERIORUM APPROBATIONE, AC PRIVILEGIIS.

ANTONII CERVONII
NEAPOLITANI BIBLIOPOLÆ
AD LECTOREM
PRÆFATIO.

NOVISSIMAM hanc ZEGERI BERNARDI VAN-ESPEN editionem, omnia ejus scripta complectentem, numerisque omnibus absolutam en, Candide Lector, tibi exhibeo, offeroque. Ipsa itaque quam cæteris hucusque in lucem editis præstat, ex se patet. Laudes adtexere, vel præconia adnectere, superfluum: quisque enim quamvis animi præoccupatione exutus eammet cum aliis jam cusis conferre, inspicere, ac consulere poterit; indeque contra blaterantes vices nostras sustinendo causam dicat.

Exemplar Gallicanum cæteris auctius, uberius, exactiusve, uti in præfatione Tomo Primo adfixa monui, pro nostra conficienda selegi. Notas, Monumenta quamplura, necnon D. Giberti Additiones ad unguem transcripsi, rerumque ordinem accurate distributum servavi, nihilque demum quod cuique offendat, omisi: & a plerisque mendis typographi incuria scatentibus castigatam, emendatamque hanc nostram reddidi.

Quod vero ad postremam Venetam attinet editionem paucis perstringam verbis. Eamdem igitur præ manibus habui, atque accurate examinandam, diligenterque perscrutandam Viro optime merito, & litteris apprime versato, præcipueque omnibus Espenii scriptis, tradidi; qui, ipsamet inspecta, & studiosissime cum Gallica conlata, non absimilem ab altera jam edita in lucem prodiisse constanter adseruit; immo ad unguem fuisse transcriptam testatus est. Fateor tamen lubenti animo, ei, cui præfati demandata fuit cura, oscitanter e calamo excidisse, quod in Veneta editione illi prænotati in Præfatione Tractatus desiderarentur, quique jam cusi exhibebantur, Monumenta nihilominus omnia non integre, immo perplura omissa, in eadem conscripta inspiciuntur; eamque multis capitibus obtruncatam, locis quamplurimis vitiatam, ac depravatam esse sanior litteratorum pars proclamat. Facti, ut iisdem typographi utar verbis, res est. Quisque igitur utramque consulendo de rei veritate certior redditus adversus invidos insurgat, suamque deinde proferat sententiam.

Notas vero, licet aliena manu adsutas, quasque in infinitum quisque augere queat, Doctis supervacaneas, indoctis inutiles fore, nescio qua fronte Typographus asserere non dubitavit. Ipsæ enim notæ non aliter adstruuntur, & cuicumque Operi adjiciuntur, nisi ad ipsius textus, qui aliquam interdum difficultatem, vel quamdam obscuritatem involvit, explicationem, interpretationemque, vel eruditionis ergo, dummodo consonæ, congrueque confectæ reperiantur. Tales enim a Viris in litterarum curriculis optime meritis illæ Espenianis scriptis affixæ reputantur; & ab eruditis, Doctisque non levis sed magni ponderis semper habitæ fuerunt. Indoctis vero non tam inutiles forent, quam ipsummet Espenianum Opus; eo quod nec oculos habent, nec aures, & ad videndum, & ad audiendum quidquid vel doctius, vel elegantius, vel eruditius sparsim in eo axaratum invenitur.

Additiones quidem a D. Gibert Gallico idiomate conscriptas, quæ Concordata, leges, & consuetudines Gallicanas respiciunt, quæque huic nostræ aditioni sunt adjectæ, non tam utiles quam opportunas, ac necessarias adjudicavi: ideoque ipsas juxta Parisiense exemplar ad calcem cujusque Tomi, ut materiarum ordo & series requirebat, adnectere non abs re fore duxi: nam hæ communi omnium sensu ad majorem explanationem, claritatemque Ecclesiæ Gallicanæ disciplinæ, legum, consuedinumque, necnon Concordatorum, mentem animumque legentium conducunt; & ut de iisdem, & de Espenii scriptis a quovis major pleniorque cognitio habeatur. Reliquum igitur est, me illam Parisiensem editionem imitantem hac nostra novissima neminem decepisse, quam certe si quis omnibus aliis excellere inficias rie audeat, sibi ipsi illuderet, & lucem Soli negaret.

Ad præfatam nostram igitur recentem editionem devenio, eamque commodiorem, exactiorem, uberioremque cæteris hucusque editis absque ulla hæsitatione esse cuique compertum est; nam eam a plerisque mendis vel typographi incuria, vel ejus, cui revidendi cura erat demandata, oscitantia, castigatam, emendatamque, ea, qua, licuit, diligentia reddidi: nec laboribus, nec sumptibus vel minimum quidem pro eadem conficienda parsi. Gallicam uti uberiorem locupletioremque sum imitatus, Gibertinas Additiones inserui, adstructas notas transcripsi, immo quamplurimas, quæ huic nostræ editioni respondent, adjeci remissivas ad Jus Ecclesiasticum Universum, & præcipue quum quædam scitu digna adnotantur, ac alibi de iis pertractatum est. Insuper Tractatum, qui inscribitur, *Æquitas sententiæ Parlamenti Mechliniensis in causa ventilata & decisa inter Clariss. D. ZEGERUM BERNARDUM VAN-ESPEN & Reverendissimum D. PETRUM GOVAERTS Diœcesis Sylveducensis Vicarium Apostolicum &c.* quique in aliis editionibus, & præsertim in utraque Veneta, desideratur; & alterum, qui titulum præsefert, *Responsio Epistolaris de numero Episcoporum ad validam ordinationem Episcopi requisito &c.* in nulla alia usque nunc edita editione, ac etiam in Parisiensi, quod scitur, occurrentem, communi bono excudere curam omnem adhibui, atque inserui.

Elenchum itidem cujusque Tractatus vel Opusculi, ac materiarum occurrentium pro legentium bono unicuique volumini præfigere curavi, & ut statim quidquid Volumen illud complectitur, pateat, & initio quisquis inspiciat.

Indicem denique Rerum notabilium tam in Jure Ecclesiastico Universo, quam in cæteris aliis Operibus sive Tractatibus occurrentium numeris omnibus absolutum Viro Espenianis scriptis apprime versato, cui conficiendi curam demandavi, concinne elaboratum, accurateque exaratum, hunc tantum Tomum complectentem, adnexui; & pro legentium utilitate uberiorem, auctiorem, exactioremque reddidi; qui non Tomos tantum, paginas, & columnas cujusque paginæ, sed & numeros & paragraphos cujusque Tractatus, Romanis Arabicisque numeris designatus, indicat.

Sequentes notæ, quæ quasdam difficultates explanant, extra ordinem vagabantur, & in Gallico exemplari post Monumenta Primo Volumini adhærent; easdem huic Tomo Decimo sub initio affixi, paginarum numerum, ad quas referuntur, designando.

Hæc de Espenianis Scriptis, quoad potui, collegi; & exacte Gallicanam editionem, ordinemque in ea tributum, ac methodum servatam ad unguem prosequendo, recentem nostram in hanc formam redegi. Cæterum nostros hosce labores, operam, industriamque omnem communi bono destinatam quisque prosequi curet, studeatque. Vale.

NOTA

NOTA ELUCIDANS DIFFICULTATEM

QUÆ ORIRI POTEST EX NUMERO IV.

Cap. IV. tit. IX. col. 1. pag. 40. n. 4. Primi Tomi hujus editionis.

INFRA ſcriptus requiſitus declarare mentem ſuam circa quemdam locum Operis ſui, quod inſcribitur: *Jus Eccleſiaſticum Univerſum*, &c. Parte 1. Tit. IX. cap. IV. n. 4. pag 40 ubi ſic legitur: Si VICARIUS *ſit in aliqua cauſa ſuſpectus, providet Capitulum; atque vi Juriſdictionis apud ipſum remanentis de cauſis ſuſpectationis cognoſcit, ut tradit Fagnanus ad cap.* HIS QUÆ *ii de Majorit. & Obed. n.* 76.

An ſcilicet hiſce verbis infra ſcriptus voluerit docere, quod juxta diſciplinam & praxim Belgarum Capitulum, Sede vacante, cognoſcat de cauſis ſuſpectationis ſeu recuſationis juridice adverſus perſonam & judicium *Officialis* propoſitæ?

Declarat, mentem ſuam nullatenus fuiſſe iſtis verbis docere, quod juxta praxim Belgarum Capitulum Cathedrale, Sede vacante, cognoſcere poſſit de cauſis ſuſpectationis contra *Officialem*, qui Juriſdictione *contentioſam* exercet, intentatæ: Sed duntaxat quod Capitulum cognoſcere queat de cauſis ſuſpectationis propoſitæ adverſus *Vicarium*, qui tantum habet Juriſdictionem in *Voluntariis & Spiritualibus*, & qui proprie ſecundum praxim Belgarum vocatur *Vicarius generalis*; de quo ſolo hoc capite agebatur.

Neque enim capitulo etiam Cathedrali fas eſt poteſtatem *Officialis* ad certas cauſas reſtringere, vel modum illi præſcribere, quo in Juriſdictionis ſuæ exercitio procedat, quod tamen Capitulum poſſe circa *Vicarium*, expreſſe eodem illo capite notavit infra ſcriptus; ut proinde vel ex hoc evidens ſit, infra ſcriptum unice de *Vicario* in ſpiritualibus hic agere voluiſſe.

Ulterius nunquam incidit vel dubium ipſi infra ſcripto, quod *Officialis* a Capitulo ſemel conſtitutus poſſet pro arbitrio revocari: hoc tamen circa *Vicarium* non ita certum eſſe ibidem indicavit.

Igitur quod ex Fagnano loco citato adduxit infra ſcriptus, unice adhibuit, ut etiam per auctoritatem illius Canoniſtæ probaret, Juriſdictionem *Vicarii*, nimirum in *Voluntariis*, dependentem eſſe a Capitulo, penes quod ipſa ſemper radicaliter remaneat: quamquam Fagnanus praxim Italiæ ſecutus *Vicarium* & *Officialem* confudiſſe non ignoretur.

Neque ſane aliud infra ſcripto incidere unquam potuiſſet; cum notorium ſit, ſecundum conſuetudinem & praxim Belgarum capitula Cathedralia, Sede vacante, nullum habere Epiſcopalis Juriſdictionis contentioſæ exercitium, nullum Tribunal aut Forum contentioſum, neque Curiam, neque Miniſtros, puta Promotorem, Apparitores, aut ſimiles, ſaltem in ordine ad ſtrepitum Forenſem: quia licet quædam capitula habeant ſimiles Miniſtros, eos habent, ut exerceant quamdam Juriſdictionem non *contentioſam*, ſed *correctionalem*; idque duntaxat in illos ſibi ſubditos, qui de gremio Eccleſiæ ſuæ exiſtant.

Quin licet Epiſcopus conſtituat ſuum *Officialem*, tamen praxis Belgio notoria habet, ut cauſa ſuſpectationis contra *Officialem* allegata non deferatur ad Epiſcopum decidenda, ſed juxta jus commune ad arbitros a partibus eligendos.

Ita declaratum Lovanii hac 13. Novembris 1726. erat ſignatum Z. B. Van-Eſpen J. U. D. & Prof.

EDITORIS NOTÆ
IN CONCORDATA GERMANICA
QUÆ REFERRI DEBENT

Ad paginam [illegible]6. col. 1. cap. 2 tit. XIII. sub [illegible] in Nota.

PRIMI TOMI HUJUS EDITIONIS.

Espenianorum Operum Editor promiserat Dissertationem in Concordata Germaniæ, habita 19. Martii anno 1448. Nicolaum V. summum Pontificem inter & Fredericum III. Imperatorem; at propter rationes, quas referre supervacaneum foret, notas quasdam dissertationis loco duntaxat subjicit.

I. Quidem notandum est in istorum Concordatorum paragrapho *de cæteris*, ob variam cujusdam parentheseos positionem difficultates varias procreari. Sic autem legitur in novis Cleri Gallicani commentariis tomo undecimo, pag. 1818. *col.* 2.

„ De cæteris dignitatibus & beneficiis quibuscumque, „ sæcularibus & regularibus vacaturis, ultra reservatio„nes prædictis (majoribus dignitatibus post Pontifica„les in cathedralibus & principalibus in collegiatis Ec„clesiis exceptis) de quibus jure ordinario providetur „ per illos inferiores, ad quos alias pertinet; placet „ etiam nobis quod per quamcumque aliam reservatio„nem, gratiam expectativam, aut quamvis aliam di„spositionem sub quacumque verborum formula per „ nos vel auctoritate nostra factam vel faciendam; non „ impediemus nos quominus de illis cum vacabunt de „ Februarii, Aprilis, Junii, Augusti, Octobris, & De„cembris mensibus, libere disponatur per illos, ad quos „ eorum collatio, provisio, præsentatio, electio, seu „ quævis alia dispositio pertinebit, reservatione, alia„ve quavis dispositione, auctoritate nostra factis, vel „ faciendis, non obstantibus quibuscumque “.

Pro varia ratione collocandi prædictam parenthesim, variæ nascuntur difficultates circa collatorem, qui conferre debet majores dignitates, quæ post Pontificales in cathedralibus Ecclesiis primum locum obtinent. Sunt Canonistæ, qui contendunt post hæc verba *Ecclesiis exceptis* claudendam esse parenthesim; & ea videtur esse opinio Auctoris novorum commentariorum Cleri Gallicani; porro qui ita sentiunt, arbitrantur penes esse summum Pontificem in quocumque mense jus disponendi de majoribus dignitatibus, quæ post Pontificales in Cathedralibus primum locum obtinet.

At sunt alii Canonistæ, qui ulterius parenthesim collocant, scilicet post hæc verba *ad quos alias pertinet*. Qui hanc parentheseos positionem vindicant, hi contendunt collationem majorem dignitatum post Pontificales esse penes Ordinarium, aut penes Capitulum quod eligit.

Sunt qui nullam agnoscunt parenthesim; revera in textu autographo & primigenio non comparet parenthesis; at ejus defectus nedum minuat difficultatem, videtur illam magis augere.

Ubinam igitur collocanda est parenthesis? nescio.

Nec nostrum inter eos tantam componere litem.

Hac de re consuli possunt scripta, quæ duo litigantes Canonici de Præfectura Ecclesiæ Cameracensis sibi invicem opposuerunt; hi autem Canonici sunt D. De la Verdure de Gaverelle ex una parte, & ex altera D. Robertus Filamaurice: uterque scripta pro jure suo defendendo publici juris fecit septem abhinc annis neuter sua causa cecidit; adhuc sub judice lis est, ut creditur.

II. Quæritur utrum sint quædam in Galliarum Regno civitates, in quibus circa modum beneficia conferendi, Concordata Germanica observentur.

Respondeo: Vel agitur de civitatibus, quæ Imperio Germanico obnoxiæ erant, quando Concordata habita sunt; vel de civitatibus, quæ tunc huic imperio esse desierant, aut numquam fuerant obnoxiæ, vel agitur de civitatibus, circa quas dubium est, an tum ad Germanici Imperii dominium pertinerent.

Si de civitatibus, quæ Imperio obnoxie erant, quando Concordata inita sunt, agatur; arbitrantur Canonistæ in iis observari Concordatorum executionem, modo suarum prærogativarum conservatio a Rege Galliarum promissa civibus fuerit, aut restituta.

Si quæstio tantum sit de civitatibus, quæ ad imperium neque mediate neque immediate pertinebant, fatendum est penes omnino esse Galliarum Regem, ut iis Concordatorum observationem permittat, vel recuset. Videndum igitur est utrum jus ea observandi concesserit, vel ab ejus prædecessoribus concessum fuerit.

Si tandem quoddam adesse videatur dubium, an eo tempore, quo facta sunt Concordata, istæ civitates fuerint jure legitimo obnoxiæ Imperio Germanico, aut an Concordata libere acceptaverint; tunc ut nulla difficultatis ratio habeatur, concedere solet summus Pontifex Bullam, quæ privilegium, quod idiomate Gallico *Indult ampliatif* nuncupant, complectitur.

Ea responsio clarior fiet verbis Domini Talon, quæ ex una ejus orationibus causidicis desumpta sunt (*Tom. 1. du Journ des Audien. l. 3. ch. 89. ed. 1678.*) Ecce viri doctissimi contextus.

L'Empereur & les Princeps d'Allemagne, ne voulant pas etre de moindre condition que les François traiterent avec le Pape Nicolas V. & firent le Concordat Germanique l'an 1447. (a) *Et parce que l'Eveche de Metz & le pays Messin n'a jamais ete une province d'Allemagne, etant ainsi au deçà du Rhin, sinon en consequence de l'usurpation qui en avoit ete faite le Pape par sa Bulle de 1450. declara l'Eveche de Metz etre compris dans le Concordat Germanique & cette Bulle s'appelle un Indult ampliatif, dans lequel Concordat Germanique le Pape se reservant la provision aux Benefices la moitie de l'annee, il consent que l'election ait lieu pour les Eglises Cathedrales & Metropolitaines, & promet de ne point user de reserves & graces expectatives, qui empechent les Ordinaires en la liberte de leurs fonctions dans les mois qui leur sont delaisses.* Huc usque Orator facundissimus D. Talon, cujus oratio plurimam lucem effundit in loca, quæ in Concordatis Germanicis quamdam obscuritatem involvunt, quare non pigebit eam pervolvisse.

Sexta Augusti anno 1672. ea quæstio agitata est in Senatu Metensi, an Concordata Germanica in Diœcesi Tullensi observari debeant; an vero Concilii Tridentini decreta, quæ Beneficiorum collationem spectant, in eo Episcopatu recepta fuerint. Ut innotescat quid hac de re dictum fuerit, consulantur quæ collegerunt Auctores Diariorum Palatii, in fol. tom. I. p. 290. &c. edit. Paris. 1701.

III. Inquiret fortasse nonnemo, an Protestantes Concordatorum Germanicorum rationem aliquam habeant?

Respondeo: Protestantes Germanicos ab eorum jure quoad omnes articulos recessisse. Quippe ubi de jure canonico litigant, confugiunt ad pacem, quæ *religiosa* vulgo dicitur, aut ad Imperii recessus, qui eam stabiliunt, vel ad pacis VVestphaliæ instrumentum in iis momentis, quæ de rebus Ecclesiasticis agunt. Quid de Concordatis Germanicis sentiant Protestantes, referunt Schilterus in calce *institut. juris canon.* Linkius in *differt. de Concordat. nat. German.* Bohemerus in *jure ecclesiastico Protestantium, tom. 1. l. 1. tit. 3. de Constitutionibus, p. 146. &c.* & *littera intercessionales* ad Leopoldum Cæsarem directæ an. 1703. apud Fabrum, tom. 9. p. 774.

IN-

(a) Rectius sentiunt, qui ad annum 1448. Concordata Germanica referunt. Consule Corpus Diplomaticum a viro erudito Dumont collectum. Tom. I. pag. 164. col. 2. ad notam secundam.

INDEX RERUM, ET CAPITUM.

CAPUT PRIMUM.

APPENDIX MONUMENTORUM.

TRA-

TRACTATUS DE RECURSU AD PRINCIPEM.

CAPUT PRIMUM.

De auctoritate & obligatione Principis protegendi Subditos, notanter Ecclesiasticos, contra violentias Judicum Ecclesiasticorum.

§. I.

Principis est protectionem suam Subditis oppressis impendere.

IDeo Principes super Regna & populos a Deo præcipue constituti sunt, ut Subditos infirmiores *vim* & *injuriam* patientes vindicent, ac adversus potentiam protegant. *Si videris*, inquit Rex Salomon, *Ecclesiastici, cap. 5. ℣. 7. & 8. calumnias egenorum, & violenta judicia, & subverti Justitiam in provincia, non mireris super hoc negotio: quia excelso excelsior est alius, & super hos quoque eminentiores sunt alii*; ut (si priores *judicio violento & subversa justitia* egenos oppresserint) hos protegant, ac in illos animadvertant. *Et insuper, si & hi defecerint, universa terra Rex imperet servienti*. Hinc Rex David prædicens *Ps. 71. ℣. 12. 13. 14.* felicitatem futuri Imperii Regis Salomonis, ait: „ Humiliabit *calumniatorem*, liberabit *pauperem a potente, &* *pauperem cui non erat adjutor . . . animas pauperum salvas faciet . . . ex . . . iniquitate redimet animas eorum: & honorabile nomen eorum coram illo*.

Cum autem ejusmodi violentiæ & oppressiones non valeant reprimi nisi validiore manu & pœnarum metu, Deus Principibus tanquam Ministris suis gladium commisit; de quo monens Apostolus ait: *Si malum feceris, time: non enim sine causa* (Princeps) *gladium portat. Dei enim Minister est, vindex in iram ei qui malum agit*. Rom. c. 13. v. 4.

Si igitur Dei ministri sunt & potestatis divinæ participes, tenentur ipsius exemplo inferiores adversus potentiorum *vim* & *violentiam* omnino vindicare: Deus etenim in eo potissimum virtutem & justitiam suam manifestat, *ut egenos & pauperes de manu potentis eripiat, & adjutorem & protectorem eorum se in tempore tribulationis ostendat*. Ps. 81. v. 4. p. 36. v. 39.

Quapropter Principibus severe præcipit Dominus, *facere judicium & justitiam, & liberare vi oppressum de manu calumniatoris*. *Jeremiæ cap.* 22. v. 3. Ideoque Canon 23. apud Gratianum caus. 23. qu. 5. *Regum officium est proprium facere judicium & justitiam, & liberare de manu calumniatorum vi oppressos*.

Principes etiam Christiani nihil gloriosius, nihil honorificentius duxerunt, quam Regis Regum exemplo oppressorum patres & protectores nuncupari, suaque Tribunalia eis tuta & opportuna asyla præbere. Id quod Magno Constantino adeo sanctum fuit, ut sanctione publica declaraverit in L. *Unica*, Cod. *Quando Imperator inter*, &c. *Quod si pupilli vel viduæ aliique fortuna injuria miserabiles judicium nostræ Serenitatis oraverint, præsertim cum alicujus potentiam perhorrescunt, cogantur eorum adversarii examini nostro sui copiam facere*.

Id ipsum insitum fuit Clementissimis Principibus nostris Belgii: Joannes Dux Brabantiæ jam an. 1312. per antiquissimas tabulas Legum hujus Ducatus, vulgo *den Lands-Charter*, sanxit *art. 17. Quod Monachi, Moniales, Presbyteri, & qualescumque Religiosi, si quo modo offendantur, ad ipsius Ducis Judices pertineant*, nimirum ut ab injuriis & violentiis liberentur.

Philippus Bonus anno 1451. per Litteras solemnes pollicetur, tam suo quam Successorum nomine *art.* 3. *se vindicaturum quoscumque Subditos Brabantiæ ab omni injusto & indebito Jurisdictionis Ecclesiasticæ exercitio; seque in contraventores severe animadversurum*. Cujus articuli tenorem per alteras Litteras datas anno 1457. renovavit, ejusque exactam observantiam Brabantiæ Statibus inviolabiliter pollicitus est.

Ejusdem articuli observationem Principes nostri in sua Inauguratione solemniter jurejurando promittunt, ac una per 1. art. *Læti introitus* sancte pollicentur *se non permissuros ut nullo modo aliqua vis aut violentia inferatur Prælatis, Abbatiis, Baronibus, Nobilibus, ac fidelibus incolis & subditis Ducatus Brabantiæ; neque laturos ut extra ordinem Juris tractentur, sed effecturos se ut in omnibus tractentur servato Juris ordine*.

Consiliarii etiam Brabantiæ in sua ad Consilium illud assumptione tenentur Statibus hujus provinciæ juramento interposito prælatorum articulorum observantiam promittere.

Pupillorum autem, viduarum, aliarumque miserabilium personarum sub violentia potentiore gementium, est perpetuum etiam his temporibus privilegium, ut adversarios suos ad Curiam Principis, etiam in prima instantia in jus vocent: *ubi nec violentiæ locus datur, nec avaritiæ vitia formidantur, ubi & innocentia profugium, & calumniatores jus possunt invenire districtum*; uti loquitur Theodoricus Rex apud Cassiodorum *lib. 4. cap. 9.*

Quæ omnia evidenter docent ad Principem tanquam oppressorum protectorem hoc pertinere, ut Subditos præsertim imbecilliores vindicent adversus *calumnias, violenta judicia, subversionem Justitiæ*; cum ei *sit proprium liberare de manu calumniatoris vi oppressos*.

§. II.

Protectio Principi ita competit, ut eam abdicare nequeat.

SUBDITORUM benigna protectio adeo Principibus est propria, ipsorumque regimini essentialis & necessaria, ut eam nullatenus abdicare possint: non enim ob alium finem Deus constituit Principes, quam ut sub ipsis populus *quietam & tranquillam vitam agat in omni pietate & castitate*. 1. Timoth. c. 2. v. 2.

Per *vim* autem & *violentiam* cum constet publicam quietem & tranquillitatem eo magis perturbari, quo sunt potentiores aut majori auctoritate prædití, qui vim exerceant: quis dubitet Principem hanc protegendi & coercendi potestatem, quam simul cum Imperio divinitus accepit, a se abdicare non posse, quin simul & Imperio renuntiet: *non enim sine causa gladium portat; Dei enim Minister est, vindex in iram ei qui malum agit*. Rom. c. 13. v. 4.

Unde jam pridem recte dixit Salgado in *Epilogo proœmiali*: „ *Protectionem & subditorum defensionem* cum ipso *simul Regno* ab origine ortam esse, ita ut Regni objectum sit & causa finalis: Regnum siquidem (ait) propter *protectionem vi oppressorum*, non protectio propter Regnum aut Regem, creatum est a Rege Regum & Domino Dominantium Deo, ab ipsoque supremis Principibus temporalibus datum. „ Unde *Vassallorum defensio* (infert) „ provide meritoque proprium Regis officium dicitur, attributum naturale inhærens visceribus Regiminis, & qualitas infixa ossibus ac substantiæ Diadematis: ita ut *Regimen* & *protectio* unum sit effectum continens, *indissolubile* & *inseparabile*, quæ nec a *Rege tolli possunt, nec a Regimine* (cujus est anima) *separari, nisi simul & cum Regno eradicetur*, qui de *Regalibus* est in signum competens supremæ Potestatis quam sequitur, sicut umbra corpus, & qualitas subjectum. „

Notatque Annæus Robertus *lib. 3. Rerum judicat. c. 1.* Principes hanc Subditorum suorum protectionem tanquam primum numerasse sui Diadematis Regalis ornamentum; eique proprie & per eminentiam nomen *Regalia* attributum voluisse. „ Hoc jus (pro-

,, tectionis, inquit,) tanta dignitate commendare voluerunt majores nostri, ut licet nomen *Regalia* generale sit, multaque sua universali appellatione comprehendat, tamen huic uni rei, præter cætera Regii Sceptri jura, eximia quadam, speciali prærogativa, *Regalia* appellationem tribuere visum est. ,,

Hinc concludendum cum Francisco Salgado in *Suppl. ad Sanct. part. 1. cap. 1. n.* 109. & 110. post Cancerium, Covarruviam aliosque ibi citatos: *Regalias quæ competunt Regi, in signum supremæ Jurisdictionis, ut.... per oppressos ad eum recurratur, Principem a se abdicare non posse, nisi Regiæ Sedi renunciet.*

Principes Belgii speciali titulo ad conservationem hujus juris adstringuntur, cum in eorum *Læto introitu* seu Inauguratione solemni, contractu, etiam jurejurando interposito, sancte promittant Brabantiæ Statibus, se Subditos suos adversus omnem *vim & violentiam* efficaciter protecturos, ut supra ostensum est.

Jurant præterea se perpetuo inviolate conservaturos *Ducatus Brabantiæ ac ejus incolarum jura, privilegia, libertates, consuetudines, usus & inveteratos mores*; seque omnino effecturos ne quid ullatenus contra ea attentetur. Porro quomodo ea Subditis suis inviolate conservabunt, nisi eos potenter & benigne contra quoscumque protegant & ante omnia restituant, si per *vim & violentiam* fuerint spoliati.

§. III.

Princeps protectionem suam debet omnibus Subditis, & speciatim adversus Superiores.

PRINCIPEM teneri protectionem suam impartiri omnibus omnino Subditis tanquam *Dei ministrum & vindicem*, apud quem non sit personarum acceptio, luculenter docent sacræ Litteræ.

Constitutis super populos Principibus, Tribunis & Centurionibus præcipit Moyses: *Audite illos, & quod justum est judicate; ita parvum audietis ut magnum: nec accipietis cujusquam personam, quia Dei judicium est.* Deut. c. 1. v. 17. & Levit. c. 19. v. 15. *Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. Juste judica proximo tuo.* Et Rex Salomon: *Aperi os tuum muto, & causis omnium filiorum qui pertranseunt: aperi os tuum, decerne quod justum est, & judica inopem & pauperem.* Prov. c. 31. v. 9. increpatque severe Judex Judicum judices illos iniquitatis, qui vultum potentum sic honorabant: *Usquequo* (inquit) *judicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis? Judicate egeno & pupillo: humilem & pauperem justificate: eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate.* Ps. 81. ℣. 2. 3. 4.

Est igitur manifestum Principes Decreto divino adstrictus esse omnibus omnino Subditis sine acceptione personarum impendere protectionem; & non superioribus tantum adversus subditos, sed & adversus superiores administrandam esse justitiam subditis, dum a superioribus oppressi justitiam inclamant.

Sane si subditi non essent audiendi adversus superiores, dum ab iis inique divexantur, bonis spoliantur, muniis, officiis, functionibus violenter exuuntur; quid aliud per Imperium grassaretur, nisi summa illa calamitas quam deplorat Sapiens in Ecclesiaste: *Vidi calumnias quæ sub sole geruntur, & lacrymas innocentium, & neminem consolatorem; nec posse resistere eorum violentiæ cunctorum auxilio destitutos.* Cap. 4. ℣. 1. 2.

Quinimmo protectio Regia subditis impendenda tunc proprie locum habet, cum hi a superioribus opprimuntur. Superiores enim, cum non facile ab inferioribus violentiam patiantur, sintque sua auctoritate adversus eam satis tuti, raro adversus inferiores protectione indigent. Ubi e contrario inferiores *præsertim* imbecilliores se adversus vim superiorum defendere nequeunt, nisi excelsiori & potentiori manu adjuti.

Hinc merito statuit Canon 23. Caus. 23. qu. 5. *Regum officium proprium est præbere auxilium iis qui facilius opprimuntur a potentibus.* Immo vult Canon, *ut non solum non eripiant, sed ne patiantur quidem per suam connivientiam ab aliis contristari.*

Ad quod exstimulari debent magnanimitate fortis & sancti Viri Moysis, *qui cum vidisset quemdam injuriam patientem, vindicavit illum, & fecit ultionem ei qui injuriam sustinebat.* Act. cap. 7. v. 24. de quo ita Ambrosius apud Grat. d. C. Can. 7. qu. 3. *In depellenda injuria lex virtutis est. Qui enim non repellit a socio injuriam, si potest, tam est in vitio, quam ille qui facit. Unde S. Moyses hinc prius orsus est tentamenta bellicæ fortitudinis: nam cum vidisset Hebræum ab Ægyptio injuriam accipientem, defendit.* Exod. cap. 2. v. 12.

Tenentur itaque Principes potentem suam manum benigne & facile, quinimmo ultro sic oppressis porrigere; quo fiet ut administrando justitiam, pacem publicam conservent, ac ita Imperium suum & Thronum stabiliant. *Rex enim qui judicat in veritate pauperes,* (inquit Rex Salomon) *thronus ejus in æternum firmabitur.* Prov. c. 19. v. 14.

Etenim si infirmioribus hæc denegetur justitia, aut non facile administretur, omnia in Imperio susdeque verti necesse est. *Remota enim justitia, quid sunt Regna,* ait magnus Augustinus, *nisi magna latrocinia?* De Civitate Dei, lib. 4. c. 4.

Ut mirum non sit? si vel ob hanc causam Regna a Regibus auferenda esse Dominus Dominantium edixerit: *Regnum a gente in gentem transfertur propter injustitias.* Ecclesiasticus c. 10. v. 8. Animadvertit etiam eruditissimus Vir Salgado *de Regia Protectione*, præl. 1. num. 46. *in pluribus divinarum Litterarum locis legi, sæpissime Dei potentiam curasse, Regna erigere, mutari, & interire, Regesque dejicere, alios creare & vocare, ut ab aliorum tyrannide & oppressione populum tueantur & liberent.*

Quare recte dixit Josephus Sele *de Inhibit.* c. 8. §. 3. num. 58. *Quod Principes de jure divino & humano possint, immo teneantur ad conservationem pacis & tranquillitatis Reipublicæ Christianæ tollere violentias & oppressiones omnes.*

Ad ipsum igitur (Principem) *omnes promiscue... vi oppressi pro auxilio & defensione naturali merito confugiunt, ut propulsetur, tollaturque & levetur violentia... sine quo recursu magnas turbationes, injurias & scandala tota Respublica universalis pateretur.* Salgado in *Epilogo proœmiali*, de protect. Reg.

Certe Principes nostri hanc suam protectionem in *Læto Introitu* sic spondent & jurant, ut ad *omnes* Ducatus incolas & subditos pertineat (*a*). Vide supra.

§. IV.

Protectio Regia etiam impendenda Clericis.

CLERUM omnem tanquam membrum & partem Reipublicæ, Principibus subjici, expeditum est. *Omnis* enim *anima* (teste Apostolo ad Rom. 13. v. 1.) *potestatibus sublimioribus subdita sit. Etiamsi Apostolus sis,* (ait S. Chrysostomus ad hunc locum) *si Evangelista, si Propheta, sive quisquis tandem fueris, neque enim pietatem subvertit ista subjectio.* Et Theodoretus: *Sive sit Sacerdos aliquis, sive Antistes, sive monasticam vitam professus, iis cedat quibus sunt mandati Magistratus.* Idem in hunc locum Apostoli scribit *Œcumenius*. Hinc hujus subjectionis S. Bernardus Epist. 42. serio admonet Henricum Archiepiscopum Senonensem: ,, Intelligitis quæ dico? Cui honorem, honorem. *Omnis anima,* inquit, *potestatibus sublimioribus subdita sit:* si omnis, & vestra; quis vos excepit ab universitate? Si quis tentat excipere, conatur decipere. ,, Faceturque S. Gregorius Magnus Pontifex Romanus lib. 2. Epist. 61. *potestatem supra omnes homines Imperatoribus* (quos Dominos suos vocat) *cælitus datam esse; seque jussioni eorum subjectum esse.*

Quid plura? Romanos Pontifices agnovisse Principes *Dominos* suos esse, adeoque *jussioni* eorum subjectos, evincit *Liber diurnus Romanorum Pontificum* in lucem editus per Joannem Garnerium Jesuitam, in quo quæ agenda Pontifici præscribuntur, ac capitis 1. tit. 1. continet *Indiculum scribendæ Epistolæ ad Principem.*

Superscriptio: *Domino piissimo & serenissimo, Victori ac Triumphatori Filio, amatori Dei & Domini nostri Jesu Christi ill. Augusto, ill. Episcopus servus servorum Dei.* Et subscriptio ejus: *Piissimum Domini Imperium gratia superna custodiat, eique omnium gentium colla substernat.*

Cum igitur totus Clerus Principibus subsit, evidens est ei æque impendendam esse protectionem ac laicis: omnibus enim Subditis, ut §. præcedenti ostensum, eam tenetur Princeps impendere.

Immo, ut recte advertit Salgado *de protectione Regia*, præl. 2. n. 72. *Defensio Regia potius convenit Ecclesiæ, & Ecclesiasticis personis, quam aliis, quia arma non ferunt.* ,, Quam protectionem (ait in *Epilogo proœmiali*) omni jure naturali, Divino & positivo, tam Canonico quam Civili, (& consuetudine immemoriali, præl. 3.) Rex supremus exhibere *adstringitur* Vasallis *oppressis*, non solum laicis, *sed multo fortius Ecclesiasticis personis*, tum tanquam *Dei Ministris & majori defensione indigentibus*, non utentibus materialibus armis, sed spiritualibus tantum, nempe lacrymis, jejuniis, orationibus, carnisque maceratione, & sui ipsorum abnegatione, nec non modestiam & charitatem profitentibus; tum etiam, quia sunt pars populi, membra & cives Reipublicæ temporalis. ,, Quod multis auctoritatibus adstruit *prælud.* 71.

Hujus muneris Regalis sedulo & frequenter Principes admonuerunt ipsi Episcopi, ac Summi Pontifices, S. Leo Magnus ad Cognominem Augustum Epist. 125. *Debes incunctanter advertere Regiam potestatem tibi non solum ad mundi regimen, sed maxime ad Ecclesiæ præsidium esse collatam, ut ausus nefarios comprimendo, & quæ bene sunt statuta defendas, & veram pacem his quæ sunt turbata restituas.* S. Gregorius Magnus ad Mauritium Augustum Epist. 6. lib. 7. *Omnipotens Deus Pietatem Vestram pacis Ecclesiasticæ fecit esse custodem.* Concilium Parisiense ex quatuor Provinciarum, nempe Rhemensis, Senonicæ, Turonicæ & Rothomagensis Episcopis anno 829. celebratum, lib. 2. cap. 2. *Cognoscant Principes sæculi Deo debere se reddere rationem propter Ecclesiam quam a Christo tuendam suscipiunt: nam sive augeatur pax & disciplina Ecclesiæ per fideles Principes, sive solvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam Ecclesiam credidit.* Extat apud Gratianum *Can.* 20. *Caus.* 23. *qu.* 5.

In Benedictione etiam & Coronatione Regis, dum Episcopus Regi gladium tradit, sic loquitur in *Pontificali Rom.* ,, Accipe gladium in defensionem *sanctæ Dei Ecclesiæ* divinitus ordinatum .... ut in hoc .... vim æquitatis exerceas, molem iniquitatis exerceas, molem iniquitatis potenter destruas, & *sanctam Dei Ecclesiam*, ejusque fideles propugnes ac protegas, nec minus *sub fide falsos* quam Christiani nominis hostes execreris ac dispergas. ,,

Recte proinde dixit prælaudatus F. Salgado: *Quod Principibus Christianis, a Deo, Sede Apostolica & Romanis Pontificibus, ac Legibus positivis commendata est protectio Clericorum & Ecclesiarum.* Prel. 5. n. 205.

Neque possent Principes quietum & tranquillum conservare Imperium, nisi una pacem Ecclesiæ (quæ *in Imperio est*, ut loquitur Optatus Milevitanus *lib.* 5.) custodiant, adeoque & vim & oppressionem auferant, quam Clerici aliæque personæ Ecclesiasticæ patiuntur.

Cum

(*a*) In suam quoque fidem Imperatores Germani recipiunt quodlibet corporis Germanici membrum, pupillos, viduas, &c. ut constat Capitulationibus Imperialibus, quibus in sua inauguratione suum chirographum subscribunt.

Cum enim Deus gladium commiserit non Ecclesiæ, sed tantum Imperio, debebunt Clerici qui protectione indigent, æternum gemere & manere oppressi, si Principis non sit eis ope illius gladii sui succurrere.

Ex Bulluga igitur recte advertit Salgado *de Protectione Regia* præl. 2. n. 77. *Manus Regia murus est Ecclesiæ, pax Clericorum, salus populi, vita Vassallorum, caput subditorum, tutor Reipublicæ, propugnaculum & præsidium Christianæ Religionis.*

Tenentur igitur supremi Principes singulariter Clerum omnem potenter protegere adversus omnem vim & violentiam, & quibuscumque tandem, sive inferioribus, sive superioribus ea inferatur; idque non solum ut subditorum Protectores & Reipublicæ Rectores, verum etiam ut supremi Ecclesiæ Advocati & Defensores, ac pacis Ecclesiasticæ custodes & vindices.

Quod benignissimi nostri Principes probe scientes jam ab anno 1312. sanxerunt *Monachos, Moniales, Presbyteros, & qualescumque Religiosos, si quomodo offendantur, ad ipsius Ducis Judices pertinere*, ut ab injuriis & violentiis liberentur. Et in *Læto* eorum *Introitu* in manibus Abbatum, qui Statum Ecclesiasticum repræsentant, solemni juramento pollicentur *se non permissuros ut ullo modo aliqua vis aut violentia inferatur Prælatis, Abbatiis*, &c. ut supra §. 2.

§. V.

Obtentu Exemptionis a foro sæculari non potest hæc protectio Clericis negari.

PROTECTIO Regia, quam oppressis Clericis deberi præcedenti §. ostendimus, eis negari non potest prætextu quod a foro sæculari eximantur.

Hæc enim exemptio, quam *Privilegium fori* communiter appellant, a Principibus Christianis, Clericis indulta fuit in eorum favorem, ut nempe a forensibus judiciis exempti, liberius Domino vacarent, & eorum causæ per *Deo amabiles Episcopos* (a) quam celerrime finirentur.

Cum autem ea quæ in favorem inducta sunt, non debeant vergere in præjudicium & damnum eorumdem, evidens est quod hæc exemptio eis non auferat jus implorandi protectionem Regiam, qua valeant sese defendere adversus *vim & violentiam*, quam a Superioribus & Judicibus Ecclesiasticis patiuntur. Quod solide probat F. Salgado *de Protectione Regia*, præl. 3. n. 91. & seqq. ubi in terminis ait: *A temporali jurisdictione deducta fuit exemptio Clericorum .... quæ inducta fuit ad utilitatem Cleri & Ecclesiæ, non ad ejus ruinam, damnum & detrimentum, prout contingeret si per violentias gravatus, & vi oppressus a Judicibus Ecclesiasticis, non haberet recursum ad Regem & Principem temporalem, ad cujus exhibitionem tenetur jure naturali & divino, quod inviolabile est.*

Adeo ut Princeps, qui protectionem subditorum a se abdicare nequit, concedendo exemptionem Clericis a foro sæculari, eos neutiquam excludere potuerit a protectione quam eis vi muneris exhibere tenetur, cum semper maneant membra & cives Reipublicæ.

Clerici, inquit Cardinalis Bellarminus, *præterquam quod Clerici sunt, sunt etiam cives & partes quædam Reipublicæ politicæ*. Lib. 2. de Clericis cap. 28. Et Anton. Anselmo Curiæ spiritualis Antverpiensis Fiscalis ad Edictum perpet. art. 5. §. 26. *Clerici*, ait, *dicuntur cives, & veniunt appellatione civium.*

Neque hæc exemptio Clericorum sic competit Ecclesiæ, quin supremus Princeps qui eam benigne indulsit, possit eamdem restringere, mutare, ac ejusdem legitimum usum præscribere, ubi commune bonum id exegerit; uti etiam eos non raro fecisse constat. Manet enim semper apud illos summa potestas ordinandi, statuendi & agendi, quæ ad subditorum & Reipublicæ commodum, secundum Deum judicaverint expedire.

Hoc etiam advertere juvat, tantum abesse ut per recursum hunc ad protectionem Regiam jurisdictio aut exemptio Ecclesiastica aut a Clericis lædatur, aut a Rege impediatur, ut eadem potius hac ratione egregie juvetur & conservetur.

Clerici enim unice conqueruntur de abusu jurisdictionis, seu de *vi & violentia* quam Judices Ecclesiastici inferunt, non judicando secundum Juris ordinem ex præscriptis Legum & Canonum: Principes vero suprema sua auctoritate *vim* illam reprimunt, notant ac cassant, atque ita Judicem *reducunt ad viam justitiæ & tramites legitimos*, ut loquitur Jos. Sesse *de Inhibitionibus*, cap. 4. §. 3. n. 69.

Nihil hic in alterutra parte reprehensibile; nam & Clerici utuntur jure suo, quo sese adversus vim licet defendere: Reges autem auctoritate Divina, qua eis *potestas tollendi violentias inter Ecclesiasticas personas, & ab Ecclesiasticis Judicibus illatas, competit*. Salgado *de Protect. Reg.* præl. 3. n. 96.

Cæterum Clerum Belgicum nunquam existimasse hunc recursum esse contra suam exemptionem aut jurisdictionem, patere potest ex iis quæ supra memoravimus agi in Inauguratione Principis. Siquidem ipse *Status Ecclesiasticus* ibi Principem adstringat, ut non deneget Clericis supremam suam protectionem, quoties illam contra *vim qualemcumque* imploraverint, utque eorum jura, privilegia, libertates inviolate conservet, efficiatque omnino ne quid ullatenus contra ea attentetur.

Comprobavit & facto suo hunc recursum dictus *Status Ecclesiasticus*, dum jura sua & privilegia infringi & lædi sensit.

Sic anno 1648. cum in Belgio Internuntius quamdam commissionem Reverendissimo Namurcensi dedisset ad visitandum Monasterium Gemblacense exemptum & immediate Sanctæ Sedi subjectum, dictusque Reverendissimus virtute hujus visitationem attentasset directe contra jus dictæ exemptionis, cum nec Internuntius dandi ejusmodi commissionem haberet potestatem, nec dictus Antistes facultatem instituendi sua auctoritate visitationem; Brabantiæ Prælati attendentes jurata sua privilegia in persona Abbatis Gemblacensis infringi, remque mali esse exempli, sese eidem Prælato conjunxerunt *pour faire casser de l'autorité du Conseil de Brabant ladite Commission avec tout ce qui s'en est ensuivi, constituant à cet effet le Procureur Vanden Driessche, pour faire les debvoirs & poursuites à ce appartenantes conjointement avec ledit Prelat de Gembleux*. Habentur procurationis acta sub litt. *A*.

Ad instantiam Leodiensium anno 1709. in Urbem evocantur terna Universitatis Lovaniensis Supposita sub pœna suspensionis, ac etiam revocationis privilegiorum eidem Universitati concessorum; idque aperte contra notissima jura *de non evocando*.

Brabantiæ Status Patriæ Patres huic infractioni cupientes occurrere, ut antiquissimum jus patrium, salvum & illibatum custodirent & ad posteros transmitterent, ex communi deliberatione Bruxellis habita 14. Novembris 1709. Recursum ad Principem ultro instituerunt, postulantes ut Officio Fiscali Brabantiæ mandaretur *d'agir & de rendre les devoirs convenables pour faire reparer cette nouvelle atteinte donnée aux Droits & Privileges cy-dessus mentionnés, soit par voie d'Arrêt sur les biens appartenants auxdits Chapitres de Liege en ce Païs de Brabant, ainsi que cela a encore été pratiqué dans des cas pareils cy-devant, soit par telle autre voie que Sa Majesté trouvera bon de lui ordonner*. Habetur Supplica sub litt. *B*.

§. VI.

Ostenditur oppressos Clericos jam olim patribus Ecclesiæ sæculis recurrisse ad Principes, non solum tanquam ad supremos protectores, sed etiam tanquam ad ipsius Ecclesiæ & Legum custodes & vindices.

EXEMPLA innumera eaque præclara suppeditat Historia Ecclesiastica; e quibus elucet Pontifices ipsos, Episcopos, Presbyteros, Monachos constanter ad protectionem Regiam recursum instituisse adversus *vim*, & Judicum Ecclesiasticorum *violenta judicia*. Tantum aberat ut hoc pacto immunitatem & Jurisdictionem Ecclesiasticam lædi existimarent: noverant quippe *Regiam potestatem* (ut loquitur S. Leo Magnus, tuendæ auctoritatis Pontificiæ & Ecclesiasticæ studiosissimus) *maxime ad Ecclesiæ præsidium* (Principibus) *esse collatam, ut ausus nefarios comprimant; quæ bene sunt statuta defendant; veram pacem his, quæ sunt turbata, restituant*; depellant *pervasores juris alieni*, &c. in *Epist.* 125. alias 75. ad Cognominem Augustum.

Utque a Viro maximo & vere Apostolico initium ducamus, qui sub initium sæculi quarti floruit; cum primum Ecclesia libertatem nancisceretur, a magno, inquam, Athanasio: sanctissimus hic Alexandrinus Episcopus a Judicibus suspectis, inimicis & recusatis absens & inauditus per insidias a Synodo Tyria condemnatur, & Episcopali dignitate dejicitur.

Ab hac aperta Canonum Legumque violatione per Judices Ecclesiasticos illata Constantinum Augustum provocat, & subsidium Imperatoriæ tuitionis implorat; qui & causæ ejus cognitionem suscepit, eo quod Athanasius de *vi* contra jus omne & fas illata conquereretur; ordinavitque Episcopis omnibus qui Synodum Tyri absolverant, ut indilate ad Prætorium suum sese conferrent.

Hujus rei fidem facit Rescriptum Constantini apud Athanasium Apol. 2. *Magna libertate*, inquit, *nihil aliud postulavit* (Athanasius) *quam ut vos hic evocare juberem, quo vobis præsentibus, quæ per vim passus esset, conqueri posset. Quod cum mihi æquum & temporibus meis congruum videretur, scripto vobis denuntiatum volui, ut quotquot Synodum Tyri absolvistis, sine omni tergiversatione ad Prætorium nostræ Clementiæ conveniatis, re ipsa quantum severitatis integritatisque sit in vestris sententiis coram me ipso declaraturi.*

De hoc facto S. Athanasii scribens Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis ait: *Ex Athanasii Libello & Rescripto Constantini apertissime constat Athanasium existimasse, in his angustiis liberum esse afflicto subsidium tuitionis Imperatoriæ implorare, & Principis partis esse, ut perspiciat an vis ulla contra præscriptum Legum & Canonum illata sit.* Lib. 4. c. 11. *de Concordia Sacerdotii & Imperii*. Idem hoc loco advertit nominatissimus ille Baluzius Tutelensis.

Initio sæculi quinti, exurgente hæresi Nestoriana, quæ B. V. Mariam Dei Matrem esse negabat, varii religiosissimi Presbyteri, qui contra repullulans hoc pravum dogma invehebantur, facultate concionandi privati sunt, plurimique Monachi misere a Nestorio Episcopo Constantinopolitano divexati.

Adversus hujusmodi oppressiones Basilius Diaconus & Archimandrita, Thalassius Lector & Monachus aliique recurrerunt ad Imperatores Theodosium & Valentinianum; eisque querelas has cum graviter exposuissent, sic urgentissime supplicant: „ Vestra, inquiunt, Majestas efficiat ut sacra & Œcumenica „ Synodus primo quoque tempore huc coeat; quo hac præsente Christus sanctissimam Ecclesiam uniat . . . illud etiam obnixe precamur ac petimus ... ne *quidquam deinceps in quemquam illi* (Nestorio) *liceat, nisi primum Orthodoxæ Fidei veritas enucleetur* ... Rogamus proinde ut magnificentissimi Præ-

(a) His vocibus ac titulis, *per Deo amabiles Episcopos*, usi sunt Constantinus, Theodosius, aliique Imperatores Christiani, ubi contentionum, quæ inter Clericos nascebantur, moderatores & arbitros Præsules statuerunt.

,, fecti novæ Romæ providentia *compescantur ii qui adversus* ,, *Orthodoxos insurgunt*, & sub prætextu quod se defendunt, ut ,, ajunt, non paucis *insultant; donec ea omnia quæ ad fidem per-* ,, *tineat, componantur* .... Hæc Supp. extat apud Labb. *Tom. III. col.* 425.

Eodem sæculo cum Flavianus Constantinopolitanus Episcopus in suo Synodo *Eutychetem* ejusque hæresim condemnasset; Dioscorus Patriarcha Alexandrinus *Eutychetis* patrocinium suscepit, impetravitque a Theodosio Augusto ut convocaretur Synodus Ephesina secunda. *Dioscori* autem & Chrysapii Eunuchi malis artibus & potentia hæc Synodus in *Latrocinium* desiit.

Ut autem S. Leo Magnus omnia in hac Synodo per tumultum & tempestatem judicata fuisse cognovit; ipse Pontifex maximus ad Theodosium Augustum recurrit, eumque obtestatur, ut Synodum aliam generalem ac legitimam intra Italiam congregari jubeat, datis ad ipsum litteris in hæc verba; ,, Ecce ego, ,, Christianissime & Venerabilis Imperator, cum consacerdotibus meis .... obsecramus, ... *ut omnia in eo statu esse* ,, *jubeatis, in quo fuerant ante omne judicium, donec major ex* ,, *toto orbe Sacerdotum numerus congregetur*. ,, Hinc paulo infra ,, prosequitur: *Omnes* partium nostrarum *Ecclesiæ, omnes* Mansuetudini Vestræ cum gemitibus & lacrymis supplicant *Sacerdotes*, ut quia & nostri fideliter reclamarunt, & eisdem ,, Libellum appelationis *Flavianus* Episcopopus dedit, generalem Synodum jubeatis intra Italiam celebrari, quæ omnes ,, offensiones ita aut repellat aut mitiget, ne aliquid ultra sit, ,, vel in Fide dubium, vel in charitate divisum ... *Epist.* 40. ,, *alias* 25. ,,

Generalem Synodum, quam sanctus Leo instantissime postulaverat, *Chalcedonem* congregavit *Marcianus*, defuncto Theodosio. In hac Synodo videre est Monachos, Presbyteros, Episcopos, recurrentes ad Imperatorem Marcianum, protectionem & justitiam adversus Judicum Ecclesiasticorum violentias urgentissime implorantes.

Actione 1. ita supplicat Eusebius Episcopus Dorylæus Religiosissimis & Piissimis Imperatoribus Valentiniano & Marciano: ,, Intentio & propositum est Clementiæ Vestræ, universis ,, quidem sibi subditis providere, & manum porrigere omnibus ,, injuste *oppressis, præcipue tamen fungentibus Sacerdotio*: in hoc ,, Divinitati placentes, a qua Vobis imperare & dominari sub ,, sole hoc donatum est. Ego, quoniam *multa & dira & con-* ,, *tra omnem consequentiam Fides quæ in Christo est, & nos sumus perpessi a Reverendissimo Dioscoro Episcopo* Alexandrinæ ,, magnæ civitatis, *adimus Vestram Pietatem, supplicantes justitiam promereri*. " Apud Labbæum *Tom. IV. col.* 95.

Sanctissimæ Tyriorum Ecclesiæ ex priscis & immemorabilibus temporibus a sanctis Canonibus certa definita erant jura, *tum in Ecclesiastica administratione, tum in ordinationibus*. Ejusmodi jura Eustathius Reverendissimus Episcopus Berytiorum civitatis vi violare conatus fuerat & in se transferre, etiam *depositione* Reverendissimo Photio Episcopo Tyriorum *comminata*. Adversus hanc oppressionem & novitatem recurrit Reverendissimus Photius ad prælaudatos Imperatores. ,, Obsecro, inquit, ,, provolutus vestris pedibus, ut sanciat Cœleste vestrum Im- ,, perium, ut *omnia quæ primitus a sacris regalis attributa sunt* ,, *prædictæ sanctissimæ Ecclesiæ intacta maneant*: si quid vero con- ,, tra *antiquitatem* memoratus (Eustathius) vel quivis alius, qui ,, cum eo faciat, aggressus sit; *id irritum sit & vanum, nec ullam vim habeat*. ,, Act. 4. col. 541.

Reverendissimus Bassianus Ephesiorum Episcopus violenter & tumultuarie ab ipsis Sacerdotio fungentibus e Sede Metropoli dejectus, alio intruso, iisdem Gloriosissimis Imperatoribus supplicationem exhibet, quam ita exorditur: *Omnis salus violentiam patientium, post Deum vestra tranquillitas est, præcipue autem Sacerdotum Christi*. ,, Quapropter ... supplico Vestræ Pie- ,, tati, & provolvor divinis vestris sacratisque vestigiis, quate- ,, nus sancire dignetur Vestra Cœlestis Potestas ... ut *cogni-* ,, *tio fiat* ... hoc insuper sancire Vestram Divinitatem exo- ,, ro, *ut nulli liceat vexationem aliquam mihi inferre, donec ad* ,, *finem perveniant ea quæ inter me & adversarios meos aguntur*. ,, Act. 11. col. 685.

Reverendissimus Eunomius & omnis Clerus Nicomediensis Metropolis sanctæ Dei Ecclesiæ Catholicæ, eosdem Imperatores perpetuos Augustos expostulant: ,, Deus Vobis, inquiunt, ,, Regnum & omnium rerum Imperium (ut omnes gubernare- ,, tis) ad salutem orbis terrarum *& pacem sanctarum Ecclesia-* ,, *rum*, juste donavit. Quapropter ante omnia & per omnia, ,, Piissimi Christi Amantissimi Principes, pro Orthodoxæ & ,, saluberrimæ Fidei dogmatibus cogitatis, tam hæreticorum ,, fremitus extinguentes, quam pia dogmata ad lucem dedu- ,, centes. Unde prosternimus nos Majestatis vestræ vestigiis, *ut* ,, *sublatæ arceri injustitiam quæ adversus nos a Reverendissimo* ,, *Episcopo Nicæno Anastasio est præsumpta*: quatenus valeamus ,, congrua Christianis pace fruentes sine intermissione *Mysteria* ,, *divina perficere* .... Solus enim hic per cupiditatem oppri- ,, mere nos & conturbare cœpit. ,, *Act.* 13. *col.* 708. (*a*).

Hæc exempla sufficiant (innumera enim habet Historia Ecclesiastica) ut appareat ipsam Ecclesiam ipsis purioribus Ecclesiæ sæculis, facto ostendisse, Clericis jus esse recurrendi ad Principes adversus Judicum Ecclesiasticorum *violenta judicia*, ipsamque urgentissimis verbis Principes interpellasse ac invitasse, ut se promptos erga eos ostenderent protectores & vindices.

Adeo ut sanctus Leo, Pontifex vere magnus, in Epistola ad Cognominem Augustum vel eo titulo ipsum *inter Christi Prædicatores digno honore numerandum* existimet, necnon *Apostolorum ac Prophetarum* dignum Consortio. *Epist.* 125. alias 75.

§. VII.

Superiores & Judices Ecclesiastici non raro sua potestate graviter abutuntur.

CUM in hoc Tractatu agatur de violentia quam Superiores & Judices Ecclesiastici in suæ jurisdictionis exercitio committunt; operæ pretium erit pluribus aliis monumentis demonstrare, non raro contingere, ut illi sua potestate & auctoritate enormiter abutantur: neque verum esse, sicut quidam superstitiosa velut credulitate præoccupati existimare videntur, quæcumque Superiorum facta approbanda, neque adversus superiores unquam inferiores esse audiendos; quasi eo ipso mortales ab omni vitio eximerentur, quo in sublimitate collocantur, cum vel tunc maxime *dominandi libidini* exponantur. Unde & ab hoc vitio vel ipsi Eugenio Papæ tantopere S. Bernardus metuebat. Et celebris Cajetanus S. R. E. Cardinalis non dubitat asserere; *Potest persona Papæ tyrannice gubernare, & tanto facilius, quanto potentior est*, 1. 2. qu. 39. art. 1. ad 2.

Prima Synodus OEcumenica anno 325. cum iam pax Ecclesiæ data esset sub Constantino Magno, Nicææ congregata, apertissime supponit quosdam inordinata Episcoporum passione, immerito de Ecclesia ejici seu excommunicari. Mandat etenim *Canone* 5. singulis annis in unaquaque Provincia bis Synodos fieri, ut communiter omnibus simul Episcopis Provinciæ congregatis, convenientius *examinetur*, vel *requiratur numquid vel pusillanimitate* (aut legit Isidorus *aliqua indignatione*) *vel contentione, vel aliqua ejusmodi Episcopi acerbitate*, (aut juxta lectionem Dionysii *alio quolibet Episcopi vitio*) *congregatione pulsi sunt seu* (juxta Isidorum *excommunicati*.)

Certe Historia Ecclesiastica infinita commemorat exempla etiam sanctissimorum Virorum, qui odio aut invidia Superiorum & Judicum suorum Ecclesiasticorum inique & violenter censuris aliisque pœnis Ecclesiasticis fuere afflicti, oppressi, & *de congregatione Ecclesiæ expulsi*: immo sanctus Augustinus qui primis & purioribus Ecclesiæ sæculis vixit, jam tum ait: *Horum plura fuisse exempla, quam credi possit*. Lib. de vera Religione, cap. 6.

Atque hæc bonorum Virorum oppressio, quæ a Canonum neglectu, ac violato Juris ordine promanat, facile causa fuit, quod sæculo sexto Imperator Justinianus, ut hanc Judicum Ecclesiasticorum licentiam cohiberet, tamquam gloriosus Ecclesiæ Protector, sanctione publica edixerit in verbis: *Omnibus Episcopis & Presbyteris interdicimus segregare aliquem a sacra Communione, antequam causa monstretur propter quam sanctæ Regulæ hoc fieri jubeant*. Hac etiam comminata pœna: *Qui vero aliquem (præter hoc) a sancta Communione segregare præsumpserit; modis omnibus a Sacerdote, sub quo constitutus est, separabitur a Communione quanto tempore ille perspexerit, ut quod injuste fecit, juste sustineat*. Novell. 123. *cap.* 11.

Quanti autem Ecclesia hanc Justiniani Novellam fecerit, eruditis notum est, ac ostensum fuit in Tractatu nostro *de Censuris*, cap. 2. §. 5.

De hac Episcoporum *præsumptione* ita loquitur sæculo septimo Synodus Hispalensis sub S. Isidoro:

,, Sexta actione comperimus, Fragiranum Cordubensis Ecclesiæ ,, Presbyterum *injuste olim a Pontifice suo dejectum, & innocen-* ,, *tem exilio condemnatum*. Quem rursus *ordini* suo restituentes, ,, id *denuo* adversus *præsumptionem nostram* decrevimus; ut jux- ,, ta priscorum Patrum Synodalem Sententiam nullus nostrum ,, sine Concilii examine quemlibet Presbyterum vel Diaconum ,, dejicere audeat. *Nam multi sunt qui indiscussos potestate ty-* ,, *rannica, non auctoritate Canonica damnant. Et sicut nonnullos* ,, *gratia favoris sublimant; ita quosdam odio, invidiaque permoti* ,, *humiliant, & ad levem opinionis auram condemnant, quorum* ,, *crimen non approbant*. ,, Qui Canon relatus in Corpus Cano- ,, nicum extat *Caus.* 15. *q.* 7. *Can.* 1.

Incredibile dictu, quantum procedente tempore abusus Jurisdictionis Ecclesiasticæ creverit. Maxime ubi *Romana Curia* (amplificandæ potestatis studiosissima) incepit in dies magis magisque Episcoporum jura invadere, causas quaslibet ad se evocare, & Conservatores, ut vocant, in Provinciis constituere. Incrementum maximum adjecit, quod Episcopi contentiosam Jurisdictionem Officialibus committerent, de quo jam sæculo XII. alte conquerebatur Petrus Blesensis Epist. 25. *Officiali* Episcopi Carnutensis amico suo intimo inscripta, quem propterea obtestatur ut cito hoc *Ministerium damnatissimæ vacillationis* omitteret.

Quot & quanta hinc mala promanarint in utrumque Statum, quamque tristis esset rerum facies sub initium sæculi XVI. facile intelligitur e *gravaminibus centum*, quæ Sacri Romani Imperii Principes ac Proceres in Comitiis Norembergensibus anno 1523. ad instantiam Hadriani VI. Pontificis vere maximi, & de reformatione serio cogitantis, tradiderunt Francisco Cheregato ejus Ablegato.

Horum gravaminum art. 10. ita habet: ,, Cum *Romæ* quispiam ,, etiam laicus, interposito juramento asserit, se non sperare ,, justitiam apud Judicem competentem in Germania assequi ,, posse, *protinus ad tale juramentum admittitur, ac citatio ei* ,, *contra partem adversam decernitur. Sicque protestas a Judice or-* ,, *dinario ex Germania Romam, nec Judice interpellato, nec parte* ,, *adversa monita protrahitur; inde juramenti prætextu, nec fori* ,, *declinatio, nec ulla admittitur probatio, etiamsi plane doceri*

,, posse

(*a*) Qui circa exempla quæ allata sunt, plura voluerit, adire poterit D. Van-Espen Tom. III. *Dissert.* in Concilium Chalcedonense, *cap.* 4. *de convocatione & actis hujus Concilii*.

possit auctorem illum pejerasse. Quæ res si altius radices ageret, nec principiis resisteretur; *omnes* tandem *causæ* ad Romanæ Curiæ tribunal devolverentur, *Ordinariique universi* sua privarentur jurisdictione. Quod non solum contra *omnem justitiam*, sed etiam *intolerabile fores*.

Art. 21. „ Item est & aliud *Judicum Papalium*, per quos æque *ordinaria* attenuatur jurisdictio genus, quos *Conservatores* vulgo vocant . . . si (coram eis) vocati in jus ire recusaverint, *ii contra jus ac fas Excommunicatione* licet *nulla feriuntur*, cujus rei *innumera* adduci possent exempla.

Art. 34. „ Item Romæ cæterisque in locis per Archiepiscopos ac Episcopos, aut certe eorum Ecclesiasticos Judices, *multi Christianorum ob causas profanas, ob pecuniæ denique ac turpis quæstus amorem excommunicantur*.

„ Art. 55. „ Archipresbyterorum quoque *Officiales*, ut plurimum sunt indocti inhabiles, insuper & scurrilibus moribus nihil pensi habentes, nihil aventes quam pecuniam.

Art. 58. „ Insuper & alias *ob plures causas illicitas*, a Judicibus Ecclesiasticis contra personas laicas emittuntur citationes ac *monitoria*, quamquam tales Judices *publica etiam testante fama*, *indubitanter* perspectum habeant *vocatos ita in jus ad ditionis suæ terminos minime pertinere, illosque ad ordinarium jus remittendos fore*; quod ipsum quoque Laicorum subjectis non ferendis modis grave onerosumque est.

Art. 68. „ Accidit etiam nonnunquam, quod viri & mulieres coram *Officiali*, seu *Ecclesiastico Tribunali*, ut *delictorum ac scelerum sontes, sinistro rumore deferuntur*, ac non prius per Sententiam innocentes declarentur, quam ubi se jurejurando purgaverint, qua purgatione facta, in pristinum æstimationis statum restituuntur. Et quamvis tam *sinistre denuntiatis* incommoda, damna, impensæ eam ob rem perpessæ, merito refundi deberent; nihilominus tamen *innocentes ipsi* in dictæ restitutionis fidem, *Officiali Ecclesiasticove Judici*, duos aureos cum aurei quarta parte, pro absolutoriis litteris *nequaquam necessariis*, numerare coguntur.

Art. 70. „ Item licet complures sint causæ ita promiscuæ Jurisdictionis, ut secundum jura communia, apud Ecclesiasticos atque Civiles Judices agitari & puniri possint; sæpiuscule tamen evenit, ut cum Civiles Judices, concessam sibi hac in re provinciam & jurisdictionem administrare atque exercere velint, quod idipsum ne faciant *per Judices Ecclesiasticos sub excommunicationis pœna eis interdicitur prohibeturque*. Quod si diutius præstare deberet, brevi *Ecclesiastici Judices a Civili Magistratu, ejusque jurisdictione quascumque etiam causas eximerent, suæque assererent ditioni*; id quod Cæsareæ Majestati, cæterisque Imperii Romani membris *grave est & intolerabile*. “

Gravamina & abusus intolerabiles, quos tum a *Curia Romana*, tum a *Conservatoribus*, tum a *Judicibus ordinariis* passa fuit Germania, etiam & Belgium nostrum suo damno expertum est.

Et quidem de oneribus ac oppressionibus, quibus Belgæ per *Curiam Romanam* supra modum fuere afflicti, conqueruntur Serenissimi Principes Maximilianus & Philippus in binis Edictis, altero de 17. Septembris anni 1484. altero de 20. Maji 1497. atque inter alia, hæc commemorant:

Que par autres provisions de la dicte Cour de Rome, que l'on nomme Monitoires Penaulx, plusieurs, sans estre ouyz, ont esté contrainctz, à eulx departir de leurs benefices, esquels ils avoyent bon droict, ou en avoient joy longuement.

Que les autres faisoient en vertu de Rescritz par eulx obtenus en la dicte Cour de Rome attraire & citer en premiere instance hors de nos Pays aucuns pourveux en iceulx benefices, par Nous ou aultres Collateurs d'iceulx, aussi au prejudice des Ordinaires; pour lesquelles choses ont esté fournies & emportées grandes & excessives sommes de deniers hors de nos dictz Pays: au tres grand appovrissement d'iceulx, & de nos subjectz.

Que depuis aucuns s'avanchoyent de plus en plus (en contrevenant directement à nos deffenses) obtenir semblables Bulles & Rescritz, & certains Monitoires penaulx de la dicte Cour & aultres contenans grandes peines & censures à l'encontre de nos subjectz, les aucuns non ouyz en leurs deffenses, & autres adjournez hors nos dicts Pays en premiere instance: contre les droitz, haulteur & prerogatives, franchises & libertez de nous & de nos dictz Pays, & a la grande foulle de noz dictz subjectz. Extant part. 1. Edict. Fland. lib. 1. rub. 8.

Ut autem hujusmodi abusibus, oppressionibus, & vexationibus indebitis occurreretur, severe inhibitum fuit tum Ecclesiasticis tum Sæcularibus cujuscumque conditionis & status, ne ullas Bullas, Processus, Sententias aliasque Provisiones Apostolicas seu Romanas exequantur, aut exequi patiantur, idque sub pœna exilii, aliisque severioribus ad exemplum aliorum, nisi prius examinatæ, *Regioque Placito* rite fuerint munitæ.

Quod ad *Conservatores* attinet, hi sua facultate adeo abutebantur indies, & *Ordinariorum* jurisdictionem tantum imminuebant, ut Archidux Belgii Princeps, de communi subditorum bono sollicitus, cupiens eos gravi & intolerabili illo onere liberare, omnes omnino *Conservatorias* in perpetuum abrogarit anno 1500. Edictum extat *part. 1. Edict. Fland. lib. 1. rub. 8. & part. 1. Edict. Brabantiæ lib. 1. tit. 1. cap.* 18. adeo ut nullæ amplius hic in Belgio *Conservatoriæ* supersint, unica pro Universitate Lovaniensi excepta, quæ per speciale Edictum certis sub conditionibus fuit continuata. Habetur *part. 3. Edict. Brabantiæ lib. 3. tit. 5. cap.* 8.

Quam etiam ipsi *Ordinarii* Judices Ecclesiastici sua abuterentur jurisdictione, elucet e variis Edictis, quæ optimi Belgii Principes pro recto ejus usu, ut oppressionibus & indebitis vexationibus metam ponerent, ediderunt, quæ hic commemorare nimis longum foret. Quantum enim jurisdictionis Ecclesiasticæ abusus excrevisset, vel ex eo solum evincitur, quod Status Brabantiæ inter quos *Ecclesiasticus* primum locum tenet, se ut Patres Patriæ obstrictos crediderint efflagitare anno 1451. a Philippo Bono solemnes Litteras; quibus sancte optimus ille Princeps pollicetur tam suo quam Successorum nomine art. 3. *se vindicaturum quoscumque subditos Brabantiæ, ab omni injusto & indebito jurisdictionis Ecclesiasticæ exercitio: seque in contraventores severe animadversurum*. Cujus etiam articuli observationem, Principes nostri, in sua inauguratione, solemniter jurejurando promittunt: ut latius supra *cap. 1. §. 2.* observatum est.

Atque hæc sufficiant, ut cunctis plus satis sit manifestum, quam multipliciter, quamque intolerabiliter Superiores & Judices Ecclesiastici sua abuti possint jurisdictione ac potestate, adeo ut hunc §. merito concludam verbis sæpe memorati Francisci Salgado: „ *Cum Judices* (Ecclesiastici) *tot intolerabiles violentias & oppressiones suæ Majoritatis & Jurisdictionis* occasione committant; *justissime multo fortius* poterit Rex illis resistere, & oppressis naturalem defensionem præstare, cujus proprium officium est. “ *Prael. 4. part. 1. cap. 1. n. 192. de Protect. Reg.*

CAPUT II.

De Recursu Clericorum ad Principem pro tollenda violentia, quam in sua possessione patiuntur a Judicibus Ecclesiasticis per Censuras via facti inflictas.

§. I.

Quis sit finis seu scopus Recursus Clericorum ad Principem?

SCOPUM hujus Recursus jam a 200. annis exposuit celeberrimus Covarruvias, Episcopus Segoviensis, in hac parte minus suspectus, utpote qui Concilio Tridentino summa cum laude interfuit. „ In hac Regia & Castellana Republica, inquit, illud observantissimum est & diu obtinuit a tempore, quod memoriam hominum excedit; posse ab his, qui *a Judicibus Ecclesiasticis vi & Censuris opprimuntur*, Regios Auditores & Consiliarios, qui apud Regia suprema Prætoria litigantibus jura reddunt, omnino adiri *ut vim auferant, & compellant Judices Ecclesiasticos ab ea inferenda cessare*. „ Pract. qq. cap. 35. num. 3. Idem observat Josephus Sese J. U. D. agens de hoc Recursu in Tractatu *de Inhibitionibus*, cap. 4. §. 3. num. 69. & post ipsum celeberrimus Franciscus Salgado *de Regia protectione vi oppressorum*, Prael. 5. num. 194. & 195. „ Rex aut Regius Senatus (dicunt) non se intromittit in his oppressionibus . . . . ut causam definiat quæ ad se forsan non pertinet, sed . . . . *ut vim repellat, propulset, & oppressum sublevet & Ecclesiasticum quodammodo reducat ad viam justitiæ & tramites legitimos*. “

Præterea recte advertunt quod „ hæc sæcularis potestas, cautio & provisio *contra violentiam & oppressionem Judicum Ecclesiasticorum* non jurisdictionem impediat Ecclesiasticam, non usurpet . . . . *sed pro quiete subditorum, pro tranquillo statu Provinciæ, pro æquitate retinenda, pro injuriis & oppressionibus reprimendis interponatur*.

Itaque scopus hujus Recursus is unicus est, ut Princeps sua auctoritate *violentiam*, quam subditi sui infirmiores & nominatim Clerici a Judicibus Ecclesiasticis patiuntur, comprimat; atque adversus hos infirmioribus protectionem suam impertiatur: ut ita tranquilla & quieta consistat Respublica, & Ecclesiastica disciplina conservetur illæsa.

§. II.

Frequentior & usitatior hodie species hujus Recursus est imploratio Interdicti retinendæ possessionis, *sive*, Unde vi, *cui successit remedium quod hodie vocatur* Manutenentia.

NIHIL adeo notum est quam quod in dies Pastores, Canonici, Presbyteri, aliique Clerici ad Tribunalia Regia recurrant, ut protegantur ac manuteneantur in pacifica possessione suorum Beneficiorum, jurium ac functionum iisdem annexorum, dum in eadem per Judices Ecclesiasticos *violentis censuris*, aliove modo turbantur *via facti*.

Neque hæc species Recursus jam recens adinventa est, verum hic in Belgio est antiquissima. Etenim inter præcipua remedia quibus *Judices Regii ab* omni memoria *usi* fuerunt *ad tuenda subditorum jura* adversus *Censuras* Judicum Ecclesiasticorum, jam a duobus fere sæculis Senatus ac Magistratus Belgici commemorarunt *Provisiones Regias adversus viam facti, provisions en cas de voie de fait*; ut constat ex notis, quas circa annum 1565. miserunt ad Margaretam Parmensem Belgii Gubernatricem super publicatione Concilii Tridentini; quæ nec permissa decretaque fuit, nisi hoc remedio salvo & intacto remanente.

Provisio autem Regia quæ hic imploratur, hodie nota est sub nomine *Judicii Possessorii*, quod & *Manutenentia* appellatur.

Porro hæc species *Judicii Possessorii* successit *Interdicto* Uti possidetis *sive* Unde vi; id quod jam pridem a nominatissimo illo Flandriæ Pragmatico Judoco Damhaudero observatum est, in *Praxi rer. civilium*, cap. 41.

Interdicto, inquit, Uti possidetis, *hodie successit Judicium possessorium, quod* Manutenentia *appellatur; qua possessorem pacificum in possessione sua conservat*. Deinde subjungit: *Est igitur* Manutenentia *quædam provisio, immo verius quoddam Principis*

vel

vel Consilii sui beneficium, quo aliquem pacificum possessorem, *metuentem tamen ex ea ejici aut exturbari, in eadem sua quieta possessione tenet, servat & quasi sua* manu tenendo, *sua auctoritate tuetur.*

Ex quo infert n. 2. *Unde & aptum ei, licet recens, vocabulum est inditum, quod possessor in possessione sua per Principem* manuteneatur *& in ea maneat jubeatur, cum interdictione omnium qui ad hanc quietam possessionem contradicere velint, & ita donec per Justitiam aliquis potius jus habens inferatur, & manutentus iterum ejiciatur.*

Deinde num. 4. ostendit Judicio huic possessorio nequaquam obstare quod Judici sæculari non liceat se rebus spiritualibus immiscere; *quia*, inquit, *in isto casu immiscet sese rebus spiritualibus, nec spiritualia ea tractat, nec exercet; sed tantum, quod est* mere sæculare *dum lites, contentiones & turbationes a sua Republica subditis arcet & prohibet. Unde dicunt Franci, quod Judex sæcularis optimo jure possit decernere & dare hanc provisionem & per eam cognoscere de materia Beneficiali: quia licet Beneficium & Beneficii functio sit mere spiritualis & ad spirituales potissimum spectans, tamen tranquillitatis Reipublicæ defensio sæcularis est.*

Cum itaque, juxta Damhauderum Rex ejusque Senatus per *manutenentiam* protegat subditos adversus violentiam, ut quietam conservet Rempublicam, eosque, *quasi sua* manu tenendo *sua auctoritate tueatur* in pacifica eorum possessione: certe existimavit hanc provisionem esse *Protectionis Regiæ* speciem non infimam.

Hinc etiam Doctores omnes de *Protectione Regia* tractantes, atque Regiis Senatibus cognitionem de *violentia* etiam inter Ecclesiasticos asserentes, huic *protectioni* adscribunt tanquam illius speciem *judicium possessorii*; unde & Salgado *de protectione Regia, Prælud. 3. num. 175.* tenet consuetudinem cognoscendi de *violentia* inter Ecclesiasticos in ordine ad eamdem regia auctoritate tollendam, esse approbatam in Bulla Martini V. relata per Guidonem Papæ *Decis. 1.* idque quamvis hæc Bulla solum loquatur de consuetudine immemoriali, qua Rex Galliæ *de possessorio* cognoscebat; nullatenus enim dubitabat, quin hæc cognitio *de possessorio* eadem esset cum illa qua Reges cognoscunt de *violentia* in ordine ad protectionem suam subditis largiendam.

Ex quo manifeste sequitur quod sicut subditorum protectio non ex privilegio aliquo Principibus competit; sed ipsis propria est, ac eorum Regali officio naturaliter & essentialiter inhæret, adeo ut nec abdicare nec ab ipsis avelli possit, ut supra *Cap. 1.* ostensum est, ita pariter & *manutenendi* potestas, jure Regali, non positivo ad ipsos pertineat, nec a juribus Majestatis divelli aut abjici quoque modo possit.

§. III.

In hoc Judicio Manutenentiæ ante omnia requiritur pacifica possessio.

QUANDOQUIDEM scopus seu finis Manutenentiæ, sive judicii possessorii, is præcipuus & unicus fere sit, impedire ne Clericus *via facti*, id est per violentiam turbetur, ejiciaturve e pacifica sui Beneficii possessione; evidens est hanc speciem Recursus ad Principem seu Magistratum institui non posse, nisi implorans protectionem Regiam probet prius pacificam suam possessionem; quandoquidem unice prætendat protegi in sua pacifica possessione, e qua *via facti* seu per violentiam deturbatur.

Itaque ante omnia hanc speciem Recursus instituens tenetur docere de pacifica Beneficii sui possessione, ut a Principe queat contra violentiam & turbationem *facti* in pacifica hac possessione manuteneri, & contra vim seu violentiam protegi.

§. IV.

Quid hodie requiratur, ut quis adipiscatur possessionem Beneficii?

NOTUM est quod juxta modernam disciplinam Beneficia Ecclesiastica pene redacta sint ad normam Feudorum, sive eorum institutionem & collationem, sive possessionem spectemus, uti notavit Petrus Gudelinus in Tractatu *de Jure Feudorum parte 2. c. 9. n. 2.* Ubi enim monuit *quod investitura civilis Vasallum quidem, mox Dominum faciat, tribuatque ei possessionis ingrediendæ facultatem; sed eum possessorem non constituat, priusquam is corpore rem apprehenderit*; tum subjicit: *In quo similis illa* (investitura *civilis*) *est istud ei seu investitura, quæ fit de* Beneficiis Ecclesiasticis. *Quippe per hanc Clericus quidem jus in Beneficio acquirit, sed nondum possessionem, donec in eam separato actu fuerit inductus*, Cap. Per tuas ii de Donationibus.

Recte sane hic reflectit Gudelinus institutionem in Beneficiis Ecclesiasticis non esse absimilem quoad effectum, investituræ Vasallii, quam *civilem* dicimus: certum enim est, quod quemadmodum Vasallus per hanc *civilem* investituram constituitur Dominus Feudi; ita quoque Clericus per investituram, quæ hodie dicitur *Institutio Canonica* (sine qua Beneficium haberi non potest *Cap. 1. de Reg. Jur. in VI.*) acquirat jus in Beneficio sive *verum titulum Beneficii*, qui quodammodo respondet dominio Feudi, quod per solam investituram *civilem* acquirit Vasallus.

Præterea quemadmodum hæc investitura *civilis*, licet Vasallum non constituat possessorem, necessario tamen præmitti debet, eaque per ipsum a Domino directo accipi, ut queat corporalem Feudi possessionem ingredi seu apprehendere; ita pariter, quamquam Clericus per investituram quam *Institutionem Canonicam* dicimus, non adipiscatur corporalem Beneficii possessionem; eam tamen non potest apprehendere seu adipisci, nisi etiam prius per *Institutionem Canonicam* titulum Beneficii acceperit.

§. V.

Per Institutionem Canonicam Clericus adipiscitur plenum & perpetuum jus in Beneficio, non secus ac Vasallus constituitur plenus Dominus Feudi per investituram Civilem.

QUEMADMODUM Vasallus nullum jus reale seu Feudale acquirit, priusquam per Dominum directum fuerit investitus, ut minus per investituram quam vocant *civilem*; tametsi ex contractu aut pacto jus aliquod personale ad consequendum Feudum acquisierit, uti passim notant qui de Feudis scripserunt; ita nec Clericus tametsi per præsentationem Patroni aut nominationem jus aliquod quod *ad rem* dicitur, sive personale, habere censeatur, nullum tamen *jus in re* seu titulum Beneficii adipiscitur ante adeptam institutionem auctorizabilem sive Canonicam; de qua loquitur Pontifex in dicto *Cap. 1. de Reg. Jur. in VI.*

Hæc porro institutio æquiparari potest investituræ Feudali, quæ *civilis* vocatur, & per quam Vasallus ipsum jus Feudi adipiscitur (*a*).

Per hanc enim institutionem Clericus verum titulum Beneficii adipiscitur; unde & hæc institutio dici solet *institutio auctorizabilis* sive *tituli collativa*, ac ipse Clericus per eam proprie illi Ecclesiæ tanquam ejus minister adscribitur, ut in ea functiones sui Beneficii obeat.

Quinimmo per hanc institutionem *tituli collativam* Clericus constituitur verus beneficiatus, omniaque jura ipsi Beneficio seu titulo annexa assequitur.

Hinc ulterius concludunt Canonistæ Clericum sic institutum, posse Beneficium tanquam sibi proprium cum alio Beneficio permutare, illudque juxta modernum stylum in Curia Romana in favorem alicujus resignare.

§. VI.

Per Institutionem Canonicam Clericus adeptus Beneficium Parochiale, vel etiam Canonicatum, habetur ut verus Parochus, vel Canonicus.

INSTITUTIONEM *auctorizabilem*, quæ juxta modernam disciplinam præcedere debet institutionem quam vocant *corporalem*, constituere ipsum Clericum verum beneficiatum, sive per eam ipsi conferri titulum Beneficii, indubitatum est, atque post alios plures notat Prosper Fagnanus *ad Cap. Cum Ecclesia ii de causa possess. & propr. et.*

Hinc & dici solet institutio *tituli collativa*, estque hæc sine qua Beneficium obtineri non posse pronuntiatur in *cap. 1. de reg. jur. in VI.* atque coincidit cum ipsa collatione Beneficii.

Ulterius hinc consequens est, omnia jura annexa ipsi titulo Beneficii simul per hanc institutionem in ipsum Clericum institutum transire, una cum titulo.

Certum quippe est, quod Clericus adeptus Beneficium per institutionem Canonicam tituli collativam, proprie constituatur beneficiatus, sive Beneficium obtineat; titulus quippe in jure reputatur pro ipso Beneficio: quare idem significant institutio *tituli* collativa, & institutio *Beneficii* collativa.

Unde & hodie nihil frequentius quam passim haberi & reputari Episcopos post receptam confirmationem Pontificiam, Parochos & Curatos, Canonicos, &c. post acceptam institutionem Canonicam, tametsi nondum missi fuerint in possessionem.

§. VII.

Beneficiati, notanter Parochi, per institutionem auctorizabilem seu Canonicam consequuntur jus exercend. functiones Beneficio annexas jure proprio & ordinario.

PRÆCEDENTI §. notatum est per institutionem Canonicam seu auctorizabilem & tituli collativam, Clericum sic institutum consequi verum titulum Beneficii, omniaque jura titulo annexa.

Hinc evidenter consequitur, quod Clericus ita institutus & titulum Beneficii adeptus vigore ejusdem tituli adipiscatur jus exercendi functiones, quas hic titulus, seu Beneficium quod datur propter Officium, requirit.

Hinc ulterius unanimi consensu concludunt Canonistæ, Clericum has functiones titulo annexas exercere jure proprio seu jure tituli.

Immo dicere non dubitant, quod e. g. Parochus nisi proprio nomine & vigore tituli sui curam animarum exerceat, vere Parochus non sit. Hinc inter requisita ad Ecclesiam Parochialem, sive Beneficium Parochiale, numerant Canonistæ, ut possessor ejusdem exerceat curam animarum *nomine suo*, & *non alieno*; uti videre est apud Hieronymum Gonzalez *ad Reg. 8. Cancell. Gloss. 6. num. 40.* & ibi citatos.

Unde provisus de Parochiali Beneficio etiam reputatur pro *Prælato*, estque *perpetuus ac proprius* ille *Sacerdos* qui habet *jurisdi-*

(a) Hæc comparatio in mentem revocare posset quid Beneficii nomine antiquitus intelligeretur. *Res Ecclesiæ* (inquit D. Gibert *tom. 3. tract. de Benef. p. 39.*) *in feuda concedebantur tam laicis quam Clericis; eaque feuda sicut & alia Beneficii nomine donabantur.*

risdictionem ordinariam intra Parochiæ suæ limites, & *a quo solo licite Sacramenta suscipiunt* Parochiani.

§. VIII.

Beneficiati, præsertim Parochi, per Institutionem Canonicam Beneficium seu titulum assecuti, consequuntur jus perpetuum ad functiones exercendas titulo annexas.

CLERICOS per qualecumque Beneficium certæ adscribi Ecclesiæ, atque ita vocari ad *ministerium* isti Beneficio annexum, planissimum est: omne enim Beneficium datur *propter* officium.

Cum autem Clericus utpote supra candelabrum constitutus ut luceat, præ cæteris teneatur adimplere hoc Apostoli monitum, 1. *Cor. cap. 7. v. 20. Unusquisque, in qua vocatione vocatus est, in ea* permaneat: hinc constantissima fuit Ecclesiæ disciplina, ut, dum quis e Clero ad certam Ecclesiam fuisset vocatus, eique adscriptus, in ea permaneat *ubi suis fungatur muneribus*: quam antiquam disciplinam novissima Synodus OEcumenica inhærendo vestigiis sexti Canonis Concilii Chalcedonensis innovavit, *Sess. 23. C. 16. de Ref.*

Hinc dum erecta fuerunt Beneficia, eorumque tituli Episcoporum auctoritate instituti, eadem ad mentem Ecclesiæ constanter *perpetua* fuerunt habita: hoc nempe sensu, ut qui vigore Beneficii in titulum erecti certæ Ecclesiæ tamquam ejus minister adscribitur, in ea permaneat, & vita durante in *ministerio* perseveret.

Cumque inter Beneficia emineant *Curata*, signanter *Parochialia*, quibus certi circumscriptique populi animarum cura alicui e Clero committitur, quem regat & pascat: mirum quam Ecclesia fuerit sollicita, ut hæc præ cæteris *perpetua* essent; utque Ecclesiis Parochialibus, non mercenarii, non *amovibiles*, sed proprii, sed *perpetui* Pastores assignarentur eisdemque *incardinarentur*.

Hinc dum labentibus sæculis, *enormis quadam consuetudo contra* Canonicas Sanctiones *invaluisset, ut ponerentur in Ecclesiis conducticii Sacerdotes* Vicarii temporales, ut deplorat anno 1225. Synodus Moguntina *Can.* 12. statim & hæc & plures aliæ Synodi sese tanto malo efficaciter opposuerunt.

Sic anno 1233. Synodus Biterrensis *Can.* 11. præcipit Parochiales Ecclesias tenentibus, ut *suis Diœcesanis Episcopis, Rectores seu* perpetuos *Vicarios . . . . . ad easdem Ecclesias repræsentent*: & Can. 12. *vult & districte præcipit, ut* quælibet *Parochialis Ecclesia* proprium *habeat &* perpetuum *Sacerdotem*.

His normam dederat Synodus Lateranensis sub Innocentio III. quæ statuit, ut si Ecclesia Parochialis fuerit annexa majori dignitati, hancque obtinens nequeat personaliter eidem deservire, *tunc in eadem idoneum &* perpetuum *habeat Vicarium* Canonice *instituendum*. Extat *Cap. 30.* ✠ *de Præb. & dignit.*

Cumque nihilominus in variis Ecclesiis passim Vicarii amovibiles collocarentur, Concilium Tridentinum, *Sess. 7. C. 7. de Ref.* cupiens huic malo prospicere, mandat Ordinariis locorum sollicite providere, ut in Beneficiis *Curatis*, quæ aliis Ecclesiis vel Monasteriis quibuscumque perpetuo unita sunt & annexa, per idoneos Vicarios etiam *perpetuos*, ibidem deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur.

Et *Sess. 24. C. 13. de Ref.* volens populum *in certas propriasque Parochias* distingui, una statuit *ut Episcopi unicuique suum* perpetuum *peculiaremque Parochum assignarent*.

Cujus Œcumenici Concilii Decreta, & nominatim quidem, ea quæ de bonorum Pastorum constitutione vel assignatione agunt, Philippus II. Regio suo Placito confirmavit, ac eorum executionem injunxit gravissime; ut constat ex litteris datis ad Belgicos Senatus, quæ extant *tom. 2. lib. 1. rub. 2.* Edictorum Flandriæ.

Itaque juxta *Canonicas Sanctiones* Regia auctoritate firmatas Parochialia Beneficia debent præ cæteris esse *perpetua*, ut scilicet Parochus suæ præficiendus Ecclesiæ, verum habeat titulum sua natura & institutione *perpetuum*. Estque hæc concors Canonistarum sententia.

Unde ut Vicarius *perpetuus* ad mentem Tridentini dicto Cap. 7. deputetur, prius auctoritate Episcopali erigi debet Vicaria *perpetua*, ut jam pridem resolvit Sacra Congregatio teste Fagnano ad *Cap. Ad audientiam* ✠ *de Rescript. n. 100.*

Ex qua tituli præsertim Parochialis *perpetuitate* per se fluit naturaliter & necessario jus ad functiones Pastorales exercendas, *titulo* annexas, in Parocho æque esse *perpetuum* & stabile, quam sit ipse titulus, ut e supra deductis jam inde patet.

Etenim dum *Canonicæ Sanctiones* singulis Parochiis de *perpetuo* Parocho providere voluerunt; certe non eis de *perpetuo* stipite, de cane *muto*, Pastore *otioso & dormiente* prospicere animus fuit; sed de cane *latrante*, sed de Pastore *vigilante & gregem pascente*.

Id apertissime expressit Synodus Tridentina dicto *cap. 13.* Ubi enim præcepit unicuique Parochiæ *suum* perpetuum *peculiaremque Parochum* assignari, mox addit, ut *eas cognoscere valeat, & a quo solo licite Sacramenta suscipiant* Parochiani.

Et citato *cap. 7.* ubi agitur de Vicario *perpetuo* deputando Beneficia Curatis aliis Ecclesiis unitis, ait, ut *animarum cura laudabiliter exerceatur*: quibus autem hæc *cura* commissa est, tenentur *præcepto Divino*, ut eadem Synodus declarat, *Sess. 23. C. 1. de Ref. oves suas agnoscere: pro his Sacrificium offerre; Verbique Divini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere . . . & in cætera munia pastoralia incumbere.*

Synodus itaque Tridentina volens juxta præscripta Canonum unicuique Parochiæ per Episcopos assignari perpetuum *peculiaremque Parochum*, manifeste ut indubitatum habuit, quod Parochus ille *perpetuus* eadem perpetuitate seu quamdiu est Parochiæ Præpositus, posset commisso sibi gregi hæc *munia Pastoralia* impendere; ad quod etiam, vi curæ animarum sibi impositæ, tenetur *præcepto divino*.

Pulchre etenim Parochiis per *perpetuos* Parochos fuisset provisum, siquidem non a *titulo* Parochiali, sed a *functione* Parochiali e titulo promanante essent per Episcopos ad nutum amovibiles.

Certe si ipse titulus vi cujus fungor munere Pastorali, est indubitate perpetuus; etiam & ipsum jus fungendi hoc munere, quod profluit ex hoc titulo eique naturaliter inhæret, æque censendum est perpetuum ac ipse titulus.

Ex quo recte deducunt Canonistæ quod omnia quæ Parochis aliisque Beneficiatis competunt jure *ordinario* sive jure sui tituli & Beneficii, æque censeantur perpetua atque ipse titulus: neque magis his juribus Parochum aliumve Beneficiatum sine juris ordine ad beneplacitum Superioris posse vel in totum vel in partem privari, aut ab eorum exercitio via facti suspendi, quam ipso titulo seu Beneficio spoliari.

Exempli gratia, quia hodie Archidiaconatus judicatur esse dignitas *in titulum* Canonica institutione conferri solita, deducunt Canonistæ, Archidiaconum functiones sui muneris exercere jure proprio sive jure sui tituli: neque his magis, quam ipsa dignitate pro nutu Episcopi, ordine Juris neglecto, exui posse, uti post plures citatos tenet celebris Fagnanus ad *Cap.* Ad hæc ✠ *de Officio Archid. ibidem n. 31.* referens opinionem Innocentii dicentis, *Archidiaconos & similes ideo dici Vicarios Episcopi, quia exercent ea quæ etiam ad Episcopum pertinent; sed tamen non esse tantum Vicarios, sed* certa dignitate *periri*: *adeo ut* propterea *removeri non possint ad libitum Episcopi, nec ipse pro suo velle illorum* officia *exercere*.

Dein citatis pluribus antiquis Canonistis Innocentio consentientibus, ex eo quod *Archidiaconus* sive *Vicarius non ab Episcopo assumptus, sed datus* a Jure, infert, *& sic non est* amovibilis, *sed habet Vicariam* perpetuam *annexam ex privilegio Canonis quod in totum vel* in partem *a quoquam Pontificum convelli vel mutari non potest*. num. 32.

Hinc manifestum est Canonistas deducere inamovibilitatem Archidiaconi tam quoad Officium quam munia & jura eidem competentia, ex eo quod Archidiaconatus ex privilegio vel consuetudine sit dignitas annexaque Vicariæ *perpetua*; atque ita Archidiaconus munera Officii exerceat jure *ordinario* seu *jure suæ dignitatis* & Vicariæ *perpetua*.

Si hæc de Archidiaconis, tanto potiori jure eadem statuotur de *Parochis* seu *Curatis*; qui, ut eum pio illo Cancellario Gersonio loquar, *sunt in Ecclesia minores* Prælati *&* Hierarchæ ex primaria institutione Christi, *quibus competit* ex statu *jus prædicandi, jus Confessiones audiendi, jus Sacramenta Ecclesiastica . . . . ministrandi*, &c.

Quique, utpote habentes *jurisdictionem ordinariam*, de jure communi operarios sibi assumunt necessarios, curam animarum eisdem concedunt: approbatis ab Episcopis pro concionibus & Confessionibus consensum præbent, ut hac facultate in suis Parochiis utantur, &c.

Hinc quid etiam vulgarius quam distinctio inter Presbyteros sive Regulares sive Sæculares, qui ex simplici approbatione & Episcopalis delegatione prædicant, Confessiones excipiunt, &c. & Presbyteros qui ea auctoritate pollent vigore suorum titulorum quibus annexa est animarum cura; unde & Curatorum nomen sortiuntur.

Quis nescit priores, ut perpetuum titulum, cui jus hæc munia obeundi est annexum, possidentes, posse ea facultate, uti mere precaria, ab Episcopis, si ita coram Deo judicaverint, privari: non ita posteriores, qui jus illud potestate *propria* ratione tituli vel Beneficii quod obtinent, exercent; atque ea ratione hac Episcopi speciali *approbatione* non indigeot, ut disertissime etiam distinguit Synodus Tridentina *Sess. 23. cap. 15. de Reform.*

Quam distinctionem utpote in jure fundatissimam nuper etiam insecutus est celeberrimus Clerus Gallicanus, dum Regi Christianissimo auctor fuit Edicti quod anno 1695. evulgavit, & Parlamenti calculo probatum est. Cum enim art. 11. declaratum esset, quod datam licentiam Presbyteris sæcularibus & Regularibus ad excipiendas Confessiones vel ad tempus vel sine temporis limitatione possint Episcopi, etiam ante elapsum terminum, revocare ex causis quæ ad eorum notitiam post concessam facultatem pervenerint, quasque non tenerentur exprimere, statim sequenti articulo declarat *sub articulis præcedentibus non comprehendi* Curatos *sive sæculares sive Regulares, qui concionari & Sacramentum Pœnitentiæ in suis Parochiis administrare possunt*.

Constat itaque Beneficiatos, præsertim Parochos, per institutionem Canonicam Beneficium seu titulum semel assecutos una consequi plenum & perpetuum jus ad exercendas functiones omnes eidem *titulo*, signanter *Parochiali*, annexas.

§. IX.

Beneficiorum perpetuitas facit, ut hic sine Judicis competentis Sententia, servato Juris ordine lata, legitimi eorumdem Possessores privari nequeant.

NON solum Parochialia & Curata Beneficia, verum etiam simplicia quæcumque, ut veri Beneficii naturam habeant, debere esse *perpetua*, unanimis Canonistarum est doctrina.

Hine natura Beneficiorum exigit, *ut non conferantur ad cer-*

tum

sum tempus, *sed* perpetuo, *seu ad vitam ejus cui confertur*, uti post alios loquitur Hier. Gonzalez ad *Reg.* 8. *Cancell. Gloss.* 5. *n.* 11. *addens hoc esse* proprium *Beneficiorum*.

Unde & Beneficium Ecclesiasticum communiter definitur: „ *Jus* perpetuum *Officii alicujus spiritualis certa in Ecclesia obeun-* „ *di*, adjunctis fructibus, sive redditibus *huic Officio* assigna- „ tis. (*a*)

Cum itaque Beneficiatus vi institutionis tituli, ut perpetuus *Minist.r* adscribatur certæ Ecclesiæ, ut in ea ad vitam suis fungatur Officiis spiritualibus, ut & *superiori* §. etiam observatum fuit: hinc indubitatum est, quod, nec ab ea removeri possit invitus, nisi Judicis Sententia declaretur ob legitimam & Canonicam causam suo gradu & ministerio excidisse.

Sic e. g. sæculo XI. decernit Concilium Nemausense Præside Urbano II. Can. 9. *Sacerdotes quando regendis præficiuntur Ecclesiis, de manu Episcopi curam animarum suscipiant, ubi in* tota vita *sua Deo* deserviant, *nisi Canonice degradentur officio*.

„ Ut ergo quis, inquit Officialis Antuerpiensis Zypæus, *Beneficio privetur*, & Delictum *requiritur*, cui *illa a Jure pœna* sit imposita, *C. Inventum* 16. *q.* 1. *c.* 1. & *ibi Glossa de cappellis* „ *Monach. in* 6. illudque manifestum *c. C. Nos in quemquam* 2. „ q. 1. nec Judici creditur id sine actis asserenti: *C. Si tantum*. „ *C. Placuit* 6. *q.* 2. denique ut *ordo Juris servetur* . . . nec „ enim sub fiducia Magistratus fieri quidpiam *contra Jus* per- „ mittitur." Estque hæc communis Jurisperitorum & Pragma- „ ticorum sententia.

Certe neminem Beneficio Ecclesiastico aut alia re quapiam posse privari a Judice Juris ordine prætermisso, evincit *titulus XIII.* ꝗ *de Restitutione spoliatorum*, cum hujusmodi Judex pro *spoliatore* habeatur; estque in hac re celebre Responsum Alexandri III. Cantuariensi Archiepiscopo. Extat *ibidem cap.* 7.

Sic autem sonat: „ Conquerente nobis Renaldo Clerico, ac- „ cepimus, quod ipsum *Ecclesia* de Wefort *sine Judicio spolia-* „ *sti*. Quia vero jam non decet honestatem tuam Clericos tuæ „ jurisdictionis sine *manifesta* causa & rationabili *suis Beneficiis* „ spoliare quibus teneris paterna provisione consulere: manda- „ mus, quatenus, si est ita, prædicto Clerico præfatam *Ecclesiam* cum redditibus inde perceptis restituas, & *in pace eam* „ *possidere* permittas. Restitutione autem facta, si quid adver- „ sus eum *super præscripta Ecclesia* proponere volueris, coram „ Exon. Episcopo delegato a nobis, per te, vel per sufficien- „ tem responsalem tuum cum eodem R. *ordine judiciario* pote- „ ris experiri.

Immo licet crimen aut delictum per Beneficiatum commissum esset tam grave, quod pœnam privationis induceret *ipso jure*; notissimum tamen est eum non posse e possessione Beneficii amoveri invitum, nisi prius Judici *judicialiter* probetur, crimen hoc ab eo fuisse commissum; & dein sententiam commissi criminis *declaratoria* subsequatur.

Et quia Vicarii ad regimen Ecclesiarum Parochialium unitarum deputati de jure debent esse perpetui, ideo nec hi nisi per Judicem a suis Vicariis sive titulis amoveri possunt; uti patet *Cap.* 3. ꝗ *de Officio Vicarii*, ubi respondet Pontifex Vicarium institutum non posse *ab Ecclesia removeri*, vel *assignata* ipsi *portio minui*; *nisi aliquid committat*, *propter quod per* Judicem *in Vicaria sit* vel *Beneficio* condemnandus. (*b*)

Ex quo post Glossographum statuunt Canonistæ, etiam *Vicarios perpetuos non posse removeri*, *nec privari*, *nisi ex* legitima *causa*, *ac per Judicem* competentem: sicut aliis citatis docet Fagnanus ad dictum *cap.* 5. *num.* 28.

Cumque *Jus* ad functiones spirituales, præcipue Parochiales, æque sit *perpetuum* ac *titulus* beneficialis, ex quo hoc *Jus* manat, ut superiori §. demonstratum est, ita non magis quis his functionibus quam ipso titulo, sine Judicis competentis legitima Sententia privari ullatenus potest; quemadmodum id tum ex *eodem* §. tum e textu hujus liquidissime patet.

Et profecto, quid aliud est dicere quod quis *Beneficio Ecclesiastico* privari non possit, quam quod privari non *possit jure* officii *alicujus* spiritualis *certa in Ecclesia obeundi*? Quid enim est *Beneficium Ecclesiasticum*, *nisi jus perpetuum* officii *alicujus* spiritualis *certa in Ecclesia obeundi*? Et quid est *Curatum*? Nempe quod *adjunctam animarum curam habet*.

Nec immerito decreverunt Ecclesiæ Canones in depositione, privatione aut suspensione Clericorum, præcipue autem Parochorum, ordine Judiciario, *auctoritate Canonica*, & non ex arbitrio Episcoporum, *potestate tyrannica*, procedi: nam ut jam pridem deploraverit Concilium Hispalense II. Can. 6. „ *Multi* „ sunt qui *indiscussos* potestate tyrannica, *non* auctoritate cano- „ nica *damnant*: & sicut nonnullos gratiæ favore sublimant, „ ita quosdam odio, invidiaque permoti humiliant, & *ad le-* „ *vem opinionis auram condemnant*, *quorum crimen non appro-* „ *bant*."

Utque huic *præsumptioni* occurrat, statuit Concilium juxta illius temporis disciplinam, ut *juxta priscorum Patrum sententiam nullus nostrum sine Concilii examine dejiciendum quemlibet Presbyterum vel Diaconum audeat*. Apud Gratianum C. 15. *q.* 7. *c.* 1.

§. X.

Qua ratione Parochi curam animarum dicantur ab Episcopo accipere?

A Primis Ecclesiæ sæculis servatum est, ut singulis Episcopis portio quædam orbis, quam Diœcesim vocamus, divisa sit, quam regeret, & cui quæ salutis sunt, fideliter ministraret, juxta illud S. Cypriani de Episcopis loquentis: *Singulis Pastoribus portio gregis fuit adscripta, quam regat unusquisque & gubernet*. Lib. de unit. Eccl.

Postmodum aucta Fidelium multitudine, cum unus Episcopus non sufficeret regendæ portioni gregis sibi concreditæ, cœpit singulorum Episcoporum portio sive Diœcesis dividi in minores partes; singulisque præfici cœperunt distincti Presbyteri, qui tanquam minores Prælati eas regerent, cum quadam tamen ad Episcopum, totius Diœcesis caput, & superiorem Prælatum, subordinatione.

Porro sicut nullus seipsum in Episcopum potest eligere aut Ecclesiæ ministerio applicare, seu sibi *honorem sumere*, *sed tamquam Aaron a Deo vocari* debet; similiter nec inferiores Presbyteri propria auctoritate curam Parochiarum suscipere, aut iis sese unquam ingerere potuerunt, sed ab aliis vocari & applicari debuerunt.

Uti vero circa formam vocationis & applicationis Episcoporum (quæ per electionem & confirmationem fieri consuevit) varia fuit pro varietate temporum & Ecclesiarum disciplina, ita & circa vocationem & applicationem inferiorum Presbyterorum sive Parochorum.

Hoc unum firmum mansit & constans, ut nec Episcopus nec Presbyter curæ animarum applicaretur sine ejus qui in Hierarchia Ecclesiastica superiorem obtinet locum, auctoritate.

Sic olim Episcopi sine sui Metropolitani, & hodie sine Romani Pontificis approbatione seu confirmatione, curæ animarum non applicantur. Presbyteri vero non obstante mutatione quacumque, quæ circa electionem, aut præsentationem vel collationem intervenisse potuit, absque auctoritate & approbatione Episcoporum, vel qui eorum auctoritate funguntur, Parochias regendas suscipere aut earum spirituali & Pastorali regimini ingerere sese nunquam potuerunt.

At vero Episcopi, ubi auctoritate vel Metropolitani, vel juxta modernam disciplinam, per confirmationem Romani Pontificis regimini & curæ alicujus Ecclesiæ seu Diœcesis applicati fuerint & adscripti, vi hujus applicationis sine alia nova commissione jus & auctoritatem regendi in spiritualibus populum illius Ecclesiæ assequuntur: atque hoc sensu dicitur jurisdictio & potestas Episcoporum esse juris divini, sive immediate a Christo. Quia licet per homines in Episcopos eligantur & Ecclesiis applicentur, ubi tamen sunt electi & Ecclesiæ canonice applicati, jure divino & ex Christi institutione habent potestatem regendi populum sibi commissum.

Simile & in Parochis contingit; Hi enim non secus atque Episcopi, hominum ministerio eliguntur, & suis applicantur Ecclesiis: aut ubi semel electi & auctoritate Episcoporum certæ Ecclesiæ tanquam *perpetui peculiaresque Parochi* sunt adscripti, immediate vi solius applicationis, sive (ut hodie loquimur) *dationis tituli Parochialis*, consequuntur jus & auctoritatem populo sibi credito omnia ad animarum salutem necessaria ministrandi. Atque hoc sensu etiam Curatorum potestas immediate a Deo & ex Christi institutione esse censetur.

Quemadmodum enim Episcopi *Apostolorum* successores sunt, ita & Pastores *Discipulorum* successores reputantur: *Status* Curatorum, inquit pius Gersonius Cancellarius Parisiensis, *succedit statui* 72. Discipulorum *Christi quoad Legem novam*, & *figuratus est in antiqua Lege per Levitas; ac pro ade status* Curatorum est de institutione Christi & Apostolorum *Tract. de Statibus Eccles. consid.* 1.

Hinc & *consid.* 12. secutus Facultatem Theologicam Parisiensem ait: *Domini* Curati *sunt in Ecclesia minores Prælati & Hie*rarchæ *ex* primaria institutione Christi, *quibus competit* ex statu *jus prædicandi*, *jus confessiones audiendi*, *&c*.

Itaque Curati dicuntur curam animarum, aliaque ad eam spectantia ab Episcopo accipere; quia nimirum per Episcopum, prævio ejus examine & approbatione, Ecclesia Parochialis eis assignatur, & eorumdem auctoritate tamquam *proprii* Presbyteri eidem intitulandi sunt & *incardinandi*; uti juxta modernam disciplinam Episcopi, auctoritati Romani Pontificis confirmantis, Ecclesiam sive Diœcesim regendam accipiunt, & eidem adscribuntur.

Verum dum jam canonice Ecclesiam regendam Presbyter ab Episcopo suscepit, & obtenta ab eodem cura animarum, tanquam proprius Pastor intitulatus est; tum eam (non secus ac Episcopus Diœcesim suam) jure proprio & tanquam illius Ecclesiæ minor Prælatus possidet, & in spiritualibus administrat.

Hinc & Presbyteri Parochialibus Ecclesiis præfecti jam pridem

---

(*a*) Cum Beneficia ex natura sua sint perpetua, in eo differunt ab Officiis in titulum non erectis, quæ sunt tantum commissiones ad nutum committentis revocabiles. Igitur quia precario possidentur, auferuntur neglecto ordine judiciario. E contra Beneficiarii, cum Beneficia suo nomine velut rem propriam possideant, iis privari non possunt, nisi culpa sua debite probata, hanc privationem meruerint, & per judicium canonice datum dejecti fuerint. Nonnulli tamen sunt Parochi regulares, qui prædicta perpetuitate non gaudent in casibus, in quibus permittitur Superioribus eorum Generalibus illos revocare, ubi adest consensus Episcopi, in cujus Diœcesi eorum Beneficia versantur. Hæc Parochorum revocatio fit vel in salutem eorumdem canonicorum, vel in commodum Congregationum. Hi casus exponuntur in Constitutionibus aut Decretis illarum Congregationum; explicantur quoque in Litteris Patentibus, quibus in his casibus eximuntur Regulares Parochi a Regiis Ordinationibus, quæ executioni mandant Canones, quibus statuitur ut Curati sint perpetui & inamovibiles.

Quæ ad hanc exceptionem pertinent quantum ad usum Galliæ, habentur in edit. nova Commentariorum Cleri Gallic. *tom.* 3. *a p.* 790. *ad pag.* 810. Ibi leguntur Litteræ Patentes concessæ Superiori Generali Canonicorum Regularium Congregationis Gallicanæ, & Litteræ Patentes datæ Abbati Præmonstratensi.

(*b*) Eo loci agitur non de Vicario simplici qui ad nutum revocari potest, sed de Vicario perpetuo, qui etiam vulgo dicitur Parochus. Dicitur tamen Vicarius propter Parochum primitivum, cujus vices agere censetur.

dem dicti fuere Presbyteri *Cardinales*. Sic legitur in Capitulis Synodalibus a Waltero Episcopo Aurelianensi anno 858. promulgatis *capite* 2. *Ut per Archidiaconos vita, intellectus & doctrina Cardinalium Presbyterorum investigetur*. Ad quæ verba ita notat Ludovicus Cellotius e Societate Theologus *n*. 5. *Cardinales Presbyteri sunt addicti & incardinati Ecclesiis in quibus moventur quidem ut omnibus provideant; sed ita tamen ut ab illis non moveantur. Et quia cardo rerum omnium præcipua pars dicitur, præcipui & primarii earum Ecclesiarum Presbyteri sunt, quos Parochos seu Curatos dicimus.*

Et similiter in *cap*. 2. *de officio Archipresbyteri* injungitur Archipresbytero *ut provideat vitam Sacerdotum Cardinalium*, quos antiquus Glossographus vocat Sacerdotes *principales*: & in nota marginali ex Antonio Augustino dicitur, *Sacerdotes Cardinales hoc loco, non Urbis tantum Romæ, sed aliarum etiam Civitatum primos interpretamur; quibus tituli, id est, Parochiæ committuntur.*

Conformiter ad hæc docent Canonistæ, *quando distincta sunt Parochiæ, & in qualibet Parochia adest proprius Rector, tunc Episcopus non est Rector totius Diœcesis, sed solius Ecclesiæ Cathedralis; & Prælatus super omnes suæ Diœcesis Rectores*. Ita post *Hieronymum Gonzalez* ad Regul. 8. Cancell. Gloss. 6. num. 83. loquitur *Augustinus Barbosa* de officio Parochi, art. 1. cap. 1. num. 22.

Nequaquam ergo Prælati & Parochi reputandi sunt *Vicarii* Episcoporum, quasi eorum potestas sit vicaria seu delegata, pro Episcoporum arbitrio revocabilis; sed tanquam inferiores Prælati seu Pastores una cum Episcopo, *jure proprio*, populi curam gerentes, cum quadam tamen ad Episcopos Hierarchica subordinatione. (*a*)

Licet enim Parochi tanquam proprii Presbyteri regentes commissum gregem merito inter ordinarios Prælatos & Hierarchas numerentur; tamen, & illud scitur, Episcopos, *qui in Apostolorum locum successerunt, ad Hierarchicum ordinem præcipue pertinere, & positos a Spiritu Sancto regere Ecclesiam Dei*. Synodus Trid. *sess*. 23. *de Ordine, cap*. 4.

Quare & Episcopi, ut præcipuum & superiorem locum in ordine Hierarchico tenentes, prævalent superioritate & auctoritate in Parochos tanquam inferiores Hierarchas, atque eo titulo possunt in eorum mores inquirere, Ecclesias Parochiales visitare, ac perspicere num cura animarum laudabiliter exerceatur, defectusque, si qui irrepserint, corrigere & supplere: attendentes semper ad hoc Principis Apostolorum ad Episcopos monitum: *Pascite qui in vobis est gregem Dei* .... non *ut dominantes in Cleris, sed forma gregis facti ex animo*, 1. Epist. Petr. cap. 5. ℣. 2. & 3.

Verum nequaquam titulo hujus superioritatis & auctoritatis possunt Episcopi pro suæ voluntatis arbitrio Parochis adimere aut interdicere in totum vel in partem curam animarum, cum eam non ad nutum & arbitrium ipsorum exerceant, sed nomine *proprio* & *jure suo*: quare nec ipsis invitis obtrudere possunt operarios; qui in eorum Parochiis ullas functiones Pastorales exerceant; ut & nuperrime hic Lovanii resolutum & in Consilio Flandriæ judicatum est. Utrumque Instrumentum hic annectitur sub c.

Nulli enim Prælato aut Superiori vel Judici fas est quemquam Beneficiatum in suo Beneficio, aut ejus exercitio, ad libitum impedire, vel ejusdem jura invadere. (*b*)

Sed si Episcopi quempiam existiment minus recte animarum curam gerere, adeo ut a Pastoralibus muniis secundum Canones suspendendus sit aut privandus: tum, sua auctoritate & superioritate legitime utentes, Pastorem hunc, non pro arbitrio quasi *dominantes in Cleris* removeant aut deponant, sed juxta Ecclesiæ Canones, primo monitionibus & suavioribus mediis cum eo agant ut ministri Christi, Superiores & Patres: quæ si non proficiant, tum tandem ut Judices, sed non nisi coacti, & servato Juris ordine.

Episcopi ipsi, licet præcipuum in ordine Hierarchico locum obtinentes, etiam Diœcesim suam regunt cum quadam ad Episcopum Romanum & suos respective Metropolitas Hierarchica subordinatione: sed num ideo sese *Vicarios amovibiles* credent, qui ad nutum & arbitrium functiones Episcopales exercent? An Jura sua Episcopalia ab eis propterea invadi sinent? An ideo existimabunt sese ad libitum Romani Pontificis posse deponi, excommunicari, interdici vel suspendi ullatenus? Nequaquam profecto.

Non enim arbitrio Romani Pontificis aut suorum respective Metropolitanorum subjacent, sed *Canonibus*, sed *Legibus*; atque ex eis debent judicari & tractari.

Eodem jure & ipsi tenentur uti erga suos Parochos, qui, una cum ipsis *sollicitudinem gregis Domini perceperunt, & in Sacerdotali ministerio, secundi Ordinis & Dignitatis locum possident*; ut loquitur Riculfus Suessionum Episcopus in Constitutione sua *cap*. 1. Extat *Tom. IX. Concil. General. col*. 416.

Ex his facile intelligitur qua ratione Parochi dicantur curam animarum accipere ab Episcopis: quodque in exercitio ejusdem nullatenus dependeant a nutu & voluntate Episcoporum, sed eam exerceant *nomine proprio, non alieno*; adeo ut ea in nulla parte possint privari, nisi servato in omnibus Juris ordine, eam pœnam commeruisse probatum fuerit & Sententia definitiva declaratum.

§. XI.

De Institutione Corporali, sive Missione in possessionem.

VIGENTE pristina Ecclesiæ disciplina, quæ titulos Beneficiorum seu ipsa Beneficia ab ordinatione sive collatione Ordinum non sejungebat, sed Clericos per ipsam ordinationem certis Ecclesiis alligabat, ut in illis tanquam earum Ministri functiones susceptorum Ordinum obirent, incognita erat *Institutio auctorizabilis* seu *tituli collativa* separata ab ipsa Ordinatione, de qua in præcedentibus, uti & *ea* quæ hodie vocatur *corporalis, seu missio in possessionem*.

At postquam circa seculum XI. erecta fuere Beneficia, eaque a collatione Ordinum separatim conferri cœperunt; una invaluere *Institutio auctorizabilis* sive *tituli collativa*, & quæ hodie dicitur *Missio in possessionem*, quæ quodammodo respondet *solemni investituræ*, per quam ipse Vassallus mittitur in possessionem ipsius feudi.

Quemadmodum autem in præcedentibus notatum est *Institutionem auctorizabilem* pene per omnia coincidere, quoad effectum, cum investitura feudali quæ solet vocari *Civilis*, & per quam Vassallus constituitur dominus & proprietarius feudi; ita quoque *Institutio corporalis* seu *missio in possessionem* respondet *investituræ feudali* per quam ipse Vassallus inducitur in possessionem realem & personalem ipsius feudi.

§. XII.

Quid per hanc institutionem seu missionem in possessionem consequatur Beneficiatus, puta Parochus?

IN præcedentibus observavimus Vassallum per investituram ut vocant *civilem* constitui dominum seu proprietarium ipsius feudi; atque ad hujus exemplum attenta moderna disciplina, Clericum per *Institutionem auctorizabilem* huic investituræ respondentem, constitui quasi dominum & proprietarium Beneficii, sive adipisci verum titulum Beneficii cum omnibus juribus ei annexis.

Cæterum uti & supra observatum est, Vassallus per eam investituram non constituitur in possessione, sive non intrat in possessionem feudi; similiter & Clericus per hanc institutionem non intrat in possessionem, sed in eam per novam institutionem, sive investituram induci debet.

Porro quemadmodum Vassallus per *inductionem in possessionem* nullum novum jus in re feudali acquirit, seu duntaxat ei datur quasi auctoritas eo jure libere utendi; ita quoque Clerico jam *instituto*, sive canonice de Beneficio proviso, per *immissionem in possessionem* nullum novum jus accedit, sed duntaxat introducitur in possessionem, ad eum effectum ut queat personaliter jus & ea quæ illi annexa sunt exercere. Quod vel ea apparebat in Clerico potiori jure, quam in Vassallo requiri, ne Clericus propria auctoritate exercitium harum functionum assumendo, videretur, non vocatus ut Aaron, honorem Sacerdotii sumere.

Quandoquidem Beneficiatus per *immissionem in possessionem*, adinstar Vassalli, consequatur liberum exercitium Beneficii per *Canonicam institutionem* acquisiti, hocque exercitium unice consistat in actuali & libero exercitio seu usu functionum spiritualium, quæ Beneficio sunt annexæ, quæque constituunt *officium*, propter quod Beneficium datur; evidens est, quod pacifica Beneficii possessio consistat in pacifico & libero usu officii, sive functionum, quas ipsum officium necessario exigit.

Et sane immissionem in possessionem Beneficii unice dirigi ad functiones spirituales seu Ecclesiasticas Beneficio annexas, libere obeundas, evidenter probat forma qua, spectata moderna disciplina, Beneficiati in possessionem mittuntur.

Missionem hanc in possessionem juxta modernam disciplinam per omnia pene coincidere cum *solemni investitura* feudali, jam ante notavimus.

Quod etiam pridem pulchre notavit *part*. 2. *cap*. 6. prælaudatus P. Gudelinus dicto tractatu: ibi enim assignavit *num*. 1. rationem cur hæc investitura fiat porrectione hastæ vel alterius signi corporei; nempe, quia *maxima & præcipua pars feudorum in honoribus & imperiis & similibus juribus consistit; quæ cum incorporalia sint, nonnisi signo aliquo corporeo tradi, capique possunt*: monuitque *n*. 2. *quod, ut varia sunt feudorum Vassallorumque genera, ita sunt varia quæ in singulorum investituris adhibentur: quæ quidem*, loquit, *significant jus & potestatem quæ ana confertur, feudove annexa est*.

Tum, his latius expositis & singulorum feudorum simbolis explicatis, tandem *n*. 12. advertit observandum *investituram non esse actum juris feudalis proprium, sed ejus in plerisque aliis usum esse, veluti in translationibus rerum censualium apud Scabinos, &c.*

Ostenditque *num. sequenti*, quod *in sacris Inaugurationibus* similis per symbola investitura locum obtineat, hæcque institutioni Clericorum in Beneficiis correspondeat. *De institutione* (ait) *quæ fit in Archidiaconatu, Præpositura, aliisque Beneficiis Ecclesiasticis, per symbolum annuli, libri, aut alterius cujusve rei, dubitandum non est: cum hujusmodi institutioni expresse in libris Juris hoc nomen Investituræ tribuatur*; Cap. Cum

(*a*) Et constans extitit Theologicæ Facultatis Parisiensis doctrina: quippe ann. 1408. cum Joannes de Gorello Minorita in Thesi quadam proposuisset *Curatos non esse de Christi institutione*, ab eadem Facultate compulsus est ut hanc opinionem his revocaret verbis: *Dico nunc altitante voluntate veritatis quæ sequuntur: Domini Curati sunt in Ecclesia minores Prælati & Hierarchæ, quibus competit ex statu jus prædicandi, jus confessiones audiendi*, &c. Eamdem palinodiam ann. 1429. cecinit Joan. Sarazin Dominicanus, auctoritate Facultatis Parisiensis compulsus.

(*b*) Quid in Galliis peragatur, ostendit Declaratio, quam ann. 1610. edidit Ludovicus XIV. Gallorum Rex Christianissimus.

olim 22. ✠ *de Sententia & re judicata*, Cap. *Ex ore* 2. ✠ *de iis quæ fiunt a majori parte Capituli*.

Hanc formam immissionis, prout hodie usitata est, latius prosecutus sum *in Jure Eccles. part.* 2. *sect.* 3. *tit.* 9. alias 26. *cap.* 2. atque *num.* 11. notavi, quod immissio in possessionem requirat, ut cum ipsa pronontiatione formæ quædam externa symbola realiter adhibeantur, per quæ appareat quod provisus *possessionem* accipiat; unaque observavi hæc symbola externa pro conditione Beneficiorum & locorum consuetudine, varia esse, prout ibidem ex Petro Rebuffo aliisque plura adhiberi solita annotavi.

Ex his autem manifestum est omnia hæc externa symbola, *in institutione corporali* Clericorum ac signanter Parochorum adhiberi solita, significare jus & obligationem obeundi ea, quæ *Officio* propter quod Beneficium datur, sunt annexa; ut proinde evidens sit hanc *immissionem in possessionem* unice respicere munia & functiones per Clericum, puta Parochum, vi sui Beneficii Parochialis obeundas.

Itaqoe quemadmodum Vassalius per solemnem Investituram, quæ fit adhibitis symbolis externis, immittitur in possessionem omnium jurium feudo annexorum, ita quoque Beneficiatus censetur per eam accipere possessionem pacificam Beneficii, & omnium Beneficio annexorum, sive liberum exercitium eorum, quæ officium propter quod datur Beneficium, requirit.

Ex hactenus dictis concludendum est, Beneficiatos per institutionem Canonicam sive auctorizabilem, accipere verum & perpetuum titulum sui Beneficii, necnon ea omnia quæ eidem annexa sunt.

Deinde ea omnia vi hujus Institutionis ipsis jure ordinario sive jure suorum titolorum competere.

Præterea quod vi institutionis corporalis sive immissionis in possessionem, consequantur possessionem omnium eorum jurium quæ ipsi titulo annexa sunt.

Hinc ulterius concludendum est, quod Beneficiati, puta Parochi, post acceptam possessionem Beneficii in jure obeundi has functiones, sive explendi officium propter quod datur Beneficium, non magis impediri & turbari queant, quam in suis titulis vel Beneficiis Parochialibus; sive quod non minus jure perpetuo ac proprio competat ipsis Beneficiatis jus dictas functiones obeundi, quam jus retinendi & possidendi ipsum titulum seu Beneficium.

His sufficienter demonstratum creditur in quo consistat pacifica possessio Beneficii, quæ primum fundamentum subministrat pro obtinenda protectione Regia, quæ hodie vocatur *Manutenentia*.

Porro ideo operosius quam necesse erat exposui naturam possessionis pacificæ Beneficiorum Ecclesiasticorum, eo quod præcipue agamus de illa *facti via*, qua Beneficiati per *illegitimas censuras* suis functionibus interdicuntur, aut ab eisdem suspenduntur.

Ut ita clarius intelligeretur, Beneficiatos hujusmodi *censuris* in pacifica possessione suorum Beneficiorum realiter *via facti* turbari; cum hæc possessio proprie consistat in actuali exercitio earumdem functionum spiritualium: ut e superius expositis jam vel talpa videat.

Atque adeo eos æque adversus hanc *facti viam* ac adversus quamcumque aliam, plane posse Regiam *Manutenentiam* & protectionem implorare.

Eosque sub Regia *Manutenentia* seu *protectione*, adversus ejusmodi *viam facti* concessa, libere posse pergere ac continuare in possessione seu usu & exercitio earumdem functionum spiritualium, in qua istiusmodi *violentis censuris* fuerant turbati; de quo articulo latius in decursu.

Id autem singularius præstiti circa Beneficia Parochialia & Curata, eo quod adverterem Parochos, etsi *minores Hierarchas*, hodiedum tam leviter, *ob rationes animum moventes*, vel etiam *provisionaliter* suspendi a functionibus suis Pastoralibus, quo indigne rediguntur ad ordinem simplicium Clericorum qui has functiones tantum jure mere *precario* exerceant; qua agendi ratione ipsa *Hierarchia Ecclesiastica* non parum perturbatur; qua semel concessa, omnia susdeque vertere a beneplacito Superiorum Ecclesiasticorum jam omnino dependebit.

Cæterum exponendo superius *modum*, quo possessio Beneficiorum Ecclesiasticorum acquiratur, nequaquam mens fuit ita eum definire seu arctare, ac si non alio modo seu forma possessio acquiri queat: scitur enim, cum modus iste tantum disciplinam concernat, eum, pro locorum & temporum varietate, ac consuetudine varium esse posse.

§. XIII.

De Officiis Ecclesiasticis, & eorum pacifica possessione.

NOTUM est Officia, quæ natura sua certum & determinatum tempus durationis non habent, passim reputari perpetua, præsertim moribus nostris: eo nempe sensu quod eorumdem possessores, vita durante, iis sine causa legitima, eaque probata, privari, aut in eorum exercitio turbari nequeant.

De hoc usu testatur Bugnionius de Legibus abrogatis *lib.* 1. *Sectra* 1. scribens, quod Leges sancientes, ut omnes Judices post administrationem depositam, quinquaginta dies in certo loco permaneant, non obtineant in Gallia, quod Officia & dignitates illic sint perpetua, id est, penes eos remaneant, qui ea in Republica gerant, quoad vitam agunt.

Idem dudum ante ipsum testatus fuit antiquissimus ille Pragmaticus Guillelmus Benedictus in elaborato suo Commentario *ad Cap. Rayn.* verbo *Duas habens filias*, aitque *num.* 38. „ Nec „ Officia vacare dicuntur, *nisi in tribus casibus*. Scilicet morte „ naturali, aut civili; puta renuntiatione, vel forefacto, si „ deliquerit in officio, vel aliter ex quo privari officio mereatur: quo tamen casu *antequam priventur, audiri debent in suis* „ *defensionibus*; adeo quod si *sine causa & pro sola voluntate* „ *destituerentur*, eis succurreretur per remedia Juris ordinaria „ etiam possessoria. „

Ad citatum Bugnionii textum hanc adiecit notam Libertus Christineus: „ Idem in Belgio obtinet moribus nostris, illic „ enim *Officia sunt permanentia*: & ita in Suprema Brabantiæ „ Curia judicatum 15. Julii anno 1647. cum Toparchæ quidam „ Officiarios ad nutum revocare & sine causa prætenderent, „ censuit Curia *illos in Officio retinendos* quoad vitam, nisi ta- „ men illis abutendo, sese inhabiles redderent. Quod postmodum „ 30. Aprilis 1649. ejusdem Curiæ resolutione cautum est. „

Sit ut tres tantum sint casus, quibus hujusmodi Officium ad alium transferri potest: videlicet per mortem Officiarii, per illius voluntariam renuntiationem, & per delictum. Ita V.Vamesius olim hujus Academiæ Antecessor primarius. *Consil. Can.* 301. *n.* 7.

Quinimmo etiamsi hujusmodi Officia, quæ natura sua ad certum tempus non sunt limitata, darentur etiam sub hac expressa clausula *usque ad revocationem nostram*, nequaquam tamen ea ad libitum sine causæ allegatione & probatione revocari possent: „ nam *hujusmodi reservatio* (inquit VVamesius *dicto Consil.* „ *num.* 9.) quamvis revocationi viam aperiat, liberam tamen „ revocandi potestatem & arbitrium non continet, sed limita- „ tam & justificatam, quemadmodum non minus *perpetuum* di- „ citur Officium, si ad beneplacitum, seu quamdiu concedens „ voluerit, concedatur: quamvis enim hoc casu propter adje- „ ctam clausulam hanc, revocabile effectum sit Officium, non „ tamen potest pro nutu & lubito voluntatis revocari; quia a „ mera voluntate & arbitrio non dependet. „

Idem inter innumeros alios docet nominatissimus Stockmannus *decis.* 91. *n.* 3. „ Etsi collationibus Officiorum, ait, clau- „ sula hæc inseri solita sit, *quamdiu placuerit*, ejus tamen non „ aliam vim aut significationem esse sciunt omnes, quam ut „ ab arbitrio regulato, ut loquimur, seu boni viri arbitra- „ tu id dependeat, hoc est quamdiu mihi justa cum ratione „ placebit seu placere debebit: novum enim non est *placi-* „ *tum, arbitrium, voluntatem* restringi ad id quod rationis, „ quodque justum & æquum est. *Lib.* 7. *de Contrah. empt.* Ci- „ cero *in Paradoxis. Quid est*, inquit, *libertas? Potestas viven-* „ *di ut velis; nemo autem vivit ut vult, nisi qui recta sequitur,* „ *qui rationi obtemperat*. „

Idipsum probat passim multorum Capitulorum aliorumque Corporum usus, quorum Officiales reputantur perpetui; eo nempe sensu quod ad nutum non sint revocabiles, quamquam annis singulis teneantur sua Officia resignare & eorumdem petere continuationem, ut & hujus Almæ Universitatis Lovaniensis constans praxis observat.

Hanc clausulam in Regno Galliæ sic pariter intelligi jam dudum testatus est prælaudatus Guillelmus Benedictus *dicto loco*, & passim tradunt illius Regni Pragmatici.

Quod circa Officia sæcularia moribus nostris obtinere diximus, idem & in Officiis Ecclesiasticis locum habet. Hinc Kintschotius *Cons.* 34. tradit Vicarium Ecclesiæ Collegiatæ & Parochialis, de facto & sine causæ cognitione amoveri a Capitulo non posse, quamquam Bulla Unionis ipsius Pastoratus factæ Capitulo expressissimis terminis contineat ad Capituli *nutum poni & amoveri posse qui curam animarum exerceat*: „ nam, inquit, „ sicuti Officiales perpetui *sine causa* revocari aut destitui a „ superiore non possunt; ita neque ii, qui ad beneplacitum „ vel nutum conferentis sunt instituti. *Ita egregie Alex. in L.* „ *Principalibus D. Si certum petatur fin. per L. Si Jurisperitos D.* „ *De excusat. tutor. & ibi Bald. Bart. in L. De pupillo* §. *Si quis* „ *ipsi in* 3. *quæst. D. de novi oper. nunciat. late* Capit. *Decis.* „ *Neap. L.* 116. Ea enim verba, *ad nutum tuum, beneplacitum* „ *tuum, vel judicio tuo, arbitrio, menti, sensui, conscientiæ* „ *tuæ*, &c. liberam revocandi vel destituendi libertatem non „ important, sed ad arbitrium boni viri referuntur: ita ut „ *sine causa*, ejusque *apud Judicem cognitione, nulla destitutio* „ *aut amotio fieri possit*. „

Cum itaque Officia Ecclesiastica, etiam ea quæ *ad nutum* conferentis sunt constituta, censeantur perpetua, atque adeo eorundem possessores ea non possideant mere *precario*, sed vi tituli, saltem consuetudine *perpetui*, quo privari non possunt nisi ex causa legitima, eaque probata; sequitur quod functiones huic titulo annexas etiam non *precario*, sed jure *proprio* exerceant, atque ita nec iis ad nutum privari queant, seu in earum pacifica possessione aut actuali exercitio turbari *via facti*.

Quemadmodum enim §§. præcedentibus ex perpetuitate *tituli* Beneficii Ecclesiastici ostendimus perpetuitatem *Juris* ad functiones spirituales ab hoc *titulo* dependentes; ita quoque statuendum, jus ad functiones spirituales Officio Ecclesiastico annexas esse *perpetuum*.

Et quemadmodum ibidem ostendimus pacificam possessionem Beneficiorum Ecclesiasticorum consistere in ipso usu seu exercitio functionum spiritualium *Beneficio* annexarum; ita pariter nunc facile quis inde, tanquam per exemplum intelliget pacificam Officiorum Ecclesiasticorum possessionem etiam consistere in ipso exercitio functionum iisdem annexarum.

Hinc si e. g. Officio alicui Ecclesiastico ex fundatione sit annexum onus seu munus annuntiandi in certa Ecclesia verbum Dei, excipiendi ibidem Fidelium confessiones, aut aliter assistendi Pastorem loci in cura animarum; illudque a Pastore vel Ecclesiæ Rectoribus sit debite recognitum, necnon Episcopali auctoritate approbatum: non poterit possessori legitimo hujusmodi Officii Ecclesiastici ad *nutum* revocari facultas seu potestas ad ejusmodi functiones spirituales, aut ille ab eisdem suspendi; sed solum ex causa legitima, eaque probata.

Quia

Quia has functiones non exercet mere *precario*, sed *vi Officii* ab ipso Ordinario approbati, atque adeo sicut invitus non potest ad libitum a suo Officio amoveri aut in pacifica sua possessione *via facti* turbari, ita nec in functionibus, in quorum exercitio ipsa pacifica possessio proprie consistit.

His fundamentis innititur Responsum, quo anno 1701. a J. U. Doctoribus Almæ Universitatis resolutum fuit, quod Archiepiscopus non posset Viçario Ecclesiæ Finis-Terræ Bruxellis auferre seu revocare approbationem ad confessiones & conciones usque ad revocationem concessam. Habetur hæc Resolutio sub *D.*

C A P U T III.

De violentia & facti via, contra quam pro manutenentia seu protectione ad Principem Recursus instituitur.

§. I.

Qui Regiam protectionem vel manutenentiam adversus vim & facti viam implorat, debet de ea docere.

CUM in hoc Recursu imploretur Protectio Regia adversus *vim & facti viam*, petaturque, ut ea per Regem propulsetur; debet Clericus qui protectionem inclamat, de *vi* illata docere, & Princeps ad quem hujus examen pertinet, de ea cognoscere: *aliter enim nec poterit protectionem interponere, nec vim tollere; quia oppressus recurrens ad Regem pro tollenda violentia sibi illata, debet de ea docere.* Ita Salgado *de Supp. ad SS. 1. par. cap. 1. n. 148. & seqq.* plures in hanc rem citans Doctores.

Non est opus pluribus confirmare rem evidentissimam; si enim *violentia* vel *facti via* non subsit, vel de ea Judici Regio non constiterit, causa & finis hujus *Recursus* deficiunt.

Violentia autem seu *facti via* de qua hic proprie agimus, est illa quam Superiores & Judices Ecclesiastici cognoscendo, decernendo vel judicando committunt; nempe dum *non servato Juris ordine* procedunt, ac ita pacificum possessorem spoliant sive in sua possessione turbant.

Adversus quam *facti viam* æque ac adversus alias violentiæ species etiam comparata sunt *judicia possessoria*. Neque enim magis, immo minus Superioribus & Judicibus quam aliis pacificum possessorem spoliare seu *via facti* turbare licet.

De quo usu, inter cæteros, testantur Auctores *Annotationum ad Decisionem Matthæi de Afflictis*, signanter ad *decis.* 24. asserentes, quod possessores Beneficiorum recte agant apud Judicem laicum judicio possessorio, *dum Judex Ecclesiasticus procedit parte non audita, Juri ordine non servato, aliam partem spoliando, sive sua possessione destituendo, & sic ut privatus procedendo, & non ut Judex;* quo judicio id tantum agitur, ut protegantur hi in sua possessione, qua inique & per violentiam fuerant exspoliati, sive *via facti* turbari a *Judice Ecclesiastico*.

Quin Zypæus Officialis Curiæ Ecclesiasticæ Antverpiensis postquam asseruit Beneficiatos suis Beneficiis privari non posse nisi ob *delictum*, illudque *manifestum*, & cui talis *a jure* pœna sit imposita, idque *servato Juris ordine*; statim monet quod si secus a Judice Ecclesiastico quid attentetur, tum oppressis Recursus pateat *ad Tribunalia secularia ad vim arcendam*.

§. II.

Judex Ecclesiasticus non procedens juxta præscripta Legum & Canonum, violentiam infert, & via facti progreditur.

JUdex Ecclesiasticus omnino tenetur secundum formam per Leges & Canones præscriptam, sive servato in omnibus Juris ordine procedere. Si vero neglectis hac via ordinaria, & ordine a Jure præscripto progrediatur, censetur *via facti* procedere, & *vim* inferre: nam *quod contra Legem est, id violentum est*.

Id jam pridem satis dilucide expressit Franc. Zypæus Officialis Diœcesis Antverpiensis, dum & in *Notitia Juris Belgici* ait: „ In Brabantia illud pridem receptum est ex Testamento Henrici III. Ducis anno 1260. & læto Introitu secutorum Principum *artic.* 1. Ut *nemo via facti, sed ex Legibus & judicio tractari debeat.* Et artic. 1. novi Regulamenti 12. Maji 1422. sancitum, ut quilibet maneat in sua possessione, *donec per Sententiam Judicum competentium evincatur.* “ L. 2. de causa possess. & propr. num. 7.

Certe si Judex non citatum, non auditum, non defensum, ipsa natura prohibente, condemnet: si recusatus, renitente jure, se in Judicem erigat: si pendente appellatione, Legibus & Canonibus reclamantibus, procedat: vel si aliter ordinem Juris violet; quis non videat Judicem hunc *via facti* procedere; & læsum seu condemnatum *vim pati*?

Immo Episcopi in Concilio Hispalensi II. sub S. Isidoro Canon. 6. relato in Corpus Canonicum caus. 15. quæst. 7. can. 1. alte declarant, hujusmodi processum etiam *tyrannidem* fore. „ Multi, inquiunt (Episcopi) sunt qui *indiscussos* (Presbyteros) *potestate tyrannica*, non *auctoritate Canonica* damnant. „ Et sicut nonnullos gratia favoris sublimant, ita quosdam „ odio invidiaque permoti humiliant: “ & *ad levem opinionis auram condemnant, quorum crimen non approbant.* Qui Canon manifeste pro indubitato habet fundamento Episcopos teneri adversus Presbyteros procedere *auctoritate Canonica*, id est juxta præscripta & Statuta *Canonum*, ex quorum *auctoritate* eos judicare debent. Ita ut si aliter procedant Episcopi adversus Presbyteros, censendi sint eos *potestate tyrannica* damnare utpote qui destituti Canonum auctoritate nonnisi proprio arbitrio & libitu ad instar tyrannorum progrediuntur.

Adeo ut in illo Canone *auctoritas Canonica* directe opponatur *potestati tyrannicæ*, sicut *ordo Juris* opponitur *via facti*; eo usque ut quidquid non procedit ex *auctoritate Canonica*, *potestas tyrannica* sit, vel juxta hodiernam phrasim, quidquid non *servato Juris ordine* attentatur, pro *via facti* & *violentia* reputandum sit.

Sane, nunquam violenta magis & manifestior est *vis*, quam dum quis sua auctoritate & potestate quæ in bonum ac levamen subditorum concredita est, in eorum abutitur ruinam; & despotice pro beneplacito procedens per eam imbecilliores opprimit, & functionibus, muniis, & Beneficiis spoliat.

Non immerito proinde de hac violentia agens Eruditissimus Salgado prælud. 4. eam n. 184. ita describit: *Est damnosa quædam, injuriosa & violenta oppressio, naturalis defensionis impeditiva, per Judicem illata.* Et ibidem enumerans differentias quæ inter hanc & alias violentiæ species intercedunt, observat, quod *illa a privatis committantur, hæc a Judicibus tantum: illa extra Judicium in bonis, hæc in processibus, & in Judicio, inter cognoscendum jurisdictionis prætextu.*

Existimat prælaudatus Auctor post Guid. Papæ, Rebuffum pluresque alios, ab ipso dicto prælud. 4. citatos, hujusmodi Judicem, *Lege Julia de vi publica teneri.* Etenim L. 7. Digest. habet: *Lege Julia de vi publica tenetur, qui cum imperium, potestatemve haberet, civem Romanum adversus provocationem necaverit, verberaverit, jusseritque quid fieri, aut quid in collum injecerit, ut torqueatur.* Item *L.* 10. *Is qui potestatem, imperiumve habebit* (aliter) *quam ei jusserit, decernat, imperet, faciat.*

Etenim cum violentia hæc a persona publica, & per abusum publicæ potestatis, contra ipsam naturæ legem, quæ omnibus defensionem concedit, inferatur; „ merito *vis publica* „ æstimatur: estque cæteris violentiis *major* & *atrocior*, cum „ sub securo, & *superioritatis* ac *jurisdictionis* prætextu, facil- „ lime deliberari potest ad ejusmodi *vim* inferendam. “ Salgado *de Protect. Regia, prælud.* 4. *n.* 192. ex quo ibidem infert, quod „ cum *Judices* tot intolerabiles violentias & oppressiones suæ „ *majoritatis* & *jurisdictionis* occasione committant; justissime „ *multo fortius* poterit Rex illis resistere, & oppressis natura- „ lem defensionem præstare. “

Est hæc ipsa Judicum Ecclesiasticorum violentia, adversus quam Principes nostri præcipue protectionem etiam Clericis sibi subditis addixerunt; dum jurejurando promiserunt, se eos *ab omni injusto & indebito Jurisdictionis Ecclesiasticæ exercitio vindicaturos: neque laturos ut extra ordinem Juris tractentur; sed effecturos se, ut in omnibus tractentur servato Juris ordine.*

Porro si Judex Ecclesiasticus *servato* quidem *Juris ordine* processerit; sed tamen odio, invidiaque vel favore motus innocentem condemnet: insignem quidem committet injustitiam; sed non censebitur, proprie loquendo, inferre violentiam seu *via facti* procedere, Obtinet enim tunc commune axioma: *Qui jure agit, non turbat.*

Adeo ut hoc casu non sit locus recursui de quo hic agimus. Sed sic gravatus tum sibi alio, ut v. g. appellationis, remedio, consulere debebit. Unde quantumvis fuerit iniqua lis quæ alicui suscitatur, ut bonis, Beneficiis, muniis privetur, quorum justam & pacificam habet possessionem; si legitime citetur coram competenti tribunali; si habeat omnem sese defendendi facultatem; si ordo Juris per omnia servetur; si post hæc per corruptum Judicem condemnetur injuste: ei certe fit Injustitia; sed proprie loquendo vis non infertur, seu non intervenit *via facti.* Nam etsi sententia ratione *materiæ* seu *causæ* iniqua est, justa tamen secundum formam reputatur.

Verum si idem ille citetur coram Tribunali incompetente, vel nullatenus citetur; vel si ejus Judex alioquin competens, sed debite recusatus, non obstante recusatione procedat; si nolit testes audire, examinare probationes, cæteraque Juris præscripta observare; & ita Sententiam pronuntiet; erit manifesta injustitia, attentatum *via facti*, vis publica; quæ recursui ad *protectionem* vel *manutenentiam* Regiam; viam præbet.

§. III.

Judex Ecclesiasticus, infligens etiam censuras non servato Juris ordine, via facti procedit, & violentiam infert.

CErtum est juxta modernam Ecclesiæ disciplinam & receptam praxim, nullam proprie dictam censuram infligi posse, nisi per Judicem, sive per eum cui competit jurisdictio fori externi Ecclesiastici.

Porro sicut Judex huic foro præfectus in omnium causarum instructione & decisione non potest ad libitum procedere, sed astringitur servare receptas fori leges, & præscriptum ordinem Juris, ut præcedenti §. notatum est; ita & in hac censurarum materia ad hoc forum pertinente eumdem ordinem servandum ipsi esse nullus dubitat.

In quo quandocumque committitur defectus aliquis substantialis, *certum est*, ait Suarezius e Societate Theologus, *censuram non solum esse utcumque injustam, sed prorsus invalidam; quia Sententia ipsa nulla est, & Sententia nulla nullum potest producere effectum.* De Censuris *disp.* 4. *sect.* 7. *n.* 2.

Quemadmodum autem Judex Ecclesiasticus *vim* infert, & *via facti* procedere censetur, dum subverso Juris ordine progreditur, ut dicto §. præcedenti notatum est; ita pariter Judex Ecclesiasticus *insignem violentiam* certo committet, dum prætermisso Juris ordine in materia censurarum servando, attentat *via facti*, non *auctoritate Canonica*, ad censuras prosilire. Ut mirum non sit, si hujusmodi Judicem etiam *Tyrannidis* incuset

præ laudatus Canon relatus apud Gratianum *Caus. 15. qu. 7. Can. 1.*

Quod satis liquebit, si vel tantillum consideretur gravitas & atrocitas effectum Censuræ Ecclesiasticæ: nam ut nihil dicatur de censura *Excommunicationis*, quæ cordatis Christianis ipso mortis supplicio terribilior videtur, *Suspensio*, itemque *Interdictum*, præterquam quod opprobrio publico censurarum exponant, eique insignis infamiæ notam inurant, etiam privant eum exercitio ordinis, atque ita inutilem reddunt & ineptum ad status sui munia peragenda, quæ pœna sicut Patribus & Conciliis admodum gravis visa est, ita & ex ea mœror animi & inopia ac afflictio corporalis consequi solent; quæ non raro in propinquos totamque familiam redundare videas.

Quinimmo quis satis perpendat aut concipiat mala & scandala, quæ ex afflictione & oppressione boni alicujus Ecclesiastici, vel innocentis in Communitatibus, Parochis, Urbibus, Provinciis, in ipsa Ecclesia & Statu ordinarie exoriuntur?

§. IV.

Quis ordo juxta modernam disciplinam in materia Censurarum sit servandus?

CUM *Censura Ecclesiastica* sit pœna publica, eaque admodum gravis & infamans, ut ex deductis §. superiori, facile intelligi potest, & indubitatum est, processum, prævie ad prolationem sive sententiam censuræ instituendum, esse criminalem; atque adeo in ejus instructione formam processus criminalis esse observandam: cujus si prætermittantur *essentialia*, censura, ob non servatum ordinem Juris, erit prorsus *nulla & invalida.*

Primum autem essentiale hujus, sicut & omnis processus, est ipsa Judicis *competentia*; quia quidquid a Judice *incompetente* decernitur, est ipso jure, defectu potestatis seu jurisdictionis, nullum & inane. Hinc *Seb. Vantius* in Tractatu *de Nullitatibus processuum ac sententiarum*, agens *de nullitate ex defectu Jurisdictionis*, ait, quod hic defectus *maximus* sit, immo *irreparabilis & insanabilis*, & *propterea* monet *ab ea valde praecavendum esse.*

Basis vero & fundamentum processus criminalis est *praevia informatio*, quæ *praeparatoria* dicitur, Judicis auctoritate facta super delicto commisso, ut *juridice* ipsi de crimine constet: quæ informatio capienda est per Promotorem Curiæ Ecclesiasticæ, ad quem ultionem criminis pertinet postulare.

Ita communiter Doctores & Pragmatici omnes, cui consonant Statuta Curiarum Ecclesiasticarum Provinciæ Mechliniensis, quibus statuitur cap. 1. *de Promotoribus. Omnia & singula delicta ad Jurisdictionem Ecclesiasticam spectantia investigabunt, & ut puniantur, prosequentur.*

Capta juridice *informatione praeparatoria*, tum plane requiritur ut Promotor, oblato libello Judici, de crimine commisso conqueratur, & ejusdem ultionem petat ac prosequatur; nihil enim hic Judex nisi Auctore instante & urgente, decernere potest.

Oblato libello, & visis informationibus præparatoriis, e quibus formatus est; si ex iis resultet fundata suspicio criminis, tum Judex tenetur decernere Decretum *citationis* ad onus Rei; quod & Reo juxta Curiarum Statuta ac praxim, legitime insinuari debet.

Quæ quidem *citatio* adeo processui criminali etiam est essentialis, ut ejus omissio processum omnem reddat nullum & invalidum; adeo ut nulla auctoritas, nulla necessitas hunc defectum supplere possit: cum ipsum naturæ jus eam præscribat. Hinc Nicodemus Princeps Judæorum increpando Pharisæos qui Christum condemnabant inauditum, sic ait: *Numquid Lex nostra judicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, & cognoverit quid faciat?* Joan. 7. v. 51. Quare *Seb. Vantius* agens dicto Tractatu *de nullitate defectu citationis*, ait quod *defectus & nullitas illinc proveniens inter alias omnes potentissima sit.* De necessitate hujus citationis pro validitate cujuscumque Censuræ latius egi in singulari Tractatu *de Censuris Ecclesiasticis*, cap. 5. §. 3.

Sic legitime decreta ac insinuata *citatione*, requiritur omnino ut citatus habeat facultatem & locum sese defendendi, necnon exceptiones suas proponendi; utque in processu de cætero observentur solitus ordo judiciarius & solemnitates consuetæ. *Nam satis non est* (inquit Vantius dicto Tractatu cap. 13.) *ad validitatem Sententiæ, quod a Judice suo, inter partes legitime comparentes, seu citatas lata fuerit; quoniam si solitus Judiciorum ordo necessarius omitteretur, vel etiam praepostere fieret, ex hoc Sententia redderetur nulla.*

Additque quod *ordo Juris etiam in causis, quæ Romani Pontificis Judicio deciduntur, servari debeat, .. & in quocumque Judicio ... & inter quoscumque personas ... ac etiamsi essemus in notoriis. Et nullitas haec*, prosequitur, *ex defectu processus adeo est relevans, ut Sententia hac ratione nulla per Judicem appellationis reformari non possit, sed duntaxat pronuntiari nulla.* Hæc *Vantius*, plures in hanc rem citans Auctores.

Præterea cum Censura Ecclesiastica sit *pœna ordinaria* eaque gravissima, non potest ea imponi ex *processu summario & cognitione summaria*; „ *sed ea*, ut recte advertit Zypæus, *solemnem* „ *& plenam cognitionem* requirit, quæ instituenda est dum con„ tra aliquem *ordinario publice* intenditur. „ *Tit. de Accusat.* in Analysi Juris novi.

Deinde ubi jam Reus de crimine convictus est legitime, illudque adeo est grave ut *Censuram Ecclesiasticam* promereatur, tum ea debet proferri *in scriptis & causa* nominatim *expressa*, juxta dispositionem Juris Canonici in *cap. 1. de Sententia Excommunicationis, Suspensionis & Interdicti in 6.* quæ sic statuit:

„ Quisquis *excommunicat, excommunicationem in scriptis proferat*, & *causam excommunicationis expresse conscribat, propter* „ *quam excommunicatio proferatur.* . . Si quis Judicum hujusmo„ di Constitutionis temerarius extiterit violator, per mensem „ unum ab ingressu Ecclesiæ & divinis Officiis noverit se su„ spensum. . . *Et haec eadem in suspensionis & interdicti* Senten„ tiis volumus observari. "

Et hæc quidem omnia observari essentialiter debent in omni *Censurarum Ecclesiasticarum* Sententia; sive fuerit Sententia *declaratoria* Censuræ *ipso jure* contractæ, sive Sententia *inflictiva* Censuræ per modum *meræ pœnæ*, unice ob delictum commissum; aut instar *medicinalis*, ob contumaciam in crimine, ut quis ab eo resipiscat & Ecclesiæ obediat.

Etenim nulla *Censura* infligi potest nisi ob delictum enorme, de quo quis prius convinci *judicialiter* debet antequam Sententia *Censuræ Ecclesiasticæ* possit proferri: nemo enim ratione delicti puniri potest, nisi prius de eo sit *legitime* convictus.

Porro notandum quod dum Censura Ecclesiastica instar *medicinalis* in quemquam profertur, quæ & proprie sub nomine *Censuræ* venit; quod, inquam, Judex tum absolute teneatur præmittere *monitiones Canonicas*; quia Censura illa tantum proferri potest in *contumaciam*: nam principaliter tendit ut *contumacia* frangatur, qua quis in crimine pertinaciter hæret, ut ita ab eo resipiscat & Ecclesiæ obediat.

Verum ut quis de *contumacia* convincatur, & de ea legitime Judici Ecclesiastico constet, qui *caute providere* tenetur ut *in* Censura *ferenda ostendat se prosequi quod corrigentis fuerit & medentis*, cap. 1. de Sent. Excomm. in 6. decreverunt Ecclesiæ Canones, ut præmitteretur *monitio Canonica*, quæ & *competens*, item *juridica* appellatur. De natura hujus monitionis etiam ago *dicto Tractatu de Censuris, cap. 3.*

Atque hæc *praevia monitio* pro *validitate* Censuræ adeo est necessaria, ut nullo casu prætermitti queat, ne quidem sub prætextu quod *contumacia* sit *notoria* uti post Suarezium observat Marius Alterius Tom. II. disp. 7. n. 2. *Intelligi enim non potest*, inquit, *quo pacto possit esse contumacia notoria contra Ecclesiam, si non fuerit monitus*: estque res hæc clara & indubitata. Inter cæteros, si lubet, consuli possunt Martinus Navarrus in suo Manuali *cap. 26. n. 159.* Stephanus Avila e Societate Theologus *de Censuris parte 3. disput. 3. dub. 5.* Anton. Diana, *parte 5. tract. 9. resol. 55.*

Nec tantum ante inflictionem Censuræ debet prævie essentialiter præmitti *competens* monitio; sed præterea requiritur, hujusmodi monitionem fieri auctoritate & nomine ipsius Judicis: *Ratio est manifesta*, ait Suarez disp. 3. sect. 11. n. 1. *Quia admonitio talis esse debet, ut si quis non pareat, contumax & inobediens existat: quod esse non potest, nisi admonitio auctoritate Superioris facta sit.*

Neque simplex juridica monitio sufficit, sed ea fieri debet sub expressa comminatione Censuræ; *scilicet nisi intra tale tempus resipueris vel satisfeceris, talem Censuram incurres*, v. g. suspensionis; debetque ille qui monetur *exprimi nominatim*.

Cujus monitionis exemplar tum Reo seu parti legitime insinuandum est: *Monitiones*, inquit D. Du-Caste Officialis Condomensis, fiunt in scriptis & *vigore mandati Superioris, quod intimatur parti opera Apparitoris Curiæ, qui relicta ipsi parti copia de facta admonitione per suam relationem ad calcem Originalis appositam sufficienter constare facit.* In praxi Jurisdict. Eccles. Tom. I. cap. 12. n. 3.

Debentque hæc omnia fieri Promotore instante & postulante, ne Judex motu proprio decernendo, sustineat personam Judicis & partis.

Notandum quod cum in causis criminalibus seu pœnalibus cadat *provisio*; ita nec in hac materia Censurarum possit *provisio* decerni, cum ea quoque criminalis & pœnalis sit.

In causa quidem mere civili quandoque pendente lite provisio decerni potest. Supponamus duos litigantes de proprietate aut possessione, v. g. domus, contendere: auditis partibus, res controversa in toto vel in parte, *provisionaliter* quandoque adjudicabitur, aut potius credetur illi qui jus habet apparentius; verum sub idonea cautione de restituenda re cum fructibus & emolumentis, si Sententia definire cum fructibus & emolumentis, si Sententia definitiva succumbat: & ita supponitur res semper plane reparabilis.

Sed hæc plane remota sunt a causis criminalibus & pœnalibus. Accusatur quis de crimine, & ut puniatur condigne, postulatur: quomodo hic super *pœna* imponenda decerni potest *provisio*? Qua enim justitia is qui forte insons est, condemnaretur? *Provisio* namque supponit rem dubiam, & Sententia definitiva aliter forte judicandam.

Decernendo enim *provisionaliter* pœnam in quemquam, jam ex nunc certum & irreparabile damnum Accusato infers eo ipso tempore, dum, sic decernendo, ipsemet supponis, dubium & incertum adhuc esse an ille, quem pœna affligis, reus sit; illumque Sententia definitiva forte declarandum insontem.

Omnis etenim pœna natura sua est afflictiva, ita ut semel illata non sit amplius reparabilis, ac proinde in eam non potest cadere *provisio*. Deinde pœna inflicta, judicium criminale terminatum est: *Non* enim *vindicabit bis in idipsum*, nec *ut sæpius de ejusdemque hominis admisso quæratur* Jura permittunt. *L. 6. §. fin. ff. Naut. caup. stab.*

Profecto, pœna *provisionaliter* inflicta, ad quid ulterior causæ cognitio serviet? An forte ut per Sententiam definitivam declaretur eam bene maleve inflictam; vel Reum pœnam majorem promeritum? Quid judicaretur de sæculari Judice, qui Reum ad publicam fustigationem & stigmatis inustionem condemnaret *provisionaliter*? postmodum nempe disceptaturus an pœnam illam promeritus fuerit, an vero non mereatur majorem, scilicet in patibulum agi. Quis Judicem hunc de tyrannide & inhumanitate barbara non merito condemnaret?

Atque

Atque adeo indubitatum est, nec Censuram Ecclesiasticam *provisionaliter* decerni posse; nam omnis Censura semper est pœna, eaque publica, sive fuerit *contumaciæ*; sive *criminis*.

Quamquam & valde absonum & ineptum sit *Censurarum* aliquam vocare *provisionaliter*; cum ideo non minus revera sit *Censura Ecclesiastica*.

Nam Censura *medicinalis*, quæ & proprii nominis est *Censura Ecclesiastica*, non aliter infligitur nisi *per provisionem sive interim*, eo quod non feratur, *nisi duratura, donec Reus satisfaciat, sive donec resipiscat*.

,, Censura, inquit Suarezius, præcipue fertur ad reprimen- ,, dam contumaciam, & ut homo a culpa recedat; *ideoque non* ,, *potest habere alium terminum nisi donec recedat ab illa*: ,, Disp. 25. sect. 1. num. 3.

Ideoque sive addantur illa verba *per provisionem, sive interim*, hæc nihil mutant de natura ipsius Censuræ; quia in effectu nihil significant, *nisi durationem Censuræ donec satisfaciat, & Reus a contumacia resipiscat*, quæ in omni Censura includuntur.

Atque adeo, si *Censura* fuerit inflicta, prætermisso substantiali ordine processus criminalis; non propterea minus erit *nulla*, quod Judex Ecclesiasticus eam *provisionalem* vocaverit: nec minorem *vim & facti viam* includet, qua quis in quieta sua possessione turbatur; sed majorem e contra, cum talis Judex sic magis suam inhumanitatem & tyrannidem manifestet; ut e supra deductis patet.

Immo Decretum Censuræ Ecclesiasticæ, *provisionalis* nuncupatæ, ex se prodit quod contineat meram *facti viam*; cum notissimum sit Judices Ecclesiasticos neminem posse *provisionalibus Decretis* e sua possessione deiicere, aut in ea turbare: receptissimum enim est unumquemque in ea permanere debere, donec legitima eorum Sententia, super *petitorio* lata, evincatur.

Porro Censuram Ecclesiasticam turbare quemquam in sua possessione, ex hactenus deductis planissimum est.

§. V.

Non deferens appellationi legitimè interpositæ, violentiam infert, & facti via procedit.

INTER essentialia ordinis judicialis, non postremum est ipsa Judicis non suspensa seu non impedita jurisdictio; cum Judex nullum possit jurisdictionis actum valide exercere, suspensa sua jurisdictione, seu jurisdictionis exercitio: quamdiu enim ea suspensa manet, sine jurisdictione censetur esse.

Notissimum autem est, primum appellationis effectum esse suspendere jurisdictionem Judicis a quo appellatum est, ,, quod- ,, que examen & cognitionem causæ, in qua appellatum est, ,, ad appellatum seu provocatum Judicem transferat; uti post ,, alios loquitur & probat Wamesius, in Commentario de ,, Appell. ad *cap.* 1. *num.* 1.

Additque ,, non tantum transferri quoad principale nego- ,, tium, sed etiam quoad ejus accessiones: item quod Appel- ,, lantem a jurisdictione ejus qui judicavit, eximat. "

Si ergo post interpositam legitime appellationem Judex *a quo* Censuras infligere præsumat, hujusmodi Censuræ non tantum erunt injustæ, sed prorsus *nullæ & invalidæ* ob defectum jurisdictionis in Judice, & defectum essentialem ordinis judiciarii.

Hinc Suarezius de Censuris *disp.* 28. *sect.* 5. agens de modo servando in ferenda suspensione, ait num. 3. ,, Oportere ..... ,, præsertim ut suspensio non feratur post interpositam *appella-* ,, *tionem*; quia erit *nulla*, ut est communis sententia .... *de-* ,, *fectu jurisdictionis*, quæ per *appellationem* suspenditur. " Idipsum uno consensu tradunt Canonistæ ad *cap.* 37. ✠ *de Appell.* ubi in terminis respondit Pontifex, quod *post appellationem excommunicari non possunt*: & *ad cap.* 40. ✠ *de Sententia Excommunicationis*; ubi Pontifex æquiparat Sententiam Excommunicationis latam post legitimam appellationem interpositam, Excommunicationi, *in cujus forma intolerabilem errorem fuisse patenter expressum* probaretur: qualem excommunicationem *ipso jure* nullam esse nemo dubitat.

Quinimo Censuræ post interpositam appellationem ita sunt *ipso jure nullæ*, ut etiam *deserta aut iniqua declarata appellatione*, non convalescant, uti loquitur Wamesius loco citato *n.* 4. & evidenter probatur in *cap. Licet, de Sententia Excommunicationis* in 6.

Cum itaque per legitimam appellationem Judicis suspendatur jurisdictio, omniaque quæ, ea pendente, attentat, sint ipso jure nulla & invalida; certum est Judicem *vim* inferre, & *via facti* procedere, dum Canonibus & Legibus inhibentibus, contra Appellantem prosequitur, & eum contra protectionem Legum ac Canonum gravat; qui hoc defensionis remedio gravatis, gravarique metuentibus consulere voluerunt.

Quinimmo censet Bartolus hujusmodi violentiam, *vim publicam* esse. *Officiale*, ait, *qui non admittunt Appellantes, tenentur hac lege* (Julia de vi publica,) *& condemnati erunt infames*. Ad d. L. ff. idem tenet Salgado *de protectione Regia vi oppressorum*, præl. 4. plures in hanc rem citans Auctores *num.* 189. Quibus addi potest Zypæus Officialis Antuerpiensis Consultat. 3. de Appell. *Adeo*, inquit, *odiosus est Appellationis contemptus, ut si provocantem Judex verberaverit, jusseritque quid fieri, de vi publica teneatur*. L. 7. ff. *ad leg. Jul. de vi publ.*

Cum autem Regi, ejusque supremis Auditoris incumbat quascumque violentias tollere, ,, ad ipsum Clerici merito ,, confugiunt (ait Salgado in epilogo proœmiali) ut propul- ,, setur, tollaturque & levetur *violentia* sibi illata a Judice ,, Ecclesiastico denegante *legitimæ appellationi* delationem, suam- ,, que Sententiam indebite, & jure reluctante, exequente, ,, suis bonis spoliante *Appellantem*, *carceribusque & censuris* ini- ,, que plectente, *usurpando Superioris Jurisdictionem*, & privan- ,, do oppressum naturali defensione, ne possit ad Superiorem ,, recurrere pro medela suæ iniquitatis & injustitiæ.

Et *cap.* 6. *n.* 19. recte probat, quod ad hanc protectionem implorandam, sufficiat sola denegata delatio appellationi, sine ulteriori processu aut attentato; ,, quod ex denegata delatione ,, justæ appellationi, manifeste deducta dicitur Judicis delibe- ,, ratio aut determinatio, vim cum effectu inferendi; ac pro- ,, pterea, & quod ipsa denegatio sit violentiæ pars integra- ,, lis, & principium *violentiæ* sufficiens ad auxilium & Re- ,, giam protectionem invocandam. ,, Et *num.* 94. *præl.* 3. ait, ,, quod Judex sæcularis eam protectionem concedere teneatur, ,, etiamsi sciret *appellationem non esse receptam a Superiori Eccle-* ,, *siastico, cum tamen eam de jure debeat recipere*. Et declara- ,, tum ita fuisse testatur *de Afflict.* in proœmio Constitut. Reg. ,, *sub n.* 61. ,,

De hac protectionis specie pluribus agit in dicto Tractatu Franciscus Salgado, quem etiam inscripsit *de Regia protectione vi oppressorum appellantium a causis & Judicibus Ecclesiasticis*. Asseritque *parte prima, c.* 1. *n.* 5. *frequentiori* modo ad Regem ejusque Tribunalia recurri, ad tollendam hanc *violentiam*.

De eadem protectionis specie agit nominatissimus Covarruvias, *Pract. qq. cap.* 35. testaturque *hunc forensem usum non tantum in Castellanis Regis Hispaniarum Ditionibus & Principatibus, sed & apud Gallos, aliosque Christianæ Reipublicæ sæculares Principes esse receptissimum*. De quo generali usu etiam testatur Martinus Navarrus ad cap. *Cum contingat* ✠ *de Rescript. R. m.d.* 3.

Et omnium pene Catholicorum Regnorum, citatis Auctoribus, eumdem usum ubique receptum docet Salgado *Prælud.* 3. *n.* 159. *& seqq.*

Enimvero, ab omni memoria etiam hic in Belgio Recursus obtinuit ad Regia Consilia, adversus violentiam quæ infertur per non delationem legitimæ appellationi.

Cum anno 1639. Superior Generalis Capituli VVindesemensis Sententiam tulisset adversus Petrum Marcum Mastelyn Priorem Monasterii Septem-Fontium, isque ab ea appellationem instituisset; dictus Generalis, cum quibusdam ejusdem Ordinis Prioribus non deferens appellationi, *ipso facto* Florentium de Nipholts in Priorem dicti Monasterii constituit. Cum autem hujusmodi attentatum cum Brabantiæ Juribus & Privilegiis, ac nominatim cum Læto Introitu non consisteret, propinqui ejus per Libellum supplicem conquesti sunt apud Supremum Brabantiæ Senatum, qui per Sententiam in contradictorio latam ultima Augusti 1640. ,, declaravit quod redintegratio ,, provisionalis dicti Prioris locum teneret ac suum sortiretur ,, effectum, donec & quousque in materia Appellationis per ,, Judices Ecclesiasticos Sententia definitiva aliter foret ordina- ,, tum: quodque dicti Religiosi tenerentur interim agnoscere ,, præfatum Mastelyn ut legitimum Priorem dicti Monasterii ,, Septem-Fontium. ,, Ita constat e Consultat. dicti Senatus sub E.

Praxi huic Belgicæ simillimum est quod de Lusitana testatur Hieronymus de Cevallos Hispanus, Nobilis Decurio, in *Tractatu* quem ineunte decimo septimo sæculo conscripsit *de cognitione per viam violentiæ in causis Ecclesiasticis, & inter Personas Ecclesiasticas*. ,, Apud nostram Rempublicam Lusitanam ,, Supremi Prætorii, sæculares Judices, Ecclesiasticos inhibe- ,, re consueverunt, *ex inveterata & immemoriali* consuetudi- ,, ne: litterasque, quas *tuitivas deappellantes* passim nuncupa- ,, mus, concesserunt; *quoties* contra Clericum, aut Benefi- ,, ciarium, aut contra Laicum, (dummodo causæ cognitio ,, ad Ecclesiasticum pertineret) lata foret Sententia per *Eccle-* ,, *siasticum Judicem*; & per Laicum seu Clericum aut Benefi- ,, ciarium *appellatio* ad Romanam Curiam esset *interposita, nec* ,, *admissa*: hoc enim casu *solent oppressi ab Ecclesiasticis Judici-* ,, *bus ad Supremos Judices*, tamquam ad sacram anchoram con- ,, fugere, qui transmissa & oblata coram se actorum copia, ,, & patefacta injustitia denegatæ *appellationis* ad Romanam ,, Curiam, cui propter Summi Pontificis auctoritatem erat de- ,, ferendum, has litteras *oppressis* indulgent, *ne Appellatione* ,, *pendente de sua amoveantur possessione, sed interim ea pacifice* ,, *fruantur, longeque repellunt omnem ab hic injuriam, Ecclesia-* ,, *sticis Judicibus inhibentes ne contra hos Appellantes, Ecclesia-* ,, *sticis Censuris, aliisve pœnis procedant*. ,, Hæc Cevallos, qui hanc *laudabilem consuetudinem, Legibus & Pragmaticis Regiis comprobatam* etiam in aliis Regnis Catholicis, adductis variis Auctoribus, vigere asserit.

Appellanti enim legitime (concludit) *Ecclesiasticus Judex vim inferre dicitur, cum excommunicatum denuntiat . . . quam ob rem mirum non est, si Regis implorent auxilium pro vi & injuria repellenda, ad quem Reipublicæ quies, & subditorum conservatio spectat.*

§. VI.

Contemnens Recusationem propositam, vim infert, & facti via procedit.

QUEMADMODUM post interpositam debite appellationem suspenditur jurisdictio Judicis *a quo*, ut §. præcedenti notatum est, ita & per Recusationem suo tempore, debitaque forma propositam, saltem quousque de causis recusationum secundum formam & statuta Canonum fuerit judicatum: *Judices ... recusati* (inquit Christineus) *a judicando arceantur ...*

donec

donec arbitri cognoverint an causa recusationis legitima sit, In Decisionibus Belgicis *vol. 5. lib. 3. decis. 181. n. 4.*

Unde etiam in Decretalibus unus idemque titulus est, *de Appellationibus & recusationibus*, ut recte advertit Altelerra ad *cap. 61.* hujus tituli: *Appellatio & recusatio*, inquit, *eodem jure reguntur, quoniam utraque est provocationis auxilium; quod eo juvat, ut declinetur examen Judicis. Unde hic titulus est de Apell. & Recusationibus.*

Hinc concorditer concludunt Doctores, „ quod sicut per appellationem, ita & per recusationem Judicis suspendatur ejus „ jurisdictio, ne possit in causa in qua recusatur, ad aliquem „ actum procedere; & si processerit, processus sit *nullus*: uti „ loquitur Andreas Tallensis in *Paratitlis Decretalium*, *ad titulum de Appell. §. 18. n. 1.* monetque *§. 19. n. 5.* „ quod „ Judex recusatus non assimiletur ei a cujus interlocutione duntaxat est appellatum, sed ei qui post appellationem ab interlocutione, per Judicem provocatum, facta est *inhibitio* ulterioris prosecutionis; quasi, ut ibi hominis, ita hic *inhibitio* „ sit juris: constat autem omnia acta post inhibitionem esse „ *ipso jure nulla*. " *Cap. Non solum*, *de Apellat. in 6.* Idipsum iisdem pene verbis tradit VVamelius ad *cap. Cum speciali 61.* *de Appell.*

Et Petrus Rebuffus in suo Tractatu *de Recusationibus art. 6.* ait, hodie indubitatum esse, „ quod Judex post recusationem „ propositam, non possit de principali cognoscere; & si cognoverit, *processum esse nullum*, quia recusatus omni jurisdictione privatus censetur: ideo quidquid postea facit, censetur „ facere tamquam privatus non habens jurisdictionem. „ Idipsum latius prosequitur Hieronymus de Cevallos dicto Tractatu *de cognitione per viam violentiæ*, *qu. 14.* notans num. 28. *Ratam* sic sæpius judicasse.

Suntque acta pendente Recusatione adeo *nulla*, ut licet etiam postmodum per Arbitros declaretur causa recusationis insufficiens, & causa ad Judicem recusatum remittenda, tamquam non sufficienter probatum suspectum, nequaquam tamen convalescant; ut post Glossam in cap. *Judex*, verbo *Proponatur*, *de Off. & pot. jud. del. in* 6. hodie communiter docent Doctores.

Porro sicut Judex non deferens legitimæ appellationi censetur *via facti* procedere, & *violentiam* inferre, ita quoque Judex qui non obstante recusatione se in Judicem erigit, & contra recusantem progreditur, *vim* facere & *via facti* agere censendus est

Hinc supra citatus Hieronymus Cevallos dicta *q. 14.* ut indubitatum tradit, violentiam illatam a Judice procedente post propositam *recusationem*, æque præbere recursum ad Consilia Regia, ac attentata post interjectam appellationem.

Estque hæc violentia eo atrocior, quod ipsum naturæ jus lædat. Rationi enim & æquitati naturali repugnat, ut quis coram suspecto Judice litigare cogatur. „ Etiamsi (inquit Covarruvias *Pract. quæst. c. 26. in princip.*) nulla humana lex hac „ de re fuisset, in specie statuta, *ratio ipsa* facillime ostenderet, eorum judicia nobis fugienda, omnibusque modis avertenda fore: quos propter odium, inimicitiam, aliamve causam, „ suspectos habemus. " Quare recte advertunt Vulteus *de judic. lib. 2. cap. 7. n. 190.* & Mynsing. *Cent. 3. observ.* 63. nihil alicui accidere posse gravius aut luctuosius, quam sub Judice suspecto litigare.

Hinc Ammianus Marcellinus, inter violentias quas Valentinianus Imperator exercuit, & hanc recenset, quod justis querelis insuper habitis, homines cogeret coram Judicibus suspectis, litigare. „ Ad hanc (inquit) inclementiam illud quoque accedebat *dictu dirum & factu*, quod si quis eum adisset, judicium potentis inimici declinans, aliumque sibi postulans „ dari; hoc non impetrato, ad eumdem quem metuebat, licet multa prætenderet justa, remittebatur. " Ita lib. 27. *Rerum gest. cap. 7.*

Itaque & hæc quoque violentia & oppressio viam protectioni Regiæ pandit, quam & Principes nostri Belgici semper benigne concesserunt. Sic anno 1666. cum Episcopus Iprensis non obstante *recusatione proposita* in qua jam modo ad delectionem Arbitrorum deventum erat, procederet adversus Dominum ac Magistrum Joannem Leesane, eique comminatus esset *suspensionem a divinis*; Consilium Flandriæ, tam dicto Episcopo, quam ipsius Officiali ac Promotori interdixit ulterius progredi vel attentare, sub pœna 200. aureorum coronatorum: cumque his non obstantibus Episcopus comminatam *suspensionem a Divinis* attentasset decernere, præfatum Consilium dictæ *Censuræ* Ecclesiasticæ *effectum suspendit*, iteratoque Episcopo interdixit quidpiam ulterius attentare, sub pœna quod comminata 200. aureorum mulcta ad executionem deduceretur, ac insuper ipsius bonis temporalibus manus Regia injiceretur, Ita constat e Decreto hic annexo sub *F*,

Sic etiam anno 1707. Supremum Brabantiæ Consilium manutenuit Pastorem S. Catharinæ in urbe Bruxellensi in pacifica possessione sui Pastoratus omniumque eo pertinentium, adversus *suspensionem a functionibus Pastoralibus* per Archiepiscopum Mechliniensem *via facti* inflictam, idque post *iteratam suæ Personæ recusationem seu suspectationem propositam*. Habetur Sententia sub *G*,

Atque adeo & hic idem agitur quod superiori §. agi diximus, dum Judex *pendente appellatione* progreditur. Nempe & hic pariter Judices Regii provident, ne oppressi, *recusatione pendente*, de sua moveantur possessione, sed interim ea pacifice fruantur, longeque repellunt omnem ab his injuriam, Ecclesiasticis Judicibus inhibentes ne contra hos *recusantes*, Legibus & Canonibus reclamantibus, per *Censuras Ecclesiasticas* aliasque pœnas procedant.

Judex enim *recusatus*, inquit Cevallos dicta q. 14. *procedens in causa post recusationem, vim facit & partem gravat.*

§. VII.

Judex Regius cognoscens de violentia, non cognoscit de causa principali, nec de justitia Appellationis aut Recusationis.

JAM sæpe in præmissis, cum Didaco Covarruvia, Josepho Sele, Francisco Salgado, aliisque, diximus, hujus recursus ac Regiæ protectionis unicum scopum & finem esse, *vim repellere, propulsare, & oppressum sublevare; & Ecclesiasticum quodammodo reducere ad viam justitiæ & tramites legitimos.*

Quare Judex Regius nequaquam cognoscit de causa principali, sed unice de forma & ordine processus, sive de vi & violentia seu oppressione: id est solum inquirit, an Judex Ecclesiasticus *via facti*, an vero servato Juris ordine processerit. Si reperiat, Juris ordinem fuisse servatum, remittit conquerentem ad Judicem suum. Si vero cognoscat, eo non servato, fuisse *via facti* processum, *sublevat oppressum*; & Judicem *Ecclesiasticum reducit ad viam justitiæ & tramites legitimos*; nihil decidendo de causa principali, quæ integra relinquitur juxta *ordinem Juris* judicanda Ecclesiastico Judici.

Sit itaque Clericus qui apud Judices Regios conqueratur, quod Censura Ecclesiastica perstrictus sit per eum, cui non competit Jurisdictio fori externi Ecclesiastici, vel per Judicem extraneum, vel quod ita perstrictus sit absque prævus informationibus præparatoriis, sine præcedenti citatione, omissa competenti monitione Cannnica, &c.

Quid hic agat Judex Regius? Nequaquam inquiret, aut decernet, an Clericus ille meritus fuerit Censura perstringi; sive an sufficiens subfuerit causa, ut tam gravi pœna afficeretur, in quo sita est causa principalis: sed tantummodo cognoscet, an Censura illa prolata fuerit a non habente jurisdictionem fori externi Ecclesiastici; an a Judice extraneo; an omissis informationibus præparatoriis, citatione, monitione Canonica, &c. quæ res, ut in Jure loquimur, *facti* sunt, & certo certius ad cognitionem Principis pertinent. Hæc autem ubi Judicibus Regiis constiterint, adeoque & querelas veritate niti apparuerit, tum illi protectionem Regiam seu manutenentiam adversus hujusmodi *violenta judicia* potenter concedent.

Qua concessa, si competens Judex Ecclesiasticus credat Clericum illum revera mereri ut Censura Ecclesiastica perstringatur, ei integrum manet adversus eum procedere, & de causa principali judicare, dummodo id faciat servato per omnia Juris ordine; a quo si denuo deflectat, & ita *vim* inferat, Judicem Regium sibi rursus merito resistentem inveniet.

Similiter dum protectio Regia imploratur adversus Judices Ecclesiasticos procedentes post interpositam appellationem, vel propositam recusationem, nequaquam Judices Regii cognoscunt *de justitia* appellationis aut recusationis, sed tantummodo de *vi & violentia* quæ a Judicibus Ecclesiasticis infertur uti ubi de illa constiterit, eam auferant, & oppressum protegant.

„ Viso processu (ait Covarruvias, *Pract. Quæst. cap. 35.*) & „ visis actis causæ, *tantum* illud agetur, an juste ille Judex deferre noluerint appellationi: nec enim (prosequitur Auctor) „ Regii Consiliarii cognoscunt *de justitia appellationis* ad Summum Pontificem deferendæ, ad hoc ut ab illis Sententia „ confirmetur vel revocetur, sed *tantum* ut *tollatur vis* illa „ quæ a Judice Ecclesiastico injustissime fit Appellanti, dum „ eum *Censuris* Judex *opprimit* pro executione Sententiæ, quæ „ nondum transivit in rem judicatam pendente appellatione ad „ Summum Pontificem proposita, cui tenebatur Judex omnino „ deferre juxta Canonicarum Sanctionum decreta. " Idipsum monet Josephus Sele *de Inhibitionibus cap. 8. §. 3. num.* 70. & Franciscus Salgado *de protect. Regia, prael. 5. n.* 100. qui *num.* 200. ait cum Martino Navarro, Judices Regios solummodo pronuntiare, *Judicem Ecclesiasticum vim fecisse vel non fecisse in eo quod appellationi partis non detulerit.*

Et *num.* 208, ita loquitur: " *Tantum* ad *violentiam* tollendam adhibetur cognitio extrajudicialis, *an appellatio suspendat vel non*, ut *violentia* Judicis detegatur, ob negatam debitam delationem appellationi, cujus cognitio, *an justa vel* „ *injusta sit*, tam appellationis quam Sententiæ Superiori Ecclesiastico præservata remanet. „ Recteque advertit *n.* 211. „ quod *admissibilitas seu non admissibilitas appellationis respectu Judicis a quo, sit quid facti*.

Si visis actis compertum sit quod justa fuerit appellatio, quodque Judex ei non deferendo *vim* inferat, „ tollitur illa *vis* & „ injuria quæ adversus sacros Canones & auctoritatem Sedis „ Apostolicæ fit Appellanti ad eamdem; & præcipitur illi Judici quod apellationi deferat, & absolvat excommunicatum, „ omniaque acta post appellationem retractet, ac reducat in eum „ statum in quo erant tempore appellationis & Sententiæ, " ait prælaudatus Covarruvias loco citato, ac multis prosequitur Salgado dicto Tractatu.

Item obtinet, dum Recursus instituitur adversus Judicem procedentem post propositam recusationem. Neutiquam enim Judices Regii judicabunt de ipsa recusationis causa, quæ *ad Arbitros juris* pertinet; sed unice cognoscent num Judex Ecclesiasticus, procedendo post recusationem, *vim* intulerit: notatque prælaudatus Hieronymus Cevallos Tract. *de cognitione per viam violentiæ*, *qu. 14. n. 24.* „ quod Judices Regii in hoc casu habeant causæ cognitionem, an recusatio sit justa vel frivola, „ cum sine hac cognitione articulus *violentiæ* examinari non „ possit. ".

Suppone ergo Judicem Ecclesiasticum fuisse recusatum; hunc autem Judicem, pendente causa recusationis indecisa, procedere adversus recusantem, eumque *Censuris Ecclesiasticis* perstrin-

stringere; Recusantem autem ad Senatum Regium recurrere, eo quod prætendat per hanc denegatam recusationi delationem & inflictas aut comminatas Censuras, sibi *vim* inferri: Senatus Regius non judicabit aut definiet ipsam causam recusationis, quæ ad Arbitros juris pertinet: sed unice cognoscet an dicta recusatio legitime & debito tempore fuerit interposita; item an causæ recusationis in libello allegatæ, videantur sufficientes & legitimæ, si coram *Arbitris juris* possent probari esse veræ. Ita ut Judex non deferendo recusationi, sed adversus recusantem procedendo, & ad Censuras prosiliendo, *vim* intulerit, & via facti processerit.

Quam ubi constiterit intervenisse, eam tollet, oppressum manutenendo proteget, & Judicem Ecclesiasticum ad *tramites legitimos* reducet; cui tum integrum erit, si velit, juxta Canones ad electionem Arbitrorum procedere, qui de recusationis causa cognoscant.

Ex his elucet Judicem Regium cognoscendo de *violentia*, nequaquam cognoscere de causa principali, nec de justitia appellationis aut recusationis: ac per consequens eum nullatenus usurpare Jurisdictionem Ecclesiasticam, sed unice cavere ne Judices, ea jurisdictione, quemquam de sua possessione pacifica amovendo *via facti*, aut aliter abutantur in subditorum oppressionem. (*a*)

§. VIII.

Judex Regius cognoscere debet de violentia, cumque in finem acta causæ ad se deferri mandare potest.

CUM *violentia* sit causa & fundamentum hujus Recursus, quam cum instituentes petunt propulsari, debet Judex Regius, ut eam tollat, & oppresso prospiciat, de *vi* cognoscere, necnon de iis omnibus, sine quorum cognitione articulus violentiæ examinari non potest.

Cumque id plenius cognosci interdum possit ex ipso actorum causæ inspectione, potest Judex Regius mandare ut acta causæ ad se deferantur.

Sic modo vidimus *cap.* 1. §. 6. Constantinum Augustum ad æquissimam *postulationem* S. Athanasii Episcopi Alexandrini de *vi* conquerentis, mandasse Episcopis omnibus qui Synodum Tyri absolverant, ut indilate ad Prætorium suum sese conferrent, *reipsa quantum severitatis integritatisque sit in vestris sententiis, coram meipso*, inquit, *declaraturi*.

Hoc jus Regium multis adstruit Franciscus Salgado *de protectione Regia, parte* 1. *cap.* 2. & *num.* 96. ait: „ Actorum „ originalium exportationem, ad effectum cognoscendis ex eis „ an violentia facta sit, fieri posse licite per Principem temporalem probant Octavian. *Decis. Pedement.* 30. *num.* 18. „ *versic. Non enim, ante fin. num.* 25. & Bobad. *in polit.* „ *lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 139. Gutierr. *in Pract. lib.* 1. *quæst.* 20. „ *num.* 7. Cœned. *Can.* 45. *sub num.* 3. *versic. Observandum* „ *tamen est*. "

Ipse Covarruvias Episcopus Segoviensis idipsum etiam agnoscit *Pract. qq. cap.* 35. Citata enim Lege Regia qua modus præscribitur, qui in tollendis violentiis, per Judices Ecclesiasticos illatis, a Senatu servandus est, subjungit: „ Nam ubi „ lis agitur apud *Judicem Ecclesiasticum* etiam inter *Ecclesiasticos*, qui per Sententiam condemnatus appellavit, Judexque „ non vult deferre appellationi, & ideo pro executione multis afficitur censuris & gravaminibus, conqueritur simplici „ querela coram *Regiis Auditoribus*, ex eo quod non deferatur appellationi, quam ad Sedem Apostolicam proposuit: „ tunc sane statim ex sola simplici querela dantur Litteræ Regiæ, quibus *præcipitur* Tabellioni sub *certa pœna*, quod in„ tra breve tempus *mittat ad Curiam acta causæ & processum*: " & rogatur Judex Ecclesiasticus ut absolvat excommunicatum ad aliquot dies qui sufficiant missioni & examinationi processus; quod si contumax Judex sit, dantur secundæ Litteræ, ac tandem tertiæ, & id agere cogitur *pœnis* quibusdam.

(*a*) Eo loci observandum est id quod P. Barre Cancellarius B. Genovefæ & Universit. Parisiensis retulit de Appellatione ab abusu, in Tractatu historico, cujus hic est titulus: *Histoire de l' Appel comme d' abus*. En ejus contextus: *La qualité de protecteurs de l' Eglise ne donne pas aux Souverains le droit de faire des loix sur les Matieres spirituelles; mais elle leur impose l' obligation de faire exécuter celles que l' Eglise a faites. C' est sur ce fondement que les Magistrats reçoivent les Appels comme d' abus interjettés de Sentences que les Juges d' Eglise ont prononcées sur des Matiéres spirituelles: ils usurperoient une autorité qui ne leur appartient pas, s' ils recevoient les Appels comme d' abus, lorsque la Sentence contre laquelle l' Appellant se pourvoit, n' est pas evidemment contraire aux Loix de l' Eglise; parce que dans ce cas il s' agiroit de l' interpretation des Canons, laquelle n' est pas de la compétence des Magistrats. L' interpretation d' une Loi depend de celui qui a l' autorité de la faire: mais lorsqu' il est clair que les Canons ont été violés, les Magistrats en France pretendent qu' on peut alors appeller comme d' abus, qu' ils peuvent recevoir ces Appels sans mettre la main a l' encensoir; parce qu' ils servent l' Eglise par leur Arrêts, & qu' ils la font triompher des contempteurs de ses loix. Les Appels comme d' abus sont aujourd' hui trés-communs en France; & la décision du démêlé en est ordinairement plus prompte.* Hactenus P. Barre: argumentum illud eclare pertractavit ad normam Jurisprudentiæ Gallicanæ in præfato Opusculo.

§. IX.

Forma processus in causa hæresis eadem, quæ in aliis causis criminalibus.

NON raro evenit in Ecclesia Dei per quasdam nimis carnalium hominum factiones & machinationes, viros bonos & orthodoxos, ut hæreticos accusari, vexari, & ut pestem publicam haberi, antequam de hæresi legitime fuerint accusati, multo minus de ea convicti aut condemnati.

Quo quid possit magis esse ab omni æquitate & ratione alienum? Ipsa enim natura dictat, neminem inauditum & indefensum condemnandum esse. Quasi vero crimen maximum, quale est hæreseos crimen, ab hac communi naturæ lege foret exceptum; magisque liceret inauditum & indefensum, hæreseos aut schismatis condemnare, quam furti, homicidii, latrocinii, perduellionis aut alterius cujusvis criminis.

Quantum id vel ab ipsis Romanis, sub densissimis gentilitatis tenebris constitutis, esset alienum, luculenter demonstrant Actus Apostolorum. Et quidem *cap.* 24. & 25. Principes Sacerdotum & Seniores accusant Paulum tamquam *hominem pestiferum & concitantem seditiones omnibus Judæis in universo orbe, & auctorem seditionis sectæ Nazarenorum, qui etiam Templum violare conatus est ... postulantes adversus illum damnationem*.

An Portius Festus Præses, homo gentilis, Paulum de tantis criminibus, ab ipsis Principibus Sacerdotum & Senioribus accusatum, & quæ in ipsam Rempublicam redundabant, communi defensionis auxilio indignum judicat? Audiamus hominem gentilem respondentem: *Non est Romanis*, inquit, *consuetudo damnare aliquem hominem, priusquam is qui accusatur, præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat, ad abluenda crimina*.

Hac consuetudine Romana imbutus Pontius Pilatus, minus iniquus erga Christum Dominum extitit, quam ipsi Pontifices, Sacerdotes & Doctores, Senioresque Judæorum, divinam Legem veramque Religionem profitentes. Hi enim cum Christum Pilato tradidissent, vellentque ut Præses ille Romanus, nixus verbo ipsorum, & judicio, eum sine cognitione causæ neci daret, dicentes: *Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum*; renuit constanter Pilatus cæco modo judicium eorum exequi, voluitque accusatum prius audire, & singula accusationis capita de more examinare.

Optandum foret ut spiritus istorum Sacerdotum & Scribarum Synagogæ, quemadmodum & vitia Pharisæorum ad nos non transiissent: itemque ut inter Judices laicos Christianos quidam in hac parte non essent imperitiores & infeliciores quam Pilatus. Sunt enim sæpe quidam Judices nimis creduli, qui sub vanæ alicujus Religionis obtentu, passionibus Clericorum cæco modo inserviunt, atque oppressioni innocentium & justorum condemnationi cooperandi manifesto periculo se exponunt; vel qui, etsi cum Pilato passiones Accusatorum, & Reorum innocentiam agnoscant, deficiente tamen quæ in Judicibus requiritur virtute, cedunt iniquitati, & spe vel metu commoti etiam dicunt, *Quid est veritas!* diligentes magis gloriam hominum quam gloriam Dei, & Judicis supremi stantis in medio eorum, & Judices dijudicantis.

Verum enim vero nunquam Juris ordo & Canonum Legumque præscripta diligentius & exactius sunt observanda, quam dum de crimine *hæresis* agitur: eo quod non raro contingat, opiniones quasdam, aut traditiones humanas, ne dicam, superstitiones, ab indoctis aut cupidis hominibus disseminari & obtrudi pro articulis Fidei; ac quosdam ut hæreticos tractari, qui vere Catholici sunt, ut ex S. August. aliisque adnotatum est, *in Jure nostro Ecclesiastico universo*, *tom.* 1. *part.* 3. *tit.* 4. *cap.* 2.

Ita Pontifices Judæorum & Pharisæi Christum iniquissime persecuti sunt tanquam Legis divinæ eversorem, eo quod curasset hominem Sabbato. Sed his opponebat se Nicodemus homo ex Pharisæis Princeps Judæorum, allegans idem legis naturalis dictamen, præscriptum *Deut. cap.* 17. *Numquid*, inquiebat, *Lex nostra judicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, & cognoverit quid faciat?* Jo: cap. 7. v. 51. (*a*)

Quapropter a sæculo quarto Arcadius Imperator merito sanxit, pro hæreticis non esse habendos, neque pœnis in eos decretis puniendos, *nisi qui a judicio Ecclesiasticæ Religionis & tramite, detecti fuerint deviare*; id est, probati sint a judicio Ecclesiæ, in causa Religionis deviare.

Hæc æquissima juris naturalis regula, quæ neminem puniri patitur, nisi causa monstretur propter quam Leges Canonesque hoc fieri jubeant, semper sanctissime fuit observata: speciatim autem a tribus Generalibus Conciliis, in causis Arii, Nestorii Eurychetis.

Cum Constantius Imperator hortaretur Liberium Papam, ut *communionem nefariæ*, (verba ejus sunt) *impii Athanasii dementiæ repudiaret*, prætexens, quod *hoc recte se habere censeret totus terrarum orbis, & eum sententia Concilii ab Ecclesiastica communione segregandum judicasset*; respondit Liberius: „ *Judicia* quidem *Ecclesiastica*, o Imperator, *summa cum æqui*„ *tate* fieri debent. Quapropter si tuæ Clementiæ ita visum „ sit, *Judicium haberi jubeto*. Et si Athanasius videatur *dam*„ *nationem* commeruisse, tum *Sententia*, prout *ordinis Eccle*„ *siastici formula* postulat, contra eum pronuntiabitur: *nam fieri*

„ non

(*a*) Ista lex extat consignata *Deut. cap.* 17. v. 1.

„ *non potest, ut quemdam condemnemus, de quo non factum* „ *sit Judicium.* „ Ita Theodoretus, *Histor. Ecclesiast. lib.* 2. *cap.* 16.

Similiter S. Joannes-Chrysostomus *ante causæ cognitionem*, aliquem ut hæreticum damnare *haudquaquam justum esse ducebat*, uti testatur Sozomenus *lib.* 8. *Histor. Ecclesiast. cap.* 14.

Hinc de Dioscoro qui Concilio Ephesino secundo præsederat, ita ad S. Leonem Papam conqueritur B. Theodoretus Episcopus Cyri: „ Alexandrinorum Antistes (Dioscorus) me „ quoque *absentem* calamo similiter jugulavit, *nec in jus vocatum, nec præsentem accusatum, nec interrogatum* de Dei ac „ Salvatoris nostri Incarnatione *quid sentiam*. Et homicidas „ quidem, ac sepulcrorum effractores, alienarumque nuptiarum „ invasores, non prius condemnant Judices, quam vel ipsi objecta crimina confessione sua firmaverint, vel ab aliis aperte „ fuerint convicti. Nos autem hic in divinis Legibus enutritus „ triginta mansionibus distantes condemnavit ut voluit. „ Inter Epistolas Leonis *post Epist.* 47. *nov. Edit.*

Hæc pluribus ex Histor. Ecclesiast. confirmare exemplis non foret difficile, nisi ipsa rei evidentia sufficeret. Non tamen abs re erit ostendere uno alteroque exemplo quantum etiam Belgium nostrum semper fuerit alienum ab inhumana illa quorumdam opinione, existimantium suspectos de hæresi aut schismate, omni favore ac communi Justitiæ patrocinio esse indignos.

Anno 1477. in Urbem evocatur a Sixto IV. per litteras Romæ datas 2. Junii, Theodoricus Tulden Cœnobii Parcensis Abbas, idque ut de *ipsa auctoritate Sedis Apostolicæ* coram ipso causam diceret: *Volumus*, inquit Pontifex, *& sub Excommunicationis latæ sententiæ pœna mandamus, ut infra terminum duorum mensium a receptione præsentium computandorum, nostro conspectui te præsentes; alioquin scias te privationis periculo subjacere.*

An Abbas ille de tanto crimine, quod hæresi non inferius æstimatur, accusatus, habeatur indignus, ut gaudeat juribus & immunitatibus Patriæ, quæ Belgarum *evocationem* proscribunt, & unumquemque in sua Provincia judicari servato Juris ordine volunt? Nequaquam profecto. Ut enim hæc *evocatio* Maximiliano Archiduci innotuit, memor juramenti sui, ultro severe inhibet Abbati, ne *evocationi* morem gerat. *Vobis*, ait, *districte præcipimus & mandamus, ut eam ob causam extra Patrias nostras vos absentetis; immo statim visis præsentibus ad Nos veniatis.*

Eadem die ad Pontificem litteras mittit, & civilibus verbis citationi intercedit, addens: *Si denique vestra Sanctitas causam cognoscere cupit, eam ut committat alicui in his partibus Prælato, viro probo, partibus non suspecto, &c. nec ut secus agatur, facile ferre possem.*

Cumque nihilominus insisteret Pontifex, alteras ad ipsum scribit Maximilianus prioribus graviores. „ Si Abbas, ait, „ cujuspiam delicti reus, animadversione qualibet dignus existimetur, „ non adversabor quin Apostolicæ Sedis honoris ratio in hoc habeatur, dummodo *Judice in partibus* dato idoneo „ & neutrali, id *Juris ordine compertum sit*. Quod *sic æquum* „ *sustineo, ut frustra secus aliquid a me exigatur adjuvante Domino*, &c. „

Anno 1554. Episcopus Leodiensis requirit Reginam Hungariæ Belgii Gubernatricem, ut ipsi tradat quemdam Joannem de Bollant de hæresi notatum, & ad eius requisitionem in Brabantia captivum constitutum. Respondit Gubernatrix per litteras data ultima Martii ejusdem anni, se id nullatenus posse præstare, cum per *Lætum Introitum* expresse prohibeatur illos captivos e Brabantia educere; verum quod hic in Brabantia, causa, si vellet, posset examinari ac in judicio judicari, prout Juris ratio dictaverit.

Utque ad hæc tempora propius accedamus, quot nostris diebus ab Officiis, Beneficiis, muniis, prætextu Jansenismi, Rigorismi ac novitatis exclusi, & *via facti* privati? Cum tamen post tot motus & tragœdias nullum hactenus ex iis qui sub hujusmodi obtentu denigrati aut vexati fuerunt, viderimus adhuc in Judicio aliquo legitimo & contradictorio fuisse de simili excessu convictum. Unde postquam hæc dissidia consentientibus partibus & suffragante Rege Catholico gloriosæ memoriæ Carolo II. ad Sedem Apostolicam essent delata, & ibidem per deputatos utriusque partis causa esset ventilata, Innocentius XII. ut his malis finem imponeret, æquissimo jure statuit & in Brevi Apostolico ad Episcopos Belgii 6. Februarii anno 1694. dato, eis „ quantum in Domino potest . . . injungit, ne ulla ratione . . . . . quemquam sub hoc prætextu „ repelli ab Officiis, muniis, Beneficiis, gradibus ac concionibus habendis, vel alia quacumque functione Ecclesiastica „ permittant, nisi *servato Juris ordine*, eam pœnam, quæ viris „ alioquin Catholicis gravissima est, commeruisse probatum fuerit: „ quod Breve per Litteras Regias laudatum ac probatum fuit; injunctumque omnibus Episcopis, Senatibus ac Tribunalibus Belgicis, ut idem inviolabiliter exequerentur & sancte observarent.

Ex his elucet, quod accusati de hæresi aut schismate iisdem juribus gaudeant ac cæteri, qui de aliis criminibus accusantur, quodque adversus eos æque servato Juris ordine, ac adversus cæteros procedi debeat: neque minus eis adversus *vim & violentiam*, quam aliis concedendam esse protectionem Regiam.

Quæ omnia egregie confirmantur in Consulta supremi Brabantiæ Senatus data 13.ª Aprilis 1696. ad Serenissimum Bavariæ Electorem super Regiis mandatis in causa *Rigorismi & Novitatis.*

In hac enim dicunt quod antequam possit agi adversus prætensos *Rigoristas* ac *Novatores*, ante omnia requiratur *regula auctoritate Ecclesiæ roborata, per quam discerni possint Maxime quæ tamquam novitas aut Rigorismus fugiendæ sunt*, cum ipsi Superiores Ecclesiastici non conveniant in quo Rigorismus aut novitas sita sint, atque ita periculum sit, *ne invidiosis istis nominibus traducantur viri innocentissimi & vita sanctitate præditi.*

Quod *tam adhuc Justitia postulavit, ut nemo rigorismo & novitate infectus habeatur, nisi prius de eo convictus fuerit juxta ipsam mentem SS. Patris nostri Innocentii XII. quam in causa simili explicuit per Breve suum* (de quo supra) *ad Episcopos Belgii, ubi illis* „ quantum in Domino potest injungit. „ Tum relatis verbis ejusdem Brevis suprapositis ita prosequitur:

„ Nobis, *Serenissime Dux*, videtur nihil magis Apostolicum, „ nihil magis *Justitiæ & æquitati* consentaneum dici posse; „ ideoque credimus nos omnino secure sequi posse Ducem tam „ certum, qualis est is qui est caput Ecclesiæ visibile, quique „ hic non docet nos *aliud*, quam quod *aliunde nobis incumbit*, & ad quod nos *constringit tum conscientia nostra, tum* „ *juramentum solemne* quod in ipso Officiorum nostrorum ingressu præstitimus; nimirum, *non condemnaturos nos aut punituros quemquam nisi propter delicta aut facta quæ declarata* „ *fuerint criminalia, & nisi de hoc deinde singulatim convictus* „ *fuerit.*

„ Eo magis in re tanti momenti E. V. Celsitudinis auxilium nobis implorandum est (ut nempe procuret regulam „ auctoritate Ecclesiæ firmatam de qua supra,) quod frequentes qui occurrunt casus docent, inter ipsos Superiores Ecclesiasticos non convenire, quid pro *novitate* aut *rigorismo reprehensibili* habendum sit; constet bene multos, qui eo prætextu a cura animarum, prædicatione verbi Dei, aliaque „ functione Ecclesiastica repulsam tulere, *post rigorosum coram aliis Synodalibus examen ostendisse doctrinam suam puram esse*, „ suæque repulsæ rationem non esse nisi phantasma. „ Habetur Consulta sub litt. *H.*

Sed quid opus est plura exempla adducere ut ostendatur, nunquam in Belgio locum invenire posse atrocem illam opinionem, quæ in actione hæresis aut schismatis tollit *naturalem & ordinariam defensionis & judicii viam*: cum nihil notius sit, quam quod ob illam solam causam Belgis jam olim sacrum illud Tribunal Inquisitionis, & jugum fuerit intolerabile, & in hodiernum usque diem, ejusdem memoria & nomen sit in execratione.

§. X.

Confirmantur hactenus dicta exemplo S. Ludovici.

MERITO hoc caput concludimus illustri exemplo S. Ludovici Francorum Regis, quo præclare stabiliuntur quæ hactenus dicta sunt. Refertur ex *Joinville* teste oculato apud nominatissimum Historicum Claudium Fleury *l.* 85. §. 20. Rex ille vere sanctus & magnus, in pleno Cleri Gallicani Conventu anni 1263. interpellatur omnium nomine ab Episcopo Altissiodorensi Guidone de Mellot: O Rex, inquit, Prælati hi omnes Majestatem tuam commonitam volunt, quod religionem pessumdari sinat. His verbis exterritus Rex, crucis se signo muniens ajebat: Quid causæ, edissere, o Episcope. Resumpsit hic: Quod excommunicationes viluerint: Ecclesiæ facere satis hodiedum nullus curat; mori quisque excommunicatus mavult. Hinc Majestatem tuam voce una obsecramus, ut Dei, salutisque suæ memor, Prætoribus aliisque Justitiæ Ministris præcipere dignetur, ut bonorum apprehensione seu confiscatione ad absolutionem petendam cogant eum qui per annum & diem in excommunicatione sorduerit. Respondit Rex: Id perlibenter decernam erga eos qui Ecclesiam aut proximum læsisse *a Judicibus meis docti* fuerint. At replicuit Episcopus. Non est illorum Judicium *de iis quæ apud tribunalia nostra agitantur*, cognoscere. Reposuit Rex; *Non alio*, quod petis, *pacto faciam*; rationi enim, addebat, dissentaneum foret, si a me constringerentur ut absolvi se faciant, qui ab Ecclesiasticis damnati sunt *inauditi*, seu *indefensi*. (a)

CAPUT IV.

De effectu Judicii possessorii seu Manutenentiæ, ubi una occurritur objectionibus quæ in contrarium adducuntur.

§. I.

Quis sit hujus Judicii effectus?

EFFECTUS judicii possessorii præsertim *retinendæ possessionis*, quod nunc *manutenentia* nuncupatur, proprius & unicus est, pacificum possessorem in sua possessione adversus violentas facti turbationes quaslibet defendere ac manutenere, donec in petitorio per Judicem competentem *servato Juris ordine*, suæ possessionis jure excidisse declaretur, ut bene peritissimus ille Flandriæ Pragmaticus J. Damhauderus advertit *in Praxi rerum civil. cap.* 41.

Post-

(a) De forma processus in causa hæresis consuli possunt, quæ referuntur in Gallicis observationibus D. Gibert. Porro istæ observationes in fine secundi Tomi hujus editionis, 3. *part. tit.* 4. *des delits Ecclesiastiques, Ch.* 2. reperiuntur.

Postquam enim monuit *interdicto uti possidetis hodie successisse judicium, quod manutenentia appellatur, qua possessorem pacificum in possessione pacifica servat*, subjungit statim: „ Est igitur *Manutenentia* quædam provisio, immo verius quoddam Principis „ vel Consilii sui beneficium, quo aliquem *pacificum possessorem* „ metuentem tamen ex ea ejici aut exturbari, in *eadem sua* „ *possessione quieta tenet, servat & quasi manutenendo sua auctoritate tuetur*. Unde & aptum ei, (infert num. 2.) licet recens, „ vocabulum est inditum, quod possessor in possessione sua per „ Principem *manuteneatur* & in ea permanere jubeatur, cum „ interdictione omnium qui ad hanc quietam possessionem con- „ tradicere velint, & id, *donec per Justitiam alius potius jus* „ *habens instruatur*, & manutentus iterum ejiciatur. “

Idem observat Zypæus in *Notitia Juris Belgici*, ubi *art. 1. novi Regulamenti 12. Maji 1422.* „ sancitum ut quilibet maneat „ in sua possessione, *donec per Sententiam Judicum competentium* „ *evincatur*: unde forte Diplomata Romana, quibus aliquando „ jubetur, ut quis amoto adversario in possessionem mittatur, „ salva postmodum penitiori inquisitione, huc non penetrant; „ sed in possessione manutenetur, qui communi jure debeat „ eam retinere. “ *Lib. 2. de caus. poss. & propr. n. 7.*

Judicium autem illud possessorium introductum fuit primo „ in favorem *Justitiæ* & *Juris*, *præcipue eorum* qui aliquando, „ vel ex quorumdam *malitia*, vel ex *iniquis delationibus* aut „ *suspicionibus* ex suis Officiis, Beneficiis & possessionibus cum „ magna sæpe injuria & dedecore exturbantur. “ Ita Damhauderus *cap. 33. n. 2.*

Qui & finem alterum in favore *pacis ac tranquillitatis publicæ* ponit *cap. 41. n. 4.* Postquam enim dixit huic judicio non repugnare *quod Judex sæcularis non debeat se immiscere rebus spiritualibus*, rationem allegans ait: „ Quia in isto casu non im- „ miscet sese *rebus spiritualibus*, nec *spiritualia ea* tractat, nec „ exercet, sed tantum quod est *mere sæculare*; dum *lites, contentiones, & turbationes a sua Republica subditis arcet & prohibet*. Unde dicunt Francis, quod Judex sæcularis optimo „ jure possit decernere & dare hanc provisionem, & per eam „ cognoscere de *materia beneficiali*; quia licet ipsum *Beneficium* „ & *Beneficii functio* sit *mere spiritualis* & ad *spirituale* potissi- „ mum spectans, tamen *tranquillitatis Reipublicæ defensio sæcularis est*. “

Ejusmodi rationem inter alias allegat Joannes Grivellus J. U. D. in Senatu Dolano Consiliarius ac Sereniss. Archiducum Alberti & Isabellæ a Consiliis intimis & a Libellis, *Decisione 128. n. 8.* ut ostendat dictum Senatum merito judicare „ de *omni* „ possessorio tam in spoliatione facta inter *Clericos* quam inter „ Laicos, & tam in spoliatione rerum *mere spiritualium* quam „ temporalium & profanarum: pertinet enim, ait, ad curam „ Judicum sæcularium, *subditos suos* ab *omni violentia* & *injuria* „ defendere. Atque ita non pati, *quemquam* sua possessione „ spoliari. “ *Can. Regum, C. Princeps 23. qu. 5.*

Illud ipsum jam a 200. ferme annis observavit laudatissimus Covarruvias, *Pract. qq. cap. 35.* Postquam enim monuit, „ *justissime* Judices Regios, qui Prætoriis assident, & inibi *jura* „ *partium* Regio & supremo nomine *tuentur*, extraordinarie „ tractare causam possessoriam in qua de possessione Beneficii „ disputetur; “ mox subjungit: „ ad *effectum ut quieta Respublica sit, ne fiat alicui injuria & violentia, aut indebito possessione quam obtinet, expolietur*. “

Effectus itaque Judicii *possessorii*, quo quis in pacifica possessione v. g. sui Beneficii manuteneatur, is est: Beneficiatum in ea adversus quamcumque vim & facti viam servare, defendere ac protegere, donec & quousque per Sententiam definitivam Judicum competentium in *petitorio* latam evincatur; adeo ut manutentus interea liberum & pacificum Beneficii sui usum habeat. Quo pacto & vis omnis, Legibus & Canonibus inimica, procul repellitur; *oppressus* efficaciter protegitur, & publica tranquillitas potenter conservatur.

§. II.

Manutenentia etiam cadit, & quidem præcipue, super possessione functionum spiritualium & sacramentalium Beneficio annexarum.

Manutenentia non solum cadit super ipso Beneficio seu Beneficii titulo & temporalibus ei annexis, sed etiam super functionibus & exercitiis quantumvis spiritualibus & sacramentalibus inde dependentibus; seu quod idem est, per manutenentiam conservatur & protegitur possessor, non in quieta & pacifica possessione ipsius Beneficii & temporalium ei annexorum, sed vel maxime in pacifica possessione & libero usu functionum & exercitiorum ab eodem Beneficio dependentium.

Beneficii etenim pacifica possessio potissimum consistit in pacifico & actuali libero exercitio seu administratione ipsius Beneficii, quemadmodum pacifica possessio rei temporalis in libero illius rei usu sita est: Adeo ut is qui turbatur in quieto ac libero exercitio sui Beneficii, tum vel maxime turbetur in ipsa pacifica possessione ipsius Beneficii, ut ex deductis *cap. 2.* liquidissime patet.

Porro Beneficii exercitium præcipue spectare functiones spirituales & Ecclesiasticas illi annexas indubitatum est. Quandonam enim v. g. Pastor censetur exercere quæ Beneficii sunt, nisi tum præcipue, dum verbum Dei annuntiat, Missarum solemnia celebrat, fidelium confessiones excipit, parvulos baptizat, Matrimoniis assistit, aliaque Sacramenta administrat, aut Pastoralia munia obit? Nam ideo constitutus est Pastor.

Temporalia enim, sive jus ad illa, *consequenter* solum ad ipsa spiritualia sese habent: functiones autem sive Officium spirituale & Ecclesiasticum ipsius Beneficii essentiale est, ac in eo principaliter attendendum, juxta tritum illud: *Beneficium datur propter officium*.

Estque jus ad functiones spirituales æque perpetuum ac ipse titulus Beneficialis, e quo jus illud manat: adeo ut non magis quis *via facti* turbari queat in libero exercitio harum functionum, quam in pacifica possessione ipsius tituli Beneficialis, ut dicto *c. 2.* planissime demonstratum est.

Id jam pridem ut indubitatum ac notorium supposuit præfatus ille Flandriæ Pragmaticus J. Damhauderus; nempe *possessorium* non solum in Beneficiis, verum etiam in exercitiis ac functionibus ei annexis, seu quasi possessione eas exercendi, Senatui Regio competere: *Quia licet (inquit) ipsum Beneficium & Beneficii functio sit mere spiritualis & ad spirituales potissimum spectans, tamen tranquillitatis Reipublicæ defensio sæcularis est*. Item: *Possessorium est temporale, licet persona sit spiritualis, & Beneficii ministerium sit spirituale*. In Praxi rerum Civil. *cap. 41.*

Hæc eadem concors Doctorum & Pragmaticorum sententia est, dum sine distinctione constanter tenent ac docent, *omne possessorium rei penitus Ecclesiasticæ, & utrumque spiritualis*, Senatibus Regiis competere.

Quod ipsum manifeste elucet ex Concordato inter Carolum V. Cæsarem ex una, & Episcopum Leodiensem ex altera parte, anni 1541. ita enim habet *titul. 3. num. 13.* „ In *causis* „ *mere Ecclesiasticis*, ut puta beneficialibus, *sacramentalibus*, „ decimarum Ecclesiarum non infeudatarum, *juris funerandi*, „ *anniversariorum sepulturæ, oblationum*, & aliorum debitorum „ ad causam *servitii Ecclesiastici*, Judex Ecclesiasticus etiam „ contra laicos poterit *cognoscere in petitorio*. “ Ergo in *possessorio* cognoscere potest Judex laicus, juxta communem regulam, quæ notorie per hanc exceptionem firmatur. Ut quid enim hic adderetur *in petitorio*, si & *possessorium* ad Judicem Ecclesiasticum in his causis mere Ecclesiasticis quoque spectaret?

Nec quidquam obstat quod *tit. sequenti* qui inscribitur, *De possessoribus Beneficiorum & aliorum Jurium spiritualium*, non fiat mentio *sacramentalium*; sed unice dicitur „ *possessorium*: recu- „ perandæ & retinendæ quæstio & cognitio spectabit ad Judi- „ ces sæculares privative, sive agatur de possessorio *Beneficiorum, decimarum, juris patronatus, & aliorum jurium nempe spi-* „ *ritualium*, ut in dicto summario hujus tituli. “

Nam *Beneficiorum, decimarum* & *juris patronatus* hic tantum per modum exempli fit mentio, quod clausula *vel aliorum jurium* manifeste denotat.

Et si quis inde vellet eruere quod in *sacramentalibus* non cadat manutenentia, ex eo quod titul. 4. non fiat mentio *sacramentalium*; ille idem deberet contra manifestam veritatem inferre quod manutenentia cadat in causis *jurisjurandi, anniversariorum, sepulturæ, oblationum, &c.* quia nec horum etiam jurium ulla fit mentio eodem illo tit. 4. licet conjunctim cum *sacramentalibus* commemorentur tit. 3.

Regula est, quod *in Causis mere Ecclesiasticis Judex Ecclesiasticus cognoscat in petitorio*, & *Judex sæcularis in possessorio*. Ea quæ utrique huic regulæ subduntur titul. 3. & 4. solummodo per modum exempli adducuntur, ut elucet ex particulis *puta* & *vel*: atque inter has Causas mere Ecclesiasticas computantur æque *sacramentalia* quam *Beneficialia*. Si itaque super *beneficialibus* cadat manutenentia, quidni & super *sacramentalibus*?

Quod autem, juxta laudatum Concordatum, manutenentia etiam cadat super functionibus Beneficio annexis, id quoque inde manifestum est, quod dicto tit. 4. dicatur: *Manutentus ... in administratione Beneficii, & fructuum perceptione remanebit*. Administratio enim Beneficii quæ a fructuum perceptione secernitur, haberi non potest nisi per actuale ac personale exercitium functionum Beneficio annexarum.

Deinde dum absolute dicitur quod *possessorium Beneficiorum*, nulla facta distinctione inter *spiritualia* & *temporalia* eis annexa, spectet ad Judices sæculares; quid hoc aliud significat, quam quod ad hos Judices spectet *possessorium juris perpetui officii alicujus spiritualis certa in Ecclesia obeundi, & percipiendi fructus sive reditus huic officio assignatos*? Ita enim Beneficium definitur.

Profecto si possessorium Beneficiorum limitetur quoad jus percipiendi certos reditus vel proventus, quare vocatur possessorium *juris spiritualis*? Nonne jus tale multum *spiritualitatis* habet? Verum ideo Beneficia proprie inter *jura spiritualia* computantur, propter *jus perpetuum* quod Beneficium tribuit, obeundi *spirituale* aliquod officium.

Præterea quandoquidem, ut §. præcedenti ex prælaudato Damhaudero notatum est, judicium hoc *possessorii* introductum sit, tum *in favorem eorum qui aliquando ex iniquis delationibus aut suspicionibus ex suis Beneficiis cum magna sæpe injuria & dedecore exturbantur*, tum *ut turbationes a Republica arceantur, & tranquillitas publica servetur*; evidens omnino est, illud judicium non minus extendere se ad tuendam publicam possessionem exercendi functiones Beneficio annexas, quam ad ipsius Beneficii possessionem.

Neque enim minori cum *injuria & dedecore* pacifici possessores turbantur *via facti* in pacifico ac libero usu functionum Beneficii: nec minores inde oriuntur in populo *turbationes & contentiones*, quam dum violente turbantur in pacifica possessione ipsius Beneficii. Quare etiam Regis officium est, non minus illam atque hanc violentiam potenter arcere, & pacificum possessorem contra quamcumque *vim & facti viam manutenendo sua auctoritate tueri*.

Quod & notoria & quotidiana praxis confirmat. Quotidie enim videmus Pastores manuteneri in quasi possessione per se concionandi ac fidelium confessiones audiendi, adversus Fratres

tres Mendicantes, dum per eos in dictis functionibus purè spiritualibus turbantur, prætextu Stationum, aliove colore. Item videmus Canonicos manuteneri in functionibus Beneficiis eorum annexis, Episcopos denique in jure dandi curam animarum Decanis Capitulorum, visitandi monasteria, &c. quos omnes libere & pacifice sub Regia protectione & manutenentia has functiones & similes sine ullius contradictione continuare ac obire videmus.

Accedit quod turbatio in pacifica possessione exercendi functiones Beneficio annexas, frequenter secum trahat turbationem in temporalibus. Quid enim v. g. notius quam Parochum in *Pastoralis officii* possessione *via facti* turbatum, simul etiam temporali utilitate privari, puta oblationibus & honorariis, quæ in Sacramentorum administratione fideles christiana charitate Pastoribus largiuntur?

Deinde quamvis violenta turbatio in libero usu functionum a Beneficio dependentium nullam secum traheret turbationem in temporalibus, non minus propterea adversus illam turbationem manutenentia Regia foret concedenda. Nam quis ignorat manutenentiam concedi in possessione jurium omni emolumento temporali vacua, puta jurium honorificorum Patronis, Pastoribus primitivis, &c. competentium? Aut quinam, quæso, fructus temporales annexi sunt juri concionandi, fidelium confessiones audiendi, &c. in quorum jurium libero exercitio pacificos possessores manuteneri supra notavimus?

§. III.

Judex Regius in hoc judicio possessorio nequaquam cognoscit de re mere spirituali aut sacramentali, nec de validitate & sufficientia causæ Censurarum.

QUANTUMCUMQUE Censuræ & functiones Beneficiis annexæ sint spirituales, atque ideo videantur exemptæ a Jurisdictione sæculari, nequaquam tamen possessio rei spiritualis ejusque violenta turbatio spirituales sunt, sed meri facti, nihil spiritualitatis includentes. *Possessio enim*, inquit Lex, *res facti, non juris est*, Digest. de acquir. vel amitt. poss. L. 1. §. 3. Atque eo fundamento nititur constantissima Belgii praxis, quæ etiam ubique gentium passim obtinuit, nempe, *hodie sæculares Judices*, teste Christinæo, *cognoscere de omni possessorio judicio etiam Beneficiorum & rei Ecclesiasticæ*: in quam rem omnium nationum citat Auctores. *Lib. 3. cap. 7.* ad Bugnionium.

Idipsum notavi in Opusculo quod inscrisi (*a*) *Concordia Immunitatis Ecclesiasticæ & Juris Regii*, cap. 2. §. 1. ostendique ibidem, hoc Jus speciatim in Belgio non solum ex consuetudine immemoriali, sed etiam ex Principum Edictis ac Ordinationibus, nec non Concordatis privative spectare ad Judices Regios, eisdemque in hodiernum diem sedulo fuisse conservatum.

Sic Joannes Grivellus *dicta decis.* 128. *num.* 7. *& seqq.* postquam monuit Senatum Dolanum & omnia Regia inferiorum Judicum Subsellia in Burgundiæ Comitatu a tempore immemoriali *judicare de omni possessorio retinendæ & recuperandæ etiam in Clericos... & tam in spoliatione rerum mere spiritualium, quam temporalium & profanarum*; hanc subjungit rationem: *Est enim spoliatio aliquid facti mere temporalis, etiamsi de re penitus Ecclesiastica agatur, quo fit ut ejus cognitionis capaces sint Judices sæculares, etiam inter Ecclesiasticos, ut post Bart. Jas. & alios docet Menoch.*

Similiter prælaudatus Flandriæ Pragmaticus J. Damhauderus in *Praxi rerum Civil. c.* 41. *Neque*, inquit, *repugnat, quod Judex sæcularis non debet sese immiscere rebus spiritualibus; quia in isto casu non immiscet sese rebus spiritualibus, nec spirituales res tractat, nec exercet; sed tantum quod est mere sæculare ...* nempe *possessorium est temporale, licet persona sit spiritualis & Beneficii ministerium sit spirituale, Et nullum possessorium dicitur spirituale.*

Eodem modo loquuntur, inter cæteros, Andreas Gail. *lib.* 2. *observat.* 35. & Mynsingerus *cent.* 2. *observat.* 67. qui etiam citat *Innocentium, Joannem Andream & Ant. de Butrio.* „ Nec est „ inconveniens, inquit Guido Papæ, quod respectu ejusdem „ rei petitorium sit spirituale & possessorium temporale, cum „ nihil commune inter se habeant.

„ Sunt enim *res & possessiones temporales*, ut loquitur (Gratianus) sub imperio & potestate Principum, quos etiam ob„ tinuit de *interdicto possessorio* cognoscere, quamvis de *re spi*„ *rituali* vel de *Beneficiis* agatur. „ Ita Joannes a Costa ad *L.* 2. *Decret. tit.* 2. *de foro competenti.*

Ut autem clarius intelligatur, Judices Regios in hoc judicio possessorio nequaquam assumere judicium *rei spiritualis*, puta de *ipsis functionibus Pastoralibus vel Sacramentalibus*, aut de *ipsa Censurarum Ecclesiasticarum causa*; sed unice de ipsa possessione, ac ejus violenta turbatione cognoscere; quæ res, ut in Jure loquimur, *facti* sunt, & nequaquam spirituales, sed temporales: ponamus, exempli gratia, Pastorem vel Canonicum a suo Beneficio vel functionibus eidem annexis, per *Censuras* suspensum aut interdictum; ponamus itidem hic suspensum aut interdictum ad Senatum Regium recurrere, ut manuteneatur in pacifica possessione seu quasi possessione sui Beneficii & functionum eidem annexarum, eo quod prætendat se ejusdem *Censura* opprimi ac *via facti* turbari. His casibus Regius Senatus nequaquam judicabit, aut cognoscet, num Pastor ille vel Canonicus bene an male functiones Beneficio annexas exerceat; sed judicabit de hoc facto minime spirituali, nempe de pacifica possessione obeundi functiones Beneficio, jure ordinario, annexas.

Ulterius Judex Regius non mandabit Prælato aut Judici Ecclesiastico, ut coram eo declaret causas ob quas Censuras tulit: neque judicabit aut cognoscet, num causæ illæ sint satis graves nec-ne, ad infligendam ejusmodi Censuram; (quamquam etiam non difficile sæpe foret perspicere hujusmodi causas esse fictas & studio adinventas ad innocentes opprimendos & bonos divexandos) immo nequidem inquiret, an ulla extet causa: hæc enim *judicium possessorium* non tangunt, de quo hic agimus; sed inquiret solum de hoc facto minime spirituali, nempe an Judex ille Ecclesiasticus ad Censuram, *prætermisso Juris ordine*, sive contra auctoritatem Canonicam prosilierit, ac ita processerit *via facti* sive *potestate tyrannica* (ut loquitur Concilium Hispalense supra *cap.* 3. §. 2. citatum) quæ Recursui ad Regium Senatum viam pandit.

Ubi autem Senatui de dicta possessione, necnon de turbatione constiterit, Pastorem illum vel Canonicum in pristina ac pacifica possessione Beneficii sui atque imprimis functionum quantumcumque spiritualium ab eodem Beneficio dependentium, *manutenendo* defendet ac proteget.

Ex quo liquet, judicium possessorium seu manutenentiæ nequaquam versari circa rem mere spiritualem aut intrinsecas Censurarum causas, sed unice circa res facti, & externam Judiciorum Ecclesiasticorum formam, quæ sunt res temporales.

Certe *violentia* seu *via facti* turbatio in exercitio functionum spiritualium & Sacramentalium non magis *spiritualis* est, quam *furtum* rei sacræ ac ipsius SS. Sacramenti.

Nullus autem dicet, Judicem Regium de *re spirituali* cognoscere, eo quod judicet de furto in *re sacra* commisso.

§. IV.

Judicium possessorium nequaquam impedit Jurisdictionem Ecclesiasticam, sive Judicem Ecclesiasticum judicialiter, auctoritate Canonica, adversus Beneficiatos procedentem.

IN principio Capitis secundi ex Josepho Sese & Francisco Salgado notatum fuit, Protectionem Regiam, cujus species est *Manutenentia*, nequaquam *impedire Jurisdictionem Ecclesiasticam*.

Certe ex iis quæ hactenus de judicio possessorio dicta sunt, manifeste liquet, Senatum Regium, per *Manutenentiam* id unum cavere ne Judices Ecclesiastici jurisdictione sua abutantur in oppressionem subditorum.

Etenim quamdiu Judices Ecclesiastici procedunt *judicialiter*, juxta receptas fori leges & præscriptum ordinem Juris, sive *auctoritate Canonica*, Senatus Regius se nequaquam intromittit.

Hinc, si legitimo hactenus possessori lis movetur, ob defectum tituli aliamve causam spectantem ad judicium petitorium; si citetur coram Judice competente; si omnia cum ipso *servato Juris ordine* peragantur, nullatenus adversus hujusmodi judicialem turbationem Judex Regius *manutenentiam* concedet, cum unice Beneficio manutenentiæ velit occurrere *via facti*, ac adversus eam pacificos possessores defendere.

Similiter si Pastor aliquis vel Canonicus de mala conversatione vel perversa doctrina *judicialiter* suspectus, conveniatur criminaliter per Promotorem coram legitimo Judice: quamdiu omnia *servato juris ordine* peragentur, juxta Leges & Canones, non habebit Pastor ille vel Canonicus quod conqueratur apud Senatum Regium, nec adversus hujusmodi legitimum processum poterit via *manutenentiæ* sibi prospicere; cum hic non turbetur *via facti* in sua possessione, sed *judicialiter* & *via juris*: sic enim ipsi non infertur *violentia*, dum juxta formam Juris omnia peraguntur.

Verum si Judex Ecclesiasticus deflectat a via ordinaria Justitiæ, atque ita procedat *via facti* adversus hujusmodi Pastorem vel Canonicum; tunc judicio possessorio via aperietur, quod ubi *plene* fuerit evacuatum, integrum denuo erit Ecclesiastico Judici adversus Pastorem illum vel Canonicum *judicialiter* juxta formam Juris procedere.

Unicus etenim effectus hujus judicii possessorii seu manutenentiæ est, manutenere ipsum possessorem in sua possessione tam quoad spiritualia quam temporalia suo Beneficio seu officio annexa, contra turbationem facti, nempe quoadusque *servato Juris ordine* in petitorio eadem possessione ipsum excidisse vel privationem promeritum esse fuerit declaratum.

Immerito igitur hic conquerantur Judices Ecclesiastici, quasi recursus Clericorum ad protectionem Regiam multis foret perfugium ad declinandas punitiones, quas propter crimina, excessus, per pravas doctrinas essent promeriti. Neque enim Judex Regius sese hisce causis ullatenus immiscebit, quamdiu Judex Ecclesiasticus contra hujusmodi Clericos procedet via Juris: quinimmo ut ostendat se nullatenus velle impedire legitimum processum Ecclesiastici Judicis adversus Clericos, nunquam impertit protectionem suam sive manutenentiam, nisi pro eo tempore quo violentia Judicis Ecclesiastici contra Clericum perdurat.

Nam si Judex Ecclesiasticus post datam jam manutenentiam, velit procedere secundum Juris ordinem, & Clericum in sua possessione prius via facti turbatum, in ea pacifice permittere quoadusque de crimine aliove excessu fuerit legitime convictus in petitorio; tum Judex Regius nullatenus prætextu concessæ manutenentiæ Judicem Ecclesiasticum in hoc illius processu impediet, sed relinquet semper *petitorium* integrum, ut etiam per hoc evacuetur ipsum *possessorium*, prout infra exemplo aliquo ostendi poterit.

Certe æquum & justum est ut condigne puniantur Ecclesiasticorum crimina; sed non minus æquum & justum est, ut hoc ser-

(*a*) Opusculum istud extat Tom. IV. hujus editionis.

servato Juris ordine atque auctoritate fiat *canonica*; immo ut hic ordo Juris, præcipue in *Censurarum* inflictione, observetur exactissime; idque eo magis necesse est, quod dum quis Censura Ecclesiastica per Sententiam Judicis competentis semel perstrictus est legitime, in eo statu miserrimo permanere debeat, donec Sententias tres obtineat conformes, quibus Censura illa retractetur seu reformetur.

Licet enim ab hac Sententia appellationem interjiciat, ea solummodo effectum habebit *devolutivum*; nam appellatio in materia *Censurarum* non habet effectum *suspensivum*; adeo ut hac Censura percussus, in eo statu interea (nempe usque ad finem vitæ) non obstante appellatione, permaneat.

Procedant itaque caute, & servato Juris ordine, Ecclesiastici Judices adversus Clericos, eorumque crimina sic insequantur ac puniant: & Judex Regius nullum eis adferet impedimentum, sed econtra auxilium præbebit suumque porriget brachium, ut quam celerrime eorum judicata debitæ executioni mandentur.

Judicia Ecclesiastica præcipue adversus Clericos magna æquitate & maturitate fieri debent, & ab eis omnis *dominatus* procul abesse, utpote Episcopis, summopere inhibitus: *Reges Gentium* dominantur, ajebat Christus Dominus noster ac Magister ad Apostolos Episcoporum prædecessores, vos *autem* non sic. *Luc. cap.* 22. *v.* 25. Cui *dominatui* ut occurreret efficaciter, sæpius laudata Synodus Hispalensis statuit, ut nullus Episcopus Presbyterum vel Diaconum solus sine Synodali *Judicio* damnare auderet. *Episcopus*, inquit Synodus, *Sacerdotibus ac Ministris solus honorem dare potest*, solus auferre non potest.... *qui profecto* nec ab uno damnari nec uno judicante poterunt honoris sui privilegiis *exui*; *sed præsentati Synodali Judicio quod Canon de illis præceperit definiri*. Apud Gratianum. *Caus.* 15. *q.* 7. *c.* 1.

Porro ad hunc Judicum Ecclesiasticorum *dominatum* sistendum, eosque intra legitimos Justitiæ limites continendos, efficacissimum ac paratissimum est Judicii possessorii remedium: quod auxilium & remedium nisi *adversus Judices Ecclesiasticos*, ut in simili loquitur Covarruvias, *adhiberetur*, *gravissime opprimerentur innocentes a Judicibus Ecclesiasticis*.

§. V.

Judicium possessorium non impedit exercitium Juris correctionalis Episcoporum.

QUEMADMODUM per *manutenentiam* non impeditur jurisdictio Ecclesiastica, ita nec per eam obex ponitur juri & potestati Episcoporum corrigendi & emendandi mores Pastorum, Clericorum, aliorumque curæ eorum commissorum.

Minime enim intendunt Consilia Regia fovere malos mores & corruptam disciplinam, sed unice præcavere ne Episcopi titulo *visitationis* aut *correctionis* pacificos possessores *via facti* & violenter turbent in possessione suorum Beneficiorum aut functionum eisdem annexarum.

Certe Episcopi habent potestatem Diœcesim visitandi, mores corrigendi, eaque ordinandi quæ pro suorum emendatione & salute necessaria videntur: provideque a Concilio Trident. statutum fuit, ad amputandas incorrigibilium & malevolorum tergiversationes, quod *nec in his, ubi de* visitatione *aut* morum correctione *agitur, exemptio aut ulla inhibitio, appellatio seu querela, etiam ad Sedem Apostolicam interposita, executionem eorum, quæ ab Episcopis mandata, decreta aut judicata fuerint, quoquomodo impediat aut suspendat. Sess.* 24. *cap.* 10. *de Reformat.*

Verum tunc etiam tenentur Episcopi sese continere intra *correctionis* terminos, neque prosilire possunt ad *pœnas ordinarias*, quæ infligi nequeunt nisi processu plenarie instructo: quod & Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum die 23. Aprilis 1565. ut refert Zypæus in Analysi Juris novi *t.c. de Accusat.* in verbis: *Episcopus non potest imponere in* visitatione *pœnas* ordinarias, *sed tantum extraordinarias, quæ magis* morum emendationem & correctionem, *quam* delicti vindictam *respiciant*.

Correctio enim (ut ibidem recte advertit Zypæus) respicit politiam, quam qui curant, magis exequendo quam judicando & cognoscendo procedunt. Ita Ædiles Romani pro politia curanda constituti, si quid obvium esset quod oculos offenderet, e medio tolli, frangi, emendari jubebant, magis facti quam Juris rationem servantes. Igitur correctio illa fit sine forma aut figura judicii, sola veritate inspecta, & olim sine scripto, & ut nunc Abbas procedit contra Monachum, Pædagogus contra Discipulum; & hodie in dies videmus fieri in visitandis per Prætores & Magistratus viis & aggeribus, qui in loco oculis subjecta mox decernunt & exequuntur.

Tum idem Zypæus *num.* 9. ita concludit. *Ergo correctioni locus maxime est in visitationibus, dum Episcopi, sicut Ædilitii Magistratus, civitatem vel Diœcesim obeunt, & quidquid inordinatum invenuint, reformant, nec ordinarium modo procedendi servantes, ita non nisi correctiones, non* pœnas ordinarias *infligentes; hoc enim fieri non potest, nisi* processu ordinarie instructo.

Nam, inquit, ex processu summario & cognitione, uti convenit Judicibus pedaneis, non potest imponi pœna ordinaria; *sed ea* solemnem & plenam cognitionem *requirit, quæ instituenda est, dum contra aliquem* ordinaria punitio *intenditur*.

Hinc Episcopus si inter visitandum reperiat Pastorem quem ob mores malos aut perversam doctrinam etiam existimaret a Divinis aut Pastoralibus debere suspendi; posset quidem ei extraordinariam pœnam imponere, quæ morum correctionem & emendationem respiceret, sed nequaquam in eum *suspensionis* pœnam decernere.

Suspensio enim est pœna ordinaria, eaque publica & gravissima, quæ solemnem & plenam cognitionem requirit, & servato Juris ordine debet imponi. Quo facto, si suspensus se gravatum sentiat, potest haud dubie sibi adversus illam via appellationis apud Superiorem Ecclesiasticum prospicere, uti dicta Cardinalium Congregatio judicavit, & refertur in Declarationibus ad præcitatum *cap.* 10. Concilii Tridentini *Sess.* 24. *de Reform.*

Verum si Episcopus *via facti* & extrajudicialiter, id est, sine *solemni & plena cognitione* & sine *judiciario processu* ad suspensionem illam prosiliret, atque ita Pastorem in pacifica suarum functionum possessione *via facti* turbaret; certissime ea suspensio esset invalida, & Pastori ita afflicto liberum etiam foret protectionem Regiam *via possessorii* implorare, quo in sua possessione manuteneretur, donec *servato Juris ordine* probatum fuerit ipsum hanc ordinariam & gravissimam suspensionis pœnam secundum Statuta Canonica meruisse: prout latius deductum est in Casus Resolutione plurium J.U. Doctorum & Advocatorum, quæ habetur sub littera *I*.

Et profecto, si Episcopis liberum esset titulo *visitationis* aut *morum correctionis* ad Censuras Ecclesiasticas aliasque pœnas ordinarias, non servato judiciario ordine, procedere, absque eo quod sic gravati sibi possent consulere *via possessorii*, jam facile ipsis foret jus *manutenentiæ* omnino eludere, & tantum non e medio tollere expeditissimum illud adversus *viam facti* remedium: quo semel sublato, quis dicet quantum calamitatis & turbarum Reipublicæ impendeat?

Etenim quid facilius esset Episcopis quam, dum quosdam odio, invidiaque permoti vellent humiliare, tum *visitationem* instituere, & sub prætextu *morum correctionis* decreta suspensionis & interdicti adversus eos ferre, quos via ordinaria Justitiæ convincere non possent?

§. VI.

Senatus Regius, manutenendo Parochum adversus Censuram via facti *latam, non dat ipsi potestatem Clavium aut Curam Pastoralem, atque adeo non apponit manum ad Thuribulum.*

ANTEQUAM Senatus Regius manuteneat Pastorem in quasi possessionem functionum Pastoralium adversus Censuram Ecclesiasticam, puta *suspensionem a Divinis & Pastoralibus functionibus* inflictam *via facti*, duo præcipue discutit & examinat.

Ac primum quidem num Pastor ille sit in pacifica & Canonica possessione seu quasi possessione dictarum functionum Pastoralium, sive Beneficii sui Parochialis.

Dein, num in eadem possessione *via facti* fuerit turbatus; id est an suspensio illa fuerit inflicta extrajudicialiter, non *servato Juris ordine*; quæ est *via facti* Legibus & Canonibus improbata & specialiter per Breve Innocentii XII. ad Belgii Episcopos datum die 6. Feb. 1694. atque per Principes ad Senatus Regios transmissum, ut idem accuratissime observaretur.

Priusquam ergo Senatus Regius huic Pastori manutenentiam concedat, ipsi legitime constitit eum hactenus fuisse in pacifica & Canonica sui Beneficii Pastoralis & functionum ab eodem dependentium possessione.

Nullatenus igitur Senatus manutenendo Pastorem in quasi possessione functionum Pastoralium, dat, aut dare prætendit curam animarum, aut jus aliquod functiones Ecclesiasticas exercendi, quod antea non competeret manutento: sed unice declarat eum manutenendum seu conservandum in Canonica & pacifica possessione, in qua hactenus fuit, sui Beneficii & curæ animarum, functionumque & jurium ad illam pertinentium, idque contra turbationem facti, qua, *non servato Juris ordine*, sua possessione fuit dejectus.

Curam enim animarum & jus exercendi functiones ad eam spectantes accepit Pastor auctoritate Ecclesiæ, quando juxta Leges ab Ecclesia præscriptas prævio examine & Canonica institutione, Ecclesiæ Parochiali tanquam ejus proprius ac peculiaris Parochus fuit adscriptus & incardinatus; ut supra *cap.* 2. demonstravimus.

Hanc curam animarum & auctoritatem obeundi functiones ipsi annexas, ut sunt Sacrificii oblatio, Verbi Dei prædicatio, peccatorum absolutio, aliorumque Sacramentorum administratio &c. exercet Pastor aut alius Curatus *jure proprio ac ordinario*, quod ei vi *tituli* competit & quo nullatenus exui potest aut privari, nisi per Sententiam servato Juris ordine latam, ut eodem *cap.* 2. ostensum fuit.

Etenim hujusmodi Pastor qui per *suspensionem*, non *servato Juris ordine* latam, afflictus fuit, nequaquam per illam, ut falso semper supponitur, Officio Pastorali aut jure exercendi functiones ab ea dependentes privatus fuit, aut privari potuit; cum talis *Censura*, more constans *via facti*, prorsus *nulla* sit & *nullius effectus*: ut supra *cap.* 3. probatum est.

Quid ergo, inquies, Censura ista effecit? Nihil profecto, nisi quod per eam extrajudicialiter turbatus fuit in pacifica possessione sui Beneficii & curæ animarum, functionumque ad illam spectantium, adversus quam *via facti* turbationem, æque ac adversus quamcumque aliam illi licuit petere manutenentiam.

Non enim magis licet Episcopo, aut Judici Ecclesiastico, per ejusmodi Censuram turbare Pastorem in dicta pacifica possessione; quam id liceat cuivis alteri per quamvis aliam violentiam.

Immo nulla *vis* est atrocior, nec turbarum magis ferax, quam ea, qua quis *via facti* in pacifica functionum Ecclesiasticarum possessione turbatur *illegitimis Censuris*, ut ex §. 3. *cap.* 3. luculenter patet.

Et certe quinam tandem illi sunt qui ex iniquis delationibus *aut* suspicionibus *ex suis* .... beneficiis, *cum magna sæpe injuria & dedecore exturbantur*, & in quorum favorem hoc *possessorium* præ-

præcipue introductum asserit Damhauderus, nisi Beneficiati qui per judices & Superiores Ecclesiasticos, *non judicantes, neque quod verum est cognoscentes*, nimium facile Censuris Ecclesiasticis, *via facti*, percutiuntur?

Ex quibus evincitur, quod Senatus, manutenendo nomine Regis Pastorem, adversus *suspensionem a Divinis & Pastoralibus functionibus via facti* inflictam, in pacifica & Canonica possessione earumdem functionum, nullatenus ipsi tribuat potestatem Clavium aut curam animarum; neque enim hic magis censendus est eam dare, quam dum Pastorem manutenet in possessione concionandi & fidelium confessiones excipiendi adversus Fratres mendicantes aliosve, dum per eos in his functionibus turbatur.

Certe nihil aliud hic facit Senatus, quam Pastori adversus *vim majorem*, Regiam protectionem & salvaguardiam impartiri, ut hoc protectionis auxilio, adversus omnem ulteriorem *violentiam* munitus ac securus, valeat libere & tuto uti jure suo, & functiones suas Pastorales, Divinas & Ecclesiasticas (in quarum actuali exercitio Beneficii possessio proprie consistit) continuare, unde *vi* detinebatur. Adeo ut manutenentia in exercitio harum functionum nihil aliud sit, quam manutenentia in ipsa possessione sui Beneficii Parochialis. Et quemadmodum Senatus manutenendo Pastorem in possessione sui Beneficii, nequaquam censetur ipsi conferre Beneficium, ita nec censendus est dare ipsi potestatem exercendi functiones illi annexas, dum ipsum manutenet in exercitio seu possessione earumdem functionum, in quarum exercitio, ut jam dictum est, ipsa possessio Beneficii proprie consistit.

Absit ergo ut Judices Regii hic deterreantur ab adimplenda muneris sui parte nobilissima & prorsus indispensabili, qua tenentur & oppressos protegere, & pacem publicam, atque Ecclesiasticam conservare disciplinam; ut, inquam, inde deterreantur per commune illud, quod hic ineptissime allegatur: Quasi hoc foret *manum thuribulo apponere*. Cum e contrario hoc unum agant & provideant, ut legitimis Ministris sua thuribula per *vim* & scandalum non eripiantur, *omniaque honeste & secundum ordinem fiant* in Ecclesia Dei & Christi, 1. *Cor. cap.* 14. *v.* 40.

§. VII.

Hæc Praxis Belgica rebus judicatis confirmatur.

ERE erit hactenus dicta quibusdam exemplis roborare; ut rebus judicatis constet, Belgicos Senatus constanter manutenuisse Canonicos, Pastores & Vice-pastores aliosque in usu & exercitio functionum suarum spiritualium ac Pastoralium, etiam adversus Censuras Ecclesiasticas via facti & nulliter inflictas.

R. D. Joannes Vernimmen Canonicus secundæ fundationis Divæ Gudulæ, necnon Pastor, & fundator minoris Begginagii in urbe Bruxellensi, exercuerat pacifice ab anno 1642. omnes functiones Pastorales signanter concionando & confessiones excipiendo usque ad annum 1658. quo per Actam de die 16. Septembris Illustrissimus Archiepiscopus Mechliniensis, *ex causis animum ipsius moventibus, revocavit dictam ejus facultatem concionandi & excipiendi confessiones in sua Diœcesi*.

Dictus J. Vernimmen censens se hac extrajudiciali revocatione turbari in dicta pacifica sua possessione, a Supremo Senatu Brabantiæ litteras manutenentiæ petiit, quas etiam quoad *hanc suam possessionem, necnon exercitium suarum functionum Pastoralium*, obtinuit 24. Septembris 1658. Habentur sub *K*.

R. D. Paulus Crabbe Pastor, in Lovenjoul & Pellenbergh Diœcesis Mechliniensis in Brabantia, sustinens, se suspensione quapiam aut interdicto a Pastoralibus, seu Divinis, aliisve mediis, *via facti* turbatum in pacifica sui Pastoratus possessione, ex parte Amplissimi Vicarii Generalis Mechliniensis, Archipresbyteri Ruralis, Deservitoris, Editui, aliorumque, eos omnes vigore *litterarum manutenentiæ* citari fecit coram supremo Brabantiæ Senatu: a quo post solemnissimam contestationem obtinuit Sententiam 12. Octobris 1670. qua dictus Senatus ipsum manutenet in possessione & usu Pastoratus de Lovenjoul & Pellenberg: interdicendo iisdem Citatis, ne eum imposterum in ea, ullo modo, amplius turbent aut inquietent, sed e contra functiones suas Pastorales pacifice possidere sinant cum fructibus, commodis & emolumentis inde dependentibus: in quem finem idem Senatus tollit seu levat interdictum quod tulerat 21. & 30. April. 1667. ad instantiam dictorum Amplissimi Vicarii & Archipresbyteri Ruralis, quo, pendente lite, Parti inhibuerat quidquam attentare circa prædictas functiones Pastorales. Habetur hæc sententia sub *L*.

Anno 1697. Suprema Hannoniæ Curia manutenuit Pastorem Braniæ Comitis in exercitio *functionum Pastoralium* adversus *interdictum ab omnibus functionibus Clericalibus aliisque in dicta Diœcesi* (Cameracensi) *obeundis*, quod Officialis Curiæ Spiritualis Cameracensis ad requisitionem Promotoris decernere attentaret. Acta hujus Causæ infra §. 3. *cap. VII.* latius commemorantur.

Eodem anno R. D. Van-Eesbeke Cortraci Pastor, electus Plebanus DD. Michaelis & Gudulæ Bruxellis hujus Plebaniæ possessione capta, ab Archiepiscopo Mechliniensi curam animarum petiit, quam ei negavit, prætextu quod prævie a Reverendissimo Tornacensi consensum, quem *Exeat* appellamus, obtinere teneretur. Dictus Plebanus existimans se hac agendi ratione turbari in pacifica possessione suæ Plebaniæ, cum ita ab ejus libero exercitio detineretur, recursum pro manutenentia ad Supremum Brabantiæ Senatum instituit, quam etiam 22. Martii 1698. per Sententiam obtinuit in verbis: *La Cour faisant droit, maintient le Suppliant dans la possession de la Plebanie de Saint Michel & de Sainte Gudule dans cette Ville, ordonnant ensuite au dit Sl. Infime* (l'Archeveque) *d'óter tout trouble & empeschement qu'il fait au Suppliant en lui refusant la charge d'ames, sous pretexte* d'Exeat *ou de consentement de l'Evêque de Tournay*. Extat Sententia sub littera *M*.

Anno 1707. Supremus Brabantiæ Senatus manutenuit Pastorem Sanctæ Catharinæ in urbe Bruxellensi in pacifica possessione sui Pastoratus, omniumque eo pertinentium, adversus præcipitem *suspensionem a functionibus Pastoralibus* per Mechliniensem Antistitem mere *via facti* latam. Extat Sententia sub *N*. (*a*)

Anno 1721. Flandriæ Curia manutenuit Dominum ac Magistratum Hadrianum Van Loo Vice-Pastorem & Capellanum Ecclesiæ Parochialis Sancti Jacobi Gandavi, in jure, possessione, & sesina exercendi in dicta Ecclesia *functiones Baptismatum Parvulorum, funerum Mortuorum, caterasque functiones Vice-Pastorales*, cum fructibus & emolumentis inde dependentibus. Habetur Sententia sub *O*.

Eodem anno Supremus Brabantiæ Senatus manutenuit Eximium Dominum Franciscum Martin S. T. D. necnon Canonicum Sancti Petri in Universitate Lovaniensi in possessione dicti Canonicatus; ac una declaravit ipsi liberum esse donec & quousque *exercere functiones ab eo dependentes*: præcepitque Venerabilibus Decano & Capitulo (qui dictum Canonicum prætextu cujusdam *Excommunicationis* Choro excludere volebant) iis sese conformare. Habetur Sententia sub *P*.

Anno 1722. Magnum Mechliniense Consilium manutenuit Joannem Carolum Leydecker Presbyterum beneficiatum Capellaniæ S. Sebastiani, & Vicepastorem Ecclesiæ Metropolitanæ S. Remoldi Mechliniæ, in possessione & sesina dictæ Capellaniæ & Vicepastoratus, necnon functionum Vicepastoralium, fructuum & emolumentorum inde dependentium. Extat Sententia sub *Q*.

Quoad hanc Sententiam illud observandum est, in eadem a manutenentia ideo excipi functiones audiendi confessiones & concionandi, quod finito harum functionum facultatis termino, dictus J. C. Leydecker in jure audiendi confessiones & concionandi turbatus fuerat per Illustrissimum ac Reverendissimum Archiepiscopum, qui ei renovationem seu continuationem hujus facultatis negaverat: qui tamen Archiepiscopus ad litem hanc non fuerat vocatus, sed solum Capitulum; adeoque tantum manuteneri poterat quoad cæteras functiones Vicepastorales, in quibus eum dictum Capitulum turbaverat, amovendo eum a Vicepastoratu *via facti*. (*a*)

§. VIII.

Demonstratur, Epistolam S. C. E. Bavariæ Maximiliani Emanuelis Ducis & Belgii Gubernatoris datam ad Senatus Belgicos 7. Novembris 1695. nequaquam huic judicio possessorio obstare.

NIHIL hodie dum frequentius opponitur Recursui Clericorum ad Principem & Senatus Belgicos, pro manutenentia in pacifica possessione Jurium mere spiritualium, adversus *facti turbationes* a Superioribus & Judicibus Ecclesiasticis illatas, quam Epistola ad eosdem Senatus missa anno 1695. per suam Celsitudinem Electoralem Bavariæ Ducem, tum Belgii Gubernatorem; quæ sic habet: *Nous vous interdisons serieusement de recevoir, vous meler, ny proteger aucune instance ou pretention que l'on voudroit former pardevant vous, soit à titre de possessoire ou autrement contre les Dispositions & Ordonnances que les Evêques Diocesains pourroient avoir faits ou feroient cy-après pour cause de doctrine & mœurs des dits Ecclesiastiques.*

Verum hæc Epistola supradicto Clericorum Recursui perperam opponitur. In primis ex toto contextu hujus Epistolæ (quæ hic annectitur sub *R*.) liquidissime patet, eam subreptitie & obreptitie per nimiam & continuam importunitatem fuisse extortam.

Expositum siquidem fuit, Senatus Belgicos titulo *possessorii* impedire competentem Episcoporum & Diœcesanorum auctoritatem in fidei & morum causa, impediendo effectum Statutorum in hac causa ab ipsis editorum.

Sub hoc falsissimo exposito Senatibus prælaudatis inhibitum fuit hujusmodi admittere Recursum, nempe *contre les* dispositions & Ordonnances *que les Evêques ou Diocesains pourroient avoir faits ou feroient cy-apres pour* cause de doctrine & mœurs *des dits Ecclesiastiques*.

Dictum expositum falsissimum esse & studio excogitatum ad imponendum, vel jam inde liquidissime elucet ex iis quæ deduximus superioribus §. 4. & 5. ex quibus demonstrativis patet argumentis, *judicium possessorium* nequaquam impedire Jurisdictionem Ecclesiasticam aut exercitium juris correctionalis Episcoporum.

Dein notissimum est, Senatus Belgicos nequaquam protegere, aut protexisse titulo *possessorii* aut aliter ullos Ecclesiasticorum Recursus *contre les* dispositions & Ordonnances *que les Evêque ou Diocesains pourroient avoir faits pour cause de* doctrine & mœurs *des dits Ecclésiastiques*.

Nominentur, quæso, hæ *Dispositiones* & *Ordinationes*, adversus quas Senatus Belgici protexerunt horum Ecclesiasticorum Recursus: dicatur, *ubi*, *cur*, *quomodo*, *quando* hi recursus fuerint instituti.

Sa-

(a) De recursu ad Principem pro manutenentia pertractatum fuit in Opere quod Gallico idiomate an. 1703. in lucem prodiit. Hujus Operis est titulus: *Defense de la Justice, de la Souveraineté du Roi, de la Sentence du souverain Conseil de Brabant, & du Droit des Ecclesiastiques dans la cause de M. Guillaume Vande Nesse Pasteur de Sainte Catherine de Bruxelles, &c.*

(b) Circa quæstiones quæ hactenus agitatæ sunt, non erit superfluum consulere Tractatum de Censuris Ecclesiasticis, *cap.* 3. §. 4. 5. & 6. Extat ille tomo IX. hujus editionis.

Sane Recursus Clericorum ad Principem non debet inservire ut impediantur *Dispositiones* & *Ordinationes* Episcoporum in *causa Fidei* & *morum Ecclesiasticorum*, dummodo hi procedant, *canonice*, & *servato Juris ordine*.

Verum æquissimum est remedio hujus Recursus impedire & providere, ne Episcopi, prætextu *fidei* & *morum*, præsumant Ecclesiasticos *potestate tyrannica* opprimere, & *via facti* in pacifica possessione suorum Beneficiorum, Jurium & functionum inde dependentium, turbare.

Dum Ecclesiastici hujusmodi in casibus pro remedio *manutenentia* ad Senatus Belgicos Recursum instituunt, nequaquam sese opponunt *Dispositionibus* & *Ordinationibus* Episcoporum in *causa fidei & morum* editorum.

Sed unice conqueruntur, sese per Episcopos aliosve Superiores Ecclesiasticos per *violentiam* & *viam facti* turbari in pacifica possessione suorum Beneficiorum aut Officiorum Ecclesiasticorum, Juriumve & functionum iisdem annexarum, contra Canonum Legumque præscripta: quæ duo quam maxime disparata sunt, & toto cœlo diversa.

Iniquissimum profecto esset ut Recursus e. g. institueretur ad impediendum effectum sanctissimarum *Dispositionum* & *Ordinationum* Œcumenici Concilii Tridentini, in causa *Fidei & morum* editorum, Regiaque auctoritate munitorum.

Sed licitumne propterea erit Episcopis, prætextu harum sanctissimarum *Dispositionum* & *Ordinationum* (quæ certe majoris sunt ponderis quam illæ quas ipsi in particulari faciunt) Ecclesiasticos pro beneplacito opprimere & disturbare despotice?

Si Ecclesiastici in has *Dispositiones* & *Ordinationes* impingant graviter, agant Episcopi adversus eos *auctoritate Canonica*, non *potestate tyrannica*.

Hinc etiam æquissimus Pontifex Innocentius XII. æquissimo suo Brevi dato ad Episcopos Belgii 6. Februarii 1694. & per aliud de 29. Novembris 1696. confirmato, non modo ipsis inhibuit sub hujusmodi prætextu quemquam a suis functionibus spiritualibus, *non servato Juris ordine*, suspendere; verum ipsis, quantum in Domino posset, mandatis suis injunxit, ut ne quidem *ulla ratione quemquam vaga accusatione & invidioso nomine* traduci aut nuncupari *sinerent*, *nisi prius suspectum esse* legitime *constaret*: nec quemquam sub hujusmodi prætextu *repelli ab Officiis, Muniis, Beneficiis, Gradibus, ac Concionibus habendis, vel alia quacumque functione Ecclesiastica permitterent*, *nisi* servato Juris ordine, *eam pœnam, qua Viris alioquin Catholicis gravissima est, commeruisse* probatum *fuerit*. Quorum Brevium exactam observantiam Senatibus Belgicis injunxit gravissime Carolus II. gloriosæ memoriæ per Decretum suum datum 11. Februarii 1700.

Porro si Episcopi, neglecta hac via ordinaria, progrediantur non *servato Juris ordine*; quæ est *via facti*, his Brevibus, necnon Legibus & Canonibus tam graviter improbata: procul dubio possunt & tenentur Senatus Belgii admittere Recursus Ecclesiasticorum, qui *possessorie* adversus hujusmodi *viam facti* ad ipsos instituuntur; quo Judicio, nihil de *Fide* aut *moribus* eorum judicantes, eos solummodo manutenent in pacifica possessione, tam quoad spiritualia quam temporalia suis Beneficiis seu Officiis annexa, contra turbationem *facti*; puta, manutenent Canonicum in functionibus Canonicatus, Parochum in muniis & exercitiis Pastoralibus, quoadusque *servato Juris ordine* in *petitorio*, hisce functionibus, ob delictum in *Fide* aut *moribus* excidisse fuerint declarati.

Intenderunt quidem Superiores & Judices Ecclesiastici occasione hujus Epistolæ, licet subreptitie & obreptitie obtentæ, impedire hos Clericorum Recursus; sed in vanum. Constat enim, Senatus Belgicos æque post hanc Epistolam ac ante, manutenuisse Ecclesiasticos in pacifica possessione suorum Beneficiorum & functionum mere spiritualium & Sacramentalium inde dependentium adversus quamcumque *vim & facti viam*; nihil morantes quidquid in contrarium clamarent, causam esse mere spiritualem; agi de ipsa Fide, de morum correctione, de potestate clavium, de cura animarum, de Censuris Ecclesiasticis, atque adeo a Judice laico manum thuribulo apponi, & his similia.

Hujusmodi, inquam, vanos clamores & terriculamenta nihil curarunt Senatus Belgici, certi in *judicio possessorio* non de *jure*, sed de *facto* quæri: hocque Judicium esse *protectionis Regiæ* speciem nobilissimam, quam Rex a se abdicare nequeat, nisi una Regno renuntiet, tradatque subditos suos voluntati & oppressioni Superiorum & Judicum Ecclesiasticorum.

Atque eo ineptius prædicata S. C. E. Epistola (gratis etiam dato quod non foret subreptitia & obreptitia) Clericorum opponitur probatissimo Recursui, qui *possessorie* ad Senatus Belgicos instituitur: quod hæc Epistola ne quidem agat de Pastoribus, Canonicis, Beneficiatis aliisque Clericis titulum perpetuum possidentibus; sed unice de *Concionatoribus*, & *Confessariis*, *des Prédicateurs & Confesseurs*.

Et quinam porro *Concionatores* & *Confessarii* (quorum facultas reputatur *mere precaria* & *ad nutum* revocabilis) recurrunt, quæso, *possessorie* ad Senatus Belgicos? Idque ad impediendum *Dispositiones* & *Ordinationes* per Episcopos in causa *Fidei & morum* circa *Concionatores* & *Confessarios* editas?

Adeo ut hæc Epistola unice sit extorta per meram calumniam, ad faciendum fucum, & aliquo quæsito colore cursum Justitiæ ordinarium impediendum; respiciatque casum qui in Belgio hactenus non est visus.

CAPUT V.

De Remediis Cassationis.

§. I.

Quid sit Cassatio, & quibus casibus locum habeat?

EXPOSUIMUS hactenus naturam *Regiæ provisionis* qua pacificus possessor conservatur in quieta sua possessione, adversus turbationem facti quamlibet: hoc porro capite agemus de alia *provisione Regia* hodiedum usitata, qua Princeps cum *subditorum jura* tuetur, cum Regiam suam dignitatem, necnon leges ac Canonicas sanctiones vindicat & conservat: hæc autem provisionis species consistit in *remediis Cassationis*.

Quibus scilicet rescinduntur, annullantur, cassique ac irriti declarantur prætensi actus jurisdictionis incompetenter per Superiores & Judices Ecclesiasticos attentati, in præjudicium ac diminutionem supremæ jurisdictionis Principis, Ecclesiæ Canonum, necnon Legum ac consuetudinum Patriæ; inhibeturque omnibus subditis ne quam rationem eorumdem actorum ullo modo habeant.

Vir clarissimus Paulus Christinæus in *decisionibus Belgicis*, signanter 43. 44. 45. & 46. dilucide expressit in genere casus, quibus quidem olim hic in Belgio, *tamquam ab abusu* interponebatur appellatio; verum hodie *commutata forma*, pro *cassatione* aliove simili remedio, ad Principem ejusque Consilia Recursus instituitur. Nempe, *si quid Pontifex Rescriptis suis jubeat, faciat aut moliatur quod illicitum de jure foret, vel contrarium Canonibus vel Concordatis*.

Item cum ab Archiepiscopis, Episcopis eorumve Officialibus ceterisque Judicibus Ecclesiasticis ... notorie aliquid tentatum est in profana jurisdictionis permetiem, aut Edictorum Principalium, sanctiorumve Decretorum prisca venerandaque vetustatis ... Libertatum Ecclesiæ, vel Privilegiorum Patriæ.

Verbo, *quoties Ecclesia abutitur sua jurisdictione notorie .... vel usurpat cognitionem spectantem ad Judicem laicum*.

De quibus causis *solent suprema Consilia* (teste Christinæo) *tam in Francia quam in Belgio cognoscere*, ac *corrigere & reformare illud in quo abusus commissus est*.

Testatur etiam Zypæus, quod dum per Ecclesiasticos quidquam attentatur *adversus jurisdictionem Principis mediatam vel immediatam, illiusque jura Regia aut Patriæ privilegia*, quod, inquam, pro horum tuitione, *usus immemorialis hic cassationes invenerit* lib. 2. tit. *de ordine cognition. Resp.* 2. *n.* 6.

Nec immerito de hoc *Cassationis remedio* dixit Hubertus Loyens supremæ Brabantiæ Curiæ Secretarius, in Tractatu quem de eadem Curia conscripsit tit. 29. quod *sit abrogatio, sive rescissio; cum nimirum aliena jurisdictio inique minuitur, aut eluditur*.

§. II.

Cassatio etiam sese extendit ad Censuras Ecclesiasticas.

CUM Superiores & Judices Ecclesiastici æque, immo periculosius possint minuere aut inique eludere supremam Principis Jurisdictionem, necnon sanctiora Decreta & Jura Legesque Patriæ, per *Censuras Ecclesiasticas*, ac per alios quoscumque prætensos Jurisdictionis actus; haud dubie etiam ad *Censuras Ecclesiasticas* hoc *Cassationis remedium* sese extendit.

Principis enim est supremam suam Jurisdictionem, necnon Leges ac laudabiles Patriæ & Ecclesiæ Libertates vindicare ac conservare, adversus quascumque etiam Ecclesiasticorum, concessa sibi abutentium potestate, usurpationes, excessus & attentata. Et ad hoc quidem Principes nostri specialius obstringuntur vi juramenti solemnis in sua Inauguratione præstiti.

Ponamus igitur e. g. Belgam aliquem evocari Romam seu alio extra Provinciam, ac sic evocatum excipere de Judicis incompetentia, eo quod extra provinciam in jus vocari non possit.

Vel ponamus, Nuntios aut Internuntios Pontificios in Belgio, se in Judices erigentes, quemdam coram se citare aut alium jurisdictionis actum exercere; sicque citatum vel gravatum de nullitate protestari, eo quod notorie nec Nuntii nec Internuntii ullum Tribunal hic in Belgio habeant, nec jurisdictionem valeant exercere.

Vel ponamus, Pastorem aliquem urgeri ab Episcopo suo vel Judice Ecclesiastico, ut acceptet Bullam non admissam: hunc autem opponere id sibi non licere, Legibus Patriæ districte prohibentibus ne ullæ Bullæ promulgentur vel executioni dentur ante debitam admissionem.

Ponamus insuper, his non obstantibus adversus eos, tamquam prætense contumaces, Censuram Ecclesiasticam decerni.

Quis non videat ejusmodi *Censuras* ferentem manifeste attentare, sua potestate abutendo, seu ejusdem limites excedendo in oppressionem subditorum Principis; hacque *Censura* ipsum jus Principis ejusque jurisdictionem, necnon Patriæ sacratas Leges & Canonicas Sanctiones aperte violari atque contemni?

Nullum itaque dubium est quin Princeps, aut ejus nomine Consilia, possint ejusmodi *Censuram*, utpote ex se cassam & invalidam, cassare nullamque declarare; tum ut Princeps potestate sibi divinitus data jurisdictionem suam tam enormiter læsam, itemque sacros Canones vindicet; tum ut pacem publicam & Ecclesiasticam libertatem conservet; necnon oppressos cives suos protegat atque defendat.

In quam rem notari meretur, quod jam pridem intrepide asseruit magnus ille ac pius Gersonius Doctor Theologus & Can-

cel-

cellarius Parisiensis in *Dissensione illius assertionis*. *Sententia Pastoris etiam injusta timenda est & tenenda*. Ubi sic asserit: „ *Stat*, „ aliquas Sententias Pastoris vel Papæ non esse *tenendas*, immo „ nec *timendas*. veluti si Sententia contineat *errorem intolerabilem*. Et hoc *multipliciter* potest evenire; cum Pastor … immo Papa … possit *abuti sua potestate*. „ V. g. „ Si sententia in *præjudicium justæ libertatis* … ut si *excommunicare vellet illos qui suo Regi & suis Edictis rationabilibus obediant*. „ Notavit hæc Innocentius ….. & habetur fundamentaliter „ ex infallibili Lege Divina & naturali.

„ Rex potest se *tueri* contra procedentes in eum vel suos, „ *occasione prædicta* sicut *contra volentes usurpare possessiones temporales Regni sui*.

„ Rex idem *debet protegere subditos suos*, si *præmissorum occasione*, & propter *obedientiam* sibi factam pati habeant & *assumere causam in se*, & sub hac *protectione* subditi tam sæculares quam *Ecclesiastici* debent & possunt in *quiete* vivere. „

Neque obstat quod ille solus possit solvere, qui solus potest ligare: quod Princeps ut neminem valet *Censura Ecclesiastica* ligare, ita neminem ea solvere; quodque tota hæc auctoritas privative pertineat ad Ecclesiam.

Etenim id totum verum est, dum quis esset valide *Censura* perstrictus ac ligatus; sed hic agimus de *Censura* lata per *abusum* notorium potestatis Ecclesiasticæ, in præjudicium ac contemptum supremæ Jurisdictionis, necnon legum ac Patriæ consuetudinum, quæ consequenter nequaquam ligat, & cujusmodi *abusioni* non est obtemperandum, & ut prælaudatus Gersonius *dicto loco* notat. Ita ut Princeps eam *cassando* nequaquam affirmat potestatem *ligandi* aut *solvendi*, sed unice tueatur *Regiam dignitatem*, *libertatem Ecclesiasticam ac jura subditorum*.

„ Dum Principes (inquit Choppinus *polit. lib.* 3. *c*. 1. *n*. 17.) „ jure Magistratus nonnunquam *explorant rescinduntque Præsulum* „ *Acta vel Gesta* in contemptum veteris Ecclesiasticæ Disci- „ plinæ, aut ejus quam habent in profana jura auctoritatis; „ id *recte* faciunt, quasi sacræ *politiæ legumque custodes*, qua in „ parte sublata eorum Majestate ac potestate, *publicum Statum* „ *collabi necesse esset*. „

Neque aliquem offendere debet verbum *cassare*, quasi illud supponeret *Censuram* subsistere: nam nihil aliud importat quam *cassum*, id est inane, declarare.

Et revera dum Consilia Regia, nomine Principis, *cassant & annullant* Decreta vel scripta, quibus hujusmodi prætensæ *Censura Ecclesiastica* comprehenduntur; nihil aliud faciunt quam eorumdem Decretorum, quæ in se *cassa* sunt, memoriam abolere, seu declarare, ea habenda esse ac si nunquam emanassent; ita ut nulla eorum, quæ in hujusmodi Decretis seu scriptis continentur, in ulla re habenda sit ratio: vel si libet loqui more Gallorum, unice declarant *abusum Jurisdictionis Ecclesiasticæ* intervenisse.

Atque hoc modo providetur, ne hujusmodi Decretis Ecclesiasticis subditi Principis & cives boni inique divexentur, & ne Regis jura, Ecclesiæ & Regni Status periculose turbentur: quæ merito timenda essent, si ejusmodi Decreta seu scripta, licet in se *cassa*, subsisterent impune.

Neque hoc *Cassationis remedium* novum est, sed ab ipsis Ecclesiæ initiis notum, atque ab ipsis Pontificibus laudatum. In Synodo Ephesina secunda Sanctus Flavianus Episcopus Sacerdotali & Episcopali dignitate per vim privatur, variique alii Episcopi violento judicio deponuntur, contra Leges & Canonicas Sanctiones. Beatus Pontifex Leo Magnus, his intellectis, ad Imperatorem Theodosium II. Augustum recurrit, ut supra notavimus; & adversus Legum & Canonum subversionem protectionem inclamat Regiam: defuncto Theodosio, ita ad Marcianum Augustum ejus Successorem idem Pontifex scribit: *Sequens* (Synodus) *in prædicta Civitate* (Ephesina) *non potest vocari Concilium quod* …. *Vestra Clementia amore veritatis Catholicæ adjutura*. *aliud statuendo cassavit, gloriosissime Imperator*. Epist. 73.

Paschasinus aliique *Vicarii Sedis Apostolicæ*, de eadem Synodo Ephesina rursus ad Tranquillissimum & Christianissimum Principem conqueri ducentes necessarium, sic postulant: „ Deprecamur piissimum & Christi amantissimum nostrum Imperato- „ rem, quatenus & *pia Lege sanciat*, *neque Synodum illam*, *quæ* „ *post primam in Epheso facta est*, *nominari*, *neque quidquam* „ *quod in ea actum est*, *teneri*. „

Ex quibus locis innotescit, ipsum Pontificem Maximum, suæ tamen auctoritatis tenacissimum vindicem, agnovisse & facto suo ostendisse Principes hac divina pollere auctoritate, ut Acta, etiam Synodalia, Judicum Ecclesiasticorum, contra Leges & Canonicas Sanctiones decreta, quibus & ipsa Episcoporum depositio & eorum Sacerdotalis privatio comprehenditur, valeant *cassare*: vel, ut dicti *Vicarii Sedis Apostolicæ* loquuntur, *pia Lege sancire*, *neque Synodum* talem *nominari*, *neque quidquid quod in ea actum est teneri*.

Non esset difficile, hoc Jus Regium ulterius pluribus stabilire, nisi ipsa rei evidentia sufficeret, & id modo præclare præstitissent viri celeberrimi, ac inter cæteros Hieronymus de Cevallos Tract. *De cognitione per viam violentiæ*: Franciscus de Salgado Tract. *De protectione Regia vi oppressorum*; necnon in altero *De supplicatione ad Sanctissimum & de retentione Bullarum*: Arnulphus Rulæus in Tract. *De Regalia*: Carolus Fevretius in Tract. *De abusu*: necnon nominatissimi Pithæi *in probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ*; qui licet variis nominibus utantur, rem tamen eamdem significant. Juvabit nihilominus, si idem Jus Regium a receptissima praxi confirmemus ac stabiliamus.

§. III.

Inveteratus Belgii usus Cassationem ad Censuras extendit.

SENATUS Belgicos ab omni memoria usos fuisse remedio *cassationis* adversus *Censuras Ecclesiasticas*, dum *excessus & abusus* id postulabant, jam a sæculo testati sunt Senatus & Magistratus Belgici: ut plane evincitur e Notis quas super publicatione Concilii Tridentini circa annum 1565. miserunt ad Belgii Gubernatricem tum Margaretam Parmensem. In his enim Notis, inter *præcipua auxilia* quibus adversus *Censuras* protegatur, tum Regia Dignitas, tum libertates & jura subditorum, *remedia* commemorant *cassationis*. Neque aliter Concilii Tridentini publicationem, nisi his *remediis* salvis, decretam fuisse noscitur.

Hunc constantem & inveteratum usum etiam anno 1628. præclare vindicavit Senatus Brabantiæ in Consulta ad Archiducissam Isabellam, occasione *Cassatorialium* ab eodem Senatu concessarum, in quasdam Monitoriales *excommunicationis*, omniaque inde secuta ac secutura; quas in Belgio Internuntius plane incompetenter & nulliter decernere attentarat.

Item anno 1708. in alia Consulta idem præstitit occasione Decreti Romani, quo inter alia hujus Senatus Consiliarii *Censuris* declarabantur irretiti, qui quomodolibet cooperati fuerant Sententiæ dicti Senatus, qua Archiepiscopo Mechliniensi idem Senatus præcipiebat, ut quasdam suas *monitoriales* litteras ad Pastorem Sanctæ Catharinæ Guilielmum Vande Nesse transmissas, casset & annullet; omnibusque tam Ecclesiasticis quam sæcularibus personis injungebat, ut *Censuris* in prædictis litteris *monitorialibus* præfati Archiepiscopi appositis & comminatis, nullatenus obediant, easque nullius efficaciæ reputent. Extat hæc Consulta hic sub lit. S. Illa ad Isabellam habetur sub C. *in Appendice monumentorum* Tractatus nostri *de Placito*; (*a*) in qua ita loquitur Senatus occasione supradictarum *monitorialium* quas in Belgio Internuntius decernere attentarat:

Nous avons trouvé necessaire pour la conservation de la hauteur Royale de Sa Majesté, autorité de ce Conseil, Privileges & Franchises de ce Pays d'y pourvoir de remede dont de coutume on s'est servi en semblables occurrences, decernant Lettres de cassation contre l'indue publication & execution des dites Monitoires à la charge de ceux qu'il appartient, & suivant ce qu'on trouve prescrit & statué par les Edits & Ordonnances de ces Pays.

Ac inter alia quibus factum suum vindicat Supremus Senatus, hæc habet: *Il s'offira, Madame, citer quelques* (Exemples) *nouveaux & dont la mémoire est encore toute fraiche, comme celui …. des Peres Augustins de cette Ville, pour le Fils du Conseiller Maes leur Religieux, qui furent excommuniez par le P. Prieur des Chartreux, commis par Sa Sainteté pour exploiter certaine Bulle Papale, à laquelle ils ne voulurent obeir: & fut la publication de l'Excommunication à leur Requeste cassée, & leur Eglise, qui avoit ensuite d'icelle eté ferée, ouverte, & le Service Divin qui avoit cessé, repris & continué comme auparavant.*

Un autre des Peres Minimes qui ne voulurent admettre certain Ordre venu de Rome, à faut de Placet, par Ordre du Serenissime Archiduc de glorieuse memoire.

A ces exemples de ce Pays de Brabant, on ajoute encore un tout nouveau de Flandres, à sçavoir une Excommunication de l'Evêque de Bruges qui a eté cassée par le Conseil de Flandres; & le dit Evêque s'en étant plaint au Conseil Privé, icelui lui a ordonné par lettres closes, de renvoyer la dite Excommunication.

His addi potest Sententia Magni Consilii Mechliniæ lata nuperrime mense Septembri anni 1722. de qua sequenti Capite latius. Hac Sententia ita decernitur in verbis: *La Cour declare les Lettres monitoires & Decret de l'Excommunication du 12. Novembre 1721. cy mentionnées, & tout ce qui est ensuivé, nulles & de nulle valeur, incompetemment decernées, attentatoires à la jurisdiction de Sa Majesté, & contraires aux Loix fondamentales de ces Pays. Fait defense à Maitre Charles de la Ramée Curé de Fumay de s'en servir ou prévaloir, à peine de cinq cens écus d'amende.*

Pluribus exemplis hæc res confirmari posset; sed usus adeo inveteratus & notus pluribus non indiget. E re tamen erit in ejus commendationem ostendere hunc usum Belgicum plane conformem esse aliorum Regnorum praxi, signanter Galliæ, Hispaniæ & Germaniæ. (*b*)

§. IV.

Eadem Praxis in Gallia & Hispania viget.

CAssationis remedia adversus *Censuras* incompetenter attentatas etiam in Regno Galliæ esse usitata, notissimum est: immo hanc consuetudinem inter *libertates Ecclesiæ suæ* referre non dubitant Galli, uti videre est apud Pithæos in Probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, ubi caput sextum inscribitur: *Monitions & excommunications de diverses sortes, declarées abusives.*

No-

(a) Extat iste Tractatus Tomo IX. hujus editionis.

(b) Espenius addere potuisset usum hunc a Venetis quoque observari. Hujus praxeos exemplum prostat erudiendæ posteritati in dissidio quod ineunte sæculo decimo-septimo inter Paulum V. Summum Pontificem & Rempublicam Venetorum concitatum est. Legantur scripta quæ de eo negotio tum a Bellarmino, tum a Scriptoribus Venetis elaborata sunt.

Notatque Fevretius hujus Regni Practicus peritissimus, Tractatu *de abusu cap. 2. lib. 1. n. 11.* quod forma qua super appellationibus tanquam *ab abusu* pronuntiatur, fit: *Qu' il a eté mal, nullement & abusivement fulminé, decreté* & *appointé; que tout ce qui a eté fait, est* cassé, revoqué & annullé.

Multa quidem in hanc rem adduci possent exempla: verum hoc memorabile unum adducemus, quod dicto *Cap. 6.* refertur *num. 21. & 22.*

Anno 1626. Episcopus Virdunensis Franciscus a Lotharingia (*de Lorraine*) publicaverat quasdam *Monitoriales*, quibus sub pœna *excommunicationis* ipso facto incurrendæ, reparare monebantur omnes & singuli, qui quidquam attentaverant super bonis, ædificiis, juribus, jurisdictione, reditibus, & proventibus Ecclesiarum, aut Monasteriorum.

Ab his *Monitorialibus* Procurator Regius appellat tanquam *ab abusu*: mandatque Senatus Regius per provisionem, ut dictæ litteræ *Monitoriales* tanquam indebite & contra formas ordinarias factæ tollantur, præsensque Arrestum in locum earumdem *Monitorialium* affigatur, ne quis illius ignorantiam prætexere queat.

Episcopus hujus Arresti & Affixionis conscius, mox dictum Procuratorem tanquam Jurisdictionis & immunitatis Ecclesiasticæ manifestum infractorem, declaravit *excommunicatum*, & Sententiam excommunicationis publicavir: inhibens omnibus suis subditis cum dicto Procuratore Regio jam *excommunicato*, communicare sine sua speciali licentia.

Ab hac rursus *excommunicationis* declaratione appellatum fuit tanquam *ab abusu*; prodiitque 13. Februarii 1627. Sententia a Senatu Regio in verbis: *Avons* cassé, *revoqué & annullé les actes des pretendus* Monitoire & Excommunication, *signé François de Lorraine, comme abusifs, scandaleux, remplis d'impostures, & faux faits*, prejudiciables a l'authorité du Roy, repos & tranquillité publique, & *ordonné que les dits actes des pretendus* Monitoire & Excommunication, *seront lacerés & brulés en la place publique de cette Ville par l'executeur de la haute Justice; & que si des dits actes il se trouve quelque cose d'ecrit & mis és registres & Greffe du dit Evêché, il en sera tiré & osté, ou tellement rayé & biffé*, que rien n'en puisse paroitre, ou estre leu a l'avenir: *avons fait & faisons inhibitions & defenses à toutes personnes, de quelque qualité & condition qu'elles soient, de retenir aucune copie des dits actes pretendus* Monitoire & *excommunication; ainsi leur enjoignons de les apporter par devers nous, vingt-quatre heures apres la prononciation du présent Arrest, pour estre* supprimés; *mesmes a tous Curez, Vicaires & autres Ecclesiastique de les recevoir, publier, ou souffrir publier, sous peine d'être punis* comme criminels de leze Majesté.

Ex his elucet, etiam Regios Galliæ Senatus cassare & annullare Acta prætensæ *excommunicationis* alteriusve *Censura* attentatæ per abusum Jurisdictionis Ecclesiasticæ, in præjudicium Regiæ auctoritatis, pacis ac tranquillitatis publicæ, ne eorumdem Actorum ulla superfit memoria, aut eorum ulla habeatur ratio. (*a*)

Quod Hispaniam attinet, meretur hic notari, quod præfatus Fevretius lib. 1. cap. 2. n. 16. refert e Francisco Salgado de hujus Regis Praxi, dum recurrentes ad Regem *Censuris Ecclesiasticis* afficiuntur; quam cum Praxi Galliæ convenire ibidem testatur: „ Ils pratiquent aussi en Espagne, *inquit*, que de l'„ instant qu'on s'est pourveu par Recours au Conseil du Roi, „ le Juge ou le Commissaire *in partibus* pour l'execution des „ Rescripts Apostoliques ne peuvent plus passer outre, ains „ doivent deferer à l'opposition, ou à l'appel, jusques à ce „ que le Conseil du Roi ait retenu ou renvoié la cause.

„ Que s'ils entreprennent au prejudice de l'instance de passer outre a quelque executinn verbale ou réelle, *le Conseil* „ casse *cette procedure comme faite par attentat*: même en cas „ que le demandeur eût obtenu à la Rote des Lettres exe„ cutoriales, aprés le Recours formé contenant *clause d'excom„ munication* contre ceux qui voudrient empescher l'execution „ des Rescripts Pontificaux.

„ *Les Juges Royaux d'Espagne n'y ont point d'egard*: au con„ traire ils font saisir & les impetrans & les porteurs des „ Bulles, les privent de leurs temporalités, s'ils sont benefi„ ciers, ou s'ils sont laieques, les banissent des Etats du Roi „ d'Espagne, s'ils se rendent contumaces, *cum crescente contu„ macia crescere debeat & pœna, L. Relegati in fine, de pœnis*: „ *aggravant enim* violentiam, comme dit Salgado *c. 20. par. 2.* „ *num.* 37. quia Regi per contemptum suæ Jurisdictionis illu„ ditur, & Senatus auctoritatis detrahitur.

„ Et par ainsi le Juge Ecclesiastique en Espagne ayant les „ mains liées, *pendente Recursu*, tout ce qu'il fait est *nul*, & „ les *excommuniés per hujusmodi litteras executoriales* pro non „ excommunicatis habentur, comme l'assure le même Salgado.

(*a*) Ubi agitur de Judicio lato in causa *appellationis ex abusu censurarum*, id exoptare possent Galli Præsules, ut quod art. 35. Edicti dati mense Aprili 1695. præscriptum fuit, a Judicibus diligenter observetur. Id autem statutum est: *De procéder aux jugemens des appellations comme d'abus, avec tant de diligence & de circonspection, que l'ordre & la discipline Ecclésiastique n'en puisse être alterée, & qu'au contraire elles ne servent qu'à les maintenir dans leur pureté suivant les saints Décrets, & à conserver l'autorité légitime & nécessaire des Prelats, & autres Superieurs Ecclesiastiques.*

§. V.

Conformis est Praxis Germaniæ.

EAMDEM praxim eumdemque usum etiam vigere in Germania evincunt exempla illustria Augustissimorum Imperatorum Josephi I. gloriosæ memoriæ & Caroli VI. feliciter regnantis.

Anno 1707. die 27. Julii Clemens XI. ediderat Bullam aliquam, qua prætendebat non solum annullare concordiam quamdam initam super hybernis stationibus Militum Germanorum in Ducatu Parmæ & Placentiæ, verum etiam confirmare seu publicare *Ecclesiasticas Censuras Sedi Apostolicæ reservatas*, contra Cæsareos Ministros, Commissarios, Milites, &c.

Imperator Josephus I. advertens hanc Bullam *non ad defendendam hæreditatem Domini, sed ad* Jura Imperialia *super Ducatibus Parmæ ac Placentiæ porro* usurpanda *tendere*, seque *a Lege Divina & humana, recta ratione, Gentium jure & aliis justitiæ pietatisque principiis* moneri ad *suorum & Imperii Jurium defensionem*, non dubitavit, *habito* tamen prius *Consiliariorum suorum arcanorum totiusque Consilii Imperialis Aulici scrutinio, consultis etiam extraneis præstantibus Theologis, Canonumque & Legum Civilium peritis*, pro suorum atque Imperii Jurium tutela, per Diploma Viennæ datum 26. Junii 1708. solemnissime præfatam Bullam Pontificiam *cassare, annullare, abolere, irritam & injustam decernere*, unaque *inhibere omnibus ac singulis Ecclesiasticis ac secularibus ipsius & Imperii Vassallis, Ministris ac subditis.... sub gravissima*, inquit, *nostra & Imperii indignatione, omnium bonorum confiscatione, corporalique pœna, ne quam rationem ejus, quod in adducto scripto* (eadem Bulla) *continetur, in* ulla re *habeant; sed districte mandamus, ut nostris Jussibus & Ordinationibus constanter & debite pareant, dum vicissim protectionem nostram clementiamque Cæsaream fidelibus ac obedientibus impertiri non intermittemus*. Habetur sub littera *T*.

Cum interregni tempore sex Doctores Ecclesiastici Facultatis Juridicæ Coloniensis contra jus & fas incompetenter Recursum instituere attentassent ad Dominum Nuntium Coloniensem nunc Cardinalem Bussi, adversus paulo ante electum Decanum, Doctorem Gasparum Josephum Huygens, ab eoque impetrassent *Decreta quædam comminatoria & executiva* excommunicationis adversus eumdem: S. Cæsarea & Catholica sua Majestas post Solium Imperiale consecsum, ex Juris Constitutionumque Imperialium præscripto, *Decreta præfata* excommunicatinnis, *utpote ex se nulla & invalida*, cassavit, *annullavit, abolevit, nullaque declaravit: ac insuper memoratorum sex Doctorum Ecclesiasticorum universos temporales reditus* in pœnam temerarii Recursus, *sequestrari jussit*, per Mandatum Viennæ datum 31. Jan. 1713. Habetur sub littera *V*.

Tanti Principis exemplo, ex cujus auctoritate & nomine Senatus Belgici nunc feliciter Jus dicunt & Justitiam administrant (*a*), in hujus Juris praxi & exercitio confirmari debent iidem Senatus; itemque exstimulari ad facile & benigne oppressos subditos adversus *Censuras illegitimas* potenter protegendum.

CAPUT VI.

De Immissione in Ecclesiasticorum temporalia.

§. I.

Princeps coactiva in Ecclesiasticos pollet potestate.

POSTQUAM egimus de *Judiciis possessoriis*, itemque de *Remediis cassatoriis*, reliquum est ut nunc agamus de *mulcta impositione*, vel etiam *confiscatione*, aut *Immissione in Ecclesiasticorum temporalia*, quando excessus & abusus id postulant: quo remedio Princeps ejusque Consilia, Judicata sua, adversus Superiorum & Judicum Ecclesiasticorum resistentiam, debite mandant executioni; eorum vim cohibent, ac una eos in officio atque intra legitimos justitiæ limites continent.

Quin Rex hac potestate coactiva in Ecclesiasticos polleat, nullum est dubium; & naturaliter ac necessario sequitur ex iis quæ supra Cap. 1. latius deducta sunt.

Cum enim ibidem ostensum sit, Principes ad hoc a Deo positos ut subditos, præcipue Clericos, tanquam infirmiores, adversus *vim & violentiam* potenter vindicent ac protegant, signanter, dum hæc ab ipsis Superioribus & Judicibus Ecclesiasticis infertur, ut ita tranquillam ac quietam conservent Rempublicam, res per se loquitur, Principes hac potestate coactiva pollere.

Violentiæ etenim & oppressiones præcipue Superiorum reprimi nequeunt, nisi validiori manu & pœnarum timore. Hinc postquam dixit Apostolus, *omnem animam*, adeoque & omnem Clericum Principibus subjici, mox monet: *Non enim sine causa* gladium *portat*: *Dei enim Minister est*, vindex in iram *ei qui malum agit*. Rom. c. 13. v. 1. & 4.

Hanc potestatem in Principibus Ecclesia etiam semper agnovit, dum eos *pacis Ecclesiasticæ custodes, Canonumque vindices Fidei orthodoxæ defensores, Ecclesiæ Tutores, Propugnatores ac Protectores* constanter appellat, eisque ob oculos serio ponit, *Regiam potestatem* ipsis *maxime ad Ecclesiæ* præsidium „ esse collatam, „ ut

(*a*) Hæc scribebat D. Van-Espen an. 1724. quo tempore Carolus VI. Imperator Belgii Austriaci Princeps erat supremus.

„ ut ausus nefarios comprimendo, & quæ bene sunt statuta „ defendant, & veram pacem his quæ sunt turbata restituant." Qua enim ratione *ausus nefarios* comprimerent; *quæ bene sunt statuta* defenderent; *veram pacem his quæ sunt turbata* restituerent; nisi *gladio* illo seu potestate coactiva, *in defensionem Sanctæ Dei Ecclesiæ divinitus ordinato*?

Hinc jam pridem quatuor Provinciarum Episcopi in Concilio Parisiensi relato apud Gratianum *Can.* 20. *caus.* 23. *quæst.* 5. *anno* 829. hujus Regalis potestatis & auctoritatis meminerunt. „ Principes seculi, inquiunt, nonnunquam *intra* Eccle„ siam potestatis adeptæ culmina tenent, ut per eamdem *potesta„ tem* disciplinam Ecclesiasticam muniant. Ceterum intra *Ec„ clesiam* potestates necessariæ non essent, nisi ut quod non „ prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas „ *hoc impleat per disciplinæ* terrorem. Sæpe per regnum terre„ num cæleste regnum proficit: ut qui intra Ecclesiam positi „ contra fidem & *disciplinam Ecclesiæ* agunt, *rigore Principum* „ *conterantur*; ipsamque disciplinam, quam Ecclesiæ humilitas „ exercere non prævalet, *cervicibus superborum* potestas Prin„ cipalis imponat, & ut venerationem mereat, *virtutem po„ testatis impertiat*.

§. II.

Principes hac coactiva potestate semper usi sunt.

PRINCIPES hac divina utentes potestate ab omni tempore, pro exacta Canonum Legumque custodia, pœnas adversus infractores, etiam Clericos, decreverunt; ut ita pacem & tranquillitatem publicam in Ecclesia & Republica manutenerent, quæ ab inviolata Canonum, Legumque observantia omnino dependet.

Hujus rei exempla innumera exhibet Codex Justinianæus, ac nominatim *l.* 4 Auth. *Presbyteri*, Auth. *Interdicimus*, & *l.* 31. *de Summa Trinitate*, item *l.* 2. *de Episcopali Audientia*, & *l.* 2. *Ne sanctum Baptisma iteretur*.

Et ut nihil dicamus de aliis, quæ ex Codice Theodosiano, itemque ex historia sive sacra sive profana adduci possent, idem quoad Belgium nostrum, restantur Edicta nostrorum Principum, ac signanter de 12. Septembris 1485. de 20. Maji 1497. de 1. Augusti 1521. de 17. Julii 1526.

Ac quidem illud de 1. Augusti 1521. pro inviolabili ejus observantia continet in verbis: *En contraignant & faisant contraindre a l'entretenement & observation d'icelle* Ordonnance, *les Eveques, Officiaux Scelleurs, Scribes, Promoteurs & autres Officiers des Cours spirituelles . . . par saisissement & mise en notre main de tout leur temporel, & par toutes voyes deues & accoustumees*.

Notanda est ratio quam Carolus V. æternæ memoriæ in præcitato suo Edicto die 17. Julii 1526. allegat, qua se motum dicit, hoc Edicto providere, *pœnis coactivis*, inter cætera, adversus vehementes quosdam declamatores Monachos, aliosque, qui e suggestu occasione Lutheranæ & aliarum hæresum inconsiderate deblaterabant; nempe, quod *ipsi ad honorem & laudem Dei omnipotentis* specialiter incumbat, manutenere *sanctam Fidem, Statuta, & Ordinationes Sanctæ Ecclesiæ Romanæ*, seu in eorum observantia suos conservare subditos.

Eadem Regalis auctoritas & potestas apparet in Litteris Regiis pro exacta Concilii Tridentini executione ad Episcopos & Senatus Belgicos datis 24. Julii 1565. his etenim hæc duo caventur, primo ut dicti Senatus advigilent & attendant *non seulement sur les Seculiers, mais aussi si les* gens d'Eglise *feront chacun en son endroit leur Office, selon les* Canons & Decrets *du dit S. Concile*. 2. Quod si contingat ipsos Archiepiscopos, Episcopos, cæterosque Ecclesiasticos muneri suo deesse adimplendi præscripta dictorum *Canonum* & *Decretorum*; eos potestate Regia ad id compellendos, *soit par saisissement de leur temporel, ou par telle autre voie deue & raisonnable que sera trouvé au cas apartenir*.

§. III.

Hæc Principis potestas sese etiam extendit ad Censuras Ecclesiasticas.

CUM communis tranquillitas nunquam periculosius funestiusque perturbetur quam per præcipites *Censuras*, quas Ecclesiastici, pro dominandi libidine, nonnunquam leviter & inconsiderate infligunt; non ut defendant hæreditatem Domini, aut indisciplinatos corrigant, sed ut jura Regia invadant, supremam Potestatem vilipendant, viros bonos vi opprimant; etiam remedio *Immissionis* in eorum *temporalia*, aliisque pœnis coactivis Principes eorumve Consilia usi sunt, ut hunc abusum comprimant; Judices Ecclesiasticos impediendo ad ejusmodi Censuras præcipites convolare, vel etiam ipsis præcipiendo ut nulliter latas revocent, ac ita proprium factum in *temeritatis pœnam* destruant ac cassent.

„ Licitum est Principi (*Inquit Joannes Parisiensis*) abusum „ gladii spiritualis repellere eo modo quo potest etiam per gla„ dium materialem, præcipue ubi usus gladii spiritualis vergit „ in malum Reipublicæ, cujus cura Regi incumbit; aliter enim „ gladium sine causa portat. *Tractatu de Potest. Reg. & Pap. cap.* 21. *ad* 37.

Neque rem claram pluribus elucidare opus est: ad quid enim utilis esset adversus violentas Censuras ad Principem Recursus, si hac non polleret potestate? *Si hujusmodi pœnarum comminatio* (inquit laudatissimus Salgado) *Principi permissa non fuisset, inutilis foret Regii recursus invocatio; quia raro aut nunquam desisteret Judex a semel illata violentia*. In Tract. de *Protect. Reg. Epil. Proœm.* Verum hoc Jus Regium perpetua praxi conservatum ostendemus.

§. IV.

De Praxi Belgica.

J*Udices Regios hac auctoritate ab omni memoria in Belgio usos, ut Censuras impedire possint, vel ad revocandum cogere Ecclesiasticos remedio immissionis in eorum temporalia, quando excessus &* abusus id postulant, jam plus quam a sæculo testati sunt Senatus ac Magistratus Belgici in Annotatis ad *Sess.* 25. *Conc. Trid. c.* 3. *de Reform.* quæ compendio exhibet Antonius Anselmo in *Triboniano Belgico* cap. 32. necnon vir ille undequaque maximus Petrus Stockmans in *Jure Belgarum*.

Testatur etiam Bertrandus Loth Dominicanus apud Duacenses Doctor Theologus in Resolutionibus Belgicis *Tract.* 2. *art.* 9. *n.* 16. quod Arthesiani ad eumdem Concilii Tridentini locum, in sua consultatione annotarint, *quod Judices laici semper arrestarint bona temporalia Episcoporum & generaliter omnium Judicum, Officiariorum, & personarum Ecclesiasticarum, cujuscumque dignitatis & conditionis fuerint, ad impediendas eorum Censuras, interdicta, excommunicationes, & revocandas illas quæ per ipsos declaratæ & executioni mandatæ fuerunt, quando ipsi laici Judices id expedire judicaverint*.

Quamquam nihil magis authenticum adferri possit, quo antiquissimus ille ac constans usus, necnon eum vindicandi intrepidus Consiliorum zelus comprobetur: e re tamen erit pro conservatione hujus perpetui usus quædam exempla domestica referre, quæ absoluto Concilio Tridentino contigere; ut ita eluceat, eum usum etiam post illud Concilium perseverasse ac conservatum fuisse sedulo.

Anno 1618. quædam Anna de Bilhé ejusque Fratres, proles Caroli de Bilhé, *Litteras Monitoriales* cum clausula *sub pœna excommunicationis* ad finem revelationis (quarum meminit Concilium Tridentinum *Sess.* 25. *c.* 3. *de Reform.*) imperraverat in Curia Romana, easque Officialis Archiepiscopi Mechliniensis 31. Aprilis ejusdem anni, per Parochos & Concionatores in Civitate Bruxellensi publicari fecerat.

Cum autem hujusmodi *Litteræ Monitoriales* nec ante, nec post Concilium Tridentinum hic fuissent receptæ, easque Officialis publicari mandasset *sine prævio Placeto Regio*: indilate ad instantiam Officii Fiscalis expeditæ fuerunt per Consilium Brabantiæ die 5. Maji *cessatoriales* factæ executionis & publicationis dictarum Litterarum *Monitorialium*; injunctumque expresse & severe inter cæteros *Officiali Mechliniensi, Plebanis, Pastoribus & Vice-Pastoribus, qui præfatam Bullam & Mandatum publicarant, sub gravibus mulctis, etiam injectionis manus in temporalia bona*; ut *præfatum Mandatum dicti Officialis ac subsecutam publicationem ejusdem & quidquid inde dependet, suis sumptibus, damnis & interesse cassent, revocent & annullent, sibique caveant a similibus imposterum attentandis sub gravioribus pœnis*.

Quibus peractis Internuntius Apostolicus jussit Consiliarium & Procuratorem Generalem Brabantinum, qui dictas Cassatorias impetraverat, Litteris suis die 28. Junii 1672. affixis ad valvas Ecclesiarum 30 sequenti, citari infra trinum biduum coram Auditore suo, ad ibidem defendendam præfatam Cassationem, & probandum quod non incidisset in Excommunicationem. Alias contra ipsum pronuntiandum Decretum *Excommunicationis*, illudque in forma publicandum.

Quod inauditum attentatum cum directe offenderet tum supremam Principis & ipsius Brabantiæ Senatus auctoritatem, tum Privilegia & Patriæ consuetudines, præmemoratus Consiliarius ac Procurator Generalis 3 Julii a Brabantiæ Senatu petiit ac obtinuit Litteras cassatorias *dictæ citationis ac affixionis cum omnibus inde secutis ac secuturis*; ad onus prælati Domini Internuntii, ejus Autoris, dicti etiam Officialis, aliorumque omnium Ecclesiasticorum, *cum licentia injiciendi manus in bona eorum temporalia*. Binæ hæ Litteræ cassatoriæ extant in Appendice Monumentorum Tractatus nostri *de promulgatione Legum Ecclesiasticarum*. (*a*).

Anno 1652. intendebat Archiepiscopus Bisontinus procedere ad executionem cujusdam Sententiæ *Excommunicationis*, quæ ei demandata erat per Auditorem Generalem Cameræ Apostolicæ, idque ad indebitam instantiam Henrici Otthevin.

Archidux Leopoldus, tum Belgii Gubernator, hujus rei habita certa informatione a Senatu Dolano, litteras scripsit ad memoratum Archiepiscopum, „ à fin qu'il tienne en état & „ surséance l'execution de la Sentence d'excommunication, „ dont il seroit chargé par l'Auditeur general de la Cambre „ Apostolique.

Cumque Archidux timeret, ne co non obstante dictus Henricus Otthevin præfatam Sententiæ *Excommunicationis* executionem urgeret, vel etiam ipse Archiepiscopus Bisontinus ad præfatam executionem ultro prosiliret, dictum Senatum de ea re certiorem reddidit per litteras die 9. Octobris 1652. ac una in sequiorem casum monuit: „ Si avant qu'il (*Henry Otthævin*) „ ne cesse, vous pourrez saisir son bien & les revenus de sa „ prebende, estant de votre ressort, memes proceder à la vent „ d'iceux: comme aussi en cas que le dit Archevêque persi„ steroit de ne vouloir surseoir la dite execution, de proce„ der au saisissement des biens de son Evêché." *Habentur hæ litteræ sub* X.

At-

(*a*) Extat iste Tractatus Tom. IX. hujus editionis.

Atque ex iis quæ supra cap. 3. §. 6. relata sunt, patet, Consilium Flandriæ an. 1666. arcte interdixisse Episcopo Iprensi, ne in præjudicium instituti ad Regem recursus & propositæ recusationis procederet ad comminatam *suspensionem a divinis* sub *pœna ducentorum aureorum coronatorum*. Cumque hac interdictione non obstante Episcopus ad *suspensionem* prosiluisset, præfatum Consilium per Decretum 21. Martii 1668. dictæ Censuræ effectum suspendit, iteratoque Præsuli inhibuit, ne quid ulterius attentaret, sub „ pœna, quod comminata 300. aureorum coronatorum pœna decerneretur, ac insuper ipsius bonis temporalibus manus injicerentur. "

Utque ad hæc tempora propius accedamus, supremus Brabantiæ Senatus per Sententiam latam 27 Octobris 1707. manutenuerat Pastorem Sanctæ Catharinæ in urbe Bruxellensi, in pacifica possessione sui Pastoratus omniumque eo pertinentium, adversus violentam ac præcipitem suspensionem a functionibus Pastoralibus per D. Archiepiscopum Mechliniensem, nullo servato Juris ordine *via facti* inflictam.

Atque ob Archiepiscopi resistentiam pro executione hujus Sententiæ, Arresta in proventus Episcopales vigore ejusdem Sententiæ, necnon specialis Senatus facultates, fuerant injecti.

Archiepiscopus horum habita notitia, ad onus dicti Pastoris emisit litteras Monitoriales, quibus ipsi districtissime præcipit, ut præfatam Sententiam tamquam invalidam & irritam habeat, nec in vim ejusdem Sententiæ ullum actum committat: deinde ut dicta Arresta a potestate laica in proventus Archiepiscopales injecta levari curet: demum ut formolario Alexandri VII. juxta Clementinam, *Vineam Domini sabaoth* (quamvis hactenus nullatenus placetatam) subscribat, idque intra novem dies sub pœna *Excommunicationis* ex nunc pro tunc incurrendæ.

Brabantiæ Senatus censens hujusmodi attentatum novam esse inventionem, qua & prærogativæ Regiæ & Consiliorum auctoritas & subditorum Jura funditus ad Ecclesiasticorum arbitrium convellerentur ac tollerentur, ac directe Patriæ Legibus & libertatibus, necnon publicæ quieti adversam; 24. Februarii 1708. Decretum ad instantiam Procuratoris Regii tulit, in verbis: „ Ordonnons à l'Archevêque de *casser & annuller le dit Monitoire* & tout ce qui en pourroit suivre, & d'en faire apparoître endeans trois jours, à *peine de provision ulterieures*; & sans prejudice de ce, interdisons à tous nos sujets, de tel état & condition qu'ils puissent être, *Ecclesiastiques* ou seculiers, de publier, faire ou laisser publier la dite *Censure* comminée en aucune maniere, directement ou indirectement. Defendons aussi à nos sujets de tel état ou condition qu'ils puissent être, *Ecclesiastiques* ou seculiers, *d'obeir a la dite Censure comminee, & a ce qui pourroit s'ensuivre, d'y deferer ou d'y avoir egard en aucune maniere*, à peine que les contrevenans à l'une de toutes ces choses seront punis comme *infracteurs de nos droits & hauteurs, & perturbateurs du repos public*. Declarons que les *Superieurs de tous les Ordres*, & tous autres devront être responsables pour la contravention de ceux qui leur sont soumis. "

Illud in hac causa attendi meretur, quod Brabantiæ senatus ob rei gravitatem, utque efficacius Archiepiscopi *vim* sisteret ac paci publicæ prospiceret, consultum duxerit, tum Consilium Status commissum ad Regimen Belgii, tum Status Brabantiæ de iis per litteras reddere certiores.

Ad quas nomine Regis rescripsit Consilium Status: " Nous avons reçu & vu ce matin ce que vous nous avez averti par votre lettre d'hier au sujet de la requête, qui vous a été presentée par notre Procureur General pour le maintien de notre authorité & de votre jurisdiction, au sujet du monitoire & commination d'excommunication de l'Archevêque contre le Pasteur de Sainte Catherine Vande Nesse; nous vous dirons, que vous pourrez en user comme vous & les autres nos Consaux sont accoutumez de faire en tels & pareils cas.

Statuum autem Brabantiæ Deputati ita respondent: „ Nous ne pouvons manquer de vous faire savoir que comme les Seigneurs & Etats (*de Brabant*) ont toujours combattu avec zele & à toutes forces pour le maintien des Loix fondamentales, des immunités & des privileges de ce Pays contre les entreprises deraisonnables & indues de la Jurisdiction Ecclésiastique & autres, nous sommes votre coté, vous assurans que nous y donnerons la main bien aise de voir, que vous en avez fait de meme de tout notre pouvoir.

Ex quibus elucet hanc Brabantici Senatus agendi rationem tum a Belgii Moderatoribus, tum a Patriæ Patribus (adeoque & ab ipso Statu Ecclesiastico) multum fuisse commendatam ac comprobatam.

Quo prudenti Senatus moderamine, dictæ *Monitoriales* remanserunt inanes; & tranquillitas publica, jam periculose perturbanda, stabilita ac conservata fuit.

His addere lubet exemplum novissimum Magni Mechliniensis Consilii. Archidiaconus Famineusis plane incompetenter ad instantiam Pastoris Oppidi Fumacensis attentarat *excommunicare* Magistratum ejusdem Oppidi occasione contentionis inter ipsos exortæ super proprietate domus a Pastore inhabitatæ ejusque appendicum; idque notorie in formalem contemptum & vilipendium supremæ auctoritatis ac jurisdictionis Suæ Majestatis, necnon Legum fundamentalium Patriæ; ut latius exponitur in Decreto sub litteera *Y.* quod ad instantiam Procuratoris Regii tulit 19. Julii 1722. præfatum Magnum Consilium; quo decernitur in verbis.

„ Le tout quoy consideré & rapport fait, les Chambres assemblées la Cour declare les *Lettres monitoires & Decret d'Excommunication* du 12. Novembre 1721. cy mentionnées & tout ce qui est ensuivi, *nulles & de nulle valeur, incompetemment decernées, attentatoires a la Jurisdiction de Sa Majesté & contraires aux Loix fondamentales de ces Pays*. Fait defense à Maitre Charles de la Ramée Curé de Fumay *de s'en servir ou prévaloir, à peine de cinq cens écus d'amend; luy ordonne de le faire revoquer endeant le mois, & de faire conster aux Conseilliers Fiscaux de l'avoir ainsi effectue, pendant le dit terme, à peine d'ulterieure provision*. Ordonne que cette soit leue, publiée & affichée au dit Fumay & Revin: accorde au Remonstrant lettres d'adjournement personnel à charge du dit Curé avec clause d'annotation & *saisissement de son temporel*. "

* *Van-Espen Tom. X.*

§. V.

Conformis est Praxis Germanica.

GERMANIAM eodem jure uti quo Belgium, satis evincunt exempla illustria Augustissimorum Imperatorum Josephi & Caroli VI. quæ supra *c. 5. §. 5.* retulimus.

In priori enim videmus Augustissimum Imperatorem Josephum inhibentem *omnibus & singulis Ecclesiasticis* . . . . . sub gravissima ipsius & Imperii indignatione, *omnium bonorum confiscatione, corporalique pœna*, ne quam rationem *Ecclesiasticarum Censurarum Sedi Apostolicæ reservatarum* in illa ce habeant.

In altero Clementissimus Dominus Rex noster ac Imperator feliciter regnans Carolus VI. *Decreta* quædam *excommunicationis utpote ex se nulla & invalida cassat*.

Sex Doctorum Ecclesiasticorum Facultatis Juridicæ Coloniensis, *universos temporales reditus in pœnam temerarii recursus* ad Nuntium Coloniensem instituti *sequestrari jubet*.

" De reliquo iisdem . . . . præcipit & injungit, quod Acta omnia coram dicto . . . . Nuntio producta repetant, & una cum Decretis hujus causæ inde emanatis retractari faciant ... sin secus comminata pœna cum debito rigore contra ipsos ad executionem deducetur.

§. VI.

Idem usus viget in Regno Galliæ.

GALLORUM praxim conformem esse huic Belgarum & Germanorum usui, notius est quam ut probari debeat. E re tamen erit ex innumeris exemplis pauca commemorare.

Joannes *Du Quesne* Presbyter obtinuerat in Curia Romana quasdam Monitoriales & Censuras adversus Franciscum *Charmolue* Presbyterum Canonicum Collegiatæ S. Audomari, easque exequi curaverat per quemdam cursorem & executorem Presbyterum earumdem Censurarum; idque contra præscripta Pragmaticæ Sanctionis, Regiarum Ordinationum, & Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.

Ab his omnibus tamquam ab abusu appellat dictus *Charmolue* ad Regium Parlamentum, a quo die 27. Augusti 1502. prodiit Sententia, qua declaratur: *Qu'il a esté mal fait, procedé & fulminé, executé, admonesté & inhibé*; ac una injungitur tam ei qui has censuras obtinuerat, quam qui eas executioni mandarat, „ a faire casser, revoquer & annuller les dits Censures, monitions & fulminations & tout ce que s'en est ensuivy, & faire bailler l'absolution a leurs propres cousts & depens, tant au dit Appellant, qu'au Doyen, Prevost, Chanoines, & Chapitre de la dite Eglise S. Omer, & tous autres qu'il appartiendra & qui pourroient estre compris esdits monitions, fulminations & Censures, & d'en certifier la dite Cour dedans le lendemain de le saint Martin.

Cumque prælatus *Charmolue*, adversus quem dictæ Censuræ fuerant executioni datæ, antea obtinuisset Sententiam manutenentiæ pro dicto Canonicatu S. Audomari, etiam, eadem Sententia, mandatur „ a laisser jouyr & user le dit Charmolue appellant, des dites Chanoinie & Prebende, fruits & revenus d'icelles, selon la Sentence de maintenue per lui obtenue contre le dit Du Quesne le vingt neuvième Avril l'an mil cinq cens.

„ Et outre fait la Cour defenses aux dits Prevost, Doyen, Chanoines & Chapitre, de non obtemperer aux dites Censures & fulminations, & de ne cesser le divin Service soubs ou au moyen d'icelles. *Annectitur Sententia sub litt. Z. quæ etiam extat* in probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap. 6. n. 8. folio* 202.

Anno 1503. septima Septembris similis lata fuit Sententia in favorem Jacobi *Damoncourt* Præpositi ac Canonici S. Justi Lugdunensis, & Regii Procuratoris Generalis ei juncti, appellantium a quibusdam citationibus, excommunicationibus, interdictis, fulminationibus aliisque Censuris Ecclesiasticis, per quemdam Petrum *Filiolier* Presbyterum impetratis, executioni datis ac publicatis.

Qua Sententia Curia declarat: " Qu'il a esté mal & abusivement fait & procedé aux dites citations, fulminations, publications, & Censures: *ac ulterius condemnat dictum* Filiolier *Presbyterum* a les faire casser, revoquer & annuller a ses propres cousts & depens, & de ce avoir fait, certifier la dite Cour.

„ Et sont defenses faites au dit (*Filiolier*) & tous autres qu'il appartiendra, sur peines de cent marcs d'or a appliquer au Roy, de ne soy aider ne user doresnavant de telles Censures, fulminations, ne autres contraires & derogeans aux SS. Decrets & Ordonnances Royaux: & aux

Prevost & Chapitre de la dite Eglise de S. Just de n'y obeir ne obtemperer ; & leur sera fait commandement par le dit Sieur & la dite Cour, aux peines que dessus, de permettre & souffrir le dit Damoncourt assister au divin Service & autres actes & droits qui lui appartiennent à cause de ses dites Prevoté & Prebende, &c. Annectitur Sententia sub *AA.* & extat dicto loco *n.* 9. *fol.* 203.

Anno 1645. Archiepiscopus Burdigalensis excommunicaverat Juratos Oppidi S. Macarii, causa obedientiæ Regi & Justitiæ per eos præstitæ, necnon quemdam Regium Apparitorem; ac una Oppidum interdicto Ecclesiastico supposuerat, injunxeratque Vicario perpetuo Sacelli S. Martini, ubi de more Missa Parochialis celebrabatur, ut SS. Sacramentum extra Oppidum ad Ecclesiam Minoritarum transferret.

Ab his omnibus tamquam ab abusu appellatum fuit ad Parlamentum Burdigalense: quod, audito Regio Procuratore Generali, tulit 20. Martii 1645. Arrestum in verbis: *La Cour a ordonné & ordonne que sur les dites appellations comme d'abus, les parties viendront plaider au premier jour, & que dans trois jours apres la signification du present Arrest, le dit Archevêque de Bourdeaux donnera l'absolution* ad cautelam, *aux denommez & compris dans son Ordonnance du dit jour neuvième du present mois, levera la suspension & interdit porté par icelle ; & en cas de refus y sera contraint par la Cour, ainsi qu'il appartiendra.*

Quarta subsequentis mensis Aprilis Parlamentum ad instantiam Juratorum dicti Oppidi & præfati Apparitoris Regii, aliud Arrestum tulit, in verbis: *La Cour a octroyé & octroye defaut à l'encontre du dit Deffendeur* (l'Archevêque de Bourdeaux ;) *& pour le profit d'icellui a declaré & declare qu'il a eté mal, nullement & abusivement procedé en la citation, interdit & excommunication dont est question : a ordonné & ordonne, que dans trois jours le dit Defendeur ou en son absence ses Vicaires Generaux casseront, revoqueront & annulleront le mandement de la citation, le dit interdit & excommunication ; autrement & à faute de ce faire dans le dit delay, & icelluy passé, ils y seront contraints par saisie de leur temporel, & autrement procedé ainsi qu'il appartiendra.*

Undecima autem ejusdem mensis Aprilis præfatum Arrestum confirmatum fuit, injunctumque Vicario perpetuo S. Martini, ut *functiones Pastorales exerceret* in dicto Oppido S. Macarii, & ad Altare Parochiale S. Martini in Ecclesia S. Salvatoris, decretumque quod ad hæc constringeretur *immissione in ipsius bona temporalia* ac aliis mediis opportunis, prout Curia judicaret expedire, ac una permissum ut præsens Arrestum una cum præfato Arresto die 4. Aprilis ad loca publica affigeretur. Annectitur hic sub *BB.* & extat dicto loco *n.* 23. *fol.* 221.

Hic repetere juvat Sententiam memorabilem latam adversus Franciscum a Lotharingia Episcopum Virdunensem anno 1626. de qua superiori capite §. 4. commemoravimus. Ubi enim Senatus Regius cassavit & annullavit quamdam excommunicationem per præfatum Episcopum notorie attentatam in detrimentum Regiæ auctoritatis ac tranquillitatis publicæ; prosequitur Sententia: *Et pour reparation de tel attentat, commis par icelluy François de Lorraine Evêque de Verdun, ordonnons qu'il sera mené sous bonne & sure garde en la Ville de Paris, pour satisfaire Sa Majesté : & jusques à ce, le revenu de tous ses benefices, & autres biens, mis sous la main du Roy, & regis par Commissaires, comme aussi tous les offices du temporel de l'Evesché & Comté du dit Verdun, & autres benefices, seront exercez sous la main du Roy selon la forme qu'il sera par Nous ordonné : Condamnons le dit François de Lorraine Evêque du dit Verdun à dix mil livres d'amende envers Sa dite Majesté.*

§. VII.

Usui Regni Hispaniæ conformis est.

HISPANIAM hoc etiam jure uti, testes inter cæteros sunt nominatissimus Franciscus Salgado & celeberrimus Covarruvias: prior in elaborato suo Tractatu *de protectione Regia, Epil. proœm.* Ubi enim monuit recte recurri ad Protectionem Regiam adversus Judicem Ecclesiasticum, qui *violentis Censuris* Sententiam suam inique conatur exequi adversus appellationem interpositam, „ tum, inquit (ubi Senatores de vi cognoverint) „ expeditur provisio, quam *Judici Ecclesiastico* intimatam statim „ prout jacet adimplere, & obedire tenetur cum effectu, non „ verbaliter tantum: alias expeditur *oppresso* secunda jussio cum „ *comminatione amissionis, originis & bonorum temporalium, quæ* „ *comminatio & mulcta* exequitur (*a*) in eum, si ulterius pro- „ tervus fuerit & inobediens: *cum Ecclesiastici teneantur omni-* „ *no obtemperare Mandatis Principum. Quod si hujusmodi pœna-* „ *rum comminatio* Principi permissa non fuisset, inutilis foret „ Regii Recursus invocatio, quia raro aut nunquam desisteret „ Judex a semel illata violentia. “

Alter qui & fuit Episcopus Segoviensis *Pract. Quæst. cap.* 35. *num.* 3. agens de pœnis quibus Judices Ecclesiastici constringuntur dum *vi* & *Censuris* subditos opprimunt, ac ab ea inferenda cessare compelluntur, ait: „ Adversus *Clericos & Ecclesiasticos Judices* illa est frequentissima *pœna* comminatio, quæ „ fit *ad amissionem rerum temporalium*, quas obtinent in his „ regnis, & deinde quod censebuntur extranei ab eisdem. “

Quod si quis, ut monet ibidem, *contendat a Principibus sæcularibus hanc tollere potestatem, statim non quidem sero comperiet experimento manifestissimo, quantum calamitatis Reipublicæ invexerit.*

Hic vero forensis usus (inquit idem Covarruvias) *non tantum in his Castellanis Regis Hispaniarum Ditionibus & Principatibus, sed & apud Gallos, aliosque Christianæ Reipublicæ sæculares Principes est receptissimus.*

(*a*) Verbum exequor hic passive usurpatur, licet deponens sit natura sua.

Atque ita ex deductis hoc capite manifestum evadit, Judices Regios jam pridem ubique usos fuisse *remedio immissionis in Ecclesiasticorum bona temporalia*, aliisque coactivis, dum excessus & abusus id postularunt: idque vel ad impediendas eorum *Censuras*, vel ad interdicendum & efficiendum, ut si jam latæ essent, nulla earum in ulla re habeatur ratio; vel etiam ut illosmet constringant Censuras suas (quamvis in se nullas & cassas) in temeritatis pœnam cassare & annullare, ac ita proprium factum destruere: quo magis reprimantur, ne quid hujusmodi attentent imposterum. *Quand les Gens d'Eglise* (inquit supremus Brabantiæ Senatus in Consulta circa negotium Pastoris S. Catharinæ Bruxellis) *se sont emancipez a surpasser les bornes de leur authorité .... les Princes & leurs Conseils n'ont pas seulement cassé & anneantiz leurs Censures, mais ils ont aussi obligez de les revoquer & casser eux mêmes par saisie de leur temporel & autres voies de contrainte plus rigoureuses, ainsi que les Ecrivains de toutes les Nations Catholiques remarquent par plusieurs exemples.*

§. VIII.

Non refragatur Synodus Tridentina in iis quæ hoc capite asserta sunt.

QUOD Synodus Tridentina habet *Sess.* 25. *cap.* 3. *de Reform.* nequaquam adversatur iis quæ superius deduximus; verba sunt: *Nefas sit sæculari cuilibet Magistratui prohibere Ecclesiastico Judici, ne quem excommunicet, aut mandare ut latam excommunicationem revocet, sub prætextu, quod contenta in præsenti Decreto non sint observata; cum non ad sæculares, sed ad Ecclesiasticos hæc cognitio pertineat.*

Quia ut recte monet Franciscus Salgado *Præl.* 5. *nu.* 226. *sub tanta verborum generalitate non est comprehendendum tam salubre remedium, & charitativum subsidium, miseris & oppressis specialiter a Jure Canonico ex ratione & principiis juris naturalis & divini permissum, longo usu immemoriali conservatum ; super quo cum Tridentinum nihil specialiter induxat, sed generaliter potius disponat, hanc limitationem a Jure approbatam debet accipere.*

Et *num.* 231. *Cum Concilium Tridentinum generaliter loquatur, nullo modo intelligitur nec disponit de hoc specialissimo Juris remedio & recursu, nec talis defensionis facultas, omni jure Principi competens, comprehenditur sub tali Decreto.* Quod multis citatis Auctoribus latius prosequitur.

Sic etiam Hieronymus de Cevallos *Tom. II. quæst. pract. qu.* 897. observat, quod præfatum Tridentini Decretum non obtineat, quando Judex sæcularis *cognoscit per viam violentiæ in casu legis Regni ; quia tunc de jure & consuetudine talis cognitio pertinet ad Judices Regios, & illud dicitur proprium officium Regis jure naturali concessum.*

Certe cum Judices Ecclesiastici tam intolerabiliter *vi* & *Censuris* non raro subditos opprimant, atque Princeps omni jure *divino* & *naturali* teneatur oppressos protegere, nequaquam censendum est Concilium Tridentinum vel cogitasse Magistratibus Regiis interdicere, quominus *violentas Judicum Ecclesiasticorum Censuras* prohibeant aut ad revocandum cogant.

Hujus rei testem habemus omni exceptione majorem celeberrimum Covarruviam Episcopum Segoviensem, qui dicto Concilio, eo ipso tempore interfuit, & ob singularem doctrinam, virtutem, ac spectatam integritatem inter alios delectus, ut *Reformationis Decreta* conficeret, atque ita optime de mente Synodi instructus ac persuasus: hic tamen vir constanter asserit *Pract. quæst. cap.* 35. *num.* 3. in verbis: „ Illud observantissimum „ est .... posse ab his, qui a *Judicibus Ecclesiasticis vi & Censuris opprimuntur*, Regios Auditores & Consiliarios, qui apud „ Regia suprema Prætoria litigantibus jura reddunt, *omnino* „ adiri ut *vim auferant & compellant Judices Ecclesiasticos ab ea* „ *inferenda cessare.*

„ Quod si quis (prosequitur) contendat a *Principibus sæcularibus hanc tollere potestatem, statim* non quidem sero com- „ periet *experimento manifestissimo quantum calamitatis Reipublicæ invexerit.* “

Quis igitur sibi in animum inducat Synodum Tridentinam præfato suo Decreto, *hanc potestatem* voluisse a *Principibus tollere*, atque ita *Reipublicæ maximam invehere calamitatem*?

Quod ex eo etiam confirmatur quod eadem *Sess.* 25. *cap.* 20. Sancta Synodus Principes reddat memores, eos a *Deo* constitutos esse *sanctæ Fidei Ecclesiæque Protectores*, adeoque ipsos hortetur ut ea in re officium suum sedulo præstent, *quo cultus divinus devote exerceri, & Prælati cæterique Clerici in residentiis & officiis suis, quieti & sine impedimentis, cum fructu & ædificatione populi permanere valeant.* Id quod certe Principes præstare haud possent, si ab eis *hanc tollere potestatem* Synodus voluisset; ut ex supradictis plus satis manifestum est.

Ne tamen illius Decreti occasione, præjudicium huic Regiæ *potestati* contra mentem Synodi ingereretur, Margareta Parmensis Belgii Gubernatrix ex communi Magistratus ac Senatus Belgici Consulto, ut eam illæsam conservarent, sedulo in Tridentini publicatione providit præcavitque, ut supra demonstratum est.

Adeo ut, tantisper etiam supposito quod Tridentinum huic Regiæ potestati voluisset derogare, equidem hic in Belgio vim & effectum catenus non haberet. Cum *Reformationis Decreta* (quorum præcitatum constituit *cap.* 3. *Sess.* 25.) hic admissa non fuerint nec publicata, nisi salva in omnibus hac Principis potestate & auctoritate.

Hinc & post Tridentinum idem usus in hac parte perseveravit, ac perpetua praxi usque hunc diem constanter fuit observatus, ut constat ex toto hoc capite.

Ad rem omnino facit quod Petrus de Marca Archiepiscopus Pari-

Parisiensis a Rege Ludov. XIV. designatus dicit ex sententia Majorum circa Decretum Concilii Lugdunensis in Gallia relatum in collectione libri sexti Decretalium, *cap. Quicumque*; quo *idem* ferme decernitur, ac præcitato Tridentini Decreto: „ Voluerunt (inquit) Decretum quoad *illas Censuras* vel „ *excommunicationes* locum habere, quæ *nulla* non essent. Si „ enim quia aut a Judice non competente latæ, aut alio ma„ nifesto vitio *nulla* essent, *cum Excommunicationum vires neque* „ *nomen obtinerent*, non existimarunt in iis speciebus Decreto „ Concilii Lugdunensis Magistratus Regios deterrendos esse ab „ asserenda Jurisdictione Regia, si opus esset. Deinde *bona capi* „ dixerunt, non præcise ut rescindatur Excommunicatio, sed „ ut ab injuria Regiæ auctoritati facta cessetur, unde per con„ sequentiam Excommunicatio dissolvatur. *Lib. 4. c. 19. de con-* „ *cordia Sacerdotii & Imperii.* "

Hinc etiam ex continua praxi, antequam Judices Regii cogant Episcopos & Judices Ecclesiasticos, *Immissione in eorum temporalia* aliisque mediis coactivis, proprias Censuras cassare, annullare, aut revocare; primo & ante omnia declarant, eas fore *nullas & nullius effectus, incompetenter & via facti attentatas, Regiæ potestati, Legibus Patriæ, paci publicæ contrarias, &c.* ac tum demum in consequentiam, ob temeritatis pœnam, *Cassationem* ipsis ordinant.

CAPUT VII.

Plane liberum est Ecclesiasticis sub Regia protectione continuare Functiones spirituales sui Ordinis ac Beneficii, non obstante *Censura*, utpote ex se nulla.

§. I.

Censura Ecclesiastica non semper palam & in foro externo sunt servanda.

EPISCOPOS aliosque Superiores Ecclesiasticos, utpote non impeccabiles, *posse in tyrannidem non auctoritate Canonica* procedentes, damnare non raro, & opprimere Clericos per *violentas Censuras*, substantiali ordine judicii prætermisso, ex supra deductis manifestissimum est.

Nec minus apertum hujusmodi Censuras, cum sint non solum injustæ, sed prorsus etiam invalidæ, & nullæ, nec hominem ligare, nec in foro externo semper observandas.

Stat (inquit intrepide prælaudatus Cancellarius Universitatis Parisiensis Gersonius (*aliquas Sententias Pastoris vel Papæ & suorum Commissariorum non esse tenendas, immo nec timendas, & hoc in multis casibus.*

Primo, si Sententia lata sit post appellationem legitimam, ut notavit Innocentius III. in Epistola ad Archiepiscopum Senonensem.

Similiter Alexander III in Rescripto ad Archiepiscopum Eboracensem, quod extat *cap. 16.* ✠ *de Appellationibus*, quo eidem Pontifex mandat, ut *Presbyterum, pro eo quod post excommunicationem contra appellationem factam divina cantavit, nullatenus inquietet, sed ad eum statum reducat omnia, in quo erant tempore emissæ appellationis.*

Cujus ratio in eo præcise consistit, quod hæc *excommunicatio* esset *nulla* defectu *jurisdictionis*, quæ per *appellationem* erat suspensa, ut *supra* §. 5. *cap.* 3. ex Suarezio, aliisque notatum fuit.

Observantque VVamesius necnon Glossographus conformiter ad præfatum Responsum Pontificis, quod ob hanc *nullitatem*, ejusmodi Censura *excommunicatio* *judiciali retractatione non indigeat, nec absolutionem requirat*, quod, si ea perstrictus *divinis se immisceat, non contrahat irregularitatis vitium*, nec *propterea celebrare sit puniendus*, quidquid *de remotio appellationis imagat.*

Ex quibus etiam sequitur, quod communicantes cum ejusmodi *de facto* excommunicato, non incidant in aliquam Censuram, ut aperte decidit Pontifex in *cap. 55.* ✠ *de Appell.* ubi Senonenses Canonicos, qui Decano suo communicaverant, tametsi Archiepiscopus post appellationem ipsum *denuntiaverat devitandum, inculpabiles judicavit, qui* (inquit Pontifex) *saniori ducti consilio communicaverunt eidem, ut appellationi ad nos interposita magis quam denuntiationi ab Archiepiscopo factæ deferrent.*

Marius Alterius de Censuris similiter infert ex *nullitate* Censuræ, quæ resultat ex omissione *citationis* & *audi tionis*, quod ejusmodi *Censura* utpote *nulla, nullum impedimentum afferat, quominus gesta per obstrictum Censuris valeant.*

Revertamur ad Gersonium. *Secundo*, inquit, non est *tenenda*, immo nec *timenda* Censura, *si contineat errorem intolerabilem, ut notavit idem* (Innocentius:) *& hoc multipliciter potest evenire, cum nullus Pastor vivens in terris, immo nec Papa, sit impeccabilis, quando possit abuti sua potestate, cum circumdatus sit infirmitate*; ac inter alios casus hunc allegat: *Si sententiet in prejudicium justæ libertatis.... ut si* (inquit inter cætera) *excommunicare velit illos qui suo Regi & suis Edictis rationabilibus obediunt. Notavit hæc Innocentius ubi prius & habetur fundamentaliter ex infallibili Lege Divina & naturali.*

Hæc Gersonius in *Defensione illius Assertionis*: *Sententia Pastoris etiam injusta timenda est & tenenda*, quam quidam se gerens pro Commissario Papæ posuerat in suo processu publico; additque Gersonius quod *hæc* assertio *reddat Assertorem suum* in fide suspectum; *& sic communiter ad judicium fidei rationabiliter evocandum, qui compellendus erit, vel se* exponere, *vel* revocare; *vel si pertinaciter tenuerit, relinquendus sit justitiæ sæculari.* Monueratque paulo superius, quod jura quibus inniti videtur hæc assertio, *non dicunt quod* Sententia Pastoris sit tenenda; *quin longe aliud est dicere, quod Sententia aliqua sit* timenda & *quod sit* tenenda; *quia* tyrannica iniquitas *etiam* timeri *potest, sed non* teneri *debet, immo* contemni *vel persequi.*

Censuras Ecclesiasticas *violento judicio & justitia subversa* prolatas palam in foro externo posse contemni, magnus ille Gersonius etiam alibi manifeste docet, nempe in *Resolutione circa materiam Excommunicationum.* Ubi enim monuit *Consid. prima* ex communi Juristarum sententia, quod irregularitas contrahatur, *dum aliquis excommunicatus* se immiscet Sacris, *in* contemptum Clavium.

Tum *Consideratione nona* monet quod contemptus Clavium non incurratur *in* multis *casibus quibus Papa mandato non* obeditur, *dum scilicet* abutitur enormissime & scandalosissime potestate sua in destructionem, non in ædificationem, *sicut tamen dicit Apostolus* 2. Cor. cap. 13. v. 10. *ideo potestatem datam esse. Tum inter alia exempla hoc ponit*: Si Papa vellet in servitutem abjectam Clerum cum suis bonis redigere & juribus suis spoliare sine causa; *Quis* (*inquit*) *diceret ista debere* tolerari? *Quis non censeret posse dici Papæ: Cur ita facis? Quis non assentiret,* in faciem sibi resistendum?

Et *Consideratione quinta* aperte dixerat: „ Quandoque *meri*„ *torium & honorificum esse Ecclesiæ potestati*, quod Prælato abu„ tenti sua potestate, *in faciem resistatur*, cum appositione in„ culpatæ tutelæ, quemadmodum *restitit* Paulus Petro. " Rationem præmiserat, nempe quod *contemptus Clavium* magis inveniatur in tali Prælato *abutente sua potestate*, *quam in non obediente.*

Apposite hic etiam notari potest quod habeat *Consid.* 7. in verbis: „ *Contemptus Clavium* debet investigari *ex potestate le*„ *gitima & usu legitimo potestatis* illius qui præcipiendo *ex*„ *communicat* vel *irregularitatem* comminatur. Alioquin Præ„ lati possent inducere *qualemcumque* vellent super illos *ser*„ *vitutem*, *si suis Sententiis injustis & erroneis semper esset* „ *obediendum*. Et ita patet, quod hoc commune dictum: *Se*„ *ntentia Prælati vel Judicis etiam injusta timenda* est, indiget glos„ sa: alioquin non est generaliter verum, si timenda dicatur, „ quia est sustinenda, nec repellenda; immo in casu *potest* il„ lam; esset *asinina patientia & timor leporinus & fatuus.* "

Atque ex his patet magnanimitas hujus Viri: talis enim non erat anima quæ moveretur quibusdam inanibus & quæsitis coloribus *obedientiæ* & *scandali* quibus hodie Religio injicitur ut quibuscumque Censuris, quantumque manifeste ex se nullis & inanibus pareatur. Quo fit ut intolerandi servitus in Ecclesiam introducatur, qualis nec inter gentes audita fuit, quamque patres nostri nec ferre voluerunt nec potuerant: atque ita vera Ecclesiæ libertas tollitur & Clavium abusus penitus fovetur.

„ *Contemptus Clavium* (inquit, *Consid. duodecima*,) dicendus „ est *magis foveri* quam tolli, dum *debentes abusui Clavium re*„ *sistere* dividuntur inter se, & impediunt se, vel per *stultitiam* „ vel per *ignaviam*, ne communi consensu fiat ambulatio in Do„ mino, dum alii favent *abusibus*, *alii tollere* volunt. Veritas „ est quod omnis via favorabilis & humilis tenenda est cum Sum„ mo Pontifice, dum male informatus fert per se vel per suos „ injustas Sententias, quod *desistat & reformet*: sed si nihil pro„ ficit humilis sedulitas, *arripienda est virilis & animosa liber*„ *tas.* "

Nec desunt exempla sanctorum Virorum, qui hac virili & animosa libertate usi, ejusmodi Censurarum sententias palam neglexerunt, ut ostenditur in Tractatu nostro *de Censuris Ecclesiasticis cap.* 8. §. 7. quibus aliorum quoque doctrina & sanctimonia illustrium Virorum, ut Cypriani, Athanasii, Chrysostomi, &c. addi possunt Gesta præclara.

Constat igitur Censuras non *auctoritate Canonica*, sed per abusum notorium Jurisdictionis Ecclesiasticæ nulliter inflictas *palam* posse contemni sive negligi: nam, ut inquit ex Gregorio Magno idem Gersonius: *Non debet quis pœnam sustinere canonicam, in cujus damnationem non est canonica prolata Sententia.* In *Defens. dicta Assert.* & ut scribit Gelasius Papa apud Gratianum *Can. Cui est. Caus.* 11. *qu.* 3. *Cui est illata Sententia deponat errorem, & vacua est, sed si injusta est, tanto eam curare non debet, quanto apud Deum & Ecclesiam ejus neminem potest iniqua gravare Sententia. Ita ergo ea se non absolvi desideret, qua se nullatenus perspicit obligatum.*

§. II.

Censura ex se nulla ad summum ratione scandali *in foro externo servanda est.*

A REGULA generali superiori paragrapho stabilita unice excipitur casus, nempe quo ex contemptu Censuræ, quantumvis *nullæ*, verum *scandalum* merito timeretur.

Est enim constans tam Theologorum quam Canonistarum sententia, Censuram Ecclesiasticam, neglecto essentiali ordine Judicii, & per abusum Jurisdictionis Ecclesiasticæ, contra præscripta Legum & Canonum latam, posse tamquam nullam & invalidam contemni, ac ne quidem in foro externo servandam esse; nisi forte servanda foret ratione *scandali*, quod occasione talis contemptus oriretur in populo, propterea quod populus nesciens Censuram esse *nulliter* & *invalide* inflictam, facile existimaret a non obtemperante Censuræ, ipsam *Clavium potestatem* vilipendi.

Contemptus non est dicendus, inquit Gersonius *Consid.* 4. „ *intervenire* contra præceptum aliquod Prælati, quando mani„ feste & notorie Prælatus *abutitur* in hujusmodi præcepto *Cla*„ *vium potestate*, & hoc dum scit & cognoscit ille qui non „ obedit, nec aliunde generat in se vel in aliis *scandalosum* „ *contemptum Clavium*; quoniam in hoc *talis non est inobedientia* „ *Clavium potestati*, *sed erroneo Clavium abusui.* "

Hinc *si scandalum quacumque ratione cesset, & innotescat aliis qualitas Sententiæ*, *cessat obligatio*,

Ita post Navarrum de hac Censura tractans Suarezius e Societate Jesu Theologus, de Censuris *disp.* 4 *sect.* 7. *num.* 16.

Qualitas autem Censuræ potest populo innotescere, ac ita scandalum tolli, per *informationes idoneas*, ut observat Gersonius *Consid.* 11. quibus *si nolit acquiescere*, ipse jam erit *judicandus de scandolo non dato, sed accepto, hoc est de scandalo Pharisæorum & ex malitia, non pusillorum & ex simplicitate vel ignorantia*.

Verum cum merito *vis major* timeatur ex parte Superiorum Ecclesiasticorum, si eorum Censuris quantumvis *violentis* non pareatur, nisi superiori & fortiori manu quis fuerit munitus, non sine causa protectio Regia imploratur, ut in exercitio spirituali & Ecclesiastico, libere & tuto, sine ulla specie *contemptus Clavium* quis valeat continuare.

„ *Contemptus Clavium* (ait Gersonius *Consid. decima*) non „ semper invenitur apud illos qui nedum non obediunt *Sententiis excommunicationum promulgatis* per Papam vel suos; sed „ etiam *non est judicanda esse apud illos qui per potestatem sæcularem adversus tales prætensas Sententias tueri se procurant*. Lex enim naturalis dictat ut possit vis vi repelli: *constat* autem quod *tales excommunicationes* non debeant dici „ jus, sed *vis & violentia contra quam fas habet liber homo* „ vel animus *se tueri*. "

Idem tenet Gersonius in *Discussione* superius memoratæ *assertionis*: ubi enim monuit, certissimum esse quasdam Sententias Pastoris vel Papæ non esse *tenendas* nec *timendas*, ut si *excommunicare vellent illos qui suo Regi & suis Edictis rationabilibus obediunt*; postea addit, quod „ Rex *debeat protegere* „ subditos suos, si *præmissorum occasione*, & propter *obedientiam* sibi factam *pati* habeant, & *assumere causam in se*, & „ *sub hac protectione subditi tam sæculares quam Ecclesiastici debent & possunt in quiete vivere*. "

Est igitur constans magni Gersonii sententia, Ecclesiasticos, adversus Censuras *nulliter* latas tamquam adversus *vim & violentiam*, Regia protectione munitos libere ac quiete posse, quinimmo debere, functiones suas spirituales continuare, non obstantibus ejusmodi *Censuris*.

Certe cum Censura ex se nulla, adversus Canonum Legumque præscripta lata, unice servanda sit in foro externo ratione *scandali*, quidni sub potenti Principis, Canonum, Legumque custodis protectione & manutenentia, liceat Clericis functiones Ecclesiasticas spirituales & Sacramentales libere continuare? cum, ut supra manifeste ostensum est, Principis officium ac debitum sit, oppressos Clericos adversus Censuras *violentas & via facti* inflictas potenter protegere, eosdemque in juribus & muniis suis quantumcumque spiritualibus, in quibus turbabantur, efficaciter manutenere.

Etenim si *tali* Censura innodatus, ab ea ad judicem Ecclesiasticum appellationem instituisset, isque eam nullam & invalidam declarasset; nullus est qui dubitet quin ille functiones suas Ecclesiasticas libere posset resumere, eo quod legitime constaret auctoritate publica, de nullitate Censuræ, atque ita cessaret *scandalum* quod alias timebatur.

Igitur quoties oppressis Clericis protectio Principis conceditur adversus Censuras Ecclesiasticas *violento judicio* & *subversa justitia* inflictas, toties illis pariter licebit functiones spirituales resumere & continuare: eo quod, dum jam debite publica auctoritate constabit eas fuisse nulliter latas, *scandalum* pariter sit cessaturum, quod ex non observantia seu contemptu timebatur: siquidem & ad Consilia Regia, ut ex deductis liquide constat, cognitio de ordine & forma talis processus, necnon de legum infractione certissime pertineat.

Atque hic opponere desinant, quod effectus Censuræ Ecclesiasticæ sisti aut tolli nequeat, nisi per potestatem Ecclesiasticam, cum *sit ejus solius solvere cujus est solius ligare*.

Etenim hic agimus de Censura ex se nulla & invalida, quæ proinde nullius est effectus: adeo ut si ea perstrictus *Divinis se immisceat*, *non contrahat irregularitatis vitium*, *nec ullum impedimentum afferat quominus gesta* per ipsum *valeant*, neque *remedio appellationis judicialique retractatione indigeat*, *nec absolutionem requirat*, ut superius notatum fuit.

Addit VVamesius, quod ejusmodi Censura nulla *admittat declarationem Judicis*, *quod*, *qui sic de facto excommunicatus fuit*, *excommunicationis vinculo non sit vel fuerit ligatus*.

Princeps igitur ejusque Suprema Consilia *cassando* Censuras ex sese nullas, cassas & irritas, vel adversus eas manutenendo Ecclesiasticos, nequaquam sistit aut tollit Censuræ effectum: sed unice adversus *vim & violentiam* (ut cum Gersonio loquar) protectionem Regiam impartitur efficaciter. Declaratque tamquam ordinis judicialis, necnon Canonum & Legum vindex & custos, quod Censura, *via facti*, seu non servato juris ordine per abusum potestatis, sit lata nulliter; ac consequenter *sic de facto excommunicatum*, *excommunicationis vinculo non esse vel fuisse ligatum*.

His addi potest quod *contemptus Clavium*, ut superius cum Gersonio observavimus, *debeat investigari ex potestate legitima & usu legitimo potestatis illius qui præcipiendo excommunicat*. Adeo ut *contemptus* non inveniatur non obediendo Censuræ, sed eam contemnendo, si non sit lata *potestate legitima*, vel *usu legitimo potestatis*: spectat autem certo ad potestatem laicam, ut jam sæpe repetitum est, cognoscere ac declarare, an Censura aliqua *potestate legitima*, sive competente nec impedita; item an *usu legitimo* potestatis, seu secundum præscripta Legum Canonumque, & servato Juris ordine fuerit inflicta. Quod dum ita esse hac auctoritate publica constiterit legitime, nullum omnino *scandalosum* in populo *contemptum Clavium* esse metuendum, evidens est.

Atque ex his etiam patet nequaquam necessarium esse injungere Judicibus Ecclesiasticis *revocationem* Censuræ ex se *nullæ*, ut ea perstrictus possit resumere ac continuare functiones suas spirituales. Dum enim hoc mandatur, unice id fit in temeritatis pœnam, ut ita Judex Ecclesiasticus constringatur proprium factum destruere, quo magis metuat rem ejusmodi in posterum attentare: potestque interea oppressus, & *vim* passus ante *revocationem* factam libere in suis functionibus procedere.

Quinimmo quandoque Consilia Regia, postquam *revocationem* ac *cassationem* Judicibus Ecclesiasticis injunxerunt, etiam sub pœnis rigorosis expresse interdicunt, ne interim ulla ejusmodi Censurarum habeatur ratio; jubentque functiones, quantumvis spirituales interea continuare, ut nos docent exempla Capite superiori relata: id quoque patet ex agendi ratione quam Venetorum Respublica observavit in dissidio, quod ineunte 17. seculo ipsam & Paulum V. inter se commisit.

§. III.

Res ab exemplo confirmatur.

OBSERVAVIMUS §. 1. hujus Capitis non deesse sanctorum Virorum exempla, qui virili & Christiana libertate usi, in foro externo minime observarunt *Censuras* per abusum Jurisdictionis Ecclesiasticæ inflictas: nunc expediet pro confirmatione eorum quæ superiori §. stabilivimus, quædam commemorare magnorum virorum gesta, qui sub *protectione Regia* functiones Ecclesiasticas continuarunt, non obstantibus *Censuris* nulliter & *violenter* inflictis; quibus deinde pro conservatione hujus legitimi usus in Belgio nostro bina exempla domestica addemus.

Anno 335. magnus Athanasius in Synodo Tyria a Judicibus inimicis contra jus & fas, violento judicio, absens damnatur, & Episcopatu abdicatur.

Adversus tamen vim & Judicum Ecclesiasticorum violentiam Constantinum provocat & protectionem inclamat, qui & causæ ejus cognitionem suscepit, ut supra *c.* 1. §. 6. etiam notatum fuit.

In Athanasii pulsi & ejecti locum alium factionis suæ Episcopum deligere jam parant Eusebiani & Ariani. Verum Constantinus sceleratos a tali ausu coercet, quia oblatorum Tyri criminum convictus non fuerat Athanasius.

Mortuo Constantino Augusto, Constantinus Junior cui Galliæ forte obvenerant, Athanasium adhuc potentia inimicorum exulem remittit Alexandriam, datis ad populum Alexandrinum litteris, quibus virum summis exornat laudibus: atque ideo a Constantino Patre in exilium missum, quod periculum esset, ne inimicorum insidiis interceptus periret; in animo fuisse Patri virum remittere in Ecclesiam suam, sed fato præoccupatum, quod in optatis erat exequi non potuisse. Data fuit Epistola Treviris die 15. kalendas Julias, id est 17. Junii an. 338.

Accepta Athanasius redeundi venia Alexandriam contendit, & sub hac potenti protectione, suopte nutu & sententia Sedem repetit, non exspectato Synodi alterius judicio. Idque cum ingenti populi lætitia necnon cum maxima Ministrorum Clericorumque jubilatione, qui eam exinde diem inter faustissimas computarunt.

Ex his patet S. Athanasium existimasse, factoque ostendisse, liberum esse Episcopo per violentum judicium Episcopatu abdicato, Cæsarem appellare, & sub ejus potenti protectione Sedem Episcopalem repetere, non exspectato alterius Synodi judicio.

Sanctissimus Constantinopolitanus Archipræsul Joannes Chrysostomus, in Synodo cognominata *in Quercu*, ad simplices quorumdam querelas, a Judicibus recusatis condemnatur inauditus & Episcopatu deponitur, atque ad ejusdem Synodi postulationem vi urbe pellitur. Sed mox altera die ab Imperatore revocatus; Constantinopolim, triginta stipatus Episcopis, repetit, atque ad instantissimas populi preces functiones resumit, continuatque.

Quod ita Sedem Episcopalem repetiisset S. Chrysostomus non exspectato majoris Synodi judicio, quo Sedi restitueretur, nunquam ei in crimen versum fuit nisi ab inimicis infensissimis; qui ipsum *vi* deposuerant, & ex eo ansam arripere intendebant, ut eum jam denuo condemnarent securius, ac si in Canones Antiochenos impegisset.

Verum horum Canonum nullam rationem habere voluerunt cæteri Episcopi, ut nec S. Innocentius Papa, qui S. Chrysostomum ut innocentem semper habuit, & ejus communionem sincere coluit.

In Synodo Ephesina secunda S. Flavianus Episcopus Sacerdotali & Episcopali dignitate privatur violenter, nulla habita ratione recusationis propositæ adversus Dioscorum Synodo præsidentem, variique alii Episcopi violento judicio & subversa justitia deponuntur.

S. Leo Magnus certa horum habita notitia, ad Theodosium Augustum recurrit, petitque suo & Consacerdotum nomine quam instantissime, *ut in eo statu esse jubeat*, *in quo fuerant ante omne judicium*, *donec major ex toto orbe Sacerdotum numerus congregetur*. (*a*).

Credidit itaque sanctus Pontifex Principis esse Episcopos protegere & manutenere in Sacerdotali & Episcopali dignitate, qua violento Judicum Ecclesiasticorum judicio fuerant privati? Episcoporumque esse sub ea protectione functiones continuare, donec aliter in majori Synodo, seu (ut hodierna phrasi loquar) in *petitorio*, fuerit ordinatum.

Inutile foret rem evidentissimam pluribus ex Historia Ecclesiastica petitis exemplis confirmare. Atque hæc quæ retulimus,

(a) Consulantur quæ hac de re erudite exposuit D. Van-Espen, Tom. VII. Dissert. in Conc. Chalcedonense. *Cap.* 2. de *actis & convocatione* ejusdem Concilii.

mus, eo majoris sunt ponderis, quod purioribus Ecclesiæ sæculis contigerint, contineanteque factum sanctissimorum certe ac maximorum Ecclesiæ Virorum.

Pro conservatione tamen hujus perpetui usus in Belgio unum alterumve exemplum quod, absoluto Tridentino, contigit, addemus.

Circa annum 1628. Patres Augustinianos Conventus Bruxellensis *excommunicaverat* P. Prior Carthusiæ, commissus a sua Sanctitate pro executione cujusdam Bullæ Papalis, cui obedire renuebant: ac consequenter *eorum Ecclesia clausa fuerat & a divinis cessatum.*

Hujus Excommunicationis publicatio ad requisitionem dictorum Patrum per Consilium Brabantiæ *cassata* fuit, & *eorum Ecclesia aperta, necnon Officium divinum resumptum ac continuatum ut ante.* Ita testatur Senatus in Consultis anni 1628. de quibus *cap.* 5. §. 3.

Aliud exemplum idque recentius suppeditat nobis Curia Suprema Hannoniæ anno 1697.

Manutenuerat dicta Curia 6. Augusti hujus anni R. P. Renon in possessione Pastoratus Braniæ Comitis adversus R. P. Grauvvez: ac ita manutentus *functiones Pastorales* exercebat.

Decima quarta ejusdem mensis D. Officialis Curiæ Spiritualis Cameracensis, ad libellum Promotoris, injunxit P. Renon ut infra octo dies peremptorie doceat, qua potestate dictas *functiones* exerceat, *sub pœna interdicti ab omnibus functionibus Clericalibus aliisque in dicta Diœcesi obeundis.*

Præfatus P. Renon horum habita communicatione respondit se ad id non teneri, adjudicato sibi per Sententiam Senatus Regii possessorio.

Procurator Officii replicuit ejusmodi responsum frivolum ac impertinens esse, cum non esset quæstio, num a Senatu Sententiam obtinuisset, sed unice an præfato Decreto Domini Officialis paruisset: conclusitque ut comminata *interdicti* pœna, ut minus provisionaliter, decerneretur; quam & D. Officialis decrevit.

Hac provisionali *inhibitione* sentiens se dictus P. Renon in adjudicato sibi possessorio sui Pastoratus turbatum, recurrit ad Senatum Regium, qui visis & examinatis ejus ac Procuratoris Libellis, aliisque actis & actitatis coram D. Officiali, declaravit 28. dicti mensis Augusti: *Que la Sentence de cette Cour rendue le 9. de ce mois, adjugeant le Possessoir de la Cure de la dite Ville de Braine au dit Pere Renon, doit sortir son plein & entier effet, jusques à ce que par la Sentence definitive sur le petitoir autrement en soit ordonné.*

Cumque hac Sententia non obstante, dictus P. Renon in exercitio functionum Pastoralium denuo vexaretur, majoremque vim ab Archiepiscopo suo Judiceque Ecclesiastico metueret, eo quod in exercitio suo Pastorali pergeret; iterato ad Senatum recurrit, qui viso illius Libello, decrevit 15. Octobris 1697. cum parte communicandum ut intra octo dies respondeat: *pendant lesquels les pieces resteront au Greffe, interdisant cependant au Pere Grauvvez & tous autres de faire aucune fonction Pastorale audit lieu, & de troubler en icelle le dit Pere Renon, à peine d'y être pourvu ulterieurement; au surplus la Cour prend le dit Pere Renon sous sa protection.* Acta hujus causæ habentur sub litt. CC.

Atque hæc sufficiunt, ne Tractatus hic nimium excrescat.

Hæc autem praxis Belgica non solum commendanda ac conservanda est, ex eo quod congruat vetustissimis Gestis maximorum ac sanctissimorum Ecclesiæ Principum, sed inter cætera etiam notissimo usui hodierno Regni Galliæ; qui usus inter *libertates* Ecclesiæ Gallicanæ etiam refertur.

Etenim si usus ille, libere sine contradictione, in maximo isto Regno continuetur, quidni & in Belgio nostro continuandus ac sedulo conservandus? Quod ut magis eluceat, §. sequenti observabimus cui fundamento hic usus innitatur; ostendemusque & Belgicum eidem omnino inniti.

§. IV.

Fundamentum usus Ecclesiæ Belgicæ supra expositi non differt a fundamento cui praxis Ecclesiæ Gallicanæ in hac parte innititur.

VIR perquam eruditus Ludovicus Hericourt, Parlamenti Parisiensis advocatus, in suo Opere quod inscripsit, *Les Loix Ecclesiastiques de France*, agens cap. 22. de *effectu* Sententiæ Judicis sæcularis, qua *Censura* declaratur *nulla* super appellatione *tamquam ab abusu*, sic habet n. 52. „ Quand les „ *Cours souveraines* ont jugé qu'il y a *abus dans les procedures*, „ *sur lesquelles une excommunication* a été prononcée, cette ex- „ communication ou toute autre *Censure* tombe *d'elle-même, &* „ *on n'est point obligé de se pourvoir pardevant le Superieur Ec-* „ *clesiastique pour en obtenir l'absolution.* „

Quibus subjungit: *Ce n'est pas que les Juges laïcs dans ce cas pretendent absoudre de l'excommunication, ny s'attribuer un pouvoir, qui ne depend que de la Jurisdiction Ecclesiastique, mais en qualité de conservateurs de la discipline de l'Eglise, ils declarent nulle la procedure: & cette declaration emporte avec elle la nullité du Jugement.*

Ex hac praxi Ecclesiæ Gallicanæ sic exhibita & adhuc vigente habetur, primo quod Sententia Judicis sæcularis qua *Censura* declaratur *nulla* super appellatione *tamquam ab abusu*, istum ibi *effectum* habeat, ut Censura illa perstrictus libere possit continuare functiones spirituales & Ecclesiasticas sui ordinis vel Beneficii, *sine prævia Judicis Ecclesiastici absolutione.*

Habetur secundo, quod dum Judices sæculares tamquam Ecclesiasticæ disciplinæ conservatores *processum* super quo excommunicatio aut alia Censura prolata est, declarant *nullum*, seu in eo *abusum* intervenisse, hæc *declaratio* per se inferat *nullitatem* Sententiæ excommunicationis, alteriusve Censuræ.

Habetur tertio, quod posita talis Sententiæ nullitate, *ipsa Censura* prætense inflicta jam *per se corruat* & reputanda sit quasi non fuisset.

Habetur quarto, quod hoc casu Judices sæculares nequaquam *excommunicatum absolvant*, aut *sibi arrogent potestatem aliquam ab Ecclesia dependentem.*

Eodem plane fundamento hic proceditur in Belgio, dum Censura informis & per se invalida per Regiam Sententiam *cassatur*, aut adversus Censuram *via facti* latam *manutenentia* Regia conceditur.

Quod ut magis eluceat, non abs re erit hic primo adducere causas quas num. 47. exprimit laudatus Auctor Gallus, e quibus *nullitas* Censuræ promanat, & ratione cujus appellatio *tamquam ab abusu* in Gallia interponitur; sic autem ait: *La Censure est nulle, quand'elle a été prononcée par un Juge incompetent, pour des affaires dont il ne devoit point avoir de connoissance.*

Et quand on a manqué à observer les formalitez prescriptes par les Canons & par les Ordonnances.

His fundamentis quoque unice innititur *cassatio* & *manutenentia* in Belgio usitatæ adversus *Censuras* vel a Judice incompetente, vel contra Juris ordinem inflictas.

Etenim si Censura infligatur per *Judicem incompetentem*, vel *propter negotia quorum cognitionem non habet*, aut adversus *Principum Edicta & placita ac Patria leges*, tum *cassationis remedia* ordinarie adhibentur.

Si vero Censura *non servato Juris ordine*, seu *omissis formalitatibus præscriptis*, infligetur *via facti*, remedium possessorium sci. *manutenentia* adversus hanc extrajudicialem & *facti* turbationem obtinet.

Porro dum Judex Regius hic in Belgio *cassationem* aut *manutenentiam* his casibus adversus *Censuram* concedit, similiter non prætendit *absolvere excommunicatum, aut sibi arrogare potestatem aliquam ab Ecclesia dependentem*; sed hoc unice in effectu agit, ut nomine Principis tamquam supremi Moderatoris Reipublicæ, tamquam custodis ordinis judicialis & Disciplinæ Ecclesiasticæ, declaret excommunicationem fuisse latam *incompetenter* vel *contra Juris ordinem via facti*, seu processum super quo lata est, esse *nullum* & *abusivum*: quod quidem in casu *cassationis* facit semper aperte seu expressis verbis, in casu vero *manutenentiæ* facit ut minus tacite & virtualiter.

Quæ declaratio sicut secum trahit nullitatem Sententiæ Judicis Ecclesiastici, ita quoque facit ut excommunicatio aut alia Censura per se corruat: eodem plane modo, quo id fieri in Gallia vi appellationis *tamquam ab abusu* declarant illius Regni Pragmatici.

Cum itaque constet, quod *cassationis* & *manutenentiæ* remedia hic in Belgio ex eadem causa, qua appellatio *tamquam ab abusu* in Gallia, sint usitata, eodemque omnino nitantur fundamento, eumdem præcise effectum etiam habere debent: adeo ut hic in Belgio æque liceat sub beneficio Sententiæ Regiæ, qua Censura informis & per se invalida *cassatur*, vel sub Regia *manutenentia* adversus *Censuram via facti* latam, continuare functiones spirituales & Ecclesiasticas sui Ordinis vel Beneficii, sine prævia Judicis vel Superioris Ecclesiastici absolutione.

§. V.

Regia protectio adversus Censuras via facti *latas hodie Ecclesiasticis magis quam olim est necessaria.*

PROTECTIO Regia adversus Censuras violentas eo magis est hodiedum necessaria, quod remedia omnia quibus Ecclesia prospicere voluit huic Clericorum oppressioni, penitus vel exoleverint vel reddita sint inania: adeo ut Clerus sub Ecclesiasticorum Superiorum oppressione deberet æternum gemere, nisi protectio Regia in hac parte mansisset salva & illæsa.

Nicæna Synodus, OEcumenica prima, advertens Superiores Ecclesiasticos *sæpe*, ut loquitur S. Gregorius Papa, *in solvendis ac ligandis subditis, suæ voluntatis motus, non causarum merita sequi*, statuit *Can.* 5. singulis annis in unaquaque Provincia bis Synodos fieri, ut communiter omnibus simul Provinciæ Episcopis congregatis, convenientius *examinetur*, vel *exquiratur numquid vel pusillanimitate* (aut ut legit Isidorus, *aliqua indignatione*) *vel contentione, vel aliqua ejusmodi Episcopi acerbitate* (juxta lectionem Dionysii *alio quolibet Episcopi vitio*) *Congregatione pulsi sint* (seu juxta Isidorum) *excommunicati.*

Æquissimo hoc Statuto duo cavebantur. Primo, impotens Episcoporum in Clero dominandi libido continebatur, cum bis in anno rationem de sua administratione Synodo essent reddituri. Secundo, si quis e Clero Episcoporum contentione vel indignatione esset de Congregatione pulsus seu excommunicatus, conquerendi apud Synodum bis in anno facultatem habebat, ac justitiam adversus Episcopum merito expectabat.

Sic anno 619. in Hispalensi Concilio sub S. Isidoro *Actione sexta* Fragitanum Cordubensis Ecclesiæ Presbyterum injuste olim a Pontifice suo dejectum, & innocentem exilio condemnatum, *rursus Ordini suo* auctoritate Synodi *restitutum* videmus.

Cujusmodi Cleri oppressioni Synodus desiderans inposterum prospicere efficacius, eadem Actione statuit: *Ne quis*, Episcopus, *sine Concilii examine quemlibet Presbyterum vel Diaconum dejicere audeat.*

Postquam enim dictum Fragitanum *Ordini suo* restituit, ita Synodus prosequitur: *Id denuo adversus præsumptionem nostram decrevimus; ut juxta priscorum Patrum Synodalem Sententiam, nullus nostrum sine Concilii examine quemlibet Presbyterum vel Dia-*

co-

conum despicere audeat. Nam multi sunt qui indiscussos potestate tyrannica, non auctoritate Canonica damnant: & sicut nonnullos gratia favoris sublimant, ita quosdam odio invidiaque permoti humiliant; & ad levem opinionis auram condemnant, quorum crimen non approbant. Episcopus enim Sacerdotibus ac Ministris solus honorem dare potest, solus auferre non potest.... Qui profecto nec ab uno damnati, nec uno judicante poterunt honoris sui privilegiis exui: sed præsentati Synodali judicio, quod Canon de illis præceperit diffiniri. Extat apud Gratianum *Caus. 15. qu. 7. Can. 1.*

Si hæc priscorum Patrum sanctissima Statuta illæsa permansissent, oppressi Clerici per Episcopos suos, *Censuris Ecclesiasticis* misere divexati, non tam frequenter opus habuissent ad protectionem Regiam Recursum instituere. Sed his æquissimis Decretis, usuque Synodorum penitus abolitis, unicum illud *Recursus* remedium ipsis salvum & reliquum remansit.

Maxime quia hodie post inductam modernam forensem formam in forum Ecclesiasticum causæ Clericorum non in communi sive synodice examinantur & Censuræ contra Clericos proferuntur, sed soli Episcopi per se seu eorum Officiales causas examinant & absolvunt, ac Censuras infligunt.

Et ideo etiam facilius audent Prælati, quod non habeant quas nunc formident pœnas Canonicas, quas Ecclesia statuerat adversus eos, qui temere & contra præscripta Canonum, ad Censuras prosilirent.

Si quis Censura inique prestrictus, suisque muniis, officiis ac bonis spoliatus ad remedium *ordinarium* hodiedum vellet recurrere; nullum ei superesset quam *Judicum Synodalium* apud Internuntios Apostolicos postulatio.

Sed quam hæc via sit inexplicabilis & longa, ita ut quis citius vitæ, quam viæ hujus finem attingat, ignorat nemo.

In primis enim non infrequenter Nuntii vel Internuntii Judices denegant juste eos postulantibus, maxime iis qui Regi, qui patriæ fideliter addicti sunt.

Vel si Judices concedant, non eos in *forma ordinaria*, sed quos volunt designant, idque interdum post longas & multas difficultates, atque ita quandoque quis coram suspecto Judice causam dicere cogitur, nisi velit *recusationis remedio* causam in longum protrahere, seque expensis exhaurire.

Verum si nunc Judices in *forma ordinaria* obtineas, notum quam raro ab ipsis justitia adversus Superiores signanter Episcopos possit expectari; quam enim persona potentum & in dignitate eminentiori constitutorum imponat & reverentiam injiciat, nullus ignorat.

Adde quod hodiedum *Judices Synodales* ab ipsis Episcopis statuantur, qui quos volunt eligunt, atque hoc pacto illos sibi multum obstrictos habent. Ubi olim ex præscripto Tridentini in Synodis deligebantur, indeque *Synodales* dicti.

Tandem si jam intrepidos consequaris Judices Synodales, qui *non honorantes vultum potentis*, decernunt quod justum est, & judicant inopem & pauperem; equidem tres Sententias conformes habere te oportet, quas antequam obtineas, vitæ finem facile attinges.

Atque ita fiet ut bonis, officiis, muniisque per Censuras violentas a Superiore spoliatus, qui tamen ante omnia venit restituendus, in perpetuum mansurus sit jure suo privatus *via facti* & inique oppressus, si ad remedium *ordinarium* recurrere cogatur.

Ex his itaque patet quam hodie oppressis Clericis necessarius sit, adversus Superiorum suorum *vim & violentiam*, Recursus ad Regiam Protectionem, quam qui eis occludere conantur, nihil minus quam omnem Justitiæ administrationem eis impedire moliuntur; ut adverti *Tom. IC.* in Opusculo quod inscribitur, *Concordia Immunitatis Ecclesiasticæ & Juris Regii, cap. 2. §. 4.*

Ex his intelligitur, quam sit optandum, immo pene necessarium, ut Clerici, postquam per Recursum ad Principem impetrarunt efficacem ejus protectionem, generose pergant in functionibus suis in quibus per illegitimas Censuras vel aliam viam facti fuerant turbati.

Nam aliqui Superiores Ecclesiastici videntes Clericos sic manutentos in suis functionibus non pergere, eatenus Censuris obtemperare, quantumcumque eos inique opprimant, etiam non obstante concessa ipsis protectione Regia, non multum erunt solliciti ordinem Juris ac Canonum Legumque præscripta observare, cum æque finem suum attingant, sive via *facti*, sive servato Juris ordine processerint.

Atque ita per ignaviam quorumdam Clericorum, dum *plus subsunt quam oportet*, Ecclesiasticus ordo subvertitur ac perturbatur penitus. Adeo ut merito pius Parisiensis Cancellarius jam pridem dixerit, *quandoque meritorium & honorificum esse Ecclesiæ potestatis, quod Prælatis* (abutenti sua potestate) *in faciem resistatur cum appositione inculpatæ tutelæ, quemadmodum restitit Paulus Petro.*

C O N C L U S I O.

In qua una ostenditur quod Ministris & Senatoribus Regiis non liceat deserere aut subterfugere causam Recursus, ob comminatas aut vibratas injustas Censuras.

IN hoc Tractatu abunde probatum esse credimus, Principes, eorumque supremos Magistratus nequaquam sibi assumere auctoritatem aut usum Clavium, quas ad solvendum aut ligandum peccatores Christus Apostolis, eorumque Successoribus commisit; neque Jurisdictionem, aut immunitatem Ecclesiasticam convellere, dum admittunt Clericorum ad se Recursum contra violentas, & via facti inflictas, aut comminatas Censuras: sed id unice sibi vendicare Principes, eorumque Magistratus, Judicum Ecclesiasticorum comprimere, atque oppressis contra similes violentias protectionem suam impertiri.

Insuper & illud sufficienter probatum credimus, hanc protectionem non laicis duntaxat, sed & Clericis tanquam membris Resp. & subditis Principis esse impertiendam, ipsumque Principem hanc ipsis sine injustitia negare non posse immo ipsi a Deo potestatem esse concessam usumque gladii commissum, ut oppressis contra violentias potentiorum succurrat, eosque de manu potentis liberet, de qua obligatione jam pridem serio Principes monuit Ecclesia in Conciliis: *Cognoscant*, inquit, *Principes sæculi Deo debere se reddere rationem propter Ecclesiam, quam a Christo tuendam suscipiunt: nam sive augetur pax, & disciplina Ecclesiæ, sive solvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam Ecclesiam credidit.*

Quin & ostendimus, Principes eorumque Magistratus huic Ecclesiæ monito obsequi, dum Clericis ad se contra & violentas & via facti inflictas Censuras recurrentibus largiuntur protectionem; quandoquidem id unum agant, ne violentiam amoveant, & Judices Ecclesiasticos ad tramites illis in proferendis Censuris per Canones seu Ecclesiam præscriptos reducant: ac per consequens se *custodes & vindices Canonum*, atque *protectores oppressorum* demonstrent, ac ea ratione probent se non immerito gloriosis hujuscemodi nominibus ab Ecclesia compellari.

Proinde cum Principes, eorumque supremi Magistratus in admittendo hoc Recursu, & concedenda postulata protectione nobilissimam sui muneris partem sibi a Deo impositam, & de qua ipsos tam crebro & serio monuit Ecclesia adimpleant; nihil adeo manifestum, quam Censuras contra Principem, ejusque Magistratus ob admissum hunc Recursum, & datam protectionem vibratas aut comminatas esse plane injustas, irritas & inanes, ac ut tales ab omnibus habendas, & aperte spernendas.

Hinc & ulterius concludendum per hujusmodi Censuras Principem aut ejus Magistratus nullatenus coram Deo ligari, sed potius ob impletum officium apud Deum mereri; prout latius deduxi *Tom. IC. Tractatu de Censuris, cap. 8. §. 1.* quibus hic addimus, quæ de hac sic inflicta censura jam pridem scripsit Guillelmus Arvernus Episcopus Parisiensis, *de Sacramento Ordinis, cap. 12.*

„ De hac (communione interiori Sacramentorum & societate Sanctorum atque justorum) nemo dubitat, quin solum peccatum ab ea separet, & ea privet, nec unquam cogitatum fuit ab Ecclesia Dei, quod Magistratus Ecclesiasticus potestatem illam in hac haberet. Ista enim potestas esset in destructionem. Excommunicare enim secundum hanc intentionem, esset Corpus Christi mysticum, quod ex sanctis atque justis fidelibus constructum est atque compactum, trucidare, atque membratim lacerare. Hoc esset & vitam gratiæ, quam de communione & societate membrorum de Spiritu Sancto viventium vita gratiæ communicant vel contrahunt, extinguere, vel auferre. Hoc esset Prælatos vel Judices Ecclesiasticos, qui præfati corporis membra esse debent, gladio in ipsum corpus prænominatum, & in ipsam Matrem sanctissimam Ecclesiam inaudita crudelitate sævire. Potestas enim sic excommunicandi in manu Prælati esset in manu filii ad jugulandum spiritualiter Patrem spiritualem, Christum Dominum, & trucidandam Matrem Ecclesiam, & gladius esset datus uni membro ad concidendum corpus. Hæc autem insania nunquam ascendit in cor hominis sani capitis, nec ipse Omnipotens sic excommunicare potest, non ex defectu potentiæ, seu penuria, sed ex abundantissimæ bonitatis justitia. „

Præterea circa Censuras contra Principem ejusque Magistratus ob hunc admissum Recursum aut datam protectionem comminatas aut emissas, & hoc speciale notandum, eas non tantum esse injustas, sed & insuper mirum in modum non tantum Ecclesiam, sed & ipsam Rempublicam natas esse turbare.

Quid enim magis solitum Rempublicam turbare, quam dum ipsi Judices a Principe constituti pro administranda justitia in eo exercitio per Censuras impediuntur? Ut & propterea jam pridem etiam per Principes severe interdictum fuerit Judicibus Ecclesiasticis contra Magistratus Civiles per Censuras procedere, etiam eo prætextu, quod hi jurisdictionis suæ limites excederent, uti latius ostendi etiam per Edicta Principum nostrorum in *Tractatu de Censuris, cap. 2. §. 5.* quibus hic addere licet verba Supremi Senatus Brabantiæ in Consulta data anno 1708. occasione Censurarum Decreto quodam Romano comprehensarum adversus dicti Consilii Senatores ob admissum Recursum, & datam protectionem contra Censuras via facti inflictas; una reddens rationem cur similes Censuræ contra Principes ejusque Magistratus vim habere nequeant. Verba eorum sunt:

Peut-on concevoir rien de moins équitable que ce Mandement?... C'est abuser visiblement des Censures de l'Eglise & de l'autorité d'où elles partent, & rendre l'un & l'autre méprisables. Nous ne devons pas, Sire, nous engager dans un long discours pour prouver par un nombre de citations ennuyeuses, que les Officiers de Votre Majesté ne peuvent encourir aucune Censure pour tout ce qui regarde la fonction de leurs charges; ce sont des maximes certaines qui ne peuvent être revoquées en doute, & qui n'ont pas besoin de confirmation; elles sont passées pour loy dans tous les Royaumes Catholiques, que ce qu'ils exercent une partie de la Royauté qui est la Justice, de laquelle ils ne doivent être divertis ny empêchez, pour ne point troubler la Police publique, qui leur est commise; & par ce que les Officiers & les Magistrats partes corporis Principis sunt; *& comme les Princes ne sont pas sujets aux Censures à l'egard de leur temporel ni de leur puissance, les Magistrats n'y sont pas sujets non plus à l'egard de l'exercice de leurs charges: d'autant que la Justice qu'ils administrent, est une partie de la puissance des Princes qui leur est confiée.*

Ex his evidens esse non dubitamus, sat persuasum fore Principi ejusque Ministris, ob admissum ad se Recursum, & ob datam protectionem Clericis oppressis per violentas & via facti in-

inflictas Censuras, nullatenus coram Deo se reos constitui, adeoque nec ea de causa esse timendas: neque creditur, quod Magistratus Civiles ab admittendo hoc Recursu, vel concedenda protectione, per comminationem similium Censurarum sint deterrendi eo intuitu quod per eas coram Deo ligarentur, & ex Ecclesia censerentur ejecti.

Verum, secuti metus imminentis mortis corporalis, aliorumque malorum temporalium, homines infirmos frequenter terrere, & a tuenda veritate & justitia retrahere, aut ad consentiendum falsitati & injustitiæ inducere solet; ita & metus excommunicationis incurrendæ, tametsi injustæ, sufficiens est, ut homines in charitate Dei, & spiritu fortitudinis, & fide æternorum bonorum non omnino radicatos & fundatos, faciat a veritate ad falsitatem, & a justitia ad injustitiam declinare, atque hominum mandatis & violentiis potius quam Deo obedire, ut vel comminatas Censuras evadant, vel a vibratis se liberent.

Immo nonnunquam contingit, ut homo Christianus simplex & rectus, sed in Fide & Religione non plene instructus plus timeat excommunicationem, licet injustam, quam mortem corporalem, faciliusque metu incurrendæ excommunicationis, quam amittendæ vitæ temporalis in tentationem induceretur, & a justitia excideret.

Quam enim homini vere Christiano durum esse non solet, quod se videat reputari etiam ab his qui Ecclesiæ Ministri sunt, tamquam impium, & indignum omnis cum Deo commercii, & ut membrum putridum a societate Sanctorum, ne eam inficiat, resecandum!

Quapropter Christus suos discipulos, & in ipsis omnes Christianos adversus tentationes & persecutiones ipsis ob sui nominis confessionem, & muneris sui adimpletionem imminentes, præmunire volens, etiam hanc speciem persecutionis palam denuntiavit: eamque, si ipsius velint permanere discipuli, ipsis obventuram, his verbis exposuit: *Absque Synagogis facient vos*. Id est, ut recte notat cap. 135. ad hæc verba Jansenius Gandavensis in sua Concordia Evangelica *alienos a Sinagoga, aut excommunicatos*.

Notat deinde in citata Concordia cap. 78. quod *extra Synagogam fieri, apud Judæos esset alicui interdici commercio & consuetudine reliquorum Judæorum, ut non liceret ei ingredi cum reliquis Synagogam aut Templum, & omnino alienus esset ab omni Judæorum Congregatione, quod apud Judæos summa ignominia habebatur, quemodo apud Christianos habetur* Excommunicatio.

Sane credibile non est Christum hanc persecutionis speciem quasi præcipuam & maxime timendam, idque in ultimo, quem habuit ad Apostolos jam iturus ad Patrem, sermone, tam serio suis Discipulis & in his omnibus Christianis, prædixisse, nisi scivisset ob eam plurimos fidem, veritatem & justitiam deserturos: ac propterea ipsos merito adversus hanc tentationem esse præmuniendos.

Et sane ut hanc Christi prædictionem Spiritus sanctus firmaret, voluit & in ipso Evangelio nobis describere, quomodo non tantum homines vulgares, sed & ipsi Principes metu hujus ex Synagoga ejectionis a confitenda veritate retracti fuerint.

Testatur enim sacer Textus Joan. 12. vers. 42. *Quoniam ex Principibus multi crediderunt in eum*, id est, Christum esse Messiam corde credebant, miraculorum magnitudine & multitudine convicti; *sed propter Pharisæos non confitebantur, ut e Synagoga non ejicerentur*, inquit sacer Textus: hoc est, metu Pharisæorum palam Christum tamquam Messiam confiteri & agnoscere non audebant, ne ab illis, vel per illorum importunam sollicitationem e Synagoga ejicerentur.

Addit autem Evangelista causam, quare hi Principes metuere (ait citatus Jansenius ad cap. 114. Concord. Evang.) *fieri aposynagogi, hoc est excommunicati fieri, & ejici e Synagoga*: Quia, *ait*, dilexerunt magis gloriam hominum, *hoc est gloriam apud homines*, quam gloriam Dei, *id est gloriam apud Deum, & quæ a Deo obtinetur. Sicut enim ignominiosum apud homines judicabant* (*pergit Jansenius*) *ejici e Synagoga, ita gloriosum in Synagoga versari, maxime sibi, qui cum essent Principes in Synagoga honorabantur, & primas obtinebant cathedras. Hanc ergo gloriam, quam non solum admittebant, sed etiam multum diligebant, ne amitterent, confiteri quod credebant, metuebant.*

Hic attendant Magistratus an ipsis non conveniant ea, quæ de his Principibus pronuntiat hic Spiritus sanctus, qui cognoscentes innocentiam & oppressionem ad eos recurrentium & propter metum offendendi Judices & Prælatos Ecclesiasticos, ne e Synagoga ejiciantur, id est excommunicentur, non audeant oppressos protegere; & per consequens an de ipsis dici nequeat, quod de his Principibus affirmat Evangelista: *Dilexerunt enim magis gloriam hominum, quam gloriam Dei*. Joann. cap. 12. v. 43.

Quis enim ambigat, quin idem sit cognoscere justitiam & innocentiam, & eam tamen propter metum injustæ ejectionis e Synagoga sive excommunicationis, & mala sive incommoda temporalia, quæ eam consequi possent, non audere palam confiteri, & administrare, quam *credere in Christum*, qui est ipsa justitia & veritas & *propter Pharisæos* non *confiteri*, prout asseritur de illis Principibus; ac proinde non minus veraciter de illis, quam de his dici queat: *Dilexerunt enim magis gloriam hominum quam gloriam Dei*.

Et quid aliud est non administrare justitiam infirmioribus & oppressis ex timore amittendi *gloriam hominum*, quam eamdem negare, aut invertere ob temporalia, aut munera quæ expectantur a potentioribus, vel avertenda incommoda ex justitiæ administratione obventura, atque ita his applicari merito possit, quæ Deus adversus perversos illos Judices pronuntiat, qui per munera oculos suos excæcari patiuntur. *Deut. cap.* 16. *v.* 19. & *Ecclesiastici cap.* 20. *v.* 31.

Deinde utinam serio recogitent Magistratus Civiles, quibus usum gladii sive auctoritatem comprimendi violentias, & liberandi pauperem de manu potentis Principes commisit, quod dum eas non comprimunt, reddant ipsos Judices & Prælatos Ecclesiasticos procliviores ad consentiendum etiam injustis prætensionibus Superiorum, qui nonnunquam volunt *dominari fidei* fidelium, & *dominari in Clero*: immo & ipsos Ecclesiasticos quodammodo cogant, ut veritatem cognitam impugnent, aut saltem eam populo maxime necessariam palam & aperte proponere non audeant ex metu injustarum Censurarum, contra quas vident sibi omnem protectionis viam esse occlusam.

Hic vero obtinet illud quod jam pridem dixit magnus ille ac pius Universitatis Parisiensis Cancellarius Joannes Gersonius in Tractatu cui titulus, *Circa materiam Excommunicationum Resolutio, consideratione 5. quod contemptus Clavium magis invenitur quoad culpam in Prælato taliter, ut præmittitur, abutente sua potestate, quam in non obediente.*

Quin & concludit: *Est quandoque meritorium & honorificum Ecclesiæ potestati, quod tali Prælato in faciem resistatur, ut Paulus Petro*. Quod latius prosecutus sui *Tom. IX. in Tractatu de Censuris, cap.* 8. §. 7. ubi una notavi, quod non minimam perniciem inferant Ecclesiæ, qui fidelibus imprimunt talem ideam de Censuris etiam latæ Sententiæ, quæ hodie quasi ex stylo omnibus Ecclesiasticis mandatis inseri solent, præsertim Curiæ Romanæ, quasi eædem sic timendæ essent, ut ob eas cæco modo omnibus similibus mandatis obedire oporteret.

Merito attendent Magistratus quid contigerit Principibus his, qui dilexerunt *magis gloriam hominum*, quam *gloriam Dei*, quod cum hac brevi ac mortali vita amiserint gloriam hominum; & gloriam Dei non fuerint assecuti: & dum hic e Synagoga hominum ejici formidarunt, e Synagoga sive societate Sanctorum in æternum fuerint ejecti.

Idipsum contigisse parentibus cæci nati non obscure idem Joannes Evangelista innuit *cap.* 9. ubi & horum parentum erubescentiam in confitendo Christum, necnon rationem hujus erubescentiæ allegat: Interrogati a Pharisæis quomodo *nunc videret* filius eorum, erubuerunt & timuerunt fateri Christum filio ipsorum oculos aperuisse, sed responderunt: *Quomodo autem nunc videat, nescimus; aut quis ejus aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogate, ætatem habet, ipse de se loquatur*; ℣. 21.

Ratio occultatæ veritatis, & negati responsi subjungitur: *Hæc dixerunt parentes, quoniam timebant Judæos. Jam enim conspiraverant Judæi, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra Synagogam fieret; propterea parentes ejus dixerunt, ætatem habet, ipsum interrogate*. ℣. 22. 23.

Hac erubescentia & timiditate parentum enarrata, & constantiam & fortitudinem filii eorum jam corporaliter illuminati sigillatim recitat sacer Textus, eumque ob eam in Christi confessione constantiam e Synagoga fuisse ejectum asserit: *ejecerunt*, ait, *eum foras*, id est, extra Synagogam. ℣. 34.

Nunc quid ipsi post hanc ejectionem contigerit videamus: *Audivit Jesus quia ejecerunt eum foras. Et cum invenisset eum, dixit ei: Tu credis in Filium Dei? Respondit ille & dixit: Quis est, Domine, ut credam in eum? Et dixit ei Jesus: Vidisti eum; & qui loquitur tecum, ipse est. At ille ait: Credo, Domine; & procidens adoravit eum*. ℣. 35. 36. 37. 38.

Hæc exponens Augustinus *Tract.* 44. *in Joann.* ait: Illi pellunt, excipit Dominus: magis enim quia expulsus est, Christianus factus est..... *Denique jam facie lota cordis & mundata conscientia, agnoscens eum non filium hominis tantum, quod ante crediderat, sed jam Filium Dei qui carnem susceperat*, ait, Credo, Domine. *Parum est*, Credo; *vis videre qualem credat*? Procidens adoravit eum.

Non dubium quin Senatores, aliique Magistratus pro justitia agonizantes, eamque intrepide profitentes, & pro muneris sui debito administrantes, si ob eam e Synagoga, sive ab externa Fidelium Communione per injustas Censuras ejiciantur, etiam illis pellentibus, excipiendi sint a Domino, & e Synagoga malignantium ejecti in societatem Sanctorum sint admittendi: quod ex animo magnanimis Magistratibus exoptando, finio verbis Sapientis: *Pro justitia agonizare pro anima tua, & usque ad mortem certa pro justitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos* Ecclesiast. cap. 4. vers. 33.

APPEN-

APPENDIX MONUMENTORUM.

Instrumenta quæ Gallico idiomate in hac Appendice leguntur, eo duntaxat idiomate retulerat Espenius in editione quæ an. 1725. prodiit in lucem; at versa in linguam Latinam ea exhibet editio Coloniensis anni 1729. Hanc versionem simul cum suo autographo edendam esse judicavimus, ut qui linguam Gallicam non callent, possint in Latina interpretatione Monumentorum sensum intelligere, ac de eorum auctoritate judicare.

A.

Interdictio contra Illustrissimum Episcopum Namurcensem & Internuntium volentes visitare Monasterium Gemblacense.

AB infrascriptis Brabantiæ Prælatis admonitis de quadam commissione data a Domino Internuntio Reverendissimo Domino Episcopo Namurcensi ad visitandum Monasterium Gemblacense exemptum & immediate subjectum Sanctæ Sedi, & quod dictus Reverendissimus Dominus Episcopus vigore dictæ commissionis vel alias attentarit visitare dictum Monasterium directe contra jus dictæ exemptionis dicto Domino Internuntio nullam habente potestatem dandi similes commissiones, nec dictus Dominus Reverendissimus Episcopus attentandi hanc visitationem auctoritate sua, communi consensu, cum in hoc agatur de eorum interesse ratione sequelarum & mali exempli de infractione Privilegiorum datorum Prælatis Brabantiæ & confirmatorum juramento suæ Majestatis sub ejus festivo Introitu, congruum judicatum fuit ut partes se jungerent causæ & declararent cum Prælato Gemblacensi, ad curandum auctoritate Consilii Brabantiæ, dictam commissionem cum omnibus quæ inde sunt secuta cassari, constituentes in illum finem Procuratorem Vanden Driessche ut debita officia præstaret & prosecutiones ad hæc pertinentes conjunctim cum dicto Prælato Gemblacensi, pollicentes se gratum & ratum habituros omne id, quod fuerit actum & gestum per illum Procuratorem in illum finem & effectum antedictum. Bruxellis 28. Septembris 1648. *Erat signatum*, Petrus Abbas de Vlierbeeck, Franciscus Robertus Abbas de Villers, Franciscus Carolus Abbas Grimbergensis, F. Libertus Abbas Parchensis, F. Joannes Abbas Heylessemensis, F. Servatius Abbas Averbodiensis, F. Augustinus Abbas Tongerloensis, & VVinandus de la Mardelle Abbas Sanctæ Gertrudis.

LES soubsignez Prelats de Brabant estant advertis de certaine commission donnée par le Seigneur Internonce au Reverendissime Seigneur Evesque de Namur pour visiter le Monastere de Gembloux exempt & immediatement subject au S. Siege, & que le dit Reverendissime Seigneur Evesque en vertu de la dicte commission ou autrement s'est avancé de visiter le dict Monastere directement contre le droit de la dicte exemption, come n'ayant le dict Seigneur Internonce nul pouvoir de donner semblable commission, ny le dict Seigneur Reverendissime Evesque aucun droit d'entreprendre cette visitation de son autorité; ont de commun consentement pour l'interest qu'ils y ont à cause de la consequence & mauvais exemple, & pour ce qu'il y va de l'infraction des privileges donnez aux Prelats de Brabant & confermez par le Serment de Sa Majesté à sa Joyeuse entree, trouvé convenir de se joindre en cause avec le Prelat du dict Gembloux pour faire casser de l'autorité du Conseil de Brabant la dicte commission avec tout ce qui s'en est ensuivy, constituant à cet effect le Procureur Vanden Driessche pour faire les debvoirs, & poursuites à ce appartenantes conjoinctement avec ledit Prelat de Gembloux, & promettans d'avoir pour agreable tout ce que par icelluy Procureur sera fait & besoigné à ce regard & à l'effect avandict. Fait à Bruxelles le 28. de Septembre 1648. & étoit signé: *Pierre Abbé de Vlierbeeck, François Robert Abbé de Villers; (a) Franciscus Carolus Abbas Heylessemensis; F. Servatius Abbas Averbodiensis; F. Augustinus Abbas Tongerloensis; (b) & VVinandus de la Margelle Abbas Sanctæ Gertrudis.*

COPIA

Annotationis seu notæ scriptæ ad marginem Supplicæ præsentatæ Consilio Brabantiæ ex parte Reverendorum Prælatorum conjunctorum in causa cum Prælato Gemblacensi.

Contra Abbatem sancti Anastasii & Episcopum Namurcensem.

Relatione facta in plena Camera, Curia permittit Supplicantibus ut pugnent de sub & obreptitiis Litteris hic mentionatis, visitationem exinde ortam tamen interdicens Interim Internuntio tum Episcopo Namurcensi, ne quidquam attentent. Actum 26. Octobris 1648. munitum Sigillo Domini Cancellarii & subsignatum G. V. Gindertalen.

COPIE

De l'Apostille couchée sur la marge de la Requete présentée au Conseil de Brabant de la part des Reverends Prélats etans joints en cause avec le Prélat de Gembloux.

Contre l'Abbé de S. Anastase & l'Evêque de Namur.

Rapport fait en pleine Chambre, la Cour permet aux Supplians de debattre de sub & obreption les Lettres cy mentionnées, & la visitation ensuivie, interdisant cependant, tant à l'Internonce que à l'Evesque de Namur, de ne rien attenter. Actum 26. Octobre 1648. Paraphé du paraphe de Monsieur le Chancelier, & soubsigné, G. V. Gindertalen.

(a) L'Abbé de S. Michel a signé après en la Congregation.
(b) Item, l'Abbé de Diligem n'etant aussi present.

Re-

B.

Representation des Etats de Brabant touchant l'infraction des Loix fondamentales du Pais par l'evocation des trois Suppots de l'Université de Louvain.

Representatio Statuum Brabantiæ super infractione Legum fundamentalium Patriæ per evocationem trium membrorum vel ministrorum Universitatis Lovaniensis.

AU ROY EN SON CONSEIL D'ETAT.

LES Souverains Princes aussi bien que les Etats de ce Païs & Duché de Brabant ont de tous tems eu un soin si particulier de la conservation de l'ancien droit & Privilege du même Païs de non evocando *& des autres Droits & Privileges accordez sur leur demande par les Saints Pontifes à l'Université de Louvain, que toutes les fois que ces Privileges eussent receu la moindre atteinte ils s'y sont opposez avec toute la fermeté possible, & entre autres contre ceux du Païs de Liege, qui par un esprit de jalousie ont travaillé de temps à autres à eluder la Jurisdiction du Conservateur des Privileges de l'Université de Louvain, & par-là à rendre infructueux le droit de Collation des Benefices dans le Païs & Diocese de Liege, competant à la Faculté des Arts dans la même Université, ainsi que cela se voit clairement par la deduction cy jointe: & comme cet esprit de jalousie pour ne pas dire d'usurpation a recommencé à agir de nouveau au regard du Doyenné de Coudrez conferé au Professeur Vande Velde, d'une Prebende en l'Eglise de Saint Lambert à Liege conferée au Sr del Hougne & une autre en l'Eglise de Saint Pierre à Liege, les quels trois pourveus par la dite Faculté des Arts se trouvent citez à Rome sous peine de suspension, & même de revocation des Privileges de la dite Université à la demande ou sollicitation de ceux de Liege en prejudice des Sentences que le dit Conservateur des Privileges a rendues en leur faveur, nous jugeons qu'il est de nôtre devoir d'avoir nôtre recours à l'autorité de Vôtre Majesté.*

La suppliant très-humblement qu'il lui plaise de donner les ordres à l'Office Fiscal de Brabant d'agir & de rendre les devoirs convenables pour faire reparer cette nouvelle atteinte donnée aux droits & Privileges cy-dessus mentionnez, soit par voyes d'arrêt sur les biens appartenants aux dits Chapitres de Liege en ce Païs de Brabant, ainsi que cela a encore été pratiqué dans des cas pareils cy devant, *soit par telle autre voye que V. M. trouvera bon de lui ordonner. Nous sommes avec un très-profond respect, Sire, de Vôtre Majesté les très-humbles, très-obeissans & très fideles serviteurs & sujets, les Prelats, Nobles & Deputez des Chefs Villes representans les trois Etats de vôtre Païs & Duché de Brabant. Par Ord. Signé, Vande Broeck.*

De nôtre Assemblée Generale tenue à Bruxelles le 14. Novembre 1709.

REGI IN SUO CONSILIO STATUS.

INDEPENDENTES Principes æque ac Status hujus Patriæ Ducatus Brabantiæ omni tempore ita tuiti fuerunt antiqua jura & privilegia ejusdem Patriæ *de non evocando*, & alia jura & Privilegia concessa ad eorum petitionem per Pontifices Universitati Lovaniensi, ut quotiescumque hæc Privilegia vel minimum perstringerentur, se opposuerint omni constantia possibili, & inter alios contra Leodienses, qui spiritu zelotypiæ interdum conati sunt eludere Jurisdictionem Conservatoris Privilegiorum Universitatis Lovaniensis, & ita reddere inutile jus collationis Beneficiorum, in patria & Diœcesi Leodiensi competens Facultati Artium ejusdem Universitatis, sicut apparet ex deductione hic addita: & cum hic spiritus zelotypiæ ne dicam usurpationis iterum inceperit agere respectu Decanatus Condrusiæ, collati Professori Vande Velde, Præbendæ in Ecclesia S. Lamberti Leodii collatæ Domino del Hougne, & altetius in Ecclesia S. Petri Leodii, qui tres provisi per dictam Facultatem Artium, citantur Romam sub pœna suspensionis, immo revocationis Privilegiorum dictæ Universitatis ad petitionem & sollicitationem Leodiensium, in præjudicium Sententiarum a dicto Conservatore Privilegiorum latarum in eorum favorem, judicamus de re nostra esse ut recurramus ad Vestræ Majestatis auctoritatem.

Supplicantes humillime, ut dignetur mandare Officio Fiscali Brabantiæ, ut agat & ita efficiat quatenus hæc nova perstrictio illata juribus & Privilegiis hic supra mentionatis, sive via arresti in bona pertinentia ad Capitula Leodiensia in hac Patria Brabantiæ, ut fuit adhuc practicatum antehac in casibus paribus, sive alia via pro beneplacito Vestræ Majestatis reparetur. Sumus cum profundissimo respectu Vestræ Majestatis humillimi, obedientissimi & fidelissimi Servi & subditi, Prælati, Nobiles, & Deputati a Civitatibus repræsentantes tres Status Vestræ Patriæ & Ducatus Brabantiæ. Ex mandato. Signatum, Vande Broeck.

De nostra Convocatione Generali habita Bruxellius 14. Novembris 1709.

C.

R E S O L U T I O

Juris utriusque Doctorum Lovaniensium circa Missionarios.

CAS PROPOSE.

CASUS hic fuit propositus Gallice, ut sequitur: *Quelques Evêques des Païs-Bas envoyerent des Missionaires la plûpart Religieux dans des Paroisses Catholiques avec le pouvoir d'y prêcher, entendre les confessions, & exercer autres fonctions pastorales.*

L'ON DEMANDE,

1. *Si l'Evêque peut obliger un Curé, qui veut & peut exercer toutes ses fonctions par lui-même, à recevoir des Missionaires dans sa Paroisse?*

2. *Si l'Evêque vient à vouloir contraindre un Curé par menaces de Censures à recevoir lesdits Missionaires; s'il n'est pas permis au Curé de s'adresser à son Souverain en lui demandant mainteneu dans sa charge, &c.*

CASUS POSITIO.

NONNULLI Episcopi Belgii mittunt ad Parochias Catholicas Missionarios, plerumque Religiosos, cum facultate ibidem prædicandi, audiendi confessiones, & alias functiones pastorales exercendi.

QUÆRITUR,

1. An Episcopus possit obligare Parochum, qui vult & potest has omnes functiones per se exercere, ut Missionarios istos ad suam Parochiam admittat?

2. Si eveniat ut Episcopus cogat Parochum per comminationem Censurarum, ut prædictos Missionarios recipiat, an non possit Parochus recurrere ad Principem petendo ab illo manutenentiam in suo munere, &c.

R E S O L U T I O.

Viso & examinato casu, censent infrascripti, Episcopum non posse mittere Presbyteros, sive sæculares, sive regulares, ad aliquam Parochiam ad concionandum aut alias functiones Pastorales obeundas sine consensu Parochi, notanter si Parochus, uti in casu supponitur, sit sufficiens ut functiones Pastorales per se obeat, & per se obire velit.

Certum enim est, totius Parochiæ curam spiritualem sive animarum Parocho incumbere, eique vigore hujus curæ spiritualis jus esse functiones ad curam illam spectantes per totam suam Parochiam exercendi; quemadmodum post divisas Diœceses singulis Episcopis jus exercendi functiones Episcopales competit privative ad exclusionem omnium aliorum in suis respective Diœcesibus.

Unde jam pridem *Joannes Gersonius* Universitatis Parisiensis Cancellarius dicere non dubitavit in *Tractatu suo de Potest. Ecclesiast. Cons.* 12. „ Domini Curati sunt in Ecclesia minores „ Prælati & Hierarchæ ex primaria institutione Christi: qui„ bus competit ex statu jus prædicandi, jus confessiones au„ diendi, jus Sacramenta Ecclesiastica secundum exigentiam sui „ status & Parochianorum ministrandi, &c. „

Hoc ipsum evidenter supposuit Synodus Tridentina *Sess.* 24. *de Reform. cap.* 13. ubi mandat Episcopis, „ ut pro tutiori ani„ marum eis commissarum salute, distincto populo in certas „ propriasque Parochias; unicuique suum perpetuum, peculia„ remque Parochum assignent, qui eas cognoscere valeat, & a „ quo *solo* licite Sacramenta suscipiant. „ Nihil evidentius quam Synodum supponere, Presbyterum singulis Parochiis præpositum esse specialem & unicum, qui populum hujus Parochiæ noverit, & specialem ejus curam gerat, ad quem ipse populus *tamquam perpetuum & peculiarem Parochum* recursum habere debeat, *& a quo solo licite Sacramenta suscipiat.*

Hinc Parochi dicti fuere jam pridem *proprii Presbyteri suarum Parochiarum*, item *Presbyteri Parochiales, & Curati.*

Immo communiter tradunt Canonistæ, quod, ut quis sit Curatus, requiratur inter cætera, quod tamquam *Prælatus suo nomine singulariter ad regimen Parochialis Ecclesiæ & populi assumatur*, uti

uti loquitur post alios *Staphileus* in *Tractatu de Gratiis expectat. pag. 47.*

Ulterius concludunt Canonistæ, quod Presbyter Parochiæ præfectus, quem Parochum dicimus, totius illius districtus curam spiritualem seu animarum, ita exclusive ad omnes alios *proprio jure* sustineat, ut dum in Parochia adest proprius Parochus, tune „ Episcopus non possit dici Rector seu Parochus totius „ Diœcesis, sed solius Ecclesiæ Cathedralis, & Prælatus super „ omnes suæ Diœcesis Rectores: „ quemadmodum post *Hieronymum Gonzalez* ad Regulam 8. Cancellariæ Gloss. 6. n. 83. loquitur *Augustinus Barbosa* de Officio Parochi, part. 1. c. 1. n. 22.

Cum igitur Parochus jure sui Beneficii Curati curam animarum obtineat per totam Parochiam, consequens est, quod eodem jure exercitium functionum ad curam animarum spectantium ipsi competat, sive quod jure proprio, sive jure sui Beneficii omnia ad curam animarum spectantia per totam suam Parochiam exerceat.

Immo ex his concluditur, possessionem Beneficii Curati proprie consistere in actuali exercitio curæ animarum, sive functionum ad eam curam spectantium.

Unde dum Parochus excluditur a cura animarum, sive a functionibus eam concernentibus, censetur a functionibus sui Beneficii Curati excludi, non secus ac Canonicus vel alius Beneficiatus habetur perturbatus vel impeditus in possessione vel quasi-possessione sui Canonicatus seu Beneficii, puta si Canonico ingressus in Chorum ad psallendum Officium Canonicale negetur.

Non dubium proinde, quin Episcopus mittendo Missionarios per Parochias, qui uti in casu proponitur, in hisce Parochiis Sacramenta administrarent vel concionarentur, non consentiente, sive invito Parocho, transferat exercitium functionum Pastoralium in similes Missionarios, atque ita jus obeundi hasce functiones jure proprio & titulo Beneficii Curati competens dictis Missionariis communicet, & Parocho pro parte adimat, quin ipsum in possessione sui Beneficii impediat & turbet. „ Legati (inquit Zypæus *tit. de suppl. neglig. pastorum*) „ & „ Superiores Ecclesiastici quarumcumque facultatum vigore non „ possunt ordinem Hierarchicum turbare, ita ut in prima in„ stantia Ordinariorum functionibus se immisceant, nisi ad sup„ plendam eorum negligentiam. „

Et licet Episcopus juxta antedicta dici possit *Prælatus* super omnes Ecclesias Parochiales suæ Diœcesis, atque eo titulo Ecclesias Parochiales visitare queat, & inquirere, num omnia rite peragantur ad curam animarum spectantia, defectusque, si quos repererit, corrigere & supplere: nequaquam tamen jure suæ Prælaturæ potest Parochum in possessione sui Beneficii turbare aut impedire; quandoquidem certum sit nulli Prælato aut Superiori vel Judici fas esse privare Beneficiatum suo Beneficio aut ejus possessione, nisi servato Juris ordine eam privationem meruisse probatum fuerit.

Quandoquidem igitur in casu proposito dicatur Missionarios per Episcopos mitti ad eas Parochias, quarum Parochi sint sufficientes ad curam animarum debite sustinendam, functionesque ad eam spectantes per se obire velint, sequitur quod Episcopus Missionarios mittendo ad functiones Pastorales in similibus Parochiis obeundas, non consentientibus Parochis, ipsos Parochos in possessione curæ animarum seu sui Beneficii turbare censeatur.

Unde recte notavit *Cardinalis de Luca Disc. 27. inter Miscellanea n. 3. & 7.* „ Quod ubi Parochus idoneus est & vult præ„ dicare per se ipsum, eo casu Episcopus non possit alium de„ putare; ut pluries declaratum fuit per Congregationem Con„ cilii, & præsertim scio, (*ait*) ita post hæc scripta fuisse „ declaratum sub die 13. Septembris 1670. „

Conformiter ad has declarationes Cardinalium non ita pridem judicatum fuit in supremo Consilio Brabantiæ pro Pastore Afcano, contra quemdam Fratrem Ordinis Sancti Dominici prætendentem vigore specialis mandati Archiepiscopi Mechliniensis concionari invito Parocho, qui per se ipsum concionari volebat.

Verum quidem est, quod juxta Clementinam *Dudum, de sepulturis,* Fratres mendicantes etiam non vocati a Parochis, nec ipsorum licentia petita vel obtenta possint in Ecclesiis Parochialibus prædicare vel proponere verbum Dei, si Episcopus vel Prælatus Superior per eosdem Fratres prædicari mandaret.

Sed, uti recte advertit Zypæus Resp. 4. de *Parochiis*, id intelligi debet de casu, quo Parochus vel per se prædicare non vult, vel solus cum iis qui curam animarum sustinent, instructioni populi insufficiens est, & adjutorium irrationabiliter recusat. (a)

Ulterius monet Zypæus in dicto Responso num. 7. non sufficere licentiam *generalem* ab Episcopo datam Fratribus mendicantibus, ut hi, recusante Parocho, queant in ejus Parochia concionari ad sensum dictæ Clementinæ; sed requiri post petitam & recusatam a Parocho licentiam *speciale mandatum Episcopi: nam & illud*, ait, *causa, cur Parochus dissentiat, cognitionem exigit.*

Cum enim juxta Zypæum Episcopus ad sensum Clementinæ possit duntaxat mandare Fratribus mendicantibus, ut sine licentia Parochi in Ecclesia Parochiali verbum Dei annuntient, dum Parochus irrationabiliter consensum suum denegat, merito addidit Zypæus: *& illud causa cur Parochus dissentiat, cognitionem exigit.* Id est, legitime cognitum sit utrum Parochus irrationabiliter consensum suum deneget.

Itaque etiam juxta hanc dictam Clementinam Episcopus, nec sæculares, nec regulares Presbyteros mittere potest, qui in Parochiis verbum Dei annuntient sine consensu Parochi, nisi prius servato Juris ordine cognitum fuerit Parochum irrationabiliter consensum suum denegare.

Quinimmo quoad hanc posteriorem partem, qua permittitur Episcopo aliquem ex Fratribus mendicantibus mittere ad annuntiandum verbum Dei, ubi constiterit Parochum irrationabiliter consensum suum denegare, videtur huic Clementinæ derogasse Concilium Trid. *Sess. 21. cap. 4. de Reform.* quo decernitur, *ut in omnibus Ecclesiis Parochialibus vel Baptismalibus, in quibus populus ita numerosus sit*, ut unus Rector non possit sufficere Ecclesiasticis Sacramentis administrandis & cultui divino peragendo; cogant Rectores vel alios, ad quos pertinet, sibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda & cultum divinum peragendum.

Proinde Concilium Tridentinum detulit Parochis assumptionem Presbyterorum, qui ipsis in administrandis Sacramentis & divino cultu peragendo ob numerositatem populi judicantur necessarii, & in casu non assumptionis Episcopi Parochos cogere possunt.

Itaque etiam in casu, quo Parochus adjutorium Presbyterorum irrationabiliter recusaret, assumptio sive electio dictorum Presbyterorum non Episcopo, sed Parocho defertur; quandoquidem velit Concilium, ut in casu, quo Parochus sit defectuosus in assumendis Presbyteris, qui judicantur necessarii ad administrationem Sacramentorum & cultum divinum peragendum, tunc Episcopi cogant Parochum, ut necessarios Presbyteros sibi adjungat.

In Gallia praxis habet, ut Episcopi ad Parochias certis temporibus mittant Presbyteros, quos Missionarios vocant, ut in istis Parochiis verbum Dei annuntient, & confessiones excipiant. Sed notandum hos Presbyteros Missionarios præcipue comitari ipsos Episcopos in ipsa visitatione, ipsisque Episcopis esse in adjutorium in annuntiando verbo Dei & confessionibus excipiendis; deinde hos Missionarios non secus ac Presbyteros, quos in Belgio Stationarios dicimus, certis designatis temporibus, de consensu saltem tacito ad Parochias solitos accedere, ibidemque verbum Dei annuntiare, ac confessiones excipere. Quapropter sicuti Fratres Stationarii solitas suas Stationes censentur consentiente Parocho continuare, quamdiu Parochus eorum operam non recusat, vel non declarat se velle functiones Pastorales iis etiam diebus per se obire; ita quoque dicti Presbyteri Missionarii censendi sunt solito tempore ad Parochias de consensu Parochi accedere, & verbum Dei annuntiare, quamdiu eos tamquam Missionarios recipit & functiones Pastorales more solito exercere permittit.

Interim indubitatum est, praxim hanc Gallicanam Episcoporum Galliæ mittendi Missionarios ad obeundas certis temporibus functiones Pastorales parum conformem esse Concilio Trid. quod expresse mandat, ut Parochi per se verbum Dei populo annuntient; & ubi negligentiores esse Episcopi repererint, eos cogant per se officio fungi, vel si eos ob numerositatem populi vel Parochiæ latitudinem insufficientes populi instructioni aut Sacramentis administrandis esse perspexerint, eosdem cogant, ut sibi Sacerdotes adjungant, qui necessarii judicantur ad annuntiandum verbum Dei, Sacramenta administranda, & cultum divinum peragendum.

Per hanc autem Presbyterorum missionem tantum abest, ut Parochi conformiter ad mentem Concilii Tridentini, necnon exigentiam Pastoralis sui officii excitentur, ut per se functiones ad curam animarum spectantes obeant, & populi instructioni incumbant, ut e contrario per hanc missionem Parochi, qui per se suas functiones obire volunt, impediantur, & negligentiores ac qui per alios eas exercere amant, in suis negligentiis foveantur, utpote parum solliciti per quos suis ovibus verbum Dei præbeatur, modo ipsis de lana ovium nihil decedat.

Unde & experientia docet, Parochos negligentiores, & qui more mercenariorum magis attenti sunt, ne sibi aliquid de lana ovium decedat, quam quale & per quos pabulum spirituale ovibus subministretur, has Missiones & hodiernas Fratrum mendicantium Stationes desiderare & admittere.

AD SECUNDUM.

CENSENT infrascripti, Parochum in casu proposito posse Regiam protectionem sive manutenentiam petere, si Episcopus via facti, sive neglecto Juris ordine, per Censuras cogat Parochum recipere Missionarios ad functiones Pastorales, sive ad curam animarum spectantes obeundas in sua Parochia, ipso invito, & per se obire volente.

Uti enim in Responso ad primum Quæsitum probatum est, Parochus in possessione vel quasi possessione sui Beneficii Curati turbatur, dum in exercitio suarum functionum via facti & per violentiam impeditur.

Porro certum est, non tantum Laicis, sed & Clericis patere recursum ad Principem aut ejus Regia Auditoria ad tollendam violentiam.

In primis enim scitur, nullum esse Regi adeo proprium officium, quam a potentiorum oppressione & violentia imbecilliores liberare, eisque Regiam suam protectionem impertiri. Unde ad Reges & Principes proprie respicit monitum illud Jeremiæ cap. 22. v. 3. *Facite judicium & justitiam, & liberate vi oppressum de manu calumniatoris.*

Ad

(a) Ad hunc sensum exponi debet Arrestum quod 24. Julii an. 17[illegible] a supremo Senatu Parisiensi obtinuit Cardinalis Noallius. Scilicet ad Eminentissimum Prælatum delatæ fuerant querelæ adversus Nicolaum Coignet S. Rochi Parisiensis Parochum: conquesti fuerant Parochiani de incuria Pastoris & penuria Confessariorum; post varia monita Pastori data, quæ ab ipso neglecta fuere, tandem vir, ut aiunt, *Justitiæ Cataregis* Noallius coegit Nicolaum Coignet ut Sacerdotes ab Archiepiscopo missos in sua permitteret Parœcia audire Confessiones, sicuti Arresto supremæ Curiæ decretum fuerat.

Ad quæ verba reflectens S. Hieronymus, ait: *Regum officium est proprium, facere judicium & justitiam, & liberare de manu calumniatoris vi oppressum.* Apud Gratian. Cauf. 23. q. 5. c. 23.

Unde recte notavit *Franciscus Salgado* in suo *Tract. seu* de Protectione Regia, *part. 1. prælud. num.* 310. Quod cognitio de violentia & oppressione subditorum eorumque defensio & protectio *non competat Regibus supremis privilegio Summi Pontificis, sed ex Juris naturalis instinctu, ratione & principio. Naturale officium est, ait, propriumque Regis officium inhærens regimini, a quo avelli non potest.*

Regi enim Deus gladium, ejusque usum commisit ut pœnarum timore violentiam malorum comprimat, & ab eorum violentia innocentes vi oppressos liberet. *Non enim*, teste Apostolo, *sine causâ gladium portat: Dei enim minister est, vindex in iram ei, qui malum agit.* Rom. cap. 13. v. 4.

Cum non Laici duntaxat, sed & Ecclesiastici seu Clerici, licet speciatim in sortem Domini vocati, sint membra Reipublicæ, Regumque subditi, utrisque debetur hæc Regia protectio, uti recte monet citatus Salgado loco allegato, prælud. 2. n. 76. *Rex*, ait, *tenetur tam Clericos & Ecclesias, quam Laicos tueri, cum sint pares membra, & cives Reipublicæ temporalis, quæ sub tutela Regis est.*

Quod si hæc violentia inferatur ab ipsismet Judicibus Ecclesiasticis, a quibus contra aliorum injustitias & violentias protegi deberent; tunc vel præcipue ipsis Regia protectio necessaria erit: nam uti recte reflectit præfatus Salgado *prælud.* 4. *num.* 102. *Cæteris violentiis hæc, quæ a Judice fit, major est & atrocior, cum sub securo & superioritatis ac jurisdictionis prætextu facillime deliberari possit ad hujusmodi vim inferendam.*

Et nonnullis in hujus sui asserti probationem adductis concludit: *Igitur cum Judices tot intolerabiles violentias & oppressiones sua majoritatis & jurisdictionis occasione committant, justissime multo fortius potest Rex illis resistere, & oppressis naturalem defensionem præstare, cujus proprium officium est.*

Ulterius indubitatum est, coactionem per Censuras esse speciem violentiæ, ac proinde adversus hanc violentiam non minus ac cæteras violentias Regiam protectionem implorari posse, eamque implorantibus ubi de hac oppressione constiterit, negari non posse.

Et quidem testatur, qui a ducentis & amplius annis scripsit, celeberrimus Jurisconsultus Didacus Covarruvias *Pract. Quæst. cap.* 35. *n.* 3. Quod *in Regia & Castellana Republica illud observantissimum sit, & diu obtinuerit, a tempore quod memoriam hominum excedit, posse ab his qui a* Judicibus Ecclesiasticis & vi Censuris *opprimuntur, Regios Auditores & Consiliarios, qui apud Regia Suprema Prætoria litigantibus jura reddunt, omnino adiri, ut* vim *auferant, & compellant* Judices Ecclesiasticos *ab ea inferenda cessare.*

Hic vero forensis usus (addit idem Auctor) non tantum in his Castellanis Regis Hispaniarum ditionibus, & Principatibus, sed & apud Gallos, aliosque Republicæ Christianæ sæculares Principes est quidem receptissimus.

Verum quidem est, penes Principem ejusque Auditoria proprie non esse auctoritatem ferendi Censuras, utpote dependentem a potestate Clavium, quæ a Christo Ecclesiæ ejusque Ministris concredita est; nec Principi ejusve Auditoriis jus esse cognoscendi & judicandi de justitia inflictæ Censuræ: sed & illud verum est, Judices Regios, dum adversus inflictas Censuras recursum admittunt, nequaquam velle cognoscere & judicare de ipsa injustitia Censuræ, sive utrum Episcopus aut Judex Ecclesiasticus sufficientem causam habuerit infligendi hanc Censuram, sed duntaxat de violentia, quæ per Episcopum seu Judicem Ecclesiasticum facta prætenditur.

Id ipsum notavit Covarruvias loco citato; postquam enim retulit usum Regnorum Hispaniæ circa recursum ad Tribunalia Regia ob recusatam delationem Appellationi interpositæ, expresse monet, *quod* Consiliarii Regii non cognoscant de justitia *Appellationis ad Summum Pontificem deferendæ, ad hoc ut ab ipsis Sententia confirmetur, vel revocetur*; sed tantum ad hoc ut tollatur vis illa, *quæ a Judice Ecclesiastico injustissime fit Appellanti, dum eum Censuris Judex pro executione Sententiæ, quæ nondum transivit in rem judicatam, pendente appellatione ad Summum Pontificem, opprimit.*

Vel, uti loquitur Salgado de Protect. Regia *part.* 1. *cap.* 1. *prælud.* 5. *n.* 194. *Judex Regius duntaxat cognoscet de* violentia, *ut ubi de illa constiterit, auctoritate Regia*, vim properat, propulset, oppressum sublevet, *& Ecclesiasticum quodammodo reducat ad viam justitiæ & tramites legitimos.*

Ita responsum Lovanii hac 16. Julii 1721.

Erat signatum:

A. Bauwens J. U. D. & Antecessor Primarius.
Z. B. Van-Espen J. U. D. & Professor.
J. A. Breuart de Corbeeck J. U. D. & Professor Primarius.
L. Hacquius J. U. D. & Prof. Ordinarius.

D E C R E T A

Data a Consilio Flandriæ certæ Supplicæ ibidem præsentatæ a Domino Dominico Marecaux Sacerdote Pastore in Maucron Diœcesis Tornacensis, contra Jesuitas qui tamquam Missionarii missi ad ejus Parochiam a Vicario dictæ Diœcesis cum potestate ibidem concionandi, excipiendi confessiones & exercendi alias functiones Pastorales, prætendebant id facere sine ejus consensu.

I. DECRETUM.

OMNIBUS visis fiat commissio manutenentiæ Ecclesiasticæ in forma cum mandato Baillivo Consuli & Scabinis de Mouçron, ut ita efficiant ut ex neutra parte turbetur quies publica; quo casu desuper informabunt sine mora Officium Fiscale, Actum 13. Junii 1721. *J. B. Michel.*

II. DECRETUM.

Omnibus visis, & speciatim declaratione Supplicantis volentis ipsemet concionari, & fungi functionibus Pastoralibus, Curia interdicit Missionariis præfatis ne fungantur ulla functione in Pago de Moucron, omnia provisionaliter & sub cautione, usque ad diem condictam, scilicet undecimam Julii proximi, parte audita juridice, aliter ordinetur. Actum hac 26. Junii 1721. *J. B. Michel.*

III. DECRETUM.

Omnibus visis hæc cito ostendatur parti, & postea adjungatur commissioni manutenentiæ, ad dicendum pariter die assignata per citationem 26. mensis præteriti; nihilominus Curia iterum interdicit dictis Missionariis ne ulla functione Pastorali fungantur in Parochia de Maucron, sub pœna ulterioris ordinationis contra ipsos: & mandat Superioribus dictorum Missionariorum ut curent hanc interdictionem observari sub pœna mulctæ 200. florenorum ad emolumentum Majestatis Imperialis & Catholicæ, accipiendæ ex eorum temporalibus sitis sub ejus dominio, in quem finem hæc & præcedens correctio insinuabitur per primum Officiarium Justitiæ ad hoc requisitum. Actum hac prima Julii 1721.

Helias.

D E C R E T S

Donnez par le Conseil en Flandres sur les Requestes y presentées par Sieur Maitre Dominique Marecaux Prêtre Pasteur à Maucron Diocese de Tournay, contre les Jesuites qui en qualité de Missionaire envoiez à sa Paruisse par ceux du Vicariat du dit Diocese avec le pouvoir d'y prêcher, entendre les confessions & exercer autres fonctions Pastorales, pretendoient de le faire sans son consentement.

I. DECRET.

LE tout vû fiat commission de maintenuë Ecclesiastique in forma, *avec ordonnance aux Bailieu Bourgemaistre & Eschevins de Moucron de prendre un soin particulier à ce que le repos public ne soit troublé par l'une ou l'autre partie; en quel cas ils en advertiront incessamment l'Office Fiscal. Actum le 13. Juin 1721.* J. B. Michel.

II. DECRET.

Le tout vû, & nommement la declaration du Suppliant de vouloir prêcher & faire les autres fonctions Pastorales lui-même, la Cour interdit aux Missionaires cy mencionnez de faire quelque fonction dans le Village de Moucron, le tout par provision & sous caution jusques au jour servant, qui sera le 11. du mois de Juillet prochain, partie ouie en jugement, autrement soit ordonné. Fait ce 26. de Juin 1721. J. B. Michel.

III. DECRET.

Le tout vû, soit cette promptement montrée à partie, & puis jointe à la commission de maintenuë pour y dire pareillement au jour designé par l'appointement du 26. du mois passé; neanmoins la Cour interdit autres fois aux dits Missionaires de faire aucune fonction Pastorale dans la Paroisse de Moucron, à peine d'ulterieure ordonnance à leur charge: & ordonne aux Superieurs des dits Missionaires d'effectuer que la dite interdiction soit observée à peine de forfaire une amende de 200. florins au profit de Sa Majesté Imperiale & Catholique, à recouvrer sur leur temporel gissant sous sa domination, à quel effect cette & la sous-correction precedente sera insinuée à la bretesque par le premier Officier de Justice à ce requis. Fait ce premier Juillet 1721.

Helias.

D.

RESOLUTIO

Circa casum Pastoris Finis-Terræ Bruxellis.

CASUS.

CONFORMITER ad Concordata, leges & conditiones præfatas, præsentatus & electus est unus ex quinque Cappellanis ad Vicariam, qui ante erat approbatus cum clausula *usque ad revocationem*, cui etiam Plebanus contulit jurisdictionem juxta conditiones ante expressas. Sic electus cepit possessionem. Cæterum notandum, quod Vicarius sic electus a populo soleat haberi ut Pastor, & ab omnibus passim, etiam ab aliis Pastoribus habeatur & vocetur Pastor Finis-Terræ; habet quoque Vicarius domicilium particulare prope Ecclesiam pro se & Coadjutoribus suis, quod a plebe haberi solet pro domo Pastorali, quam juxta Concordata tenetur dictus Vicarius inhabitare.

QUÆRITUR,

I. An Archiepiscopus possit Vicario præfato revocare approbationem *ad revocationem* antea concessam?

II. An casu quo Archiepiscopus revocet approbationem, vel auferat jurisdictionem, per appellationem a Vicario interpositam suspendatur effectus?

RESOLUTIO.

Ex terminis Concordatorum & conditionibus sub quibus Vicarius de quo in casu instituitur, constat Vicarium hunc non posse dici perpetuum eo titulo, quo dicuntur perpetui illi qui possident Vicarias Parochialium Ecclesiarum, auctoritate Ordinariorum, in titulum veri Beneficii Parochialis erectas; quique institutionem ab Archidiacono & curam animarum ab Ordinario, non secus ac veri Pastores & Beneficiati accipiunt.

Verum attentis conditionibus hujus Vicariæ in casu expressis, apparet hanc Vicariam reputandam esse perpetuam, eo sensu quo passim officia omnia, quæ ex sua natura certum & determinatum tempus durationis non habent, reputantur perpetua, præsertim nostris, eo nimirum sensu, quod eorum possessores, vita ipsorum durante, iis sine causa, eaque probata, privari aut in eorum exercitio turbari nequeant.

De hoc usu testatur Bugnyonius *de Legibus abrogatis lib.* 1. scribens, quod leges sancientes, ut omnes Judices post administrationem depositam quinquaginta dies in certo loco permaneant, non obtineant in Gallia; eo quod officia & dignitates illic sint perpetuæ; id est penes eos remaneant, qui ea in Republica gerant, quoad vitam agunt.

Ad hunc textum Bugnyonii hanc notam adjecit Libertus Christinæus. *Idem in* Belgio *obtinet moribus nostris; illic enim officia sunt permanentia. Et ita in suprema Brabantiæ Curia judicatum 15. Julii anno 1647. cum Toparcha quidam Officiarios* ad nutum *revocare & sine causa prætenderent, censuit Curia illos in officio retinendos quoad vitam, nisi tamen illis abutendo, sese inhabiles redderent, quod postmodum 30. Aprilis 1646. ejusdem Curiæ Resolutione cautum est.*

Quin & si ejusmodi Officia quæ natura sua ad certum tempus non sunt limitata, darentur etiam cum clausula *usque ad nostram revocationem*: ea tamen ad libitum & sine causæ allegatione & probatione auferri non posse post alios docet Wamesius *Consil. Can.* 301. *Nam* (*ait* num. 9.) *hujusmodi reservatio quamvis revocationi viam aperiat, liberam tamen revocandi potestatem & arbitrium non continet, sed limitatam & justificatam.*

Id ipsum probat passim multorum Capitulorum aliorumque corporum usus. Quorum Officiales reputantur perpetui, eo sensu, quod nec ad nutum revocabiles sint, tametsi annis singulis sua officia resignare & continuationem petere teneantur; uti & hujus Universitatis constans praxis observat etiam quoad officium Secretariatus, quod annis singulis ad manus Universitatis reponi debet, & ejus peti continuatio; & tamen perpetuum esse nemo dubitat, ea nimirum ratione, quod sine causa justificata auferri non posset.

Quod circa officia sæcularia moribus nostris obtinet, in officiis Ecclesiasticis quoque habet locum. Hinc Kinschotius *Consil.* 83. in terminis docet, Vicarium Ecclesiæ Collegiatæ & Parochialis ad libitum Capituli destitui non posse, tametsi in Bulla unionis ipsius Pastoratus factæ Capitulo expressum esset, quod Vicarius, a Capitulo deputatus ad curam animarum, *ad Capituli nutum* amoveri possit. *Nam, ait, sicut Officiales perpetui sine causa revocari aut destitui a Superiore non possunt, ita neque ii qui* ad beneplacitum *vel* nutum *conferentis sunt constituti. Ita egregie Alexander in L.* Principalibus, *D.* Si certum putatur: *per L.* Si jurisperitos, *D.* de excus. Tutor. *& ibi Baldus & Bartolus, late Capit. decis. Neapolit.* 116. *Ea enim verba* ad nutum tuum, beneplacitum tuum *vel* judicio tuo, libertati tuæ, arbitrio tuo, menti, sensui, conscientiæ tuæ, *&c. liberam revocandi vel destituendi libertatem non important, sed ad arbitrium boni viri referuntur; ita ut sine causa, ejusque apud Judicem cognitione, nulla destitutio aut amotio fieri possit.* Hactenus Kinschotius, qui ibid. plures Doctores id sentientes allegat.

Porro si attendantur rationes quæ perpetuitatem officiorum moribus nostris, ac notanter in Brabantia induxerunt, videbitur eas & in hac Vicaria militare.

Prima ratio inducendæ hujus perpetuitatis Officiorum fuit, quod qui ad similia Officia assumuntur, suam vivendi rationem familiamque instituant & ordinent, ac si vita durante in his Officiis essent permansuri, eo quod passim similia Officia possidentes, ea per totam vitam retineant.

Inordinatum autem atque publico perniciosum visum est, ut subito & ad nutum ac beneplacitum aliquorum privatorum, idque frequenter, ex inordinata quadam passione potius, quam justa causa homines deberent totam suam vivendi rationem familiæque suæ institutum mutare: idque non raro cum propria totius familiæ totali ruina. Hæc ratio, & hujus Vicariæ, de qua quæstio, perpetuitatem suadet; Vicarius enim, uti in casu narratur, domum particularem habet, ibique familiam instituit, omniaque sic disponit, ac si ad vitam remanendum esset: & per consequens inordinatum atque injustum esset, ut hoc suum vitæ institutum ad beneplacitum alterius sine causa mutare cogeretur.

Secunda ratio perpetuitatis Officiorum quæ de sua natura ad certum tempus non dantur, petitur ex infamia, quam remotio a similibus Officiis secum trahere nata est. Cum enim passim similia Officia possidentes, ad vitam in his continuari soleant, vulgusque ea pro perpetuis habeat, natum est fieri ut remotio ab his Officiis secum trahat publicam aliquam infamiam, populoque ingerat opinionem, hujusmodi remotionem ob male administratum Officium fieri, ut recte notavit famosus Jurisconsultus Carolus Loyseau *Tractatu de Officiis lib.* 5. *cap.* 4. *n.* 26. scribens: *D'ailleurs c'est une chose bien certaine qu'on ne peut ôter l'Office à un homme sans luy ôter l'honneur; car outre que c'est luy ôter son rang & luy faire faire les pas d'ecrevisse, & le faire devenir d'Evesque Meusnier, comme on dit, il n'y a point de doute que le commun peuple qui est coutumier de juger & interpreter tout en mal, croira toujours que celuy qui aura été depouillé de son Office, aura fait quelque faute qui ait donné sujet à cette destitution.* Dubitari nequit quin hæc ratio in hac Vicaria militet. Evidens enim est non sine publica nota removeri aut deponi, qui, uti in casu supponitur, a populo sibi commisso verus eorum Pastor creditur, & ut talis suspicitur, quemque ad vitam suam Parochiæ sive Ecclesiæ Præfectum supponunt, ut proinde, dum intelliget Vicarium, quem pro suo Pastore reputat depositum, credat hanc depositionem non contigisse sine notabili culpa ipsius depositi, præsertim ab Episcopo quem facile populus supponet ad similia non sine gravi causa prosilire, quod in præsenti casu evidentissime locum habet ob rationes expressas in Acta inspectationis hic juncta, qua dictus Vicarius coactus est suum Episcopum recusare

Tertia hujus perpetuitatis ratio peti potest ex incommodis, quæ amovibilitatem Officiorum consequi solent. Dum enim sciunt se ad nutum & beneplacitum aliorum omni momento amovibiles, magis solliciti sunt ut sibi de alia conditione stabili provideant quam ut Officio sibi commisso satisfaciant, neque amant se totos Officio rite obeundo impendere, studia, vitæque rationem eo dirigere, quando nequaquam securi sint, ne, quantumvis recte Officio suo fungantur, ab Officio ad beneplacitum alterius subito deponantur.

Denique passim contingit, ut qui Officio suo recte fortiterque & sine respectu humano fungi voluerit, multorum invidiam & indignationem incurrat, quam sæpe temere possent qui ad nutum sunt amovibiles, quique timor natus est plures ab Officio recte adimplendo retardare.

Quia hæc ratio in Officiis Ecclesiasticis, quibus cura animarum annexa est, quale est hæc Vicaria, præcipue obtineat, non ambiget qui attenderit, quod ob incommoda ex amovibilitate Vicariorum Ecclesiarum Parochialium, Concilia, & notanter Concil. Trident. *sess.* 7. *cap.* 7. *de Reformat.* ordinarint ut in Ecclesiis Parochialibus unitis Capitulis aut Monasteriis provideretur per Vicarios *perpetuos*.

Hæc igitur Vicaria, licet non sit in titulum Vicariæ perpetuæ erecta, nec consequenter sit verum Beneficium Curatum sive Parochiale, nihilominus reputanda est perpetua sive ad vitam Vicarii eo sensu quo passim Officia moribus nostris, ac præsertim Brabantinis perpetua reputantur, ut nimirum sine justa causa eaque probata possessores inviti illi privari nequeant.

Ex hac perpetuitate Vicariæ ulterius concluditur Vicarium non posse, vita sua durante, a Vicaria sine causæ allegatione & probatione privari, aut in ejus pacifica possessione, functionibusque ei annexis impediri aut turbari.

Cum autem Vicaria hæc ex sua institutione habeat annexam curam animarum, vi cujus tenetur Vicarius excipere confessiones suorum subditorum, eisque annuntiare verbum Dei, sequitur ex ipsa Vicariæ perpetuitate, quod in his functionibus obeundis impediri aut turbari sine causa probata nequeant.

Hinc perspicuum fit, nec revocationem approbationis ad excipiendas confessiones aut concionandum huic Vicario sine causæ allegatione & probatione eripi posse.

Hac quippe revocatione in usu suæ Vicariæ *via facti* ad solum beneplacitum Ordinarii impediretur & turbaretur, cui perpetuitas Officiorum directe contrariatur.

Sed reponet Ordinarius: Vicarius ab Ordinario curam animarum aut jurisdictionem non accepit, neque in qualitate Vicarii ad confessiones audiendas aut concionandum approbatus fuit, aut duntaxat existens Presbyter sine ullo titulo Beneficii aut Of-

Officii quod curam animarum habet annexam, simpliciter approbatus fuit ad confessiones excipiendas & concionandum cum clausula usque *ad nostram revocationem*; quæ approbatio cum ad libitum Ordinarii fuerit revocabilis priusquam Vicariam acceptisset, & jam & post eam acceptam revocabilis permansit; præsertim quia hanc Vicariam sine collatione aut institutione vel approbatione Ordinarii, a Capitulo accepit, jurisdictionem a solo Plebano Matricis Ecclesiæ obtinuit.

Sane quidquid sit, an facultas ad confessiones audiendas & concionandum data cum ea clausula etiam simplici Presbytero nullum Beneficium aut Officium Curatum obtinenti sine causa & ad libitum, quando id sine infamia fieret, revocari queat, nec-ne, quod non pauci in dubium vocant, nullatenus tamen casui præsenti accommodari posset.

Licet enim daremus approbationem datam Presbytero, de quo in casu, ad libitum, id est sine expressione causæ revocari potuisse, priusquam Vicaria ei collata esset; nequaquam tamen inde consequens est eum ad libitum & sine allegatione & probatione causæ revocari posse, postquam Vicariam seu Officium natura sua perpetuum accepit.

Per hanc quippe revocationem ipsum Presbyterum via facti privaret realiter Vicaria & Officio natura sua perpetuo, vel saltem in pacifico ejus usu & functione impediret; quod perpetuitati officiorum repugnat, uti ex hactenus dictis patescit; quod non contigisset, si facultatem excipiendi confessiones aut concionandi revocasset, dum nullum adhuc Officium obtinebat.

Neque conqueri potest Ordinarius, quod sine suo consensu approbatio quæ erat ad nutum & beneplacitum revocabilis; fiat irrevocabilis & perpetua ad vitam per assumptionem hujus Presbyteri ad Vicariam. Cum enim per Concordatum anni 1643. Archiepiscopus voluerit ut e Presbyteris Oratorii ab Ordinario approbatis unus esset constituendus Vicarius in Ecclesia B. Mariæ Finis-Terræ, idque vigore alterius Concordati; sequitur quod Capitulum assumendo juxta tenorem Concordatorum unum e quinque his Presbyteris *approbatis* ad hanc Vicariam, etiam ipsa approbatio vigore ejusdem Concordati ab Ordinario probati, sortita sit naturam hujus Vicariæ; sive quod Ordinarius consentiendo, ut unus e Presbyteris illis simpliciter approbatis, a Capitulo constitueretur Vicarius, una consenserit, ut si approbatus acciperet hanc Vicariam secundum naturam hujusmodi Vicariæ, quæ est ut sit ad vitam perpetua, etiam consenserit ut hujusmodi approbatio sufficeret ad dictam Vicariam obeundam; cum nihil aliud vi dicti contractus & conditionum requiratur.

Ex quibus omnibus concluditur ad primum, quod Archiepiscopus non possit præfato Vicario auferre seu revocare approbationem antea concessam ad revocationem. Ad secundum, quod si Ordinarius revocet approbationem aut limitet jurisdictionem, ab ejusmodi revocatione vel limitatione possit appellari etiam quoad effectum suspensivum.

Ita responsum Lovanii hac 24. Octob. 1701.

Z. B. Van-Espen J. U. D. & Sacror. Can. Prof.

H. De la Hamayde J. U. D. & Antecessor primarius.

J. Herys J. U. D. & Prof. Ordinar.

De Loneux J. U. D. & Sacror. Can. Prof. primarius.

E.

C O N S U L T E

du Conseil de Brabant sur l'affaire du Prieur de Sevenborren ou Sept-Fontaines.

M O N S E I G N E U R.

Nous avons examiné, & veu la Requête presentée à Vôtre E. de la part de quelques Religieux Chanoines Reguliers du Cloître de Sept-Fontaines; & l'avertissant de ce qui est du fait y mentionné, & du sujet pour lequel il y a eu empêchment donné à l'execution de la Sentence rendue le 6. du mois de Decembre 1639. contre Pere Marc Mastelyn Prieur du dit Cloître, par le General du Chapitre de Windessem, dirons sont trèshumble correction, qu'ajant le dit Pere Prieur appellé de la Sentence contre lui rendue par le dit General, & deferant entre ouy en sa justification, & defense, par devant le Juge Ecclesiastique, si est ce, que nonobstant la dite apellation interjettée, le dit General avec quelques autres Prieurs du même Ordre a ipso facto *établi Frere Florentius de Nipholts, un des Supplians pour Prieur du dit Cloître, sans vouloir en aucune maniere deferer à la dite appellation, dépossedant le dit Pere Mastelyn de la dite charge de Prieur, ce qu'étant parvenu à la connoissance des plus proches parens d'iceluy Mastelyn, ils se sont en vertu des privileges de Brabant, & notamment de la joyeuse Entrée rendus plaintifs par Requête à ce Conseil le 4. du mois de Janvier 1640. contendant afin, que pour n'avoir le dit General deferé au dit appel, la dite destitution & deportement de Prieur en la personne du dit Mastelyn fut cassé & annullé, & suivant ce declaré, que le dit General, & tous ceux à qu'il appartiendroit, l'auroient à reconnoître pour Prieur du dit Cloître du moins par provision, & jusqu'a ce qu'en la dite matiere d'appel autrement seroit ordonné; laquelle Requête aiant été communiquée aux susdits General & Prieur aians donné la dite Sentence, le procès s'est formellement emeu & instruit jusq'a Duplique: du quel aiant été fait rapport en plein Conseil, & les merites de la cause d'une & d'autre pars examinez & considerez, a été declaré par Sentence rendue le dernier d'Aoust 1640. que la reintegration provisionelle du dit Prieur tiendroit lieu, & sortiroit son effect, tant & jusqu'a ce qu'en matiere d'appel par les Juges Ecclesiastiques par Sentence diffinitive autrement seroit ordonné, & que les dits Religieux auroient cependant a reconnoître le dit Mastelyn pour Prieur legitime du dit Cloître de Sept-Fontaines, comme ils ont depuis fait; & entendons que le dit Prieur au Chapitre General dernierement tenu y a eté declaré & reconnu pour tel, non obstant que parties sont par le dit Juge Ecclesiastique admises a preuve des faits par eux respectivement presentés en la dite matiere d'appel; moyennant quoy esperons avoir satisfait aux commandemens de V. E. a laquelle baisons très-humblement les mains, prians Dieu de la conserver. Bruxelles 22. Juin 1643.*

CONSULTUM

Concilii Brabantiæ circa negotium Prioris in Sevenborren vel Septem-Fontium.

D O M I N E

EXAMINAVIMUS & vidimus Supplicam præsentatam Vestræ Excellentiæ ex parte aliquorum Religiosorum Canonicorum Regularium domus Septem-Fontium, & eam admonentes de his quæ ad rem faciunt vel factum spectant, simul & rationem quare Sententia lata 6. Decembris anni 1639. non sortita fuerit executionem contra Patrem Marcum Mastelyn Priorem dictæ domus, per Generalem Capituli VVindesemensis, dicemus salva humillima correctione, quod cum dictus Pater Prior a sententia contra se lata per dictum Generalem appellasset, cupiens audiri in sua justificatione & suis defensionibus coram Judice Ecclesiastico, nihilominus non attenta dicta appellatione acceptata, dictus Generalis cum aliquibus aliis Prioribus ejusdem Ordinis *ipso facto* constituit Fratrem Florentium de N. unum ex Supplicantibus in Priorem dictæ domus, depellendo seu a possessione detrudendo ab officio Prioris dictum Patrem Mastelyn nulla attentione facta ad dictam appellationem, de quo informati agnati propinquiores ejusdem vigore Privilegiorum Brabantiæ, & speciatim festivi Introitus, querelas suas per Supplicam ad hoc Consilium 4. Januarii 1640. detulerunt postulantes, cum dictus Generalis nullatenus obsecutus fuerit dictæ appellationi, dicta destitutio & depositio Prioris in persona dicti Mastelyn cassetur & annulletur, & insuper declaretur eumdem a dicto Generali & ab omnibus quorum erit esse agnoscendum in Priorem dictæ domus ad minimum provisionaliter, donec in materia præfata appellationis aliter ordinetur. Hæc Supplica communicata dictis Generali & Priori, lis formaliter mota & ventilata fuit usque ad Duplicam: quo relato in pleno Consilio, & meritis ex utraque parte examinatis & ponderatis, declaratum fuit Sententia lata ultima Augusti anni 1640. redintegrationem provisionalem dicti Prioris habere locum & sortiri effectum suum, tamdiu & donec aliter in materia appellationis a Judicibus Ecclesiasticis Sententia definitiva ordinaretur & statueretur, & dictos Religiosos interim agnituros in legitimum Priorem domus Septem-Fontium dictum Patrem Mastelyn sicut fecerunt; & intelligimus dictum Priorem in Capitulo Generali nuper habito fuisse declaratum & agnitum talem, licet a Judice Ecclesiastico partes sint receptæ ad probandum facta ab iisdem respective præsentata in præfata appellationis materia. His mediantibus speramus a nobis factum fuisse satis mandatis Vestræ Excellentiæ, cui humillimam salutem dicimus, Deum rogantes ut ipsam conservet. Bruxellis 22. Junii 1643.

D E-

F.

DECRETUM CONSILII FLANDRIÆ

Contra Episcopum Iprensem procedentem pendete recusatione.

Celsis ac Potentibus Domini Consilii Flandriæ.

DOMINUS ac Magister Joannes Leensane exhibet Curiæ, quod a Sua Majestate obtinuerit Apostillam hic junctam de data 17. Martii 1668. qua Curia auctorisatur ad disponendum super petitione Supplicantis, *ut suspensio a divinis ad onus ipsius lata teneatur in suspenso*: & cum in Curia Libellus Supplicantis adhuc existat,

Rogat, ut super petitione Supplicantis Curia dignetur disponere. Quod faciendo, &c. *Bogaert Pr.*

APOSTILLA.

Curia, omnibus visis, ac memor Libelli ex parte Supplicantis Suæ Majestati exhibiti in *materia oppressionis*, huc missi, ad disponendum desuper per Decretum de data 30. Martii 1666. quo Curia ad eumdem finem auctorizata fuit in quantum necesse foret, una cum ulterioribus Ordinationibus in finem & cum Decreto provisionalis relaxationis de 2. Aprilis subsecuti, insuper etiam cum pœnalibus Decretis ad ipsum executioni mandandum, & quod ulterius hac in causa actum fuit, cum provisionibus Justitiæ concessis ad onus Godefridi *Sanctus* adversus Supplicantem Promotoris officio functi, Litteris citatorialibus Cappellani Reverend. Episcopi Iprensis Ægidii Molarcha, ac ulterioribus Officii functionibus occasione attentatorum & excessuum de quibus in lite actum est, ac nominatim reflexione habita super Ordinatione de 26. Junii 1666. qua, ad querelas Supplicantis quod præfatus Episcopus *in præjudicium Recursus sui in prædicta materia oppressionis & recusationis suæ personæ* (in quo jam inde fuerat processum ad nominandum arbitros) comminatus esset a Divinis suspendere & ad eumdem finem citari mandasset, Curia provisionaliter suspendit processum coram dicto Episcopo de quo quæstio, ac interdixit tam ipsi quam Officiali suo ac Promotori, ulterius progredi, & omnem viam facti sub pœna 200. aurearum coronarum committendarum, viso insuper Decreto Suæ Majestatis de 17. currentis, quo Curia iterato auctorizata est ad disponendum super petitione Supplicantis in hoc facti, & omnibus perpensis in *pleno Consilio*, Curia relaxat Supplicanti commissionem attentati cum *clausula suspensiva effectus suspensionis hic memoratæ*, & iterato Interdicto ipsi Episcopo quidquam ulterius attentandi sub pœna Decreti mulctæ comminatæ 200. aurearum coronarum & arresti bonorum ejus temporalium. Actum 21. Martii 1668. Signatum, *H. D'HANE.*

Aen Hooge ende Mogende Heeren van den Raede in Vlaenderen.

HEer ende Meester Joannes Leensane gheeft den Hove te kennen dat hy van syne Majesteyt heeft vercregen de medegaende Apostille in daten 17. Maerte 1668. daer by t'Hof is geauthoriseert om t'ordonneren op Suppliants versoeck dat de *Suspensie a divinis* t'synen lasse gegeven soude moghen vvorden gehouden in staete, *ende soo t'Hove noch is rustende Suppliants Requeste ten dien effecte gepresenteert,*

Bidt dat t'Hof soude gedient VVesen op Suppliants versoeck te ordonneren, t'VVelcke doende, &c. Bogaert Pr.

APOSTILLE.

T'Hof al gesien ende memoratif synde van de Requeste by den Suppliant aen syne Majesteyt gepresenteert in materie van oppressie *alhier gesonden om daer over te disponeren by Decreet van den 30. Maerte 1666. vvaer by het Hof ten selven eynde geauthoriseert is gevveest voor soo veel als noot soude moghen vvesen, benevens de voordere Ordonnantie tot ende met het Decreet van de Provisioneele slackinge van den tvveeden April daer naer, voorts oock van de penaele Decreten om het selve ter executie te leggen ende t'gene voorder in de saecke ghedegen is gevveest mits de provisien van Justitie verleent ten laste van Godefridus* Sanctus *teghen den Suppliant gedaen hebbende het officie van Promoteur, de beschryfbrieven van den Capellaen van den Eervveerdighen Bisschop van Iperen Ægidius Molarcha ende de voordere devoiren van Officie ter oorsaeken van de attentatenende excessen ten processe gevoert, ende namentlyck gelet op de Ordonnantie van den 26. Juny 1666. vvaer by op de clachte van den Suppliant, dat den voornoemden Bisschop* in prejudicie van syn recours in de vvorsz. materie van oppressie *ende van* recusatie van synen persoon, *vvaer inne alreede voorts geprocedeert vvas tot het noemen van arbiters, hem gecommineert hadde* te suspenderem a divinis, *ende doen daegen ten selven effecte, het Hof by provisie in staete gehouden heeft de proceduren voor den voorsz. Bisschop dies questie roert, ende geinterdiceert soo aen hem als aen synen Officiael ende Promoteur daer mede voorts te vaeren, mitsgaders alle voordere vvegen van feyten op pene van te verbeuren de somme van 200. goude Croonen, gesien boven dien t'Decreet van de Majesteyt van den 17. deser, vvaer by het Hof andermael gheauthoriseert is, omme te disponeren op het versoeck van den Suppliant in deser gedaen, ende op alles gelet in* vollen Raede, *t'Hof accordeert aen den Supplian* commissie van attentaet met *clausule van staet van het effect van de suspensie* in desen gheroert, *ende iteratieve interdictie aen den Bisschop van iet voordere t'attenteren op peyne van het Decretement van de gecommineer de boete van 200. goude Croonen ende saysissement van syn temporel. Actum den 21. Martii 1668. Onderteekent,* H. D' HANE.

G.

SENTENTIA CONSILII BRABANTIÆ

Pro Manutenentia Pastoris S. Catharinæ Bruxellis.

Dominus Guillelmus Vande Nesse *Pastor S. Joannis in Molenbeke, & S. Catharinæ in hac Civitate Bruxellensi, Supplicans.*

Reverendissimus Dominus Archiepiscopus Mechliniensis *Insinuatus.*

VIso in Supremo Suæ Majestatis Consilio Brabantiæ Libello supplice Supplicantis ibidem exhibito 31. Augusti 1706. quo declarabat, dicto Consilio notas esse difficultates sibi antehac causatas a Domino Insinuato, insuper quomodo vi Litterarum Regiarum *de Cachet* ibidem junctarum sub num. 1. sibi insinuatarum 22. Januarii 1704. ex hac Patria discedere fuerit coactus; deinde evenerit, quod hyeme præterita cum permissione Curiæ sibi concessa, occasione morbi Matris suæ in hanc civitatem ingressus, atque desiderans præfato Domino Insinuato exhibere suam reverentiam & obedientiam, præsentaverit eidem Libellum supplicem junctum sub num. 2. sperans hac sua submissione conciliare animum dicti Domini Insinuati, & eo usque permovere, ut prædictas Litteras *de Cachet* cessare facere dignaretur; & revera Libellus ille supplex in manus Domini Insinuati traditus per Dominum Consulem Bruxellensem, adeo ei placuerat, ut ad petitioni Supplicantis annuendum nihil aliud requireret, quam ut Suppli-

Heer *Guillelmus Vande Nesse* Pastoor van S. Jans tot Molenbeke, ende S. Catharina binnen dese Stadt Brussele, Suppliant.

Syne Hooghvveerdighedt den Heere *Artsbisschop van Mechelen*, Geinsinueerde.

GHesien in Syne Majesteyts Souvereynen Raede geordonneert in Brabant, die Requeste by den Suppliant aldaer gepresenteert de 31. Augusti 1706. by de vvelcke hy te kennen gaff, dat aen den voorsz. Raede bekent vvaeren de moeyelyckheden hem voor desen aengedaen door den Heere Geinsinueerde, midtsgaeders hoe dat hy uyt krachte van Koninckl yckc Brieven van Cachet *aldaer ghevoeght n. 1. hem geinsinueert op den 22. Januarii 1704. hadde moeten vertrecken uyt desen Lande, vvaer naer het ghebeurt vvas dat hy in den voorleden VVinter met permissie van't Hof, hem vergunt ter oorsaecke van die sieckte van syne Moeder, synde ghekomen binnen dese stadt, ende vvillende aen den voorsz. Heere Geinsinueerde bethoonen syne eerbiedinghe ende ghehoorsaemheydt, hadde aen den selven gepresenteert Requeste gevoeght n. 2. hopende door dese syne submissie te versoenen 't gemoedt van den voorsz. Heere Geinsinueerde, en soo verre te bevveghen, dat het hem soude gelieven de voorsz. Brieve van* Cachet *te doen cesseren, ende inder daede dese Requeste aen den Heere* Bor-

Borghemeester van Brussele, hadde hem soodaenighe, dat hy om de vraege van den Suppliant toe te staen, niet anders en vvas versoekende dan dat den selven afflieghende alle saecken hem niet raekende, sich teenemael soude besteden in de functie Pastoreel: doch het ghevvenst gevolgh vvas verhindert gevvorden door den Heere Vicarius Generael van Susteren, den vvelken ter occasie van de voorsz. Requeste, ende ontetvvyffelt door de directie van de Paters Jesuiten, hadde aen den Suppliant gheschreven den gevoeghden Brief sub num. 3. hem daer inne houdende precieselyck suspect in materie van Religie, van vvelcke suspicie hy sigh soude moeten Canonyckelyk ende authentieckelyck expurgeren met de Antvvoorde op 46. Interrogatorien vervult van cavillatien op de maniere aen den Suppliant ten hooghsten injurieus, ende tegene het expres Breve van Innocentius den XII. annex num. 4. geapprobeert door Syne Coninklycke Majesteyt Carolus den II. glorieuser memorie, ende by desen Hove gelaudeert en de Consulte aen Syne Hooghheydt 13. April 1696. vermits Syne Heyligheydt by het selve Breve de Bisschoppen van 't Nederlandt hadde vermaent ende gepresecribeert de maniere op de vvelcke sy aengaende het Formulier van den Eedt moesten voortsgaen, ordonnerende ten eersten, Datse tegen alle en een ieder, van vvat staet, graet en conditie sy zyn, die door eene temeraire verstoutinge de vyf Propositien (*van Jansenius*) in de Ordonnantien van Innocentius X. en Alexander VII. alsoo verdoemt publiekelyck ofte particulierelyck, 't zy in de Scholen, 't zy in de Sermoonen mondelinx oft schriftelyck, sich vermeten sullen hebben voor te staen, sy tegen de selve moeten voorts gaen, nochtans onderhoudende d'ordre van't Recht. *Waer naer vervolgde Syne Heyligheyt:* Daerenboven vvy hebben geoordeelt te moeten aen U E onse Broeders bevelen, gelyck vvy bevelen door dese, dat gy volgens U E saeghte moedigheyt en voorsichtigheyt, door die macht met de vvelcke ghy door de Apostolycke Ordonnantie gevvaepent syt, de onderteekeninge van 't Formulier of den Eedt soo in't vverck leght, dat in den voorsz. Eedt te vraegen ulieden iever en liefde ten hooghste vytschyne, op dat niemants fame onvvettelyck gequetst en vvorde, noch occasie gegeven en vvorde aen lasteringen en opspraken. *Eyndelyck prescribeerde Syne Heyligheyt desen rechtveerdighen reghel:* Ten lesten om uyt te blusschen de verschillen der Theologanten, de vvelcke nu over lanck tusschen hun op geresen syn, vvy belasten door dese onse tegenvvordige bevelen aen U E onse Broeders, soo veel als vvy inden Heere konnen, dat gy op geender maniere en sult verdragen dat jemant door die onbepaelde beschuldinge en hatelyken name van Jansenistereye sal bekladt oft genoemt vvorden, ten zy dat eerst vvettelyck sal gebleken zyn dat hy suspect is van eene van die Propositien geleert oft gehouden te hebben: noch dat ghy niet en sult toelaeten, dat jemand op dit pretext sal vervvorpen vvorden van Officien, Ampten, Beneficien, Graden, en prediken, oft van eenige andere geestelyke bedieninge, ten zy dat men onderhoudende d'ordre van't Recht sal betoont hebben, dat hy die straffe, die anders aen Catholyke mannen seer svvaer is, verdient heeft. *T vvas e antem evident dat de se rechtveerdighe Pauselycke Ordonnantien geensins en vvaeren geobserveert ghevveest in den Suppliant te verklaeren suspect in materie van Religie, gelyck den voorsz. Vicarius Generael halde derven doen, ghemerckt den Suppliant niet alleen geene der verboden vyff Propositien van Jansenius oyt hadde geleert, noch schriftelyck, noch mondelincx, noch publieck, noch in't en 't gemeyn, maer oock deselve drymael, afgheswoore volghens het Formulier van Alexand. den VII. en syn volck geleert contraire aen de voornoemde dolinge, in der voeghen dat het ten uytersten impertinent vvas aen hem als pretenselyck suspect voor te houden de voorsz. 46. Interrogatorien, ende hem daer op te vvillen doen antvvoorden, ende aldus hadde hy,* re infecta, *vveder moeten vertrecken naer syn ballinghschap, uyt het vvelck hy aen den Heere van Susteren halde gesonden d'Antvvoorde ghevoeght n. 5. met de vvelcke den selven niet voldaen zynde, hadde den Suppliant in syn ballinghschap moeten blyven, tot dat de krachtvoorsz. Brieven van Cachet vvas komen te verdvvynen door de veranderinge van d'heerschappeye over dese Landen, onder faveur van de vvelcke den Suppliant op den 3. Junii 1706. s'avonts nauvvelyckzynde gearriveert binnen dese Stadt, soo hadde men hem s'anderendaeghs smorgens door den Promotor van't Geestelyck Hoff, van vveghens den Heere Arts-Bisschop geinsinueert den gevoeghden Brief num. 6. vvaer by den Heere Geinsinueerde feytelyck voortgaende in het voorbegonnen vverck van synen Vicarius Generael sonder eenige formen van Recht, hadde ondernomen den Suppliant te suspenderen van alle Pastorele functien, met vvederroepinge van de faculteyt van prediken ende biechthooren, &c. vvaer inne men sagh directelyck gecontravenieert te zyn aen het voorsz. Breve van Innocentius den XII. ende den Suppliant tegens alle Recht ende reden geinfameert tot groot schandael van syne Parochie ende van dese gheheele Stadt, ende alomme elders alvvaer de voorsz. suspensie ruchtbaer vvas gevvorden, naedemael by het selve Breve 't vvelck men alleen konde aennemen voor geplaceteert in dese Landen door de Coninklycke Approbatie soo stryctelyck belast vvas aen de Heere Bisschoppen,* datse op geender manieren en souden verdragen, dat jemandt door die onbepaelde beschuldinge en hatelyken name van Jansenistereye soude beklad oft genoemt vvorden, ten zy dat eerst vvettelyck soude gebleken syn, dat hy suspect vvas van eene van die Propositien geleert ofte gehouden te hebben: noch en souden toelaten dat jemandt op dat pretext soude vervvorpen vvorden van Officien, Ampten, Beneficien, Prediken, oft eenige andere geestelycke bedieninge, ten vvare dat men onderhoudende d'ordre van 't Recht soude betoont hebben, dat hy die straffe verdient hadde. *Veel min halde den Heere Geinsinueerde, 't gene hem by Syne Heyligheydt geordonneert vvas te beletten, self moghen uyt vvercken,* sonder eenige ordre van t'Recht te onderhouden, *teghens den Suppliant*

plicans, depositis omnibus negotiis ad se non pertinentibus, totum se impenderet functionibus Pastoralibus. Verum optatus successus turbatus fuit per Dominum Vicarium Generalem Van Susteren, qui occasione prædicti Libelli supplicis, & indubie directione Patrum Jesuitarum, Supplicanti scripserat Epistolam junctam sub num. 3. eum in illa tenens præcise suspectum in materia Religionis, a qua suspicione se canonice & authentice expurgare teneretur Responso ad 46. Interrogatoria repleta cavillationibus modo Supplicanti summe injurioso, & contra expressum Breve Innocentii XII. annexi sub num. 4. & approbati a Sua Regia Majestate Carolo II. gloriosæ memoriæ, & laudati ab hac Curia in Consulta Suæ Celsitudini 13. Aprilis 1696. cum Sua Sanctitas eodem Brevi Episcopos Belgii monuisset & præscripsisset modum quo circa Formularium juramenti deberent procedere, ordinandi in primis, *Ut contra omnes & quoscumque cujuslibet status, gradus, & conditionis existant, qui ausu temerario ... quinque propositiones* (Jansenii) *sic damnatas in Constitutionibus Innocentii X. & Alexandri VII. publice vel privatim, tam in Scholis, quam in Concionibus, verbo vel scripto defendere præsumpserint, servato tamen Juris ordine, procedant.* Post quæ prosequebatur Sua Sanctitas: *Præterea Fraternitatibus vestris injungendum duximus, prout per præsentes injungimus, ut pro vestra pietate & prudentia, facultate illa, qua per Constitutionem Apostolicam muniti estis, ita Formularii subscriptionem, seu juramentum ad praxim reducatis, ut in exigendo juramento prædicto zelus & charitas vestra quam maxime eluceat, ne alicujus fama indebite lædatur, aut detractionibus & murmurationibus locus detur.* Finaliter præscribebat Sua Sanctitas hanc justam regulam: *Denuum ad extinguenda Theologorum jam pridem inter sese excitata dissidia, Fraternitatibus vestris, quantum in Domino possumus, præsentibus nostris mandatis injungimus, ne ulla ratione quemquam vaga ista accusatione & invidioso nomine Jansenismi traduci aut nuncupari sinatis, nisi prius suspectum esse legitime constiterit aliquam ex his propositionibus docuisse, aut tenuisse; nec quemquam sub hoc prætextu repelli ab officiis, muniis, beneficiis, gradibus, concionibus habendis, vel alia quacumque functione Ecclesiastica permittatis, nisi servato Juris ordine eam pœnam, quæ Viris alioquin Catholicis gravissima est, commeruisse probatum fuerit.* Erat autem evidens quod hæ justæ Pontificiæ ordinationes nullatenus observatæ fuerint in declarando Supplicantem suspectum in materia Religionis, prout prædictus Vicarius Generalis facere ausus est; cum Supplicans, non solum nullam quinque damnatarum propositionum Jansenii unquam docuisset, nec scripto, nec ore tenus, nec in publico, nec in communi, verum etiam easdem tertio abjurasset secundum Formularium Alexandri VII. & populum suum docuisset contrarium præfato errori, ita ut summe impertinens esset ei tamquam prætense suspecto exhibere suprascripta 46. Interrogatoria, eumque velle cogere ad desuper respondendum: atque ita, re infecta, reverti coactus fuerat ad exilium e quo ad Dominum Van Susteren miserat Responsum junctum num. 5. quo cum ei non esset satisfactum, coactus fuerat Supplicans in suo exilio permanere, donec vigor supradictarum Litterarum *de Cachet* evanuerat per mutationem supremi dominii in has ditiones, cujus favore Supplicante 3. Junii 1706. vesperi vix reverso in hanc civitatem, postera die mane ei per Promotorem Curiæ Spiritualis ex parte Domini Archiepiscopi insinuabatur Epistola juncta sub num. 6. qua Dominus Insinuatus via facti procedens in cœpto opere sui Vicarii Generalis absque ulla forma Juris attentaverat Supplicantem suspendere ab omnibus Pastoralibus functionibus, cum revocatione facultatis concionandi & confessiones audiendi, &c. in quo videbatur directe contraventum esse præcitato Brevi Innocentii XII. & Supplicantem contra omne jus & rationem infamatum cum magno scandalo suæ Parochiæ & totius hujus civitatis, & quorumcumque locorum ad quæ rumor prædictæ suspensionis pervenerat; quandoquidem eodem Brevi, quod unice acceptari poterat ut placetatum in hisce ditionibus Regia approbatione, tam stricte mandatum esset omnibus Episcopis: *Ne ulla ratione quemquam vaga ista accusatione & invidioso nomine Jansenismi traduci aut nuncupari sinant, nisi prius suspectum esse legitime constiterit aliquam ex his Propositionibus docuisse aut tenuisse, nec quemquam sub hoc prætextu repelli ab officiis, muniis, beneficiis, concionibus habendis, aut alia quacumque functione Ecclesiastica permittant, nisi servato Juris ordine eam pœnam commeruisse probatum fuerit.* Multo minus Dominus Insinuatus, quod ei a Sua Sanctitate mandatum fuerat impedire, ipse poterat exequi, *nullo servato Juris ordine*, adversus Supplicantem prædicta suspensione, profecto magis injuriosa & scandalosa, attenta Pastorali qualitate quam possidebat *jure acquisito*, quam si ipsum aut quemvis alium repulisset ab aliquo Pastoratu aut Ecclesiastica functione *jure nondum quæsito, sed acquirendo, juxta illud: Turpius ejicitur quam non admittitur hospes:* notanter in circumstantia qua Supplicans liberatus ab oppressione sua & Litteris *de Cachet* pridie reversus fuerat ab exilio suo, magno cum gaudio suorum Parochianorum, qui desiderabant Pastorem suum videre restitutum in suis functionibus, & audire intermissas instructiones Christianas, quibus se rursum privatos invenerant per hanc præcipitatam & scandalosam suspensionem, quæ occasionem præbuerat judicandi, suprascriptas Litteras *de Cachet* a Domino Insinuato fuisse procuratas, qui alioqui una gaudere debuerat, quod Dominus Pastor a priori oppressione liberatus, reversus esset ad Parochiam suam: ulterius quod longe aberat, ut de Supplicante constiterit *legitime* in conformitate suprascripti Brevis, *quod foret suspectus docuisse aut tenuisse aliquam ex damnatis quinque Propositionibus*, ut *nequidem* sive judicialiter, sive extrajudicialiter, sive amicabiliter, aut alio modo ex parte Domini Insinuati monitus fuerit, multo minus convictus alicujus erroris aut malæ doctrinæ: & quod plus erat, quando post dictam suspensionem Supplicans rogaverat rationes ob

ob quas suspectus haberetur; responderat prædictus Vicarius Generalis Van Susteren, se rationes daturum cum juridice requireretur, ut constat ex declaratione sub num. 7. consequenter prædicta suspensio facta fuerat, antequam legitime constaret de prætensa suspicione, vel probatum erat *servato Juris ordine*, Supplicantem pœnam ejusmodi suspensionis commeruisse, quod tamen præscripto *Brevi* requirebatur, cui etiam repugnabat forma compositorum artificio Interrogatoriorum, super quibus præfatus Dominus Van Susteren prætenderat, Supplicantem debere affirmative respondere, cum in præcitato *Brevi* præscriberetur regula charitatis, *ut in exigendo juramento* (& ejusmodi formulis) *zelus & charitas Episcoporum eluceat, ne alicujus fama indebite lædatur, aut detractionibus & murmurationibus locus detur*; ubi e contra petito responso, *qua vere erat purgatio canonica, & per quam quis notatur infamia*, dabatur materia inimicis Supplicantis aliisque malevolis hominibus eum calumniandi ac si fuisset infectus erroribus & hæresibus, & ideo meritus fuisset pœnam exilii, prout jam inde plures fingere & ubique spargere ausi sunt cum detractione & læsione honoris Supplicantis; proinde D. Van Susteren debuerat fuisse contentus responso quod Supplicans ei miserat, utpote conformi iis quæ secundum tenorem sæpe dicti *Brevis* tantum poterant ab eo requiri: consequenter contra ejusdem tenorem non erat etiam permissum Domino Insinuato post reditum Supplicantis insistere prædictæ purgationi Canonicæ super propositis Interrogatoriis, & sub prætextu satisfactionis non sufficientis, eumdem præcipitanter *& nullo servato Juris ordine* suspendere a Pastoralibus suis functionibus, cum revocatione facultatis confessiones audiendi & concionandi, prout Dominus Insinuatus fecit absque ulla præcedente paterna monitione, correctione, vel declaratione, quod Supplicans Epistola sua num. 5. exhibita non satis se explicuisset, absque ulla prævia citatione aut comminatione pœnæ, sine informatione præparatoria per Officium capta super delicto, quæ tamen erat fundamentum omnis processus adeo necessarium, ut ejus omissio nullum redderet totum processum, etiam casu quo reus crimen esset confessus; absque eo quod Procurator Officii actionem intentasset libello continente puncta gravaminum, absque expressione ullius articuli fidei super quo Supplicans posset esse suspectus. Atque hæc omnia ita acta fuerant per Dominum Insinuatum postquam tertio recusatus fuerat ob rationes adeo capitales ut supra, & tertio requisitus ad eligendum Arbitros qui causam recusationis deciderent, quod hactenus noluerat, & interim se gerebat ut Judicem, & quidem modo tam irregulari, dans per hoc signa evidentia aversi a Supplicante animi sui, & ansam credendi quod cum Litteræ *de Cachet* exspirassent; hæc Sententia, ut succederet in locum Litterarum, concertata fuerat cum Patribus Jesuitis, quorum consilio, ministerio & spiritu Dominus Insinuatus & Vicarius ejus Generalis Patribus illis addictissimi totaliter se gubernari sinebant, & qui Patres verosimiliter non facile obliviscentur, quod Supplicans eos a concionando & catechizando in Ecclesia sua & Parochia gratias agendo jam moverat, & varias lites adversus eos sustinuerat super functionibus Pastoralibus, quibus se immiscere non poterant, secundum suam in Belgium admissionem: alias nulla erat ratio tenendi Supplicantem suspectum in materia religionis, & sub hoc affectato & calumnioso prætextu eum suspendendi a suis functionibus Pastoralibus; maxime cum, postquam inimici ejus initio sui exilii eum Decreto publico sub n. 8 proclamari curaverant per totam Diœcesim Leodiensem tanquam suspectum de hæresi, & quod eam ob causam cum aliis quibusdam factus ex Belgio, ab omnibus fidelibus evitari deberet *tanquam in effectu excommunicatus*, ipse Supplicans ejusque Parochiani super eo, apud Summo Pontifici Clementi XI. conquesti fuerant Epistola juncta sub nu. 3. & 10 & Sua Sanctitas hoc modo informata de integritate fidei Supplicantis, suprascriptum Leodiense Decretum prompte revocari & annullari curaverat, prout patebat ex Actu revocationis juncta nu. 11. Dominus autem Insinuatus hæc non ignorans, quidem volebat Supplicantem tenere suspectum de hæresi, ut eo prætextu aliud medium inveniret, quo substitueret effectus Litterarum *de Cachet*, cum jam annullandæ forent se invitente privilegio *Læti Introitus* Principum Belgii, in cujus præjudicium coacti fuimus pati introductionem similium Litterarum, quas secundum famam publicam & violentam præsumptionem Dominus Insinuatus una cum Patribus Jesuitis procuraverat, atque in locum earumdem Litterarum successerat prædictum Decretum suspensionis, quod equidem attentatum contra formam Juris & pure via facti non poterat etiam subsistere cum privilegio *Læti Introitus*. Ulterius Decretum nullum erat alio ex capite, notanter ex eo quod Supplicans in omnibus causis ipsum quomodolibet concernentibus ab anno 1696. Dominum Insinuatum suspectaverat per Actam Notarialem sub num. 12. ob rationes ibidem expressas, & quod hæc suspectatio fuerat renovata & pluribus rationibus confirmata per aliam Actam sub n. 13. unde subsecutum fuerat, quod Dominus Insinuatus animadvertens jurisdictionem suam in Supplicantem esse suspensam per primam suspectionem de 17. Maji 1696. cum recognosceret rationes allegatas esse veras, ac proinde adversus Supplicantem nihil attentare posset qualitate Judicis, assumpserat partes accusatoris vel denunciatoris, eum accusando Libello supplici Aulæ præsentato ac si induxisset Nationes & Cives hujus civitatis, ut non consentirent Impostæ unius quadrantis in singula pocula cerevisiæ, donec Sua Majestas revocaret Decreta contra Jansenistas. Atque hoc Libello supplici remisso ad hoc Consilium ut de eo cognosceret, & judicaret, Dominus Insinuatus aut ejus Vicarius Generalis nescientes producere vel minimam probam, ac defectu illius timentes in hac causa succumbere, petierant & obtinuerant ab

Aula

pliant by de voorsz. Suspensie, zynde in der daedt meer injurieus ende schandaleus, aengemerkt de Pastorele qualiteyt waer mede den selven bekleedt was door 't Recht 't welck hy nu hadde, *als wel dat men hem ofte jemandt anders soude hebben gerepelleert van eenige Pastorye oft Ecclesiastique functie* in de welcke hy noch geen recht en hadde, maer slont het selve te bekomen, volgens dese spreuke: Eenen gast wort met meerder schande uyt-gejaeght, als niet ontfangen: *behoudelyck dat in d'omstandicheyt dat den Suppliant refererende van syne oppressie ende brieven van* Cachet *geeexpireert was t'daeghs te voorens uyt syn ballinschap tot groote blyschap van sine Parochianen, die verlanghden van haeren Pastoor te sien herstelt in syne functien, ende van hem te hooren de geintermitteerde Christelycke Leeringen, waer van sy haer wederom geprivieert hadden gevonden door die geprecipiteer de schandaleuse suspensie, waer uyt men redenen hadde gehadt van te oordeelen dat de voorschreven brieven van* Cachet *waeren besorghet geweest door den Heere Geinsinueerde; den welcken andersints sich mede hadde moghen verhenghen van dat den Heere Pastoor verlost zynde van de voorighe oppressie, was wedergekeert naer syne Parochie, zynde voorts verre van daer dat ten regarde van den Suppliant soude zyn gebleken* wettelyck *in conformiteyt van het voorsz. Breve*, dat hy suspect soude wesen van eene van die vyf Propositien geleert oft gehouden te hebben, *dat hy* nequidem, *'t zy extrajudicielyck metter minnen ofte andersints van wegens den Geinsinueerde oyt vermaent was geweest, vel min geconvinceert van eenige dolinge ofte quade leeringe: wat meer waer, alswanneer hy naer de voorsz. suspensie hadde versocht te weetende redenen waer om men suspect was houdende, hadde den voorsz. Vicaris Generale Van Susteren geantwoordt die redenen te sullen geven alswanneer hy in rechte soude wesen, volgens sijne verclaeringhe sub num. 7. Vervolghens was de voorsz. suspensie geschiet, sonder dat alnoch wettelyk consteerde van die pretense suspicie, ofte dat geprobeert was* volgens ordre van Recht, *dat den Suppliant de pene van alsulcke suspensie soude verdient hebben, gelyck het selve nochtans verheyscht wiert by het voorsz. Breve, waer tegens oock was strydende de forme van de gestudeerde Interrogatorien, op de welcke den voorsz. Heere Van Susteren hadde gepretendeert dat den Suppliant soude hebben affirmative t'antwoorden, gemerckt dat by het voorseyde Breve geprescribeert wiert den regel van liefde, die* in den eed te vragen (en diergelycke Formulieren) den iver en liefde der Bisscoppen soude uyt-schynen, op dat niemants fame onwettelyck soude gequetst worden, oft occasie gegeven aen lasteringen en opspraken; *daer ter contrarien door de gevraeghde antwoort*, de welcke waerachtelyck was eene Canonike purge, en door de welcke iemant infamie gemaecke iemaecke wort, *materie wierd gegeven aen des Suppliants vianden, ende andere quaetwillige menschen van hem te calumnieren als oft hy besmet waere geweest met dolingen ende ketteryen, ende daer voore verdient hadde de pene van syn ballinschap; gelyck veele van deen af hadden derven singeren ende uytstroyen by detractien ende quetsinghe aen syne eere: oversulcx hadde den voorsz. Heere Van Susteren hem behooren vernoeght te houden met d'antwoort hem van den Suppliant toe gesonden, als zynde conform aen t'gene van hem maer mochte versocht worden op den voet van het meergemelt Breve, vervolghens ende was het in teghendeel van 't selve oock niet gepermitteert aen den Heere Geinsinueerde naer des Suppliants wederkomste alnoch t'insisteren tot de voorsz. purgatie op de voorgehouden Interrogatorien ende onder pretext van geene suffisante voldoeninge hem precipitantelyck, en sonder eenige* forme van Recht *te suspenderen van syne Pastorele functien met wederroeppinghe van de macht van biecht te hooren ende te predicken, gelyck den Heer Geinsinueerde hadde ondernomen sonder eenighe voorgaende vaderlycke vermaeninge, correctie ofte monitie, dat sen voorsz. brief geexhibeert num. 5. niet en was genoechsaem explicatief, sonder eenige voorgaende citatie ofte comminatie van pene, sonder Informatie preparatoir by het Officie genomen over het delict, dat nochtans was het fondament van alle Judicature soo necessair dat by faute van dyen de geheele processe nul was, oock in cas 't feyt door den Criminelen was geadvoueet, sonder voorgaende aenstellinghe van actie door den Procureur Officio ende dat uyt de authoriteyt van den Rechter by libel inhoudende de poincten van belastinghe, sonder eenen articel van Religie uyttedrucken, in den welcken den Suppliant soude suspect zyn. Ende dit alles was soo geschiet door den Heere Geinsinueerde die dermael zynde gerecuseert om soo capitaile redenen als boven, ende dermael versocht zynde te comen tot ten kens van Arbiters om de suspectatie te doen decideren; 't selve tot noch toe geweygert hadde, ende intusschen bleef voortsgaen als Richter ende dat noch op soo ongeregelde maniere, doende in dyer voeghen blycken dat syn gemoet tegens den Suppliant bleef afgekeert, ende doende gelooven, dat terwylen de geprocureerde Brieven van* Cachet *niet meer en conde wercken, die suspensie onder silver plaetse geconcerteert was met de Paters Jesuiten, door wiens raede, ministerie, ende geest den Heere Geinsinueerde met hunnen geaffectioneerden Vicaris Generael t'eenemael wiert geregeert, ende welcke Patres waerschynelyck niet licht en sonde vergeten dat den Suppliant hun van predikende ende catechiseeren in syne Kercke ende Parochie hadde afgedanckt ende tegens hunge-sustineert verscheyde processen over Functien Pastoreel, in de welcke, sy sich niet en vermochten te bemoyen, volgens hunne admissie in Nederlant, andersins en was daer geene redene van den Suppliant suspect te houden in materie van Religie ende op dit versocht calumnieus pretext hem te suspenderen van syne Pastorele functien, naerdemael als wanneer desselfs vyanden hem in 't begin van syn ballinkschap hadden by publieck Decreet sub num. 8. door de geheele Diocese van Luyck doen proclameren als suspect van ketterye, ende dat hy om die oorsaecke verjaeght zynde neffens andere uyt dese Nederlanden moeste van alle Geloovige gevlucht worden* als in effect daerdt geexcommuniceert, *hy Suppliant ende desselfs Pa-*

rochian-

eschillen daer over aen den teghenwoordighen Paus Clemens den XI. gedeleert hadden by den aldaer gevoeghden Brief sub n. 9. & 10. ende Syne Heyligheyt daer uyt gepersuadeert wesende van desselfs oprechte geloof, hadde het voorsz. Luvchx Decreet promptelyck doen revoceren ende annulleren gelyck quamp te blycken uytre selve Revocatie daer af zynde sub num. 11. Ende den Heere Geinsinueerde sulcx niet hebbende geignoreert hadde den Suppliant evenwel willen suspect houden van ketterye om op pretext van dyen uyt te vinden eenen anderen middel waer lancx dat soude behouden worden het effect der Brieven van Cachet, *wanneer de selve souden comen t' onderblyven door de herlevende Blyde Incomste der Princen van dese Landen, in welcker prejudicie men hadde moeten lyden d' invoeringe van suecken Brieven besorghe volgens de gemeyne fame ende vehemente presumptie door den Heere Geinsinueerde met de Paters Jesuiten, ende alsoo was en de plaetse van de selve Brieven gesuccedeert het voorsz. Decreet van suspensie, d' welck evenwel als geattenteert buyten recht ende by puerel feytelyckheyt, oock al niet koade bestaen met die Blyde Inkompsten; daer en boven was het selve Decreet bevlecke met nulliteyt uyt anderen hoofde, namenelyck uyt dien dat den Suppliant van in den jaere 1696. den Heere Geinsinueerde in alle saecken hem eenighsins raeckende gesuspecteert hadde by de Acte Notariale daer van zynde sub num. 12. om redenen daer by vermelt, ende dat dese suspectatie vernieuwt was, ende met meerdere redenen geconformeert by andere Acte sub num. 13. waer van het gevolgh was geweest, dat den Heere Geinsinueerde sien de syne jurisdictie over den Suppliant gesuspendeert door de eerste suspectatie van den 17. May 1696. vermidts hy herkende de waerheyt van den geallegeerde redenen ende oversulckx als Rechter niete en vermochte te attenteren tegens den Suppliant, hadde aen-genomen de partye van Accusateur ofte Denunciateur meten selven te beschuldigen by Requeste te Hove, als ofte hy hadde ondernomen de Natien ende Borgers deser Stadt te beletten hun consent in den last van t' oortien op den pot bier, tot dat Syne Majesteyt soude revoceren de Decreten tegens de Jansenisten, d' welck versonden zynde ter kennisse ende judicature van desen Raede, al waer den Heere Geinsinueerde, ofte desselfs Vicarius Generael niet hebbende weten voer te brengen de minste preuve, ende by gebrecke der selver vreesende in saecke te succumberen, hadde te Hove versocht ende bekomen Interdictie aen desen Raede tegens den voortganck van de begonste saecke in date 7. Januarii 1697. doch de selve zynde naederhandt gelicht geworden op des Suppliants Requeste, was den selven Suppliant bij sententie geabsolveert geweest, als gansch onschuldigh aen de feiten van die calumnieuse beschuldinge, gelyck van alles quamp te blycken uyt de stucken aldaer gevoeght sub num. 14. 15. 16. ende 17. Dies niet te min den voorsz. Heere Geinsinueerde, hebbende voorgenomen des Suppliants uyterste verpletteringhe hadde in 't eynde van 't voorsz. Jaer 1696. te Hove gepresenteert eene naerdere Requeste meer injurieus als de voorgaende, daer by d' Eerw. Heeren G. Huygens S. T. D. President van 't Paus Collegie tot Leven, L. Baerts Plebaen van Mechelen, N. Bacx Plebaen van Antwerpen ende N. Van Geet Plebaen tot Gent, ende den Suppliant teghens alle weten van de Geestelycke immuniteyt, oor de welcke den Heere Geinsinueerde in alle andere occasien sich soo zelens gedraeghen hadde, waeren aengeclaeght ende beschuldight van verscheyde capitaele delicten van seditie ende rebellie, de selve noemende Cheffe van de geconspireerde, die niet passende op hunne eere ende respect ende gehoorsaemheyt die men aen den Coninck, ofte Syne Hoogheyt schuldigh waere, noch op hunne conscientie, waeren publieckelyk gerevolteert, dat sy door de Staeten van Brabant hadden wil en ruineren d' Authoriteyt van den Coninck ende van Syne Hoogheyt, ende in een van hunne Memorialen de Coninck accuseerden van onrechtveerdigheyt ende meyneedigheyt, hy noemde de geaccuseerde Priesters Rebellen, Muteneerders, Gerevolteerde, ende gaff eyndelyck voor Conclusie te kennen, dat sy souden moeten werden getracteert op de selve maniere ende pene die Luther ende Calvin verdient hadden, gelyck breeder te sien was in de voorseyde de Requeste ment Deductie gevoeght num. 18. Inder daet by aldien de feyten van dese beschuldinge waeraechtigh waeren geweest, de selve en konden niet geexpieert worden als door de doode van de Geaccuseerde: maer naer dat Syne Hoogheyt hadde beliefven die saecke sa te orsenden aen den Secreten Raede, alwaer vervolgens de voorsz. vyff Geaccuseerde hadden gepresenteert die Requeste sub num. 19. soo hadde den Heere Geinsinueerde; nae de communicatie der selver bevindende syn ongelyck ende confusie, en plaetse van daer op t' antwoorden sich laeten versteken: maer alswanneer die Geaccuseerde volgens stiel van den gemelden Raede souden gaen procederen tot afhooringe van hunnen tuegen om daer door te bekomen Sententie, den Heer Geinsinueerde hadde sulcx by verscheyde middelen weten te beletten. Ondertusschen het consteer de uyt het gepremitteerde, dat de suspectatien geproponeert by den Suppliant gansch gefondeert waeren, ende waer toe hy noch meerdere redenen soude hebben bygebrocht, in soo verre het aen den Heere Geinsinueerde beliefst hadde te komen tot een keuse van Arbiters, om voor de selve volgens de Canonicke Rechten die materie van suspectatie te laeten decideren, d' welck hy alreeuwel tot dry rysen over dien hoofde geinterpelleert wesende hadde geweygert, ende hebbende alsoo tacitelyck geacquiesceert in sine suspectatie, die andersints oock bleve van cracht, en vermochte aen selven in geen voorvallende saecken ten regarde van den Suppliant hem draegen als Rechter; terwylen volgens Canonicke Rechten de suspectatie ten minsten soo veel cracht hadde als eene appellatie: nochtans hadde den Heere Geinsinueerde hem verwoordert tot verscheyde judiciele acten, ende soo vele attentaten in prejudicie van de voorsz. gefondeerde suspectatien, naementlyck in September 1703. alswanneer hy ter oorsaecke van de Evasie van den Eerw. Pater Quesnel uyt den kercker Archi-Episcopael had-*

Aula Interdictum de data 7.ª Januarii 1697. quo impedirent Consilium prosequi in causa incepta. Hoc Interdicto postmodum levato ad Libellum supplicem Supplicantis idem Supplicans per Sententiam fuerat absolutus utpote nullo modo reus factorum quæ in hac calumniosa accusatione continebantur, prout omnia patebant ex Actis annexis sub num. 15. 16. 17. Quibus omnibus non obstantibus Dominus Insinuatus intendens totalem Supplicantis oppressionem sub finem prædicti anni 1696. exhibuerat Aulæ alium Libellum supplicem præcedente magis injuriosum, in quo contra omnes leges immunitatis Ecclesiasticæ, pro qua in omni alia occasione se admodum zelosum ostenderat, denuntiat & accusat Reverendos Dominos G. Huygens S. T. D. Præsidem Collegii Pontificii Lovanii, L. Baerr Plebanum Mechliniensem, N. Bacx Plebanum Antverpiensem, N. Van Geet Plebanum Gandensem, & Supplicantem, tamquam reos diversorum criminum capitalium seditionis, rebellionis, eos nominando duces conspirantium, qui nulla ratione habita proprii honoris, aut respectus & obedientiæ Regi & Suæ Celsitudini debitæ, aut propriæ conscientiæ, publicæ rebellassent, auctoritatem Regiam & Suæ Celsitudinis per Status Brabantiæ pessumdare attentassent, & in quodam suo Memoriali Regem injustitiæ & perjurii accusassent; nominando eos Sacerdotes rebelles, refractarios, seditiosos, & finaliter concludendo declarabat, eos tractari debere eodem modo, & subire easdem pœnas quas Lutherus & Calvinus meriti fuerant, prout amplius videri potest in dicto Libello supplici cum deductione juncto sub n. 18. Profecto si crimina hujus accusationis vera fuissent, eadem non nisi accusatorum morte expiari poterant: sed postquam Suæ Celsitudini placuisset rem illam remittere ad Consilium Privatum, cui consequenter Libellum supplicem sub num. 19. signatum obtulerant quinque accusati, Dominus Insinuatus communicatione Libelli habita, in quo injustitiam & confusionem suam deprehendebat, tantum abfuit ut illi responderet, quin potius se moræ condemnari permiserit: sed dum hi accusati jamjam processuri erant, juxta præfati Consilii stylum, ad testimoniorum suorum depositionem, Dominus Insinuatus per diversa media impedire istud apprime noverat. Interea ex præmissis constabat, suspectationes a Supplicante propositas omnino solidas fuisse, hisque ulteriores rationes Supplicans addidisset, si Domino Insinuato libitum fuisset ad arbitros devenire, a quibus juxta Jura Canonica suspectationis materia decideretur, quod, quamvis tertio ad istam electionem interpellatus, recusaverat, & cum tacito ita consensisset suspectationi suæ, alias etiam validæ, nullum Judicis Officium in ulla incidenti re erga Supplicantem exercere idem valebat: cum suspectatio juxta Jura Canonica tam multum roboris ut minimum haberet, quam appellatio: Dominus Insinuatus processerat tamen ad varios actus judiciales, & multa attentata in prædictarum validarum recusationum præjudicium, præsertim in Septembri 1703. dum occasione evasionis Reverendi Patris Quesnel e carcere Archiepiscopali, ipse mandavit domum Pastoralem Supplicantis sine ullo Justitiæ ordine, & contra omnes ejus leges perfringi armata manu turmæ militum, & quatuordecim aut quindecim satellitum, famulorum, &c. & magnorum malleorum, bombardarum, aliorumque instrumentorum, attentavit eumdem capere, insuper ejusdem & famulum & ancillam conatus est apprehendere, unice ad dandum testimonium veritatis, ad quod perhibendum nec postulati nec citati prævie fuerant, sicut eumdem in finem sine ulla præcedenti citatione aut recusatione testimonii pro veritate, etiam apprehendi jusserat Reverendum Dominum Georgium Verschuren, qui publice tamquam nefarius & scelestus inter clamores satellitum vel famulorum vociferantium hanc executionem jussu Suæ Majestatis fieri, per plateas captivus deductus fuerat ad Palatium Archiepiscopale, illic parvo cubiculo inclusus, exploratis a Domino Stevens ejus saccis, ibidemque captivus ultra menses duos detentus sine ullo ad eum accessu, sine igne, solatio, vel adjutorio, negato ei Advocato & Procuratore, aliisque mediis Juris, repugnantibus omnibus legibus, atque Justitiæ Regalis, & non obstante suspectatione contra Dominum Insinuatum ab annis duobus vel tribus facta a captivo, & nondum decisa, neglecta etiam ejusdem iterata appellatione ad Sanctam Sedem super processu isto irregulari & violento, quæ omnia unice eo tetenderant ut inveniretur aliqui apparentes prætextus, vel materia suspicionis, quod Supplicans reus fuisset evasionis Patris Quesnel ex carcere Palatii Archiepiscopalis. Sed nihil minus: nam Supplicans, qui metu attentandæ via facti apprehensionis, vel alterius injustæ tractationis pro diebus quatuordecim secesserat, postmodum reversus, & audiens Dominum Insinuatum non obstantibus duabus prædictis suspectationibus procedere in sumendis informationibus ad onus Supplicantis, & consequenter Judicis Officium assumere, facileque inveniri baculum, dum canem verberatum volumus, se in Ecclesia sua continuerat; postridie reditus Supplicans hora undecima citatus fuerat ad comparendum hora tertia postmeridiana in prædicto Palatio Archiepiscopali, & deponendum de præfata evasione Patris Quesnel. Sed ille suspicatus se apprehendendum si compareret, si vero non compareret se ob contumaciam suspendendum a functionibus Pastoralibus, in animum suum induxerat per Notarium Vander Elst rogare Advocatum Pierson tamquam Commissarium Domini Insinuati, vel Officialem, an citatus esset tamquam reus, an vero tamquam testis, adjungens se in primo casu inhærere, & renovare duas anteriores suspectationes, & si tamquam testis citatus foret, se paratum ad præbendum veritati testimonium, protestans nihilominus velle se audiri *in loco tuto*, partim quia tentarant eum apprehendere, partim quia prospiciebat ex exemplo Domini Verschuren quempiam capiti ad dandum testimonium, qui nec requisitus, neque ci-

citatus, neque refractarius fuerat; sed prædictus Commissarius Pierson similis postulationis Actam Notarialem admittere noluerat, cumque prælatum Notarium indebite tractasset, coactus fuit Supplicans Commissarium, etiam in auditione testium, pariter suspectare, uti patebat ex Acta hic sub numer. 20. adjuncta. Interim Supplicans injuste excipi metuens, in Ecclesia sua morari quatuor mensibus debuit, quantum poterat, adimplens Officium Pastorale: verum considerans famam suam læsam post publicam domus suæ invasionem, ideoque viam Juris ingredi statuisset tam pro reparatione honoris, quam proximilium & secuturorum insultuum præventione, quem in finem postulari jusserat per dictum Notarium Vander Elst copiam omnium actorum in Rotula contra apprehensum Dominum Verschuren habitorum, quæ ei negata fuerat, dictumque Supplicanti fuit, aliud illi esse expectandum, si vellet ita progredi, quod duobus postea mensibus impletum fuerat per insinuationem Litterarum *de Cachet*, quas hostes ejus ex Gallia in has Regiones invexerant, postquam nullam accusationis materiam reperissent, quam illum secundum Juris regulas accusarent: Dominus Insinuatus hac occasione, in qua non tantum jurejurando firmatus *Lætus Introitus* harum Provinciarum, verum etiam personalis immunitas Ecclesiastica infringebatur, nulla ratione flecti potuit, neque reiteratis Supplicantis postulationibus, neque ejusdem Amicorum & Parochianorum obsecrationibus, ut auctoritatem suam apud Regem pro tollendis ante dictis Litteris *de Cachet* interponeret, quamvis iisdem sæpe declarasset se nihil ad onus Supplicantis habere, sed ad rem prorsus illicitam post allegatas superius suspectationes, nempe ad suscipiendas Judicis partes, & jurisdictionis actus contra Supplicantem exercendos, magno zelo & præcipitatione processit Dominus Insinuatus, Supplicantem, sedecim horis ad Civitatem reversum, declarando in materia Religionis suspectum, & statim suspendendo ab omni functione Pastorali. Cumque hoc sine ulla Juris forma factum fuisset, & sine prævia actionis institutione, vel convictione, multo minus Supplicantis condemnatione, immo omissis requisitis Canonicis monitionibus, sic totus ille processus aliter haberi non potuit, quam ut notoria oppressio, & pura violentia, contra quas subditos tam Ecclesiasticos quam Laicos protegere, Regis erat officium: insuper quod Supplicans via facti turbaretur in pacifica Pastoratus sui possessione per prædictam attentatam suspensionem, atque ejusdem exercitio privaretur, cum violento hoc medio, habeatur, quamvis præsens, ut exul e Parochia sua, in eodem vel pejori statu, quam ante fuerat per Litteras illas *de Cachet* constitutus; quare cogebatur ad hoc Consilium recurrere Supplicans, ut Regia protectione & custodia contra prænominatam oppressionem & violentias, & similes insultus muniretur, insuper ut manuteneretur in possessione Pastoratus S. Joannis in Molenbeka, & S. Catharinæ intra hanc Civitatem, cum omnibus ad illum pertinentibus, tollendo omnes perturbationes, & impedimenta per Dominum Insinuatum injecta, inhibendo eidem, ne tamquam Judex quidquam contra Supplicantem attentaret in præjudicium præfatæ protectionis & custodiæ: cumque legitimæ suspectationes propositæ nondum essent decisæ, totam earum materiam Dominus Insinuatus relinqueret definiendam per Arbitros utrinque electos, vel alias per impartiales Judices Ecclesiasticos contra Supplicantem procederetur in conformitatem Brevis Papæ Innocentii XII. a Rege Catholico approbati, *aliisque salutariter cum expensis*, & in casum communicationis, interim & provisionaliter fieret prædicta interdictio, & in causa de triduo in triduum procederetur. Visa quoque Sententia inter partes lata 13. Octobris 1706. quibus Consilium jungens duos Supplicantis Libellos civiles, cum scriptis innominatis Domini Insinuati contra illos in lite prolatis, Advertentiam habens ejusdem Domini Insinuati de 14. Septembris prævie ut exceptionem declinatoriam, eamdemque rejiciens injungebat eidem Domino Insinuato intra alios octo dies respondere, & contestari sub pœna seclusionis & juris, condemnans Dominum Insinuatum in expensas ideo factas juxta taxationem & moderationem: Viso insuper Libello supplici a prænominato Supplicante oblato die 8. hujus currentis mensis Octobris eum in finem, ut Curia per antedictam Sententiam, comminatam pœnam decernens, & Dominum Insinuatum seclusum declarans, justitiam super copiis administraret, ideo Curia facta prius relatione in Consilio, antequam jus dicat, mandat Supplicanti ut debite insinuet Domino Insinuato memoratam Sententiam die 13. Octobris anno 1706. latam, pariter & Libellum supplicem in lite propositum, ut &c. Visa consequenter primarii Huissiarii relatione factæ Insinuationis 10. hujus, insuper Advertentia & alia posteriori Domini Insinuati Advertentia respective exhibita & appostillata die 22 & 24. ejusdem mensis; pariter & posteriori Libello Supplicantis Curiæ oblato, in quo exponebat, se illic cogi ad sustinendam litem contra memoratum Dominum Insinuatum in materia manutenentiæ & protectionis Regiæ, in qua per Sententiam die 13. Octobris anno 1706. datam rejecta ejus exceptione declinatoria præscriptum fuerat, de principali intra aliud octiduum sub pœna seclusionis & juris contestari, quod ipsi insinuatum tunc fuerat in ædibus Procuratoris sui De Hulder; cumque Consilio placuisset injungere Supplicanti, ut illud Domino Insinuato iterato communicaret, Supplicans die 20. hujus faciendum illud curaverat, ut fidem facit relatio, super quo Dominus Insinuatus exhibuerat Advertentiam, quæ facta relatione in Camera jussa fuerat communicari 22. hujus, quod hactenus factum non fuerat, cum tamen intra spatium bis 24. horarum fieri debuisset sub pœna non exhibitionis, & quod jus diceretur super copiis, juxta 78. articulum Regulamenti de 6. Martii 1691. Et cum consequenter di-

hadde sonder eenige ordre van Justitie ende tegen alle wetten van de selve met gewaepende handt van eene Compagnie van soldaten ende veerthien à vysthien Dienaers, Knechten, &c. ende geweldt van groote haemers, musketten ende andersints doen inzebreken het huys Pastoreel van den Suppliant, geattenteert, den selven te apprehenderen daer-en-boven geracht te vangen synen knecht ende dienstmaeght, enckelyck om te geven getuygenisse vande waerheyt sonder daer toe versocht ofte gedaeght te zyn geweest, gelyk hy een solve synde sonder eenigh voorgaende daegement ofte refuses vande waerheyt getuygenisse te geven, oock hadde doen vangen den Eerw. Heere Georgius Verschueren, die als fiel en schelm publieck tusschen het roepen vande dienaers ofte knechten, dat dese Executie was geschiedende van wegens syne Majesteyt, was over de straet gevangen geleyt geweest naer het Paleys Archiepiscopael, aldaer, gesloten eene kleyne caemer, zynde door den Heere Stevens in syne sacke gevisiteert geweest, ende was aldaer gevanghen gehouden boven de twee maenden sonder eenigh acces tot hem aen jemandt tegeven, sonder vier, troost ofte eenige hulpe, hem zynde geweygert Advocaet ende Procureur ende andere middelen om sich in recht te konnen defenderen, contrarie aen alle Wetten ende Regels van Justitie, ende niet tegenstaende de suspectatie tegens den Heere Geinsinueerde van wegens den Gevangene twee à dry jaeren te vorens geschiet, ende alnoch hangende indecis, oock onaengesien desselfs iteratieve appellatien tot den Heyligen Stoel, over desen irregulieren ende geweldt daedigen handel, alle de welcke eenighlyck, hadde getendeert om te vinden eenige apparente pretexten, ofte materie van suspicie, dat den Suppliant plichtich soude zyn geweest in de evasie van den Pater Qu[illegible] uyt de kercker van het Paleys Archiepiscopael. [illegible] den Suppliant [illegible] uyt vreese van [illegible] gevanckenisse ofte andere onrechtveerdige mishandelingen sich voor [illegible] dagen hadde [illegible], zynde weder gekomen ende hoorende dat den Heere Geinsinueerde voorts gincke niet tegenstaende de voorsz. twee suspectatien, met te nemen informatie tot laste van den suppliant ende [illegible], sich als Rechter [illegible] willen dringen, [illegible] stoch ende alsmen den hont [illegible], had sich onthouden in syne Kercke [illegible] daghs naer syne wederkomst was den Suppliant [illegible] twelff uren geciteert geweest om tegen dry uren naer noen te compareren in 't voorsz. Paleys Archiepiscopael ende te deponeren over de voorsz. Evasie van den Pater Qu[illegible]; maer hy [illegible] in acht [illegible] van [illegible] gevall van comparitie te worden gevangen, ende niet comparerende in contumaciam te worden gesuspendeert vande Pastorele bedieninghen, hadde goedt gevonden aen den Advocaet Pierson als gestelden Commissaris van den Heere Geinsinueerde ofte synen Officiael te laten afvraegen door den Notaris Vander Elst, oft hy was gedaeght als plichtigh ofte wel als getuyge, byvoegende dat hy in den eersten gevalle inhereerde ende vernieuwde syne voorige twee suspectatien, ende in dien men hem hadde gedaeght als getuygen, dat hy bereyt was getuygenisse van de waerheyt te geven, protesterende niet-te-min dat hy wilde verhoort worden in loco tuto, soo om dat men hem hadde getracht te apprehenderen als om dat hy sagh in 't exempel van den Heere Verschueren, dat men jemandt quamp te vangen om getuygenisse te geven, die noch versocht ofte geciteert was geweest noch refractaris; maer den voorsz. Commissaris Pierson en hadde de Notariele acten van alsulcken afvraeginge niet willen aenveerden, ende vermits hy den Notaris hadde onbehoorlyck getracteert, soo was den Suppliant genootsaeckt geweest hem Commissaris mede te suspecteren, oock in 't verhooren van getuygen, als quamp te blycken by de aldaer gevoegde Acte sub num. 20. Ondertusschen hadde den Vertoonder door vreese van onrechtveerdige mishandelinge moeten blijven woonen in syne Kercke ten tyde van vier maenden, doende syne Pastorele functie soo veel 't hem mogelyck was, maer bemerkende dat syne reputatie bleve gekrenckt t'sedert de publicke invasie van syn huys, ende oversulcx geresolveert hadde inne te gaen den wegh van Justitie soo tot reparatie van syne eere als om te voorcomen diergelycke ende voordere insulten, ten welcken eynde hy door den Notaris Vander Elst hadde doen afvragen copye van de Acte ter Rolle gehouden tegens den gevangene Heere Verschueren, de welcke hem was geweygert geweest, ende men hadde den Suppliant aengeseyt dat hy wat anders hadde te verwachten in dien hy soo wilde voortgaen, dat [illegible] maenden daer naer volbrocht was geweest door de insinuatie der brieven van Cachet die syne vyanden aldus uyt Vranckryck hadden inne gevoert in dese landen, naer dat sy geen stoff en vonden van hem ergens by wege van recht te konnen beschuldigen, sonder dat den Heere Geinsinueerde in die gelegentheyt alwaer niet alleen die beswoorene blyde Incompste deser landen, maer oock de persoonele Immuniteyt Ecclesiastique wierde geinfringeert sich hadde laten bewegen, noch door de gereitereerde Supplicken van den Suppliant, noch door de instanto gebeden van desselfs Vrienden en Parochianen, om ten minsten t'employeren syn crediet by den Coninckeh tot het wegnemen der voorsz. Brieven van Cachet, niet tegenstaende dat hy hun menichmael hadde verclaert niet te hebben tot last van den Suppliant, maer 't gene den selven Heere Geinsinueerde naer de voorge allegeerde suspectatien niet en vermochte te doen, te weten sich alnoch te draegen als Rechter ende t' exerceren jurisdictionele acten teghens den Suppliant, in salex t' attenteren wiens synen ijver ende promptitude ongemeyn geweest, met den Suppliant naer sestien uren te syn gerevetteert in de stadt, te verclaeren suspect in materie van Religie en aenstonts te suspenderen van alle Pastorele functien. Ende gelyck dit geschiet was sonder eenige forme van Rechte, ende sonder voorgaende institutie van Actie ofte Convictie, veel min des Suppliants condemnatie, selfs sonder te hebben laten voorgaen de gerequireerde Canonicke monitien, soo en konde alleen desen handel niet anders aengesien worden als voor eene notoire

notoire oppressie ende pure violentie, vvaer tegens aen ſyne Majeſteyt toequamp de protectie van ſyne Onderſaeten ſoo Geeſtelycke als VVereltycke, behalvens dat door de voorſz. geattenteerde ſuſpenſie den Suppliant oock ſeytelyck geſtoort vviert in de pasſibele poſſeſſie in ſyne Paſterye, ende gehouden uytte bedieninge der ſelver, vvordende by deſen tortionairen middel, alhoevvel preſent, gehouden als gebannen uyt ſyne Parochie even eene ofte arger als hy te voorene vvas gevveeſt door die Brieven van Cachet*, redene dat hy genootſaeckt vviert ſynen toevlucht te nemen tot deſen Hove, oodtmoedelyck biddende gedient te vveſen, den Suppliant te nemen onder de Coninckelycke protectie ende ſauvegarde tegens de voorſz. oppreſſie ende feytelyckheden ende andere diergelycke, mitſgaeders hem te mainteneren in de poſſeſſie der Paſterye van S. Jans tot Molenbeke ende S. Catharina binnen deſe Stadt met allen 't gene daer toe behoorde, affdoende alle troubele ende beletſelen hem daer inne gedaen door den Heere Geinſinueerde, met interdictie aen den ſelven, van als Rechter iet tegens den Suppliant t'attenteren in prejudicie van de voorſz. protectie ende ſauvegarde, ende van de geproponeerde devvettige ſuſpectatien, alnoch indecies hangende, den Heere Geinſinueerde geheel de materie van de ſelve te laeten decideren, door Arbiters van vvederſydts te kieſen, ofte anderſſints voor onpartydige Rechtere Apoſtolicque tegens den Suppliant t'ageren in conformiteyt van het Breve den Paus Innocentius den XII. geapprobeert by ſyne Majeſteyt,* aliaſque ſalubriter cum expenſis. *Ende in tac van communicatie, interim ende by proviſie die voorſz. interdictie, ende dat in ſaecke ſoude vvorden geprocedeert van dry toe dry daegen: Geſien oock het Vonnis tuſſchen partyen gevveſen den 13. October 1706. vvaer by 't Hoff voegende de tvve Requeſten Civiele des Supplicants mette ongeintitenleerde geſchriften des Heere Geinſinueerde daer tegens gedient totten proceſſe, houdende de Advertentie deſſelfs Heere Geinſinueerde van den 14. Septembris te vooren voor exceptie declinatoir, ende die ſelve affslaende, ordonneerde aen den ſelven Heere Geinſinueerde binnen alſdoen andere acht daegen t'antvvoorden ende te conteſteeren op pene van verſteken ende recht, condemnerende den Heere Geinſinueerde in de coſten hieromme gereſen ter taxatie ende moderatie: Geſien alnoch de Requeſte by den voorſz. Suppliant gepreſenteert den 8. deſer loopende maent October ten eynde dat 't Hoff decreterende de pene by den voorſz. vonniſſe gecommineert, ende houdende den voorſz. Heere Geinſinueerde voor verſteken, gedient ſoude vveſen recht te doen op de Copyen, vvaer op 't Hoff naer voorgaende rapport in den Raede, alvor recht te doen, ordonneert aen den Suppliant behoorlyck te doen inſinueren aen den Heer Geinſinueerde den voorgemelden Vonniſſe van den 13. October 1706. mette Venue en Cour in ſaeke gedient hebbende om &c. Geſien dien volgende den relaeſe van den premier Huiſſier der gedaene Inſinuatie op den 10. deſer, mitſgaedere d'Advertentie ende naerdere Advertentie des Heere Geinſinueerde reſpective gedient ende geappoſtilleert den 22. ende 24. des ſelver maendt, als oock de naerdere Requeſte des Suppliants den Hove gepreſenteert, daer by te kennen gevende, dat hy aldaer genootſaeckt vvas in Proces te ſtaen in materie van maintenue ende Coninckelycke protectie tegens den voorſz. Heere Geinſinueerde, vvaer inne by Vonniſſe van den 13. Octobris 1706. affgeſlagen zynde ſyne exceptie declinatoir, vvas geordonneert gevveeſt ten principale te conteſteren binnen andere acht daegen op pene van verſteken ende Recht, d'vvelckhem alſdoen vvas geinſinueert gevveeſt ten huyſe van ſynen Procureur de Hulder, ende alſoo 't Hoff goedt gevonden hadde aen den Suppliant t'ordonneren van 't ſelve andermael te doen inſinueren aen den Heere Geinſinueerde, hadde hy ſulex doen doen op den 10. deſer, naer t'ylens den Relaeſe daer aff zynde, vvaer op den Heere Geinſinueerde hadde gedient van eene Advertentie, de vvelcke naer voorgaende rapport in Camera, vvas belaſt gevveeſt met communicatie den 22. deſer, ſonder dat de ſelve communicatie tot noch toe vvas gedaen, niet tegenſtaende deſe hadde moeten geſchieden binnen tvveemael 24. uren, op pene van gehouden te vvorden voor niet gedient ende Recht gedaen op de Copyen uytvvyſene den 78. article van den Reglement van den 6. Martii 1691. Ende vvant dien volgende de ſelve Advertentie gehouden vviert voor niet gedient, ende den Heere Geinſinueerde tot hier toe niet hebbende voldaen aen den voornoemden vonniſſe, daer van alſoo notoirelyck vvas verſteken, keerde ſie den Suppliant andermael totten Hove, ſeer oodtmoedelyck biddende gedient te vveſen, decreterende de pene gecommineert by den voorſz. 78. article van den voorſz. Reglemente van den 6. Meert 1691. ende houdende alſoo de voorſz. Advertentie voor niet gedient, alvolgens inſgelyex decreterende de pene gecommineert by den voorſz. vonniſſe, ende houdende den voorſz. Heere Geinſinueerde voor verſteken, ende Recht doende op de Copyen* cum expenſis: *Geſien eyndelyck het Vonnis ad accordandum daer op gevolght den 25. deſer met het Verbael in conformiteyt van dien gehouden voor Commiſſariſſen van den voorſ. Raede den 26. daer naer, alvvaer compareerde den Procureur Charliers met den Suppliant in perſoon om te aenhooren de middelen van accorde by de Heeren Commiſſariſſen te proponeren partye daer toe gedaeght per Primarium als quamp te blycken by den relaeſe, ende mits de niet compar tie van den Heere Geinſinueerde verſocht deffaut & pro openinge van den tvveeden lede van den Vonniſſe, vvaer op 't Hoff naer voorgaende Rapport in den Raede gedaen, mits de non Comparitie van den Heere Geinſinueerde, hadde aen Charliers geaccordeert het verſochte deffaut, & pro openinge van den tvveeden lede van den Vonniſſe, Op alles geleth, t'Hoff decreterende de pene gecommineert by den 78. article van het Reglement van den 6. Martii 1691. houdt de Advertentie ende naerdere Advertentie des Heere Geinſinueerde voor niet gedient, dienvolgens decreteert de pene gecommineert by den vonniſſe van den 13. October 1706. ende houdende den gemelden Heere Geinſinueerde voor verſteken van antvvoorde, recht doende, mainteneert den Suppliant in de Paſterye van de Paſterye van S. Jans tot Molenbeeke ende van S. Catharina alhier met allen 'tgene daer toe behoort, ordonnerende vervolgens aen den voorſz. Heere Geinſinueerde te doen ceſſeren alle troubelen ende beletſelen ter contrarien, condemnerende den ſelven Heere Geinſinueerde in de coſten hier omme gereſen getaxeert ter ſomme van dry hondert een en tachentich guldens acht ſtuyvers eenen halven, daer inne begrepen het Rapport ende Executoriaels gepronuntieert binnen deſe ſtadt Bruſſele den 27. Octobris 1707. Ende vvas onderteeckent,* Bodry.

ſta Advertentia haberetur tamquam non exhibita, & Dominus Inſinuatus huc uſque non ſatisfaciendo prænarratæ Sententiæ, jam notorie ab eo eſſet ſecluſus, Supplicans iterato recurrebat ad Conſilium, humillime rogans, quatenus decretare dignaretur pœnam comminatam per articulum 78. prædicti Regulamenti de 6. Martii 1691. & habendo dictam Advertentiam pro non exhibita, & conſequenter decretando etiam pœnam prædicta Sententia comminatam, ac habendo Dominum Inſinuatum pro ſecluſo, jus dicere ſuper copiis *cum expenſis*. Viſa denique Sententia *ad accordandum* deſuper ſubſecuta 25. hujus, cum Verbali eidem conformi habito coram Commiſſariis prædicti Conſilii die 26. ſequenti, ubi comparebat Procurator Charliers cum Supplicante ad audiendum concordiæ media a Dominis Commiſſariis proponenda, citata ad hoc parte per Primarium, ut patebat ex relatione: Et cum Dominus Inſinuatus non comparuiſſet, petebat Charliers cauſam declarari deſertam & *pro* apertura ſecundi membri Sententiæ. Super quibus Curia, prævia relatione in Conſilio facta, attenta non comparitione Domini Inſinuati, conceſſerat Charliers Actam deſertationis, & pro apertura ſecundi membri Sententiæ. Viſis omnibus Curia decretando pœnam comminatam articulo 78. Regulamenti de 6. Martii 1691. Advertentiam & ulteriorem Advertentiam Domini Inſinuati habet pro non exhibitis: conſequenter decretat pœnam in Sententia de 13. Octobris anno 1706. comminatam, habenſque præmemoratum Dominum Inſinuatum ut ſecluſum a reſponſo; & jus dicens, manutenet Supplicantem in poſſeſſione Paſtoratus S. Joannis in Molenbeka, & S. Catharinæ in hac Urbe, mandans conſequenter Domino Inſinuato ut ceſſare faciat omnes turbationes & impedimenta in contrarium, condemnans eumdem Dominum Inſinuatum in expenſas ob hoc cauſatas, & taxatas ad ſummam 380. floren. 8. aſſium & medii, comprehenſa relatione & executorialibus. Ita pronuntiatum in hac Urbe Bruxellenſi 27. Octob. 1707. Et erat ſignatum, *Bedry*.

H.

C O N S U L T E

Du Souverain Conſeil de Brabant a S. A. E. de Baviere Gouverneur General du Pais-Bas, au ſujet des conteſtations de doctrine excitees dans le Pais ſous le nom de Rigoriſme & de Nouveaute.

M O N S E I G N E U R.

Nous avons reçu en dou reſpect la Lettre de V. A. E. du 4. du mois de Novembre, ſur ce que pour le maintien de la pureté de nôtre ſaint Foy, il eſt d'une neceſſité preciſe de faire ceſſer & ſupprimer toutes les doctrines & opinions nouvelles ou de Rigoriſtes qui ont été introduites paſſé quelques années onça, & qui ont été ſemées & paſſées dans le public par des Ecrits & Livres de ces Novateurs, & Imprimés injurieux & ſcandaleux contre les Evêques & autres Superieurs Eccleſiaſtiques: que partant nous aurons à faire retirer par l'Office Fiſcal tous les Livres & Imprimés qui contiennent quelques-unes deſdites nouveautés en matiere de doctri-

C O N S U L T A

Supremi Brabantiæ Senatus ad Sereniſſimum Bavariæ Electorem, (a) *Gubernatorem Belgii, ſuper Regiis Mandatis in cauſa* Rigoriſmi & Novitatis.

SERENISSIME PRINCEPS.

Debita cum reverentia accepimus Electoralis Veſtræ Celſitudinis Litteras 4. menſis Novembris datas, quibus monemur ad conſervandam ſanctæ fidei noſtræ puritatem omnino neceſſarium eſſe, ut ceſſare jubeantur ſupprimanturque doctrinæ omnes & opiniones novæ aut Rigoriſtarum, quæ quibuſdam abhinc annis introductæ ſunt, & in publicum diſſeminatæ ac divulgatæ per Novatorum illorum ſcripta & libros, impreſſaque injurioſa ac ſcandaloſa adverſus Epiſcopos alioſque Superiores Eccleſiaſticos: hinc curandum nobis eſſe, ut per Officium Fiſcale retrahantur Libri omnes & Impreſſa, quæ aliquas e dictis

(a) Huic Principi nomen erat Maximilianus Emmanuel.

ctis novitatibus in materia doctrinæ continent; item a nobis prohibendi, ne quod ex illis vendatur, distribuatur, aut introducatur in hanc regionem; præstandum etiam a nobis auxilium Episcopis ac Prælatis, quo possent ad hoc indigere, quotiescumque illud a nobis postulaverint; atque a nobis jubendum, ut per dictos Fiscales advigiletur exactæ earumdem Litterarum observationi.

Nihil magis nobis, Serenissime Dux, cordi est quam sanctæ nostræ Fidei conservatio, & eorum quæ illi contraria sunt suppressio. Parati erimus semper non solum Litterarum illarum mandatis obedire, eorumque executionem curare; sed & sanguinis, vitæ, ac bonorum nostrorum sacrificio ea tueri. Quem in finem prorsus necessarium est accurate instructos nos esse, quas doctrinas & opiniones habere debeamus pro novis aut Rigoristarum, & quas personas pro Novatoribus, una cum Scriptis & Libris ipsorum injuriosis & scandalosis adversus Episcopos & alios Superiores Ecclesiasticos: quæ quidem cognitio nobis, & omnibus hujus Ducatus Brabantiæ incolis, eo magis necessaria est, quod in hoc usque tempus non audiverimus fuisse quemquam legitime accusatum, nedum convictum, tamquam caput, adhærentem, aut participem doctrinæ ejusmodi, & opinionum novarum vel Rigoristarum, aut quemquam tueri voluisse Scripta & Libros legitime prohibitos; dum interim per Regna & Respublicas vicinas non cessant quidam hasce Provincias Majestati suæ Catholicæ in Belgio obedientes depingere, quasi plenæ forent Novatoribus & Rigoristis sanctæ nostræ Fidei adversariis. Quod sane eo gravius & molestius accidit populis, quod id redundet in zelum illorum ardentem, quo & servare desiderant fidem quam Majestas sua illis custodivit, & tueri existimationem quam constantia sua & inviolabili inter innumeras turbas & adversitates firmitate acquisivisse se credunt, nulli eos populo in Orbe universo quoad reverentiam & obedientiam erga Sedem Apostolicam, aut quoad religiosam doctrinæ orthodoxæ observationem cedere debere: & si interea ideæ falsæ, quas conantur quidam sub vago & confuso Novatorum prætextu animis imprimere, pergant schismata generare, etiam inter consanguineos, affines & familias, hominesque innumeros, Ecclesiasticos & sæculares, totaque adeo corpora; ignorantibus omnibus in quo novitas aut Rigorismus, de quo se vicissim accusant, situs sit; nec sine periculo, ne invidiosis istis nominibus traducantur Viri innocentissimi & vitæ sanctitate præditi, ipsæque filiæ, ut illarum commodis & existimationi noceatur. Interest profecto, *Serenissime Elector*, pietatis ac magnitudinis Suæ Majestatis & Electoralis Vestræ Celsitudinis, non pati ut diutius istis tenebris implicati maneamus, usurpenturque nomina ista injuriosa, quæ turbant ac miscent ubique omnia, priusquam sciatur cui aut ad quid applicanda sint, & quid vere significent; quo fit ut dum malum detectum non est, non possimus ad remedium illi afferendum concurrere. Ubi autem detectum fuerit, fixaque fuerint Decreta, decisiones, aliæve regulæ, quibus Rigorismi & novitatis rei discernantur, tum adhuc justitia postulabit, ut nemo iis infectus habeatur, nisi prius de iis convictus fuerit, juxta ipsam mentem SS. Patris nostri Innocentii XII. quam in casu simili explicuit per Breve suum ad Episcopos Belgii: ubi illis, *Quantum in Domino potest injungit, ne ulla ratione quemquam vaga accusatione & invidioso nomine traduci aut nuncupari sinant, nisi prius suspectum esse legitime constiterit* de eo de quo accusatur; *nec quemquam sub hoc prætextu repelli ab officiis, muniis, beneficiis, gradibus, ac concionibus habendis vel alia quacumque functione Ecclesiastica permittant, nisi servato juris ordine, eam pœnam, quæ viris alioquin Catholicis gravissima est, commeruisse probatum fuerit.*

Nobis, *Serenissime Dux*, videtur nihil magis Apostolicum, nihil magis justitiæ & æquitati consentaneum dici posse; ideoque credimus omnino secure sequi nos posse Ducem tam certum, qualis est is qui est Caput Ecclesiæ visibilis, quique hic non docet nos aliud, quam quod aliunde nobis incumbit, & ad quod nos constringit tum conscientia nostra, tum juramentum solemne, quod in ipso Officiorum nostrorum ingressu præstitimus, nimirum non condemnaturos nos aut punituros quemquam, nisi propter delicta aut facta quæ declarata fuerint criminalia, & nisi de his deinde singulatim convictus fuerit. Eo magis in re tanti momenti E. V. Celsitudinis auxilium nobis implorandum est, quod frequentes, qui occurrunt casus doceant, inter ipsos Superiores Ecclesiasticos non convenire quid pro Novitate aut Rigorismo reprehensibili habendum sit; constet bene multos, qui eo prætextu a cura animarum, prædicatione verbi Dei, aliave functione Ecclesiastica repulsam tulere, post rigorosum coram aliis Synodalibus examen ostendisse, doctrinam suam puram esse, suæque repulsæ rationem non esse nisi phantasma; id quod Sanctissimus Pater noster eo usque significavit, ut non tantum benignitate & satisfactione prorsus singulari quosdam acceperit ex iis qui tamquam de numero Novatorum illorum & Rigoristarum ubique lacerabantur, sed etiam in illorum favorem scribi jusserit ac mandari Nuntiis suis & Internuntiis, ut promotionem illorum protegerent.

Quapropter iterum iterumque vehementissime rogamus, ut Electoralis Vestra Celsitudo amore Fidei illius Catholicæ, quam gloriosi ipsius Majores a tot sæculis inter medias hæreses & naviculæ Petri agitationes propugnarunt, dignetur nobis regulam auctoritate Ecclesiæ roboratam procurare, per quam discernere possimus *maximas*, quæ tamquam novitas aut rigorismus fugiendæ sunt, & earum sectatores condemnare: dum officio nostro non deerimus in his studiosissime investigandis

strine; que nous aurons aussi à défendre qu'il s'en vende, distribue, ou introduise aucun en ce Pays; que nous aurons à donner aux Evêques & Prelats l'aide & assistance, dont ils pourroient avoir besoin au même effet, toutes les fois que nous en serons requis de leur part; & que nous aurons à faire veiller par lesdits Fiscaux à l'observance ponctuelle du contenu de la dite Lettre.

Il n'est rien, Monseigneur, *qui nous soit plus à cœur que le maintien de nôtre sainte Foy, & la suppression de tout ce qui y est contraire. Nous serons toujours prêts de non-seulement obeir aux ordres portez par la dite Lettre & de les faire executer, mais encore de les soutenir par le sacrifice de nôtre sang, vie & biens. A quelle fin il est d'une necessité necessitante, que nous soyons precisement instruits quelles doctrines & opinions nous devons tenir pour nouvelles ou de Rigoristes, & quelles personnes pour Novateurs, avec leurs Ecrits & Livres injurieux & scandaleux contre les Evêques & autres Superieurs Ecclesiastiques; cette connoissance nous étant de tant plus importante & à tous les inhabitans de ce Duché de Brabant, que jusqu'à present nous n'avons oui qu'aucun auroit eté legitimement accusé, beaucoup moins convaincu, pour chef, adherent, ou participant de semblable doctrine, & opinions nouvelles ou de Rigoristes, ni qui auroit voulu soutenir des Ecrits & Livres duëment defendus, quoique neanmoins on ne cesse par tous les Royaumes & Etats voisins de decrier ces Provinces obeïssantes à Sa Majesté en ce Pays-Bas, comme si elles fussent remplies de Novateurs & de Rigoristes contraires à nôtre sainte Foy, avec autant plus de peine & de deplaisir pour les peuples, que cela rejalit contre le zele ardant qu'ils ont de se maintenir en la Foy que Sa Majesté leur a conservée, & dans la reputation qu'ils croient d'avoir acquis par leur constance & inviolable fermeté parmi une infinité de troubles & de revers, d'être autant respectueux & obeïssans au S. Siege & religieux observateurs de la doctrine orthodoxe, qu'aucun peuple de l'Univers: quoique cependant les fausses idées qu'on tache d'imprimer sous le vague & déreglé pretexte de Novateurs, ne laisse pas de produire bien de divisions, même entre des parens, alliés & familles, & une infinité de personnes Ecclesiastiques & Seculiers, jusqu'à des corps entiers, sans sçavoir en quoi consiste la nouveauté ou rigorisme dont ils s'entre'accusent, non sans peril, qu'on puisse se servir de ces mots odieux envers des personnes très-innocentes & de sainte vie, même envers des filles, pour embarasser leur interêt & reputation.*

Certainement, Monseigneur, *il y va de la pieté & grandeur de Sa Majesté & de celle de V. A. E. de ne souffrir qu'on demeure plus long-tems enveloppés dans ces tenebres, & qu'on se serve de ces mots injurieux, qui mettent le trouble & le desordre par tout, avant que de sçavoir à qui, ni à quoi ils sont applicables, & sans en sçavoir le vrai intelligence, nous rendant ainsi impraticable le concours du remede par la non-decouverte du mal: après laquelle decouverte, & après qu'il y aura des Decrets, Decisions ou autres regles, par où l'on pourra discerner les coupables du rigorisme & nouveauté, il sera de suite encore de la justice que personne n'en puisse être tenu pour taché, avant que d'en avoir eté convaincu, selon même l'intention de nôtre Saint Pere le Pape* Innocent XII *dont il s'explique en pareil cas par son Bref qu'il a fait expedier aux Evêques du Pays-Bas, par lequel il leur enjoint autant que se peut dans le Seigneur, de ne permettre en aucune maniere, que l'on se sert d'accusation vague, ni d'une imputation odieuse pour decrier ou diffamer qui que ce soit, à moins que par des preuves legitimes il ne soit certainement suspect de ce dont on l'accuse; & qu'aucun sous ce pretexte ne soit eloigné des Charges, Emplois, Benefices, Degrez, ni du ministere de la Predication, ni d'aucune autre fonction Ecclesiastique que ce soit, avant que par des procedures judiciaires & dans les formes du droit, on ait prouvé qu'il s'est rendu digne de cette peine très-rude d'ailleurs à des personnes Catholiques.*

Il nous semble, Monseigneur, *qu'il ne se peut rien dire de plus Apostolique ni de plus juste & plein d'equité: nous croions partant qu'avec toute sureté nous pouvons suivre un guide si certain que celui qui est Chef de l'Eglise visible & qui ne nous marque au cas qui s'offre rien d'autre, que ce que d'ailleurs est de notre obligation, à laquelle nous obligent nos consciences, & le serment solemnel que nous avons prêté à l'avenement de nos Charges, sçavoir de ne condamner ni punir personne, que pour des mefaits ou pour des actions qui soient declarées criminelles, & qu'ensuite cette personne n'en ait eté convaincue en individu. Nous avons autant plus de sujet d'implorer le secours de V. A. E. en une occasion si importante, que les occurrences frequentes font voir que les Superieurs Ecclesiastiques ne conviennent pas même entre eux de ce qu'on doit reputer pour Nouveauté ou Rigorisme blamable, & que bien des gens qui en cette vûe ont souffert des rejections pour des charges d'ames, des Predications & autres fonctions Ecclesiastiques, ont après des examens rigoureux subis pardevant d'autres Synodaux, justifié que leur doctrine etoit pure, & que le motif de leur rejection ne consistoit qu'en phantôme: ce que notre S. Pere le Pape a aussi si avant fait connoitre, que non-seulement il a reçu avec une benignité & satisfaction toute particuliere quelques-uns que l'on déchiroit par tout comme du nombre de ces Novateurs & Rigoristes, mais qu'il a encore fait ecrire en leur faveur, & charger ces Nonces & Internonces de proteger leur avancement.*

Nous revenons partant autrefois reiterer nos très-instantes prieres à ce que V. A. E. par l'amour de cette Foy Catholique que ses glorieux Ancêtres ont soutenue depuis tant de siecles au milieu des heresies & des agitations de la barque de S. Pierre, soit servie de nous procurer une regle authorisée par l'Eglise, par laquelle on puisse discerner les maximes qu'on doit fuir pour Nouveauté ou Rigorisme, & condamner ceux qui en seront les sectateurs, lorsque nous ne manquerons d'en faire la recherche la plus exacte &

le

le chatiment le plus severe, outre l'assistance que nous donnerons avec plaisir aux Ecclesiastiques qui pourront en avoir de besoin à cette fin, & outre la proscription que nous ferons des Ecrits & Livres que nous trouverons tachés de ces maximes, pendant que generalement nous n'accordons la permission d'en imprimer que sur le pied des Ordonnances qui nous en ont été envoiées. Nous sommes, Monseigneur, *&c. Etoit paraphé Ro. vt.* Signé, *Boudry.*

Bruxelles ce 13. Avril 1696.

dis & severissime puniendis; præterquam quod & cum gaudio auxilium daturi sumus Ecclesiasticis, quibus ad hoc eo opus fuerit, simulque proscripturi Scripta & Libros quos *maximis* illis infectos deprehendemus, generatim interim nullam eos imprimendi veniam concedentes, nisi juxta Decreta quæ super eo nobis missa sunt. Sumus, *Serenissime Elector*, &c.

Bruxellis 13. Aprilis 1696.

I.

RESOLUTIO.

In favorem cujusdam Pastoris suspensi sine pravia citatione aut monitione.

CASUS POSITIO.

EPiscopus N. instituit Visitationem Canonicam in Parœcia N. per unum e suis Vicariis Generalibus.

Idem Episcopus, examinato seu viso Processu verbali visitationis, & audito Vicariatu, inter cætera quæ in prædicta Parœcia observari deinceps voluit & mandavit, plura injunxit Pastori Pagi, prout videre est ex verbis ipsius mandati jussu Episcopi Pastori insinuati.

Verba mandati Pastorem concernentia sunt hæc sequentia:

Et pour les griefs & causes importantes resultantes audit Procès-verbal de visite, en conformité de la Declaration du Roi, de glorieuse memoire, Louis XIV. en date du 15. Decembre 1698. pour l'établissement des Seminaires, registrée en son Parlement de Flandre, le 6. Fevrier ensuivant, nous ordonnons au Sieur N. Pasteur de N. de se retirer pendant le terme de trois mois dans le Seminaire Archiepiscopal de Cambrai, pour y vacquer aux exercices de pieté, & recevoir les instructions salutaires & requises au Ministere Pastoral, sous la conduite d'un Directeur eclairé qui lui sera designé par le President dudit Seminaire, demeurant cependant le dit Sieur Pasteur interdit de l'exercice des saints Ordres & des fonctions Pastorales à commencer du jour de l'intimation de nôtre presente Ordonnance, aprés lequel temps de retraite, avant de pouvoir etre retabli dans les saints exercices & fonctions Pastorales, il se presentera devant Nous ou nos Vicaires Generaux, avec les témoignages requis dudit Sieur President, & pour étre entendu sur ses dispositions & recevoir les avis salutaires, tant sur sa conduite, que sur les conditions requises pour gouverner avec fruit les ames qui lui sont commises.

Ordonnons aussi au dit Sieur Pasteur de jeûner tous les Vendredi & de reciter les sept Pseaumes de Penitence trois jours par semaine, pendant le temps qu'il demeurera dans le Seminaire; laissant au surplus à la prudence du President, à lui imposer les autres œuvres meritoires qu'il jugera convenir.

Notandum 1. quod Pastor, de quo agitur, nunquam ab Episcopo aut ab alio ejus nomine, monitus fuerit de excessibus vel excessu quos vel quem commisisset.

Notandum 2. quod Pastori communicata non fuerint illa quæ fortassis aliqui ex Parochianis in visitatione contra Pastorem deposuerant, quamvis Pastor ea sibi communicari petiisset a Vicario Generali ad visitationem istam peragendam deputato.

Notandum 3. quod Seminarium ad quod Pastor ab Episcopo ire cogitur, sit extra ditionem Principis, cui tam Episcopus, quam Pastor subsunt.

QUÆRITUR.

1. *Utrum decretum istud sit Validum?*
2. *Utrum non præbeat viam recursui ad protectionem Regiam.*
3. *Utrum Episcopus possit subditos Principis dimittere ad Seminarium sub ditione alterius Principis.*

RESOLUTIO.

VIso & esaminato casu suprapositio, censent infra scripti Decretum sive Mandatum Episcopi contra Pastorem, de quo in casu, multis ex capitibus esse nullum & invalidum.

In primis ex contextu Mandati habetur, non tantum Pastori ob prætensos aliquos defectus impositam esse pœnitentiam in Seminario Cameracensi spatio trium mensium peragendam, sed & insuper gravissimam ei inflictam esse Censuram, nimirum suspensionem ab exercitio sacrorum Ordinum & functionum Pastoralium in verbis: *Demeurant cependant le dit Sieur Pasteur interdit de l'exercice des saints Ordres & des fonctions Pastorales, à commencer du jour de l'intimation de nôtre presente Ordonnance.*

Ulterius ex contextu Mandati manifestum est hanc suspensionem sive interdictum esse prolatum tamquam Censuram Ecclesiasticam sive pœnam medicinalem ad correctionem: quandoquidem etiam post peractam pœnitentiam per tempus præfixum trium mensium mandet Pastori ut priusquam resumere queat exercitium sacrorum Ordinum aut functiones Pastorales, debeat se præsentare cum testimonio Præsidis Seminarii Episcopo aut ejus Vicariis Generalibus, ut hi dispiciant quæ sit post exactam pœnitentiam & persolutam pœnam ejus dispositio: quæ notorie significant suspensionem sive interdictum per modum Censuræ ad correctionem fuisse inflictam, non autem per modum simplicis pœnæ propter delictum commissum; quia dum infligitur ut pœna commissi delicti, suspensio sive interdictum, persoluta pœna, ipso jure cessat & sine ulteriori examine super dispositione sive conversione, ille qui delictum commisit, potest functiones, a quibus fuit suspensus, resumere.

Cum igitur in casu proposito inflicta fuerit Censura, nullusque ordo judicialis fuerit servatus, vel hoc ex capite Mandatum sive Decretum, quantum ad hanc Censuram, omnino est invalidum & nullum.

Indubitatum enim est nullam Censuram valide ferri posse, nisi servato ordine judiciali: *immo quandocumque in Sententia est defectus substantialis ordinis Juris, certum est* (*ait Suarezius* de Censuris, disp. 4. sect. 7. num. 2.) *Censuram esse non solum utcumque injustam, sed prorsus invalidam; quia Sententia ipsa nulla est, & Sententia nulla nullum potest producere effectum.*

Quandoquidem autem in casus positione asseratur, Pastorem nec fuisse citatum nec monitum, ante prolatam in ipsum Censuram prædictam; indubitatum est in prolatione Censuræ esse manifestum defectum essentialem ordinis Judiciarii; inter omnes quippe convenit citationem esse essentiale & substantiale requisitum ordinis Judiciarii, immo Sebastianus Vantius in suo speciali Tractatu *de Nullitatibus*, dicere non dubitavit, nullitatem ex defectu citationis resultantem esse omnium *potentissimam*, scilicet ad reddendum processum irritum & latam Sententiam omnino nullam.

Hinc scribit Marius Alterius in suo opere *de Censuris*, etiam Sententiam declaratoriam quod aliquis reciderit in Censuram, non posse fieri sine citatione, & antequam audiatur, & contumax judicetur: & si fiat absque ulla citatione & auditione, est ipso jure nulla, & nullum impedimentum adfert, quominus gesta per obstrictum Censuris valeant.

Alter defectus ordinis Judiciarii in prolatione Censuræ resultat ex non facta monitione Pastori. Indubitatum enim est, ad validitatem Censuræ necessario requiri præviam monitionem: quia (ait Suarezius *disp. 4. sect. 7. num. 3.*) si nulla monitio præmissa sit, nec contumacia præcedere potest, & consequenter nec vera & sufficiens causa Censuræ, & ideo talis Censura semper est nulla ex defectu causæ. Constat præterea ex ipso textu Mandati sive Decreti Episcopi nullam specialem causam hujus inflictæ Censuræ in Sententia sive Decreto esse nominatim expressam, quod tamen in omni Censura requirit Concilium Lugdunense sub Innocentio IV. *in cap. 1. de Sententia Excomm. in 6.* in verbis: *Et causam excommunicationis expresse conscribat, propter quam excommunicatio profertur.* Declarat autem *hæc eadem* (quæ circa Sententiam excommunicationis decrevit) *in suspensionis & interdicti Sententiis velle observari.*

Dicit quidem Episcopus quod ad hoc Mandatum seu Decretum processerit visis gravaminibus resultantibus ex Processu verbali visitationis: *Et pour les griefs & causes importantes resultantes du dit Procès-verbal de visite.* Sed vel hoc solo titulo hujus Decreti nullitas & invaliditas habetur. Notum quippe est, nec ullus vel parum in jure peritus ignorat, Processum verbalem visitationis esse actum extrajudicialem neque in visitatione judicialiter procedi. Proinde dum Episcopus exponit quod processerit ex Actis visitationis sive Processu verbali visitationis, hoc ipso agnoscit Censuram aliasque pœnas in suo Decreto prolatas fuisse omisso omni ordine Judiciario; atque ita Decretum hoc continet manifestum errorem sive defectum.

Episcopus enim visitando non procedit ut Judex sive judicialiter, sed potius æconomice, corrigendo quæ correctione indigere viderit, ut post alios recte advertit & notavit Franciscus Zypæus Archidiaconus & Officialis Antuerpiensis in sua Analysi Juris novi *tit. de accusat. num.* 9. ubi in primis notat quod valde differunt correctio, Judicum summarium, Judicium ordinarium... *In visitatione*, ait, *Diœcesios si quid Episcopus corrigendo ordinat, per appellationem non suspenditur.... Correctio respicit politiam: quam qui curant, magis exequendo, quam judicando & cognoscendo procedunt... igitur correctio fit sine forma aut figura judicii... ergo correctionis locus maxime est in visitationibus, dum Episcopus sicut adilitis Magistratus Civitatem vel Diœcesim obeunt, & quicquid inordinatum inveniunt, reformant, nec ordinarium tramitem procedendi servantes, ita nonnisi correctiones, non pœnas ordinarias infligentes. Hoc enim non potest fieri nisi Processu ordinarie instructo: nam & summarius Processus, & cognitio, uti convenit Judicibus pedaneis; ita reum ex eo pœna ordinaria non potest imponi, sed ea solemnem & plenam cognitionem requirit, quæ instituenda est, dum contra aliquem ordinaria punitio intenditur. Unde & in visitationibus nonnisi clara & liquida emendantur, alia ad Judicium ordinarium remittuntur.*

No-

Noverat id indubie Episcopus mittendo Vicarium suum Generalem nulla jurisdictione instructum ad visitandum Parochiam Pastoris, de quo in casu; noveratque per consequens Processum verbalem visitationis per hunc Vicarium confectum, non esse nisi actum extrajudicialem; verum in mirum, Episcopum ex sola acta visitatione extrajudiciali processisse ad pœnas ordinarias, qualis indubitanter & sine ulla controversia est suspensio sive interdictio Pastoris ab exercitio sacrorum Ordinum & functionum Pastoralium.

Denique si in visitatione Episcopus ejusve Vicarius quidquam emendandum aut corrigendum a Pastore reperisset, super eo Pastorem munere instar veri Patris spiritualis debuisset.

Certum enim est, visitationem unice ad emendationem & correctionem subditorum institui debere: Idque, ut ait Innocentius IV. *in cap. 1. §. Sane, de Cens, in 6. per salubria monita nunc levia, nunc aspera, juxta datam sibi a Deo prudentiam diligenter intendentes.*

Cum igitur in casu proposito Episcopus ejusve Vicarius super nullo defectu in visitatione Pastorem monuerit, evidens est hanc in Pastorem nunquam monitum aut citatum pœnam perperam esse decretam.

Et quis judicare poterit, Episcopum ejusve Vicarium visitando intendisse instar veri patrisfamilias emendationem seu correctionem subditorum, qui defectus, quos emendare deberent, nec significare, nec super iis eos monere sollicitus fuit?

Ad secundum respondetur, Pastorem, de quo hic agitur, posse contra hunc Episcopi processum habere Recursum ad Regiam protectionem.

Cum enim nullus ordo Judicialis in hac Sententia sive Decreto Episcopi fuerit servatus, sed omnia extrajudicialiter contigerint, Pastore nec citato, nec audito, non tantum Sententia sive Decretum nullum & invalidum, & tamquam tale per Superiorem declarandum, sed & insuper præbet viam Recursui ad protectionem Regiam; quandoquidem enim Pastor nec auditus nec citatus fuerit, censetur via facti in pacifica possessione sui Beneficii Pastoralis per suspensionem sive interdictionem ab exercitio sacrorum Ordinum & functionum Pastoralium violenter turbatus: quæ violenta turbatio indubitanter præbet viam Recursui ad protectionem Regiam, quæ unice ad hoc tendit & impenditur, ut violentia subditis Regis illata comprimatur & tollatur.

Nec minus Regia protectio impendenda subditis, sive Laicis, sive Ecclesiasticis, si violentia ipsis fiat per Judices, seu Sæculares, seu Ecclesiasticos, quam si hæc inferatur per privatos, uti multis probat & ostendit Franciscus Salgado, *de protectione Regia, parte 1. cap. 1. Præludio 4.* Concluditque *n. 192. Igitur si Judex infert vim, poterit legitime oppressus ad Regem confugere, ut vis illa propulsetur, & vim passus protegatur & defendatur: cæteris etenim violentiis (ait) hæc quæ a Judice fit, major est, & atrocior, cum sub specie & superioritatis ac jurisdictionis prætextu, facillime deliberari potest, ad ejusmodi vim inferendam.*

Ad tertium, quandoquidem in casu proposito Pastor supponatur legitime incorporatus & affixus per institutionem Canonicam Beneficii Parochialis Diœcesi sub ditione Principis, fas non fuit Episcopo eum ad agendam pœnitentiam mittere ad Seminarium in alterius Principis ditione consistens.

Episcopus enim non potest subditum Principis, qualis censendus est hic Pastor, e propria sua ditione ad ditionem *Extranei* Principis dimittere; hæc enim dimissio species quædam est relegationis, quam ab Episcopo seu Judice Ecclesiastico infligi non posse indubitatum est: multisque post Renatum Choppinum in Commentario ad Leges Municipales Andegavensium *lib. 1. cap. 39.* probat Carolus Fevretius de Appellatione tamquam ab abusu *lib. 1. cap. 4. n. 11.* notans ibidem: Fas esse Episcopo, Sacerdotes *extraneos non beneficiatos* ob malam conversationem de sua Diœcesi dimittere ad proprias: eo quod juxta Canones Clerici teneantur singuli in suis propriis Diœcesibus deservire, nisi (ait) per Beneficium legitime alteri Diœcesi sint incorporati.

Et sane cum Principes non permittant ut Subditi sui, sive Sæculares, sive Regulares, a suis Superioribus sub alterius Principis ditione morantibus visitentur sine eorum consensu, indubie eadem ratione nec permittendum, ut Episcopi Subditos mittant ad directionem Superiorum alterius Principis, a quibus subinde instructiones contrarias regimini & interesse sui Principis accipere possunt. Ita responsum Lovanii hac 4. Junii 1720.

Z. B. Van-Espen *J. U. D. & Sacror. Can Prof.*

A. Bauvvens *J. U. D. & Prof. Ordin.*

Infrascripti Advocati Supremi Brabantiæ Senatus visis casu, quæstionibus, & Responso Clarissimorum Dominorum Van-Espen & Bauvvens Juris utriusque Doctorum in Universitate Lovaniensi, suprapositis, sunt ejusdem opinionis cum dictis Doctoribus præconsultis ob rationes & auctoritates in eorum responso allegatas. Et est apud nos, non minus quam in Gallia, illæsa & usitata hac in parte Regia Protectio, licet aliis terminis utamur in ea re quam Galli. Actum Bruxellis hac 6. Junii 1720.

A. Dsearts. H. Van Haneuvyck. B. Bodry. J. De Swert. J. B. de VVilde 1720. *Van Baren* 1720. *F. Lion. J. De Plecker. R. C. Swarts.*

K.

MANUTENENTIA

Concessa R. P. Joanni Vernimmen Presbytero Oratorii in possessione functionum suarum Pastoralium.

PHILIPPUS Dei gratia, Rex Castellæ, Leonis, Arragoniæ, &c. Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ &c. Primo omnium Apparitorum sive Satellitum nostrorum habenti potestatem executioni mandandi in hac nostra Ditione & Ducatu Brabantiæ ad hoc requisito, salutem. Recepimus Libellum supplicem Domini Joannis Vernimmen Canonici secundæ Fundationis S. Gudulæ & Pastoris minoris Beginagii in hac nostra Civitate Bruxellensi, continentem quomodo ipse in sua prædicta qualitate Pastoris ab anno MDC. quadragesimo secundo usque modo obiverit omnes functiones pastorales, nominatim prædicandi & audiendi confessiones; & quod sic sit in bona & valida possessione; & quamvis in illa non deberet turbari, nihilominus factum est ut Reverendus Dilectus noster & Fidelis Pater in Deo Archiepiscopus Mechliniensis resolverit se ad unam Actam de data 16. mensis currentis Septembris (apparente per aliquam subreptionem) qua declarat se, ob rationes animum suum moventes, revocare facultatem concionandi & confessiones audiendi in sua Diœcesi, Supplicanti competentem, cujus Insinuatio ei facta est die 18. sequenti: ita ut Supplicans se turbatum inveniat (non sine notabili scandalo) in supradicta bona & valida possessione exercendi omnes functiones Pastorales, non solum contra omnia jura, sed specialiter contra Privilegia hujus ditionis Brabantiæ, ubi nemo extra ordinarium cursum justitiæ condemnari potest, multo minus inauditus & absque prævie probatis sufficientibus rationibus possessione sua dejici, prout in suprascripta Acta ne minima quidem ratio continetur, neque Supplicans ex parte Illustrissimi Domini unquam monitus fuit: ideo ad nos recurrit, humiliter supplicans pro Litteris nostris manutenentiæ in forma in eum finem. Quapropter, hisce consideratis, tibi significamus & mandamus per præsentes te auctorizantes quatenus, si tibi constiterit de possessione & exercitio præscriptarum functionum Pastoralium, atque una de turbationibus & impedimentis Supplicanti causatis, ut supra scriptum est, in quantum sufficit hoc casu, citato ad hoc Archiepiscopo Mechliniensi prædicto & omnibus aliis quos ad hoc citare oportebit, & si ex parte Supplicantis fueris requisitus, in eum diem, horam & locum opportunum & quibus judicabis convenire, suprascriptum Supplicantem in prædicta possessione & exercitio dictarum functionum Pastoralium ex parte nostra teneas & manuteneas, teneri & manuteneri facias, expresse & stricte ex parte nostra mandando præfato Archiepiscopo Mechliniensi & omnibus aliis quibus opor-

MAINTENUE

Geaccordeert aen E. V. Joannes Vernimmen Priester van het Oratorie in de Possessie van syne Pastorale bedieningen.

PH*lips by der gratie Godts Coninck van Castillien, van Leon, van Arragon, &c. Aertshertoge van Oostenryck, Hertoge van Bourgoigne, van Lotryck, van Brabant, &c. den eersten van onse Deurwaerders ofte Bode macht hebbende exploicteren binnen desen onsen Lande ende Hertoghdomme van Brabant, hier op versocht saluyt: VVy hebben ontfangen de supplicatie van Heere Jan Vernimmen Canoninck der twe de fondatie van S. Goedelen ende Pastoir vant cleyn Begynhof binnen dese onse Stadt Brussele, inhoudende hoe dat hy in syne voorsz. qualiteyt van Pastoor van in den jaere 1642. tot nu toe gedaen heeft alle functien Pastoral, naementlyck van predicken ende Biecht-hooren, ende alsoo daer af is in goede deughdelycke possessie; ende alhoewel hy daer inne niet en soude behooren geturbeert te worden, soo ist niet te min dat den Eerw. onsen Lieven, ende getrouwen Vader in Gode die Aerts-Bisschop van Mechelen hem begeven heeft tot eene Acte in date den sesthienden der loopende maendt van September (apparentelyck door eenige surprise) waer by hy verclaert om redennen syn ghemoet moverende te wederroepen de macht van te predicken, ende Biecht te hooren in syne Diocese, den Vertoonder toecommende, waer aff d'insinuatie gedaen is op den 18. daer naer aen denselven, sulckx dat hy Vertoonder hem daer door (niet sonder merckelyk scandael) geturbeert vindt in sine voorsz. goede deughdelycke possessie van te doen alle functien Pastoral, niet alleenelyk tegens alle rechten maer oock sonderlingen tegens de privilegien van desen Lande van Brabant, alwaer niemandt buyten den ordinarissen cours van Justitie en kan gecondemneert worden, veel min ongehoort, ende sonder voorgaende bewys van genoechsaeme redenen gestooten worden uyt syne possessie, gelyk in de voorschreve Acte geene de minste reden en staet bekent, noch den Vertoonder van wegen syne voorsz. Eerweerdigheyt oock nimmermeer vermaent geweest, waer omme keerde hy hem tot ons ootmoedelyck biddende om onse opene Brieven van Mainctenue in forma daer toe dienende: VVaeromme soo eest dat wy desen aengesien u ontbieden ende bevelen daer toe committerende by desen dat soo verre u blycke van de possessie ende gebruycke van de voorschreve functie Pastoral, mitsgaders van de turbatien ende beletten hem daer inne gedaen alsoo voorschreven is, soo veele des genoech sy, ghy in dyen gevalle daer, toegeroepen den voorschreven Aerts-Bisschop van Mechelen ende allen andere daeromme sullen behooren geroepen te worden, ende gy des van wegen des voorsz. Suppliant suls worden versocht, tot alsulcken daege, ure, ende plaetse, als dat behooren sal, ende ghy den bescheyden sult, den voorsz. Suppliant in de voorsz. syne possessie, ende gebruycke van de*

de voorsz. functie Pastoral van onsen t'wegen houal, ende maintenent, doet houden ende mainterneren, doende expres ende scherps bevel van onsen t'vvegen aen den voorsz. Aerts-Bisschop van Mechelen, ende allen anderen dyen dat behooren sal, ende dies van vvegens als hooren sule voerden versocht, dat sy den voorsz. Suppliant van de voorsz. functie, midesgaeders van de vruchten, ende prefyten daer toi behoorende, inder vuegen, ende manieren boven verhaelt, pruselyk ende vredelyk doen ende laeten possesseren, ende alle beletselen, ende turbatien de voorsz. Suppliant daer inne gedaen, terstont ende sonder vertreck costeloos, ende schaedeloos afdaen, ende repareren, ofte doen afdoen ende repareren, ende hem verdraegen den voorsz. Suppliant daer inne meer te turberen ofte molesteren in eeniger manieren, den selven Aerts-Bisschop van Mechelen, ende allen anderen dyen dat behooren sal daer toe op dies noot sy bedvvingende by ende met alle behoorelycke vvegen, ende manieren van bedvvange daer toe dienende, ende ingevalle van oppositie, vvygeringe, ofte vertreck, daeght d'opponenten te compareren t'eenen sekeren gelegen daege voor onsen seer Lieven, ende getrouvven Cancellier ende Luyden van onsen Raede geordonneert in Brabant, om daer die redenen van hunder oppositie, vvygeringe, ofte vertreck op te doen, ende te verclaeren, t'antvvorden, ende in der saecken voorts te procederen, soo behooren sal, onsen vvorsz. Cancellier, ende Raedts-luyden ten voorsz. daege oversohryvende o' gene des gy in desen sult hebben gedaen, de vvelke vvy ontbieden, ende bevelen dat sy partyen gehoort gote, oort, onverrogen recht doen, ende expeditie van Justitie, vvant ons alsoo gelieft. Ghegeven in onse Stade van Brussel den vierentvvintigsten September 1658. vvas gheparapheert, &c. lerger stone: By den Coninck in synen Raede, Onderteeckent J. Nauts, ende vuns gesegelt met syne Majesteyts grooten segele, onder uythangende aen enckelen parckementen sterte, gedruckt in rooden VVasse.

oportebit, & ut supra fueris requisitus, ut supra memoratum Supplicantem prædictas functiones exercere & fructibus atque emolumentis eisdem annexis, eo modo quo supradictum est, pacifice frui permittant, & omnes turbationes in iisdem Supplicantis causatis cum omni damno & interesse indilate amoveant & reparent, vel amoveri & reparari faciant, nec Supplicantem in iisdem deinceps ullo modo turbari aut molestari permittant, eumdem Archiepiscopum Mechliniensem & omnes alios ad quos pertinebit, ad hoc compellendo, si opus, omnibus opportunis juris remediis in eum finem: Et in casum oppositionis, recusationis aut protractionis cites opponentes ut compareant certa die convenienti coram Dilecto & fideli Cancellario nostro & Consiliariis Consilii Brabantiæ, ad ibidem rationes suæ oppositionis, recusationis aut protractionis allegandum, & declarandum, respondendum, & in causa ulterius procedendum, quemadmodum oportebit, Cancellario nostro & Consiliariis prædicta die rescribendo quod hac in re egeris, quos monemus eisque mandamus, ut partibus auditis prompte jus dicant & justitiam administrent, quia Nobis ita placet. Datum in Urbe nostra Bruxellensi die 24. Septembris anno 1658. &c.

L.

SENTENTIE

Van den Sourverynen Raede van Brabant tusschen Paulus Crabbe Pastoor van Lovenjoul, en Pellenberg Suppliant en Vervverver van de eene syde, ende de Lant-Deken van het Districk van Loven, Deservitor, Kerk-Meester, Meyer ende Schepenen van Lovenjoul, ende die het Vicariaet van het Aertsbisdom van Mechelen, Geinsinueerde en Supplianten by Requeste van den 21. ende 30. Avril 1667. en 23. Julii 2669. van de andere syde.

Carel by der gratie Godes, Coninck van Castillien, van Leon, van Arragon, &c. Aerts-hertoge van Oostenryck, Hertoge van Bourgoigne, van Lotryck van Brabant, &c. Doen te vveten dat gesien ende gevisiteert vvel ende in't langhe in onsen Raede geordonneert in Brabant 't voorsz. proces derveorn. partyen soo ende gelyck 't selve is geinstrueert, ende op al vvel ende rypelyck geletb, met oock geconsidereert 't gene dee men in desen beherde te considereren, vvy by goede ende rype deliberatie van den Raede inserinerende de bevelen begrepen in d'opene brieven van Maintenue des Impetrane vandens 17. Meere 1667. houden einde mainteren den selven in de possessie ende *gebruyck* vande Pastotyen van Lovenjoulende Pellenberg, *verbiedende de Geinsinueerde hen daerinne* meer te turberen, ofte molesterem in eeniger manieren, *dan ter contrarien alle beletselen te vveiren ende den selven de* voorsz. functie Pastorael vredelyck te laeten possederen, *ende volghen alle de vruchten baeten ende proffyten daer toe behoorende, behoudelyck dat men de selve gecort sal vvordent de legaele portie, ende onderhoudt van den Deservuteur tot effective openinge vande respective ooenen van partyen inclus,* lichtende tot dyen d'interdictie verleent op de Requeste der Geinsinneerde ende Supplianten van den 21. ende 30. Aprilis 1667. *verclaerende dat daermede de voordere conclusient mee ende over de selve Requesten genomen comen te cesseren, verclaerende insgelyck de voorsz. Geinsinneerde ende Suppliant on niet ontfanckbaer in den versoecke gedaen mee hunne voorsz. Requeste van die 23. July 1669. condemnerende de selve in die hellicht vande costen, de andere hellicht om redene compenserende. Ende des T'oirconden hebben vvy hier aen doen hangen den Segel die vvylen onsen Heere ende Vaeder, die Godt genadigh zy, gebruycht heeft in desen Landen van herrevvaerts-over, den vvelken vvy gebruycken sullen tot dat den onsen sal vvesen gesneden. Gegeven ende alsoo gepronuntieert tot Brussel den 12. Octobris 1670. ende van onse Ryeken het seste. Sub Ghindertaelen.*

SENTENTIA.

Supremi Consilii Brabantiæ inter Paulum Crabbe Pastorem in Lovenjoul & Pellenberg, Supplicantem & Impetrantem ex una parte, & Archipresbyterum Districtus Lovaniensis, Deservitorem, Æditum, Pratorem; & Scabinos dicti Lovenjoul, & illos qui sunt de Vicariatu Archiepiscopatus Mechliniensis, Insinuatos & Supplicantes per Supplicas de 21. & 30. Aprilis 1667. & 23. Julii 1669. ex alia parte.

Carolus Dei gratia, Rex Castellæ, Leonis, Arragoniæ, &c. Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, &c. Notum facimus, quod bene & ad longum visa & examinata supra memorata lite in Consilio nostro Brabantiæ, inter utramque partem, prout eadem instructa est, & omnibus mature consideratis quæ in hisce consideranda erant, Nos matura Consilii deliberatione confirmantes mandata in Litteris manutenentiæ Impetrantis expressa de 17. Martii 1667. *eumdem manutenemus in possessione & functionibus Pastoratus de Lovejoul & Pellenbergh*, interdicentes Insinuatis eum in eo *ulterius ullo modo turbare aut molestare*, sed e contra omnia impedimenta amoveant, & eumdem *prædictas functiones Pastorales pacifice exercere permittant* cum omnibus fructibus & emolumentis eisdem annexis, detracta tamen portione legitima ad sustentationem Deservitoris usque ad realem apertionem & publicationem testimoniorum utriusque partis inclusive, levantes insuper interdicta super Libellis Insinuatorum & Supplicantium emanata 21. & 30. Aprilis 1667. declarantes hisce mediantibus cessare conclusiones ulteriores per dictos Libellos captas; similiter declarantes, Insinuatos & Supplicantes in petitione sua prædicto Libello de 23. Julii 1669. facta non esse receptibiles; condemnantes eos in medietatem expensarum, aliam medietatem ob rationes compensantes. In cujus rei fidem hisce appendi jussimus sigillum quo Dominus & Pater noster, cujus Deus misereatur, usus est in hisce Belgii Provinciis, quo utemur donec nostrum sculptum fuerit. Datum & ita pronuntiatum Bruxellis die 12. Octobris anno 1670. & Regnorum nostrorum sexto. Sub, *Ghindertaelen.*

M.

MANUTENENTIA

Concessa Plebano S. Gudulæ Bruxellis in possessione sua Plebaniæ & functionum ejusdem.

Dominus Petrus van Eesbeke S. Theologiæ Licentiatus, Supplicans.

D. Archiepiscopus Mechliniensis, una cum D. de Rauvv Deservitore Plebaniæ sanctorum Michaelis & Gudulæ in hac Urbe Bruxellensi, Insinuati.

VIso in supremo Brabantiæ Consilio Suæ Majestatis Libello supplice a Supplicante ibidem exhibito 5. Octobris 1697. in finem ut placeret dicto Consilio Supplicantem manutenere in possessione prædictæ Plebaniæ SS. Michaelis & Gudulæ, & consequenter præfato Domino primo Insinuato mandare ut omnia impedimenta in contrarium quibus Supplicantem tenebat extra pacificum exercitium & functionem suæ Plebaniæ, atque etiam in privationis juris sui via facti, cessare curaret, prout in dicto Libello amplius deductum est, similiter dilationem ipsi concedendi curam animarum sub prætextu quod Supplicans prævie deberet obtinere veniam & permissionem a Domino Episcopo Tornacensi ad deserendum Pastoratum civitatis Corteracensis, & quod consequenter eum admitteret ad prædictas functiones & liberum exercitium memoratæ possessionis Plebaniæ, & ei concederet quidquid necessarium foret in eorum finem: & alias contra ea omni meliori modo providere, ut hæc novitas, volendi subditos harum Provinciarum dependere a voluntate alterius, eosque obligandi ad transeundum de una Diœcesi ad aliam in qua ipsis provideretur, ut obtineant ad hoc consensum & permissionem istius Episcopi cujus Diœcesim deserere intendunt, non introducatur in magnum præjudicium eorumdem subditorum, ac notanter juris Patronatus Suæ Majestatis & vassallorum ejus tam Ecclesiasticorum quam secularium, omnia *cum expensis*; & in casum communicationis aut remissionis coram Dominis Commissariis, concedere interim dictam ordinationem: super quo Libello supplice placuit Consilio remittere Supplicante coram Commissariis dicti Consilii parte ad hoc debite citata: Viso insuper alio Libello supplice Supplicantis de 15. ejusdem mensis Octobris, ad obtinendam permissionem citandi D. Deservitorem in diem præfixam ad, &c. Similiter Verbali habito 16. sequenti, ubi Procurator Charliers junior pro Supplicante proponens repeti curabat contentum prædicti Libelli Supplicis, & concludebat prout in eodem cum expensis, & ut dicto Domino Deservitori interdiceretur quidquam ulterius attentare ultra id quod concerneret puram exercitium functionum Pastoralium, *ubique cum expensis*: Visa etiam Advertentia in scriptis & ulteriori Advertentia D. primo Insinuati una cum Advertentia Domini secundo Insinuati, contenta in Verbali de 18. dicti mensis cum responso verbali Supplicantis desuper subsecuto; similiter Sententia interlocutoria de 24. ejusdem mensis, qua Curia interveniente Officio Fiscali, tenens Advertentias Domini primo Insinuati & secundo Insinuati pro exceptione declinatoria, easque rejiciens mandat dictis Dominis Insinuatis intra triduum respondere & litem contestati respective contra Libellum Supplicantis de 5. Octobris 1697. & contra ejus conclusionem captum Verbali de 16. sequentis sub pœna seclusionis, & quod jus dicetur super iis quæ in Curia fuerint reperta: Visis ad hoc ulterioribus Verbalibus inter partes in causa habitis, & notanter illo die 19. Februarii proxime lapsi, in quo prædictus Charliers, quandoquidem Procuratore DD. Insinuatorum se non conformassent Apostillæ de 14. præcedenti, petebat decretari pœnam supradicta Sententia comminatam, & jus dici super iis quæ in Curia reperirentur: & defectu satisfactionis, omnibus consideratis, Curia decretans pœnam comminatam per præscriptam Sententiam de 24. Octobris 1697. & tenens Insinuatos ut seclusos a responso, jus dicens manutenet Supplicantem in possessione Plebaniæ SS. Michaelis & Gudulæ in hac civitate; mandando consequenter Domino primo insinuato, ut amoveat omnes turbationes & impedimenta quæ Supplicanti causavit denegando ipsi curam animarum sub prætextu deficientis *Exeat* seu consensus Episcopi Tornacensis, quibus mediantibus cessat contestatio inter Supplicantem & secundo Insinuatum: condemnans DD. Insinuatos in expensas propterea factas sub debita taxatione & moderatione prædicti Consilii. Actum in hac civitate Bruxellensi die 22. Martii 1698. Signatum, *Bedts*.

Heer Petrus van Eesbeke Licentiaet in die Theologie Suppliant.

Den Heere Aerts-Bisschop van Mechelen midtsgaeders Heer Petrus de Rauvv Deservitor des Plebanie de HH. Michael en Gudula binnen dese Stadt Brussele, Geinsinueerde.

GEsien in syne Majesteyts Souvereynen Raede geordonneert in Brabant die Requeste by den Suppliant aldaer gepresenteert den 5. October 1697. tenderende ten eynde den voorschreven Raede geliefde gedient te vvesen hem Suppliant te mainteneren onde possessie deer voorsz. Plebanie van de HH. Michael, ende Gudula, ende al volgens aenden voornoemden Heere jesten gedaeghde t' ordonneren dat hy alle beletselen ter contrarien met de vvelcke hy den Suppliant uyt het possibel geniet ende functie deer voorschreve Plebanie vvas houdende, soude hebben te doen cesseren, ende voorts oock de feytelycke privatie van syn recht in de voorseyde Requeste breeder vermelt, mitsgaeders de vveygeringhe van hem te geven de sorge der zielen, onder pretext dat den Suppliant alvorren soude moeten bekomen oorlof ende permisse van den Heere Bisschop van Doornick om syne Pastorye der Stadt Cortryck te verlaeten; ende dat hy hem alvolgens tot de voorschreve functie ende liber geniet deo voornoemde possessie in de gemelde Plebanie soude hebben t' admitteren, ende te geven al vvat hem daer toe noodsaeckelyk vvas; ende andersints daer tegens op de beste maniere te voorsien op dat de nieuvvigheyt van d' onder saeten deser Provintien te vvillen doen dependeren van den vville van andere, ende van hun, om van d' eene Diocese, ofte Kercke te mogen gaen in eene andere, in dee vvelcke sy voorsien vvierden, te vvillen obligeren van den Bisschop, vvierden, te vvillen obligeren van daer toe te moeten bekomen de permissie ende consent van den Bisschop, vviens Diocese ofte Kercke sy sochten te verlaeten, niet ingebrongen en vvierden tot overgroote prejudicie van de selve ondersaeten, ende naementlick van het recht van Patronaet van syne Majesteyts, ende desselfs vassaelen, soo Geestelyke als vveryliche, met costen, ende ingevalle van communicatie ofte renvoye voor Heere Commissarissen interim de voorschreve ordonnantie, op vvelcke Requeste den voorn. Raede vvas gedient ghevveest den Suppliant te verseynden voor Commissarissen van den voorsz. Raede, partye daer toe behoorelyk gedaeght synde. Gesien alnoch de voordere Requeste des Suppliants van den 15. der selver maent October, ten eynde van permissie om den voorsz. Heere Deservitor tegens den daege dienende oock te mogen doen daegen om, &c. Verbael dien volgende aldaer gehouden den 16. daer naer, alvvaer den Procureur Charliers Junior voor den Suppliant proponerende dede verhaelen den inhouden der voorseyde Requeste ende concludeerde als by de selve cum expensis, ende dat aen den voorsz. Here Deservitor soude vvorden geinterdiceert yet voorders t' attenteren buyten het gene vvas raeckende het naeckt exercitie der Pastorele functie ubique cum expens. Gesien oock de schriftelycke advertentie, ende naerdere advertentie des Heere eersten gedaeghde als mede de advertentie des tvveeden Geinsinueerde, afgeteeckent ten Verbaele van den 18. ditto, mette Verbaele Antvvoorde des Suppliants daer op gevolght, midtsgaeders het Vonnis interlocutoir van den 24. vande selve maent, vvaer by t' Hof ter interventie van het Officie Fiscael houdende de advertentien des Heere eersten Ghedaeghde ende van den tvveeden Ghedaeghde voor exceptie declinatoire, ende de selve afslaende ordonneert aen den voorsz. Ghedaeghde binnen als doen drye daegen t' antvvoorden, ende litem te contesteren respective tegens de Requeste des Suppliants van de 5. October 1697. ende tegens syne Conclusie genomen ten Verbaele van de 16. daer naer, op pene van versteken ende recht op t' gene te Hove soude bevonden vvorden. Gesien tot dien de voordere Verbaelen tusschen de voorsz. partyen in saecken gehouden, ende naementlicke 't gene van den 19. Februarii lestleden, alvvaer den voorsz. Charliers midts de Procureurs der Ghedaeghde hun niet en hadden gereguleert volgens den Appointemente van den 14. te vooren, versocht decreteringe vande pene by den voorsz. vonnisse gecommineert, ende dat recht soude vvorden gedaen op t' gene te Hove bevonden vvirdt, ende midts de niet voldoeninghe, op alles Gelet, 't Hof decreterende de pene gecommineert by den Voorseyden Vonnisse van den 24. October 1697. ende houdende de Ghedaeghde voor versteken van antvvoorde, recht doende, mainteneert den Suppliant inde Possessie vande Plebanie van S. Michael ende Gudula binnen deser Stadt, ordonnerend dien volgende aen den Heere eersten Ghedaeghde te vveeren den troubel ende beletsel, die den selven aen den Suppliant is doende by vvege van aen hem te refuseren de sorghe der Zielen op pretext van de Exeat *ofte consent van den Bisschop van Dornick, vvaer mede het debat tusschen de Suppliant ende den tvveeden Ghedaeghde compt te cesseren, condemnerende de Ghedaeghde inde kosten hier omme gereson ter behoorelyke taxatie ende moderatie van den voorsz. Raede. Aldus gedaen binnen dese Stadt Brusselen den 22. Meert 1698. Bedts.*

Sen-

N.

Sententia Consilii Brabantiæ pro Manutenentia Pastoris S. Catharinæ Bruxellis.

Vide suprà sub littera G. *fol.* 38.

O.

SENTENTIA CONSILII FLANDRIÆ

Pro Manutenentia Vice-Pastoris S. Jacobi Gandavi.

GEsien 't proces hangende in 't advys van den Hove tusschen Heer ende Meester Adriaen van Loo Onderpastoor ende Capellaen van de Parochiale Kercke van S. Jacobs binnen dese Stadt Heesscheers by commissie van Geestelyke maintenue, den Procureur Generael van Vlaenderen met hem gevoegt ter eender syde, ende Heere ende Meester Ferdinand Coelman Pastoor ende Gaspar de Vos Coster der selver Kercke, midtsgaders Jouffrou Theresia Vander Cammen hoir van wylent Heere ende Meester Joannes Vander Cammen in syn leven oock Pastoor gewweest van de meer gemelde Parochiale Kercke d'aitementen van de sake over hem aenveert hebbende apud Acta ter rolle van den 7. November 1721. Verweerders versteken van fourmissement ter ander.

T' Hof uytende syn advys houdt ende mainteneert den Heesscheer in de rechten, possessie ende suisine van in de voorschreven Kercke te doen de functien van 't doopen der kinderen t' assistren in de begravingen ende alle verdere Onderpastorele functien met de vruchten, baten, proffyten ende emolumenten daer aen en aen het annex beneficie klevende, ende afdoende de handt 's Keysers en 't Coninck x aende sacke litigieuse gestelt, interdiceert aen de Verweerders, den Heesscheere daer in meer eenigen troebel oft ongebruyck te doen, ende condemneert hun over de schade d'Heesscher geinfereert aen hem op te leggen ende betaelen sulcx als mannen hun dies verstaende sullen estimeren, over de troubel in de boette van dry ponden Parisys 's Keysers en Koninckx ons gedutchten Heere proffyte, ende in de costen van den processe ter taxatie van den Hove. Gegeven in de Camer van den Raede in Vlaenderen tot Ghendt den 20. December 1721. J. B. Michel.

VIsa lite pendente in Advisamento Curiæ inter Dominum & Magistratum Hadrianum Van Loo Vice-Pastorem & Cappellanum Parochialis Ecclesiæ S. Jacobi in hac civitate Actore, in materia Ecclesiasticæ manutenentiæ, Procuratore Generali Flandriæ ipsi juncto, ex una; & Dominum ac Magistrum Ferdinandum Coolman Pastorem, & Gasparum De Vos Custodem ejusdem Ecclesiæ & Domicellam Theresiam Vander Cammen hæredem defuncti Domini & Magistri Joannis Vander Cammen, dum viveret, etiam Pastoris supra memoratæ Parochialis Ecclesiæ, quæ litem pro eo susceperat apud Acta in Rotula 7. Novembris 1721. Insinuatis exclusis a responso, ex altera partibus, Curia pronuntians suum Advisamentum manutenet Actorem in possessione & exercitio in eadem Ecclesia baptizandi parvulos, assistendis mortuis sepeliendis, & exercendi omnes alias functiones Vice-Pastorales, cum omnibus fructibus & emolumentis eidem Vice-Pastoratui & juncto Beneficio annexis; & amovens manum ex parte Imperatoris & Regis eidem causæ litigiosæ appositam, interdicit Insinuatis Supplicantem ulterius turbare aut molestare; eosque condemnat, ut restituant omne damnum eidem illatum secundum æstimationem virorum intelligentium, super turbatione, in mulctam trium librarum Paris. Fisco Imperatoris & Regis applicandarum, & in expensas hujus litis secundum Curiæ taxationem. Datum in Camera Consilii Flandriæ Gandavi die 20. Decembris 1721. Signatum, *J. B. Michel*

P.

SENTENTIA SUPREMI CONSILII BRABANTIÆ

Pro Manutenentia Doctoris Martin *in suo Canonicatu.*

Le Sr Docteur *Martin* Suppliant.

Les Venerables Doyen & Chapitre de l'Eglise Collegiale de S. Pierre à Louvain, Insinuez.

VEU au Conseil Souverain de Sa Majesté ordonné en Brabant la Requeste du Suppliant y presentée par Apostille du 9. Septembre 1720. aprés avoir eu l'advis de l'Office Fiscal, envoye à l'advis des Insinuez, contenante la dite Requeste du Suppliant en vertu de sa Leçon Roiale il avoit été en droit & possession d'un Canonicat & Prebende de l'Eglise Collegiale de saint Pierre dans l'Université de Louvain depuis l'an 1696. sans être jamais troublé dans la dite possession & exercice de son Canonicat, comme apparoissoit par la piece y jointe: mais comme le Sr Vanden Steen dernierement Recteur de la dite Université s'étoit donné la peine d'excommunier le Suppliant pendant son dernier Rectorat, par une Sentence non plus reguliere qu'équitable, le Suppliant y avoit toutefois deferé dans l'exterieur de sa conduite, pour ne pas leser l'authorité des choses jugées, & s'étoit abstenu du Chœur non obstant son appel interjetté de la dite Sentence. Or comme la meme Sentence venoit d'être corrigée par Sentence posterieure des cinq Juges de l'Université, & que cette Sentence posterieure étoit même passée in rem judicatam *depuis le 26. Août 1720. comme de ce apparoissoit par la piece imprimée y aussi jointe, le Suppliant seroit en droit de resumer les fonctions de son Canonicat: ce qu'aiant voulu faire le 30. du dit mois d'Août, y fut empêché par force de la part des Insinuez comme constoit par les trois pieces pareillement jointes; & comme ces sortes de vexes & oppressions n'étoient permises dans un Etat reglé, & pacifique, il supplioit trèshumblement afin d'être maintenu dans le droit d'exercer les fonctions de son Canonicat susdit, avec defence aux dits Insinuez de le troubler à l'avenir, soit dans les dites fonctions, soit dans la perception des fruits,* cum expensis: *Veu l'advis des dits Insinuez, le quel aprés advis du dit Office Fiscal fut chargé de communication au Suppliant, pour y dire à la huitaine: Veu l'écrit de Replique dudit Suppliant, & l'ampliation de Replique d'iceluy servi en vertu de permission, & l'écrit de Replique des Insinuez, ensemble les deux Requêtes Civiles des dits Insinuez du 7. Janvier, & 5. Fevrier dernier, avec les respectifs écrits de raisons d'impertinence du Suppliant y rencontre servyx, le tout consideré: La Cour à l'intervention de l'Office Fiscal rejettant les Requêtes Civiles Insinuez, maintient le Suppliant dans la possession de son Canonicat; declare que jusques ores il luy est permis d'en exercer les fonctions & de jouir des fruits y appartenans; ordonne aux Insinuez de s'y conformer, condamnant les dits Insinuez ès depens à deue taxation & moderation de la Cour, & ès amendes des deux Requestes Civiles rejettées. Ainsi fait en la Ville de Bruxelles le 5. Avril 1721.* Etoit signé, A V. GHINDERTAELEN.

VIsa in Consilio supremo Suæ Majestatis erecto Brabantiæ Supplica Supplicantis ibidem præsentata per Apostillam seu notam de nona Septembris 1720. habita relatione Officii Fiscalis, missa ad relationem Insinuatorum, hæc Supplica dicti Supplicantis continebat quod vigore Lectionis Regiæ fuisset in possessione Canonicatus & Præbendæ in Ecclesia Collegiata sancti Petri in Universitate Lovaniensi, ab anno 1696. absque quod unquam turbaretur in dicta possessione, & exercitio sui Canonicatus, sicut apparebat ex scripto adjuncto: sed cum Dominus Vandem Steen nuper Rector dictæ Universitatis excommunicasset Supplicantem in suo ultimo Rectoratu, per Sententiam non magis regularem quam æquam Supplicans illi quoad exteriora obsecutus fuisset ne læderet auctoritatem rerum judicatarum, & abstinuerat a choro, non obstante sua appellatione interposita a dicta Sententia. Sed cum eadem Sententia corrigeretur per Sententiam posteriorem quinque Judicum Universitatis, & hæc Sententia posterior transisset in rem judicatam 16. Augusti 1720. sicut apparebat ex scripto impresso adjuncto, Supplicans esset in jure resumendi functiones sui Canonicatus; quod cum vellet facere 30. Augusti, vi impeditus fuit ex parte Insinuatorum, sicut apparebat pariter ex scriptis ibidem junctis: & cum ejusmodi vexæ & oppressiones non essent licitæ in Statu regulato & pacifico, humillime supplicabat, ut manuteneretur in jure exercendi functiones sui dicti Canonicatus, cum prohibitione facta dictis Insinuatis ne in posterum turbent, sive in dictis functionibus sive in perceptione fructuum: visa avisatione dictorum Insinuatorum, quibus post avisationem dicti Officii Fiscalis fuit mandatum ut jussi communicarent Supplicanti, ut intra octiduum responderet: visa Replica Supplicantis & ampliatione ejusdem Replicæ vigore permissionis; viso etiam scripto Replicæ Insinuatorum cum duabus eorumdem Supplicis de 7. Januarii & 5. Februarii ultimi, cum respectivis scriptis rationum impertinentiæ Supplicantis. Omnibus consideratis, Curia rejiciens ad interventionem Officii Fiscalis Supplicas civiles Insinuatorum, manutenet Supplicantem in possessione sui Canonicatus, declarat quod ei liceat illius exercere functiones & frui fructibus ad id pertinentibus; mandat Insinuatis, ut se Sententiæ conforment, condemnando Insinuatos ad expensas, juxta debitam taxationem & moderationem Curiæ, & in mulctas duarum Supplicarum civilium rejectarum. Sic actum in Civitate Bruxellensi 5. Aprilis 1721. Erat signatum. *A V. GHINDERTAELEN.*

Q.

SENTENTIA PARLAMENTI MECHLINIENSIS

Pro Manutenentia Vice-Pastoris Ecclesiæ Metropolitanæ.

VIso in supremo Consilio Imperatoris & Regis nostri processu inter Dominum Joannem Carolum Leydeker Presbyterum & Benefiarium Capellaniæ S. Stephani, & Vice Pastorem Ecclesiæ Metropolitanæ S. Rombaldi in hac Civitate ex una parte; Præpositum, Decanum & Capitulum dictæ Metropolitanæ citatos, & Supplicantes per Supplicas validatas pro civilibus 11. Februarii & 27. Aprilis 1722. beneficio quarum exhibuerunt scripta ventilata per partem juncta processui ex Mandatis 19. Februarii & 28. Aprilis ejusdem anni ex altera: Visa etiam Ordinatione 20. hujus mensis, & quid inde est secutum, Imperator & Rex rejicit dictas Supplicas habitas pro civilibus, & jus dicens tuetur & manutenet Impetrantem in possessione dictæ Cappellæ & Vice-Pastoratus & functionum Vice-Pastoralium, fructuum & emolumentorum inde dependentium, excepta concione & exceptione confessionum; declarat citatos in suis oppositionibus & conclusionibus contrariis non receptibiles nec fundatos, condemnat in damna & interesse perpessa & perpetienda per impetrantem, in mulctas dictarum duarum Supplicarum habitarum pro civilibus præsentatarum post actum depositivum, & in expensas litis taxandas a Curia. Pronuntiatum Mechliniæ 23. Maii 1722.

Signatum, J. BOGAERTS.

VVEU au Grand Conseil de l'Empereur & Roy nôtre Sire le procès entre Maetre Jean Charles Lëydeker Pritre Beneficier de la Chapellanie de S. Etienne, & Vice-Curé de l'Eglise Metropolitaine de S. Rombaut, en cette Ville d'une part; le Prevost, Doyen & Chapitre de la dite Metropolitaine adjournez, & Suppliants par Requestes validées pour Civiles le 11. Fevrier & 27. Avril 1722. sous benefice des quelle ils ont exhibé pieces debattues par partie jointes au procès par Ordonnance du 19. Fevrier & 28. Avril de la même année, d'autre: Veu aussi l'Ordonnance du 20. de ce mois, & ce qui est ensuivy, l'Empereur & Roy rejette les dites Requestes validées pour Civiles, & faisant droit guarde & maintient l'Impetrant en sa saisine & possession de la dite Chapelle & Vice-Cure & fonctions Vice-Pastorales, fruit & emolumente en dependans, sauf de prescher & entendre les confessions, declare les Adjournez en leurs oppositions, fins & conclusions contraires non recevables ny fondez, les condamne ès dommages & interêts souffert & à souffrir par l'Impetrant, ès amendes des dites deux Requestes validées pour civiles presentés apres acte dispositif, & ès depens du Procès au taux de la Cour. Prononcé à Malines le 23. de May 1722.

J. BOGAERTS.

R.

EPISTOLA REGIS

Qua præcipitur Consiliis Regiis, ne sub prætextu Possessorii *turbent Episcopos in iis quæ doctrinam aut correctionem morum spectant.*

MAXIMILIANUS EMMANUEL Dei gratia Dux superioris & inferioris Bavariæ, superioris Palatinatus, Comes Palatinus Rheni, Archipincerna Imperii, & Elector Landgravius de Leichtenberg, Gubernator Belgi, &c.

CUM experientia exhibuerit multa contingere inconvenientia in directione negotiorum spiritualium ex eo quod in præjudicium auctoritatis competentis Episcopis Diœcesanis quoad doctrinam & mores Concionatorum & Confessariorum, hi intricassent & curassent retardari effectus dispositionum Episcoporum recurrendo ad Concilia & Tribunalia Justitiæ, & ad media quæ ad id invenerunt titulo possessionis; hanc vobis scribimus ad prohibendum, sicut vobis serio inhibemus ne recipiatis, nec immisceatis vos, aut protegatis ullam instantiam, aut prætensionem formandam coram vobis, sive titulo possessorii, sive aliter, contra Dispositiones & Ordinationes quas Episcopi vel Diœcesani fecisse possent aut ex post facturi essent in causa doctrinæ vel morum dictorum Ecclesiasticorum. Charissimi & dilectissimi, Dominus Deus vos habeat in sua sancta custodia & protectione. Bruxellis 7. Novembris 1695.

MAXIMILIEN EMMANUEL par la grace de Dieu, Duc de la haute & basse Baviere, & du haut Palatinat, Comte Palatin du Rhin, Grand Eschanson du S. Empire, & Electeur, Landtgrave de Leichtenbergh, Gouverneur du Pais-Bas, &c.

L'Experience avant fait voir qu'il arrive plusieurs inconveniens dans la direction des affaires spirituelles, de ce qu'en prejudice de l'autorité competante aux Evêque & Diocesains aut fait de la doctrine, & des mœurs des Predicateur, & Confesseur, ceux-cy auroient embarassé, & fait fluter les effets des dispositions des Evêques par le recours qu'ils ont pris aux Conseils & Tribunaux de Justice, & de l'ouverture qu'ils y ont trouvez à titre de possessoir; Nous vous faisons cette pour vous entendire, comme nous vous interdisons serieusement de recevoir, vous meler, ny proteger aucune instance ou pretension, que l'on voudroit former par devant vous, soit à titre de possessoir, ou autrement, contre les dispositions & Ordonnances que les Evêques ou Diocesains pourroient avoir faits ou feroient cy-après pour cause de doctrine & mœurs desdits Ecclesiastiques. Très-chers & bien aimez, notre Seigneur Dieu vous ait en sa sainte garde. De Bruxelles le 7. de Novembre 1695.

S.

CONSULTA
SUPREMI CONSILII BRABANTIÆ

In negotio Pastoris Sanctæ Catharinæ Bruxellis.

S I R E.

HAbito a nobis honore Vestræ Majestati ad manus extradendi Decretum Curiæ Romanæ de 29. Marti ultimi per nostrum Consultum de 10. mensis Maji sequentis mandat nobis per suam Epistolam de 12. ejusdem mensis, ut mentem nostram cum rationibus demus super materia tam gravi & super media apta & convenientia, ut illi remedeatur; fateri debemus, Rex invictissime, quod quo plus reflectimus super hoc Decreto, eo plures advertimus sequelas quæ tædio possent esse & periculosissimæ consequentiæ, si differatur oppositio attentato tam violento, quod non adeo est tribuendum Curiæ Romanæ, quam tricis Archiepiscopi & ejus assectarum. Experientia tot

AYans eu l'honneur de remettre à Vôstre Majesté le Decret de la Cour de Rome du 29. Mars dernier par nostre Consulte du 10. du mois de May ensuivant, Elle nous encharge par sa Lettre du 12. du même mois de lui donner nôtre advis arraisonné, sur une matiere si importante & sur les moyens propres & convenables à y remedier. Nous devons advouer, Sire, que plus nous reflechissons sur ce Decret, plus nous entrevoyons de suites facheuses & d'une très dangereuse consequence, si on differe de s'opposer à une interprise si violente, que l'on ne doit pas tant attribuer à la Cour de Rome, qu'aux intrigues de l'Archevêque & de ses partisans. Une experience de tant d'années qu'il à été elevé à cette digni-

gnité, doit avoir appris à Vôtre Majesté & à ses Ministres, qu'il ne s'est occupé d'autres soins qu'à chercher les moyens d'étendre de plus en plus les bornes de son authorité sur l'affoiblissement & sur la ruine même de la Puissance Royale. Ce dernier Decret qu'il s'est procuré à Rome en est une preuve, à la force de laquelle l'esprit ne sçauroit presque resister. Il ne s'agit point icy de quelques entreprises indirectes, que l'on conduit insensiblement, & par des detours, à la fin que l'on se propose.

C'est un acte éclatant de Jurisdiction Souveraine, que la Cour de Rome prétend exercer dans ce Pays & Duché de Brabant, au grand préjudice des droits & des hauteurs de Vôtre Majesté.

Nous manquerions, Sire, à nôtre devoir, dans un point essentiel, & nous degenererions de nos ancestres, si nous ne nous opposions à un mal si dangereux avec tout le zele & toute la vigueur dont nous sommes capables.

Il s'agit de l'affaire assez connue de Guillaume Vanden Nesse, Pasteur de S. Catherine, dans laquelle nous n'avons rien fait qu'après en avoir donné connoissance à Vôtre Majesté. Et si nous avons accordé la protection Royale en rendant Sentence de maintenue en faveur de ce Pasteur, nous ne l'avons fait, Sire, qu'après avoir informé Vôtre Majesté de la Justice & de la regularité de nôtre procedé, & après luy avoir fait connoître qu'il ne s'agissoit que du possessoir, & que la matiere dans la justesse dans laquelle nous l'avons prise, pour la separer de celle qui appartient au Tribunal Ecclesiastique, étoit certainement de nôtre ressort, le public en a été convaincu par un motif de Droit qui éclaircit pleinement cette cause: nous avons vû, pesé & examiné avec la derniere exactitude tout ce que l'Archevêque y a voulu opposer, & nous n'y avons apperçu aucune difficulté raisonnable; nous avons eû enfin cette satisfaction que la Sentence, que nous avons prononcée, a été approuvée & même applaudie de tous ceux dont la prevention n'a point été insurmontable. Il n'y a, Sire, que l'Archevêque & ses partisans, qui ont resisté à la lumiere qui a éclairé tout le monde, au lieu d'acquiescer à une Sentence si juste, conçue avec tant de maturité, prononcée avec tant d'égards, executée avec tant de lenteur, & qui pouvoit pacifier tous les troubles: il a entrepris d'envoyer au mois de Février dernier au dit Pasteur un monitoire, que nous avons trouvé si prejudiciable aux hauteurs de Vôtre Majesté, à l'authorité de ses Conseils, aux droits de ses bons Sujets & aux Loix du Pays, que nous nous sommes trouvez obligez de luy ordonner par Sentence du 24. du même mois de Fevrier, de casser & annuller ce monitoire, avec defense à tous & un chacun de publier, faire ou laisser publier la Censure y comminée, d'y obeïr, ny d'y avoir aucun égard. Cette precaution n'a fait que le rendre plus hardy; ses gens, au lieu de supprimer ce monitoire, l'ont rendu public par l'impression, & l'ont repandu dans le peuple en plusieurs langues. Nous avons ordonné au Conseiller & Procureur General de faire incessamment les devoirs de son office à charge de l'imprimeur & des Distributeurs: l'Archevêque ne s'en est point rebuté; mais voyant qu'il n'a pu troubler le public par ce moyen, il s'est addressé à la Cour de Rome, qu'il a sçu surprendre avec tant de finesse, qu'il en a obtenu le Decret dont est question, avec une promptitude si grande, qu'on a lieu de le soupçonner d'en avoir envoyé le projet tout dressé.

Ce Decret est émané du Tribunal de l'Inquisition qui n'a jamais été reconnu dans ces Pays, non plus qu'aucun autre jugement étranger. Si les Sujets de Vôtre Majesté temoignerent tant de repugnance à recevoir ce Tribunal, quand on crut de l'introduire dans ces Pays où ils sont à la main, & où ils peuvent proposer & établir leur defense à leur aise; quelle repugnance n'en auroient-ils pas, de s'y soumettre à Rome, où ils ne seroient ny interrogez, ny en état de se defendre, mais seroient jugez absens à trois cents lieues de leur sejour, & depourvus de tout le secours qu'ils pourroient avoir, si le Tribunal étoit dans le Pays même. Les glorieux Predecesseurs de Vôtre Majesté les en ont preservés, ils leur ont promis & juré même sur les saints Evangiles, qu'ils ne souffriroient jamais qu'ils fussent évoquez ny traitez devant la Cour de Rome. Nous ne croyons pas, Sire, que pour être devouez à Vôtre Majesté par un attachement particulier, nous dussions être de pire condition que vos autres sujets. Nous sommes persuadés que Vôtre Majesté ne permettra pas que pour avoir soutenu ses droits, en acquit de nôtre serment, nous soyons jugez & punis sans forme de procès, & cela à Rome, où le moindre de vos sujets n'y peut être jugé, pour quelque cause que ce puisse être, ensuite des Loix & Privileges du Pays approuvez par le Saint Siege.

Aussi le Saint Pere, que l'on fait parler dans ce Decret, ne paroît pas avoir été bien informé: il auroit dû nous écouter, & nous faire demander si ce qui étoit parvenu à sa connoissance, étoit exactement vray: c'est un des meilleurs usages qu'il pouvoit faire de l'Internonce qu'il entretient en ce Pays, que de luy ordonner de nous approcher, pour sçavoir de nous-mêmes la verité d'un fait qui a produit une contestation si importante.

Si Sa Sainteté avoit pris cette precaution, Elle n'auroit pas souffert que l'on inserât dans le Decret, que la cause du Pasteur, dont nous avons pris connoissance, appartient à la foy: nous eussions fait voir & par la conclusion du Curé & par la Sentence que nous avons rendue, que rien n'est plus abusif, & que nous n'avons fait autre chose que de maintenir un Pasteur troublé par une suspension de fait & contre toutes les formes de droit, ce qui est une matiere qui sans contredit est purement temporelle & de nôtre ressort. Nous eussions fait connoître que le Monitoire de l'Archevêque n'alloit à autre fin qu'à faire aneantir nôtre Sentence: qu'il n'y avoit rien en cela qui concerne la foy, & que la religion n'y avoit point de part; mais que c'étoit un attentat sur les authoritez de Vôtre Majesté & de ses Conseils, qu'on ne pouvoit souffrir sans trahir ses droits & ses hauteurs. Sa Sainteté au-

tot annorum quibus ad illam est evectus dignitatem, debet Majestatem Vestram edocuisse quod nullis aliis rebus magis incubuerit quam investigandis mediis propagandi & ampliandi limites suæ auctoritatis supra decrementum & ruinam ipsam potestatis Regiæ. Hoc ultimum Decretum quod sibi Romæ extorsit, id evidenter probat, & vix ingenio potest illi resistit. Hic non agitur de aliquo attentato indirecto, quod insensibiliter & per ambages ad finem propositum dirigitur.

Est actio manifesta Jurisdictionis supremæ quam Curia Romana prætendit exercere in hac Patria, & Ducatu Brabantiæ, in summum præjudicium Jurium & Superioritatis Vestræ Majestatis.

Immemores nostri officii in puncto essentiali, & degeneres a nostris majoribus essemus, si nos non opponeremus malo tam periculoso, omni zelo & vigore quorum sumus capaces.

Agitur de negotio satis noto Guillelmi Vanden Nesse, Pastoris S. Catharinæ, in quo nihil egimus nisi prævia notitia Vestræ Majestatis. Et si concesserimus protectionem Regiam ferendo Sententiam manutenentiæ in favorem hujus Pastoris, id non fecimus nisi informata Vestra Majestate de justitia & regularitate nostri processus, & ipsi notificato quod tantum ageretur de possessorio, & quod materia juxta aptitudinem a nobis præconceptam ut separaretur ab ea quæ pertinet ad Tribunal Ecclesiasticum, esset pro certo nostræ dependentiæ, publice innotuit motivo Juris quo plene deciditur illa causa: vidimus, ponderavimus & examinavimus summa exactitudine quidquid Archiepiscopus voluit opponere, nec ullam difficultatem rationabilem advertimus: illa tandem accessit nobis satisfactio, quod Sententia a nobis lata, fuerit approbata, immo & cum plausu recepta ab omnibus, quorum præventio non fuit invincibilis: solus Archiepiscopus & ejus asseclæ restiterunt lumini quod omnibus præfulsit: tantum abfuit ut acquiesceret Sententiæ tam justæ, conceptæ tanta maturitate, pronuntiatæ tanto respectu, executioni mandatæ tanta lenitate, & quæ poterat pacare omnes tumultus, attentavit mittere mense Februario ultimo monitorium dicto Pastori, adeo præjudiciosum Superioritati Vestræ Majestatis, auctoritati Consiliorum, juribus subditorum & legibus Patriæ, ut coacti fuerimus vi Sententiæ latæ 24. ejusdem mensis Februarii, ipsi mandare ut cassaret & annullaret illud monitorium, cum prohibitione omnibus facta ne publicaretur, vel quis curaret publicari censuram ibi comminatam, nec illi pareretur, neque attentio fieret. Hac præcautione factus est audacior; ejus adhærentes non tantum non suppresserunt hoc monitorium, sed per impressionem publici juris fecerunt & diffuderunt inter plebem variis idiomatibus. Mandavimus Consiliario & Procuratori Generali, ut sine mora quæ sui officii erant adimpleret, sumptibus Typographi & dividentium: Archiepiscopus non ideo destitit; sed videns quod per hoc non potuerit turbare publicum, recurrit ad Curiam Romanam, quam tanta cum astutia scivit ad se trahere, ut obtinuerit Decretum, de quo est quæstio, tanta cum promptitudine, ut suspicio nobis sit ab eo præconceptum, fuisse missum.

Hoc Decretum est de Tribunali Inquisitionis nunquam agnito in his Patriis, in quibus nullum extraneum judicium aliud agnoscitur. Si Subditi Vestræ Majestatis tantam testati sunt repugnantiam, dum credebatur introducendum in his Patriis ubi degunt, & possunt commodo proponere & statuere suas defensiones; sed quam non haberent repugnantiam ut se illi submitterent Romæ? ubi non interrogandi forent, nec possent se defendere, sed judicarentur absentes trecentis leucis a sua habitatione, & privarentur omni subsidio quod possent habere, si Tribunal esset in ipsa Patria. Gloriosi Prædecessores Vestræ Majestatis id noluerunt pati; promiserunt, immo jurarunt super sancta Evangelia, se nunquam passuros ut evocarentur & tractarentur coram Curia Romana. Non credimus quod ideo, quia sumus particulari affectu addicti Vestræ Majestati, debemus esse pejoris conditionis quam alii subditi. Nobis liquet Vestram Majestatem non passuram, ut quia sustituimus jura in vim nostri juramenti, judicemur & puniamur sine forma processus, & quidem Romæ, ubi vel minimus vestrorum subditorum non potest judicari, de quacumque causa agatur, juxta leges & Privilegia Patriæ approbata a Sancta Sede.

Immo Sanctissimus qui loquens inducitur in hoc Decreto non videtur bene informatus: debuisset nos audire, & curare peti an quæ venissent in ejus notitiam, essent vera: optime usus fuisset Internuntio quem sustinet in hac Patria, si illi mandasset ut nos accederet, exploraturus a nobis veritatem facti a quo tam gravis contestatio orta fuit.

Si Sua Sanctitas adhibuisset hanc præcautionem, non passa esset inseri Decreto, quod causa Pastoris de qua cognovimus, pertineret ad fidem: ostendissemus tum ex conclusione Pastoris & ex Sententia a nobis elata, nihil magis abusivum esse, & a nobis non aliud actum quam quod manuteneremus Pastorem turbatum per suspensionem facti & informem in Jure: hæc materia sine contradictione mere temporalis & nostræ jurisdictionis est. Ostendissemus monitorium Archiepiscopi ad nihil aliud collimare, quam ut annullet nostram Sententiam: nihil in hoc versari quod fidei esset, & religionem nullum ibi locum habere; sed quod esset attentatum in auctoritatem Vestræ Majestatis & Consiliorum, non volens tolerari sine læsione jurium & Vestræ superioritatis. Sanctitatis Suæ etiam fuisset, ut nos curasset per suum Internuntium moneri quid in-

venisset in nostra Sententia contra libertatem & immunitatem Ecclesiasticam, in suo Decreto in genere tantum dicendo quod in ea plura sint manifeste contraria Jurisdictioni Ecclesiasticæ: potuissemus docere in hoc, sicut in reliquo deceptam esse, ejus religionem. Parati sumus de probandis, si in particulari nobis ostendatur in quo læserimus Jurisdictionem Ecclesiasticam, sicut statuitur in Concilio Lateranensi, & complacuerit Vestræ Majestati nobis mandare. Convenimus id pessime agi, si impediatur Judex Ecclesiasticus in exercitio suæ jurisdictionis: sed nunquam probabitur, nos causam legitimam dedisse de nobis conquerendi; in hoc credimus econtra nobis esse cur legitime conqueramur, quod non acquiescatur nos injuste accusando in Decreto publico, sed quod procedatur ad talem excessum, ut redintegretur monitorium quod cassavimus, & cassetur omne id quod egimus in illa causa tanta circumspectione, & quidem id vidente & probante Vestra Majestate.

roit dû aussi nous faire advertir par son Internonce de ce qu'Elle a trouvé dans nôtre Sentence, contre la liberté, l'immunité & la jurisdictions Ecclesiastique, sans dire en general dans son Decret, qu'il y a plusieurs choses qui y sont manifestement contraires: nous aurions pû faire voir qu'en cela, comme dans tout le reste, on a surpris sa religion. Nous sommes prêts de le faire paroître, quand on voudra bien nous marquer en particulier en quoy nous avons entrepris sur la jurisdiction Ecclesiastique, ainsi qu'il est statué par le Concile de Lateran, & quand il plaira à Vôtre Majesté de nous l'ordonner. Nous sommes bien d'accord que ce seroit très-mal faire que d'embarasser le Juge Ecclesiastique dans l'exercice de sa jurisdiction: mais on ne prouvera jamais que nous ayons donné un legitime sujet de plainte là-dessus; & nous croyons d'en avoir un très-legitime de nôtre côté, que l'on ne se contente pas de nous en accuser à tort, dans un Decret public, mais que l'on se porte à un tel excès que de remettre sur pied le Monitoire que nous avons cassé, & de casser tout ce que nous avons fait dans cette cause avec tant de circonspection, sous les yeux de Vôtre Majesté & de son adveu.

Si Vestra Majestas sollicitaretur ut cassaret Sententiam a nobis latam, certi sumus quod, antequam eo deducenda foret, nobis vellet communicare rationes quibus moveretur ad rem extraordinariam; nobis permitteret ut faceremus nostras remonstrationes, & nihil faceret sine forma justitiæ. Sed hic nihil simile observatur a Sua Sanctitate: hoc absurdum Decretum publicatur, antequam sciatur an cognitio illius quod concernit, potuerit Romam usque pervenire: per hoc Decretum arrogatur sibi jus prohibendi Subditis Vestræ Majestatis, ne pareant Sententiis vestri supremi Consilii, sub pœnis severissimis Ecclesiæ: prætenditur ut omnes qui illas tulerunt, cooperati sunt vel consenserunt, ligentur Censuris; & fit comminatio Judicibus qui eas pronuntiarunt de pœnis rigorosioribus, nisi eas annullent, & nisi sint, ut ita dicam, ipsi destructores propriarum productionum. Potest-ne concipi aliquid minus æquum quam illud mandatum? In illo evertitur funditus jus quod gloriosi prædecessores Vestræ Majestatis conservandi curam gesserunt omni vigore possibili. Si Vestra Majestas patiatur ut illud Tribunal sic fiat particeps supremæ auctoritatis secum, & exerceat sine permissione, sine consilio, sine advertentia, jurisdictionem tam absolutam & despoticam, nihil non habet timendum ab ejus præceptis: eadem cum facilitate prætendet absolvere vestros Subditos à juramento fidelitatis præstito, & disponere absolute de vestris statibus. Demum hoc visibiliter abutitur Censuris Ecclesiæ & auctoritate unde veniunt; & redditur utrumque contemptibile. Non debemus hic multis verbis uti, ut probemus enumeraris citationibus tædiosis, Officiarios Vestræ Majestatis non posse ullam incurrere Censuram pro his quæ sunt ipsorum officii: sunt principia certa, nec in dubium revocanda, immo non egentia confirmatione; habentur pro Legibus in omnibus Regnis Catholicis, quia faciunt partem Regalitatis, quæ justitia est a qua non debent diverti nec impediri, ut non turbetur politia publica ipsis commissa, & quia Officiarii & Magistratus partes corporis Principis sunt: & sicut Principes non sunt subjecti Censuris respectu sui temporalis & suæ potestatis, ita Magistratus illis non sunt subjecti respectu exercitii suorum officiorum; quia justitia, quam administrant, est pars potestatis Principum quæ illis est commissa: & quando Ecclesiastici excesserunt limites suæ auctoritatis in hoc passu; Principes & eorum Consilia non tantum cassarunt & annullarunt eorum Censuras, sed etiam eos coegerunt ut revocarent & cassarent per occupationem bonorum temporalium & alias vias coactivas rigorosiores, sicut omnes Scriptores Catholici observant per plura exempla.

Si on sollicitoit Vôtre Majesté de casser une Sentence par nous rendue, nous sommes assurés qu'avant d'en venir à cette extremité Elle voudroit bien nous communiquer les raisons qui la porteroient à une chose qui n'est pas ordinaire; Elle nous permettroit de lui faire nos representations, & ne feroit rien sans forme de Justice: mais icy on n'en fait observer aucune à Sa Sainteté, & on voit paroître cet étrange Decret avant même que l'on sçache si la connoissance de ce qui en fait la matiere, ait pû parvenir jusques à Rome; on s'arroge par ce Decret de defendre aux sujets de Vôtre Majesté de deferer à des Sentences d'un de vos Conseils Souverains sous les peines les plus severes de l'Eglise; on pretend que tous ceux qui les ont portées, ou y ont cooperé, ou consenty, soient liez par les Censures; & on menace les Juges qui les ont prononcées de peines plus rigoureuses, s'ils ne les annulent, & s'ils ne soyent eux mêmes, pour ainsi dire, les destructeurs de leurs propres productions. Peut-on concevoir rien de moins équitable que ce mandement? L'on y sape par le fond un droit que les glorieux Predecesseurs de Vôtre Majesté ont eu soin de se conserver avec toute la vigueur dont ils ont été capables. Si Vôtre Majesté souffre que ce Tribunal partage ainsi l'authorité souveraine avec elle, & y exerce sans permission, sans aveu, sans avertance une jurisdiction si absolue & despotique, il n'y a rien qu'Elle ne doive apprehender de ses maximes: avec la même facilité il pretendra absoudre ses bons sujets du serment de fidelité qu'ils lui ont presté, & disposer souverainement de ses Estats. Enfin c'est abuser visiblement des Censures de l'Eglise & de l'autorité d'où elles partent, & rendre l'un & l'autre meprisables: nous ne devons pas, Sire, nous engager dans un long discours pour prouver par un nombre de citations ennuyeuses que les Officiers de Vôtre Majesté ne peuvent encourir aucune Censure pour tout ce qui regarde la fonction de leurs charges: ce sont des maximes certaines qui ne peuvent être revoquées en doute, & qui n'ont pas besoin de confirmation; elles sont passées pour loy dans tous les Royaumes Catholiques, par ce qu'ils exercent une partie de la Royauté, qui est la Justice de laquelle ils ne doivent être divertiz ny empêchez, pour ne point troubler la police publique qui leur est commise, & par ce que les Officiers & les Magistrats partes Corporis Principis sunt; *& comme les Princes ne sont pas sujets aux Censures à l'egard de leur temporel ny de leur puissance, les Magistrats n'y sont pas sujets non plus à l'egard de l'exercice de leurs Charges, d'autant que la justice qu'ils administrent est une partie de la puissance des Princes qui leur est confiée: & quand les gens d'Eglise se sont emancipez à surpasser les bornes de leur authorité à cet egard, les Princes & leurs Conseils n'ont pas seulement cassé & aneantiz leurs Censures, mais ils les ont aussi obligez de les revoquer & casser eux-mêmes par saisie de leur temporel & autres voyes de contrainte plus rigoureuses, ainsy que les écrivains de toutes les nations Catholiques remarquent par plusieurs exemples.*

Hinc Carolus V. æternæ memoriæ volens obviare sequelis periculosis quas secum trahunt tales fulminationes, mandavit & statuit per suum Edictum de 4. Octobris 1540. emanatum pro his partiis, quod Ecclesiastici non possunt uti Censuris aut monitoriis comminatoriis contra suos Officiarios vel Judices sæculares quoad sua Officia.

Aussi Charles-Quint d'éternelle mémoire voulant prevenir les suites dangereuses que ces sortes de fulminations ne manquent jamais d'entrainer, ordonna & statua par son Edit du 4. d'Octobre 1540. émané pour ces Pays, que les gens d'Eglise ne pourront user de Censures ou monitions comminatoires contre ses Officiers ou Juges seculiers à cause de leurs Offices.

Hæc Ordinatio tam necessaria pro bono Status fuit corroborata per affixos libellos de nona Julii 1570. & 5. Junii 1587. & per plures Sententias latas tam ante quam post.

Cette Ordonnance si necessaire pour le bien de l'Etat fut corroborée par les Placcarts du 9. Juillet 1570. & 5. Juin 1587. & par quantité des Sentences rendues tant devant qu'en après.

Sed hodie Tribunal Inquisitionis omittit illa dicta, prætendit vibrare suas Censuras contra Consilium supremum ob administratam justitiam Consiliario Procuratori Generali Vestræ Majestatis in casu qui concernit superioritatem: & ut exemptio Decreti tam mirandi non possit impediri per petitionem Placiti quod omnes Principes judicarunt tam necessarium pro bono & tranquillitate suorum Statuum, ibidem declaratur *quod affixum in locis solitis hujus almæ Urbis omnes & singulos quos illud concernit, perinde arctet & afficiat, ac si unicuique eorum fuisset nominatim & personaliter intimatum*: & ostenditur per relationem positam ad calcem, quod fuerit affixum & publicatum *ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Palatii S. Officii, ac in aliis locis solitis & consuetis Urbis*, le 10. d'Avril dernier.

Mais aujourd'hui le Tribunal de l'Inquisition passe au dessus de tous ces Edits, il pretend lancer ses Censures contre un Conseil Souverain pour avoir administré justice au Conseiller Procureur General de Vôtre Majesté dans un point qui concerne sa Souveraineté; & afin que l'execution d'un Decret si surprenant ne puisse pas être embarassée par la demande du Placit que tous les Princes Catholiques ont jugé si necessaire pour le bien & le repos de leurs Etats, on y declare quod affixum in locis solitis hujus almæ Urbis omnes & singulos quos illud concernit, perinde arctet & afficiat, ac si unicuique eorum fuisset nominatim & personaliter intimatum: *& on fait paroître par la relation mise au pied, qu'il a été affigé & publié* ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, palatii S. Officii, ac in aliis locis solitis & consuetis Urbis, *le 10. d'Avril dernier.*

Nemo non novit periculosas consequentias hujus clausulæ; & omnes in hoc conveniunt, quod infligat vulnus lethiferum aucto-

Il n'y a personne qui ne connoisse les dangereuses consequences de cette clause, & qui ne doive tomber d'accord qu'elle porte un

une playe mortelle à l'autorité Royale. Il est de notorieté publique qu'aucune Ordonnance ne peut avoir force de Loy dans un Royaume, avant qu'elle y ait été publiée dans les formes; & elle n'y peut être publiée que de l'autorité du Prince, aprés qu'il aura jugé avec son Conseil, si l'Ordonnance est utile à ses Etats, & si elle ne porte point quelque préjudice à sa Jurisdiction, ou au repos de ses Sujets.

C'est la pratique generale, certaine & connue de tous les Souverains Catholiques, qui ont toujours pris cette sage précaution d'examiner & faire examiner par leurs ministres & par leurs Conseils, les Bulles, Decrets & autres Rescrits de la Cour de Rome avant qu'on les puisse publier, mettre en execution, ou en faire aucun usage. Votre Majesté en est en possession dans tous ses Etats, & en particulier dans ceux-cy, tant par le titre de sa Souveraineté que par un usage immemorial, dont Philippe le Bon fait mention dans son Edit du 3. Janvier 1447. où il se plaint de la multiplication énorme des Decrets Ecclesiastiques, dont ses Sujets étoient accablez. Et ce Prince attribue ce desordre à l'omission de cette formalité, parce, dit-il, que ceux qui veuillent profiter de ces Rescrits, ont manqué de les porter à nos Cours de Justice & à nos Magistrats pour leur exposer pourquoy il les ont obtenus, & qu'ils n'ont point demandé leur permission & consentement comme on l'a pratiqué par le passé, conformement à la coutume ancienne.

C'est pourquoy ce bon Prince, pour remettre en vigueur cette coutume, ordonne que personne n'apporte ou n'execute aucunes monitions Ecclesiastiques, ou defences, ou autres mandemens, pour quelque sujet que ce soit sans cette formalité, à peine de confiscation de ses biens.

Philippe Archiduc d'Austriche fit la même defence le 20. May 1497. sous peine de bannissement. Et le Roy Philippe second en fit aussi publier un Edit solemnel en 1574. Il y comprend toutes les Bulles & Decrets de quelque nature qu'ils fussent venant de la Cour de Rome.

L'édit de l'Archiduc de 1497. est si exprès, si general & formel, qu'il n'est rien qui en puisse être exclus. Nous defendons, dit-il, par ces presentes à toutes personnes de l'Eglise Seculiers & autres, tant étrangers comme Sujets natif de nos dits Pays & Seigneuries, de quelque état & condition qu'ils soient, qu'ils n'exécutent ou permettent executer aucunes Lettres, expectations, reservations, Procés, Sentences executoriales, ny autres Bulles & provisions apostoliques des Benefices estans en nos dits Pays, sur peine de perdre les fruits & effects d'icelles, & de être bannis hors d'iceux nos Pays & Seigneuries, &c. jusqu'à ce que les dites provisions & Bulles auront été vues en notre dit Grand Conseil, & que pour execution d'icelles aurons accordé nos Lettres Patentes de consentement en forme due.

L'Edit de Philippe second n'est pas moins explicatif, en voicy les termes: Desirans que les affaires Ecclesiastiques soient conduits, maintenus & reglez selon les anciennes Constitutions, Canons & Conciles de la sainte Eglise, à l'honneur de Dieu & salut de nos ames, avons par avis & deliberation de nos principaux Conseaux Souverains & Provinciaux de par deça, ordonné, statué & declaré par forme d'Edit perpetuel, comme ordonnons, &c. que nulles Bulles, provisions ny autres dépêches ou impetrations de Rome, ny des Legats ou Nonces Apostoliques, ou revocations d'aucunes graces, Indultes, Privileges tant generaux que particuliers, ny aussi aucune Sentence, ou executoriales rendues & decretées hors nos dits Pays de par deça, tendans directement ou indirectement au prejudice de cette Republique ou d'aucun tiers particulier, se puissent admettre, sortir effet en jugement ou dehors, ny être mises en execution en iceux nos Pays de par deça, n'est que préallablement les dites Lettres, Bulles, Sentences, & autres impetrations ayant été vûes & visitées & examinées par Nous en nôtre Conseil privé, ou en nôtre Conseil de Brabant, & que les Impetrans ayent obtenu nos Lettres Patentes de Placet à ce pertinentes, sous peine de perdre l'effect des dites Bulles & provisions, & d'être bannis de nos Pays, & corrigés à l'exemple des autres.

Aussi l'on n'a manqué de mettre en usage les maximes de ces grands Princes, & le seul exemple du Concile Ecumenique de Trente fait assez voir qu'à cet égard aussi bien qu'en toute autre matiere c'est régle generale, que nulle loy de quelque nature qu'elle soit, ne doit être publiée dans ces Pays qu'avec la permission de Vôtre Majesté, & aprés l'examen qu'en auront fait ceux à qui il appartient de veiller sur les interêts de l'Etat.

Les glorieux Prédecesseurs de Vôtre Majesté ont toujours été si scrupuleux sur ce point, que quoy que ce fameux Concile auroit eté celebré à leur instance, & à l'intervention de leurs Ambassadeurs, ils ne le voulurent pas neanmoins admettre dans leurs Etats qu'aprés l'avoir fait examiner par leurs Conseils, & ils ne souffrirent pas que la publication s'en fisse qu'avec cette clause restrictive: Sans préjudice de leurs droits, Jurisdictions, hauteurs, préeminences & Regales, & sans innovation des droits de leurs Sujets, Privileges anciens & louables Coutumes de ces Pays; tenans ainsy pour nulle & sans effet la declaration du Pape, ubique terrarum cœpisse obligare Concilium a Kalend. Maii 1564. etsi singulari per Provincias promulgatione non esset insinuatum.

Aprés cet exemple il n'y a gueres eû d'occasion plus éclatante, où l'on ait mis en pratique ce droit de Vôtre Majesté, que dans l'affaire de la Bulle d'Urbain VIII. contre le livre de Jansenius: aprés dix ans de contestation elle fut enfin publiée en ces Pays par ordre exprès de Philippe quatriéme & l'Archiduc Leopold alors son Lieutenant & Gouverneur General, fatiguez par les instances continuelles des Nonces & Internonces: tant il est vray que les Romains étoient si fort convaincus de la justice de cette loy, qu'ils furent eux-mêmes les sollicitateurs de son execution.

Il s'en fit un Placcart exprès pour cela, que l'Archiduc envoya à ce Conseil par sa Lettre du 20. Fevrier 1651. pour y être ema-

ctoritati Regiæ. Publice notorium est quod nulla Ordinatio possit habere vim Legis in Regno, antequam ibi fuerit publicata in omni forma, & non potest ibi publicari nisi auctoritate Principis, cum judicarit cum suo Consilio an Ordinatio sit utilis suis Statibus, & an non inferat præjudicium Jurisdictioni, vel quieti Subditorum.

Hæc est praxis generalis & certa ac communis omnium Principum Catholicorum, qui semper hanc prudentem sumpserunt præcautionem examinandi per suum Ministerium & Consilia, Bullas, Decreta & alia Rescripta Curiæ Romanæ, antequam possint publicari, executioni mandari vel deduci in usum. Vestra Majestas hoc tenet in omnibus suis Statibus, & speciatim in his, tam titulo Superioritatis quam ex suo immemoriali, cujus meminit Philippus Bonus in suo Edicto de 3. Januarii 1447. ubi conqueritur de multiplicatione enormi Decretorum Ecclesiasticorum, quibus Subditi opprimuntur. Et hic Princeps rationem attribuit omissioni illarum formalitatum; quia, inquit, illi qui volunt uti illis Rescriptis, non tulerunt illa ad nostras Curias Justitiæ & nostros Magistratus, ad exponendum quare illa obtinuerint, & non petierunt illorum permissionem & consensum, sicut antehac est practicatum, conformiter consuetudini antiquæ.

Quare bonus ille Princeps ad reducendum ad vigorem illam consuetudinem, mandat ut nemo afferat aut exequatur ulla monitoria Ecclesiastica, prohibitiones, vel alia mandata pro quacumque causa, sine illa formalitate, sub pœna confiscationis suorum bonorum.

Philippus Archidux Austriæ idem inhibuit 20. Maji 1497. sub pœna exilii. Et Rex Philippus II. etiam jussit publicari Edictum solemne 1584. In eo comprehendit omnes Bullas & Decreta qualiacumque venientia ex Curia Romana.

Edictum Archiducis de anno 1497. est tam expressum, generale & formale, ut nihil possit excludi. Prohibemus, inquit, per has præsentes omnibus Ecclesiasticis sæcularibus, & aliis tam extraneis quam subditis oriundis in nostris Patriis & Dominiis, cujuscumque status & conditionis, ne exequantur vel exequi permittant ullas Litteras, exspectationes, reservationes, processus, Sententias executoriales, vel alias Bullas, & provisiones Apostolicas Beneficiorum in nostris Patriis, sub pœna amittendi fructum & effectum illarum, & exilii ex his nostris Patriis, donec dictæ provisiones & Bullæ fuerint visæ in Supremo Consilio, & ad illarum executionem concesserimus nostras Litteras Patentes consensus in forma debita.

Edictum Philippi II. non minus rem explicat his terminis: Optantes ut negotia Ecclesiastica regulentur juxta antiquas Constitutiones, Canones & Concilia sanctæ Ecclesiæ ad honorem Dei & salutem nostrarum animarum, ex consilio & deliberatione nostrorum præcipuorum Consiliariorum Supremorum & Provincialium, mandavimus & declaravimus in forma Edicti perpetui, sicut mandamus, ut nullæ Bullæ, provisiones, expeditiones aut impetrationes Romanæ, vel Nuntiorum Apostolicorum, vel revocationes gratiarum, Indultorum, Privilegiorum tam generalium quam provincialium, aut ulla Sententia & executoriales latæ aut decretæ extra nostras Patrias, tendentes directe aut indirecte in præjudicium Reipublicæ vel cujusdam tertii particularis, possint admitti vel sortiri effectum in Judicio vel extra, aut mandari executioni in nostris Patriis, nisi prævie dictæ Litteræ, Bullæ, Sententiæ & aliæ impetrationes fuerint visæ & examinatæ per Nos in nostro Consilio privato, vel in nostro Consilio Brabantiæ, & Impetrantes obtinuerint nostras Litteras Patentes Placiti hoc concernentes, sub pœna amittendi effectum dictarum Bullarum & provisionum, & exilii ex nostris Patriis, & correctionis ad exemplum aliorum.

Etiam semper in usum & praxim redacta sunt instituta illorum magnorum Principum, & solum exemplum OEcumenici Concilii Tridentini satis probat, quod quantum ad hanc & omnem aliam materiam sit regula generalis, quod nulla lex, cujuscumque naturæ sit, debeat publicari in his Patriis, nisi cum permissione Vestræ Majestatis, & post examen illorum ad quos pertinet invigilare bono Status.

Glorioli Prædecessores Vestræ Majestatis semper fuerunt tam scrupulosi in hoc passu, ut quamvis hoc celebre Concilium fuisset ad eorum instantiam celebratum, & ad interventionem suorum Legatorum, illud tamen noluerint admittere in suis Statibus, nisi post ejusdem examen per sua Consilia; nec passi sint fieri ejusdem publicationem, nisi cum illa clausula restrictiva: Sine præjudicio suorum jurium, jurisdictionum, superioritatis, præeminentiarum & Regalium, & sine innovatione jurium suorum Subditorum, Privilegiorum antiquorum & laudabilium consuetudinum hujus Patriæ; tenentes ita sine effectu declarationem Pontificis, *ubique terrarum cœpisse obligare Concilium a Kalend. Maji 1564. etsi singulari per Provincias promulgatione non esset insinuatum.*

Post hoc exemplum paucæ daræ sunt occasiones evidentiores, ubi practicatum fuerit hoc jus Vestræ Majestatis, quam in negotio Bullæ Urbani VIII. contra librum Jansenii: post decem annos contestationis fuit tandem publicata in his Patriis jussu expresso Philippi IV. & Archiducis Leopoldi tum temporis ejus Locum-tenentis & Gubernatoris Generalis fatigatorum continuis instantiis Nuntiorum & Internuntiorum; usque adeo verum est, quod Romani adeo essent convicti de justitia illius Legis, ut ipsimet sollicitaverint ejus executionem.

Propterea factus est expressus Libellus affixus, qui ab Archiduce missus est ad hoc Consilium per Litteras de 28. Februa-

bruarii 1651. ut ibi emanaret; sed cum Decretum Inquisitionis Romanæ insertum in Bulla prohiberet lecturam libri Jansenii sub pœna excommunicationis ipso facto, interdicti Ecclesiastici, & aliis pœnis etiam corporalibus, quas placeret Inquisitioni imponere, Libellus affixus rejecit has minas pœnarum corporalium, alias statuit, & attribuit cognitionem Consiliis & Judicibus Regiis in his terminis: Pro adjudicatione & executione quarum pœnarum temporalium & mulctarum, transgressores dicti Libelli affixi, cujuscumque conditionis & qualitatis, nemine excepto, poterunt conveniri coram nostris Consiliis & Tribunalibus Regiis, quæ solent cognoscere de contraventionibus nostris Edictis & Libellis affixis grammatibus omnia sine præjudicio Jurisdictionis Ecclesiasticæ.

Et ut jura Vestræ Majestatis eo magis protegerentur ab omnibus attentatis, Archidux adjecit in sua Epistola: Insuper vobis declaramus; quod per clausulam finalem insertam in dictis Bullis, continentem in substantia; quod sola publicatio facta Romæ induceret obligationem sine ulla alia publicatione particulari in Statibus & Provinciis Christianitatis; intentio Suæ Majestatis non sit, ut hac in re admittatur ulla novitas, in præjudicium Privilegiorum, libertatum & consuetudinum hujus Patriæ, sed quod in simili occurrentia sit sequendum quod semper fuit usitatum, in cujus securitatem & memoriam illud curabitis registrari hanc cum Libello affixo & Bullis in Actis & Registris publicis vestræ jurisdictionis. Eadem assecuratio sive securitas iisdem terminis continebatur, imo terminis magis expressis in epistola Archiducis ad Archiepiscopum Mechliniensem & Episcopum Gandavensem de eodem dato. Nam ibi dicitur expresse quod dicta clausula vel jus prætensum quod continet, nunquam fuerit receptum in his Patriis, sed esset contrarium Privilegiis, libertatibus & antiquis consuetudinibus hujus Patriæ: non intelligimus quod ex publicatione præsente, quæ fiat dictarum Bullarum, possit deduci aliquod argumentum in præjudicium & innovationem Privilegiorum & antiquarum consuetudinum. Illa est nostra intentio, ut quantum ad similes publicationes sic observetur quod omni tempore fuit. Hoc Consilium curavit publicari Bullam Pontificiam in forma ordinaria conformiter dicto Libello affixo, & postea etiam Episcopi curarunt publicari in suis Diœcesibus, sed cum illa clausula, quod intentio & voluntas expressa suæ Celsitudinis esset, ut hæc publicatio nullum afferret præjudicium juribus, privilegiis & antiquis consuetudinibus harum Provinciarum.

Internuntius male contentus his clausulis exceptivis, eo devenit ut imprimi & affigi curaverit Decretum de 20. Aprilis sequentis, per quod protestabatur & declarabat illas esse contrarias auctoritati & jurisdictioni Sanctæ Sedis, & libertati ac immunitati Ecclesiasticæ; sustinebat obligationem exequendi omnes Bullas Pontificias vigore solius publicationis factæ Romæ, & annullabat non solum declarationem factam in contrarium in Litteris Archiducis, sed etiam ipsum Libellum affixum emanatum pro publicatione Bullæ. Hoc attentatum temerarium repulsum fuit vigorose ab Archiduce, sicut videtur in mandato quod misit 13. Junii huic Consilio: Nos, inquit, optantes illi malo mederi, & impedire ne tale attentatum contra auctoritatem Suæ Majestatis irrepat inter Subditos ejus in hac Patria, in præjudicium privilegiorum, consuetudinum & antiquæ observantiæ, declaramus nos non velle ut dicta declaratio & protestatio possint ullo modo innovare vel derogare decretis & declaratis per Libellum affixum & nostras Litteras super eadem materia; inde cassavit ac annullavit quidquid Internuntius fecerat, & mandavit de Typographo inquiri, & omnia exemplaria supprimi; promisit mille florenos denuntianti Typographum, & injunxit huic Consilio ut illud Decretum registraretur in Registris publicis suæ jurisdictionis.

Interea cum Archiepiscopus Mechliniensis & Episcopus Gandavensis exposuissent duplici scripto rationes quas habuissent non publicandi Bullam, & ea ex post non publicata nisi cum clausula supradicta; non minus Curia Romana fuit irritata quam ob publicationem hujus Consilii & Epistolam Archiducis, & ut testaretur suam indignationem, Inquisitio per Decretum de 12. Maji 1651. condemnavit eorum dicta scripta, & eodem tempore eorum publicationem clausulatam, minabatur Censuras & alias pœnas Ecclesiasticas, nisi se sine mora purgarent; hoc Decretum missum per Internuntium ad Archiepiscopos, Episcopos, Abbates & alios Prælatos hujus Patriæ fuit cassatum ab hoc Consilio, cum prohibitione facta unicuique ne illi obtemperaretur.

Curia Romana non ideo abstinuit, sed denuo ursit & impulit, ulterius perrexit: hinc Archiepiscopus Mechliniensis & Episcopus Gandavensis nec per se nec per suum Procuratorem comparuerunt: Papa contra illos tulit Sententiam Excommunicationis & Interdicti, & Internuntius adhuc audacior curavit hanc publicari & affigi ad valvas Ecclesiæ Sanctæ Gudulæ. Sed audito hoc attentato a Consilio, non potuit quin iterum annullaret illam Sententiam, & mandaret ut publice laceraretur sicut Libellus diffamatorius, quamvis illius executio suspenderetur quantum ad lacerationem ex mandato Archiducis, victi per sollicitationes Internuntii qui impendit omnem suam auctoritatem ad obviandum injuriæ sibi jamjam inferendæ.

Ecce, invictissime Rex, qualiter gloriosissimi vestri Prædecessores & Consilia egerunt contra attentata Curiæ Romanæ: judicarunt media convenientia ad malo medendum, esse ut illa repellerent via cassationis; judicamus etiam quod minimum quod posset fieri contra novam læsionem illatam per ejus Decretum, superioritati Vestræ Majestatis, juribus, immunitatibus ejus Subditorum, juribus & Privilegiis Patriæ, debeat Vestra Majestas declarare illud Decretum abusivum nullum & sine effectu, cassare & annullare quantum opus est, inhibere omni-

émané: mais comme le Decret de l'Inquisition de Rome inseré dans la Bulle défendoit la lecture du livre de Jansenius, sous peine d'excommunication ipso facto, *d'interdit Ecclesiastique & d'autres peines meme corporelles qu'il plairoit à l'Inquisition d'imposer: le Placcart rejetta ces menaces de peines corporelles, en imposa d'autres; & en attribua la connoissance aux Conseils & aux Juges Royaux, en ces termes;* Pour l'adjudication & execution de toutes les quelles peines temporelles & amendes, les transgresseurs de quelque état, condition & qualité qu'ils soient, nuls exceptés, pourront être convenus par devant nos Conseils & Sieges Royaux qui ont accoutumé de connoître des contraventions à nos Edits & Placcarts, le tout sans prejudice de la Jurisdiction Ecclésiastique, &c.

Et afin que les droits de Vôtre Majesté fussent d'autant plus mis à couvert de toutes entreprises, l'Archiduc adjouta dans sa Lettre; Au surplus nous vous declarons que par la clause finale inserée ès dites Bulles contenant en substance que la seule publication faite à Rome induiroit obligation sans autre publication particuliere es Etats & Provinces de la Chretienté, l'intention de Sa Majesté n'est pas d'admettre en ce regard aucune nouveauté, au prejudice des Privileges, Libertez & Coutumes de ce Pays, ains qu'en semblable occurrence soit suivy ce qui a été toujours usité & entendu; à l'asseurance & memoire de quoy vous ferez enregistrer cette avec le dit Placcart & Bulles ès Actes & Registres publics de vôtre ressort. La même asseurance étoit contenue à peu près dans les mêmes termes, ou plutost en termes plus exprès dans la Lettre de l'Archiduc à l'Archevêque de Malines & à l'Evêque de Gand de la même date. Car il est dit expressément que cette clause, ou le droit pretendu qu'elle contient, n'a jamais été reçu, admis ny advoué par deça, ains seroit contraire aux Privileges, franchises, libertez & anciennes Coutumes de ces Pays: nous n'entendons que par la publication presente qui se fera des dites Bulles, puisse être tiré aucun argument au prejudice & à l'innovation de ces Privileges, libertez & Coutumes anciennes. Ainsi est nôtre intention, qu'au regard de semblables publications soit observé & gardé ce qui a été usité & accoutumé de tout temps. Ce Conseil fit publier dans les formes ordinaires la Bulle du Pape conformement au dit Placcart, & ensuite les Evêques la firent aussi publier dans leurs Diocéses, mais avec cette clause, que l'intention & la volonté expresse de S. A. S. étoit que cette publication ne portat aucun prejudice aux droits, Privileges & anciennes Coutumes de ces Provinces.

L'Internonce mal satisfait de ces clauses exceptives s'émancipa à faire imprimer & afficher un Decret en date du 20. d'Avril suivant, par lequel il protestoit & declaroit qu'elles étoient contraires à l'autorité & à la jurisdiction du Saint Siege & à la liberté & l'immunité Ecclesiastique: soutenoit l'obligation d'executer toutes les Bulles du Pape en vertu de la seule publication faite à Rome, & annulloit non-seulement la déclaration faite au contraire dans les Lettres de l'Archiduc, mais aussi le Placcart même émané pour la publication de la Bulle. Cette entreprise temeraire fut repoussée avec vigueur par l'Archiduc, comme on voit dans l'ordre qu'il envoya le 23. Juin à ce Conseil; Nous (dit-il) desirant y remedier & empecher que telle entreprise contre l'autorité de Sa Majesté ne glisse parmy ses Sujets en ce Pays au préjudice de leurs Privileges, Coutumes & ancienne observance, declarons de n'entendre que la dite declaration & protest puissent en aucune maniere innover & deroger à ce qui a été resolu & declaré par les dits Placcarts & nos dites Lettres precedentes sur le même sujet, ensuite il cassa & annulla tout ce que l'Internonce avoit fait, & ordonna qu'il fût informé contre l'Imprimeur, & que tous les exemplaires fussent supprimés, promit mil florins à ceux qui feroient connoître l'Imprimeur, & enjoignit à ce Conseil, que ce Decret fût enregistré dans les Registres publics de son ressort.

Cependant l'Archevêque de Malines & l'Evêque de Gand ayant exposé par deux Ecrits les raisons qu'ils avoient eues de ne pas publier la Bulle & ne l'ayant pas après publiée qu'avec la clause marquée cy-dessus; la Cour de Rome n'en fut pas moins irritée que de la publication de ce Conseil & de la Lettre de l'Archiduc, & pour en temoigner leur ressentiment, l'Inquisition, par un Decret du 12. May 1651. condamna leurs dits Ecrits, & en même temps leur publication clausulée, les menaçoit des Censures & d'autres peines Ecclesiastiques, s'ils ne s'en purgeoient sans delay; ce Decret étant envoyé par l'Internonce à l'Archevêque, aux Evêques, aux Abbez & autres Prelats du Pays, fut cassé par ce Conseil, avec defense à un chacun d'y deferer.

Ceux de la Cour de Rome n'en furent point rebuttés, ils ne laisserent pas de repousser toujours leur pointe: c'est pourquoy comme l'Archevêque de Malines & l'Evêque de Gand ne comparurent point à Rome ny en personne ny par Procureur, le Pape porta contre eux une Sentence d'Excommunication & d'Interdit, & l'Internonce eut encor la hardiesse de la faire afficher à la porte de l'Eglise de sainte Gudule. Mais ce Conseil à la vue de cette nouvelle entreprise ne put s'en dispenser d'annuller aussi cette Sentence, & d'ordonner qu'elle seroit lacerée publiquement comme un libelle diffamatoire, quoy que l'execution en fût suspendue pour ce qui touche la laceration par ordre de l'Archiduc, vaincu par les sollicitations de l'Internonce, qui employa tout son credit pour prevenir l'affront qu'il alloit recevoir.

Voilà, Sire, de quelle maniere les glorieux Predecesseurs de Vôtre Majesté & leurs Conseils en ont usé contre les entreprises de la Cour de Rome: ils ont jugé que les moyens propres & convenables pour y remedier, étoit de les repousser par la voye de cassation; nous estimons aussi que le moins qu'on puisse faire contre la nouvelle atteinte qu'elle donne par son dernier Decret à la Souveraineté de Vôtre Majesté, aux droits, libertez, & franchises de ses bons Sujets, & aux droits & Privileges du Pays, c'est que Vôtre Majesté seroit obligée de declarer ce Decret abusif, nul & sans

sansesset, de le casser & aneantir pour autant que besoin, d'interdire à tous vos Sujets de tel état ou condition qu'ils puissent estre, Ecclesiastiques ou Seculiers, de le publier, faire ou laisser publier en aucune maniere, avec defense d'y obeir, & à ce qui pourroit s'ensuivre, d'y déferer ou d'y avoir aucun égard, à peine que les contrevenants seront punis comme infracteurs des droits & hauteurs de Votre Majesté & perturbateurs du repos publice: declarant que les Superieurs de tous les Ordres & tous autres devront être responsables pour la contravention de ceux qui leurs sont soumis. Nous sommes en très profond respect, Sire, &c. De Bruxelles le 16. Juin 1708.

omnibus vestris Subditis cujuscumque status & conditionis Ecclesiasticis & sæcularibus, ne illud publicent, permittant ullo modo publicari, cum prohibitione ne illi obediatur vel obtemperetur, aut illius ullus respectus habeatur: præscribatur pœna quod contraventores sint puniendi sicut infractores jurium & superioritatis Vestræ Majestatis & perturbatores tranquillitatis publicæ; declarans quod omnes Superiores omnium Ordinum & omnes alii debeant respondere pro contraventione sibi subditorum. Sumus in omni respectu, Rex invictissime, &c. Bruxellis 16. Junii 1708.

T.

PROTESTATIO

Seu Decretum Sacræ Cæsareæ Majestatis *Josephi I.*

Contra quamdam Bullam Sanctissimi Domini CLEMENTIS XI.

JOSEPHUS, *Divina favente Clementia, electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Sclavoniæ, &c. Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, &c. Marchio Moraviæ, Dux Luxemburgiæ, ac superioris & inferioris Silesiæ, VVurtemberg & Teckæ, Princeps Sueviæ, Comes Habspurgi, Tyrolis, Ferretis, Kyburgi & Goritiæ, Landgravius Alsatiæ, Marchio sacri Romani Imperii, Burgoviæ, ac superioris & inferioris Lusatiæ, Dominus Marchiæ Sclavonicæ, Portus Noanis & Salinarum, &c.*

COMPERTUM est omnibus, novissimorumque temporum series demonstrat, quam insigni cura, labore ac sumptum hostes ex Italia ejecti sint, atque huic libertas, quamvis vis Gallica labefactarat, victricibus nostris fœderatisque armis feliciter restituta: ut proinde persuasi omnino fuerimus, neminem potuisse e totius Italiæ Proceribus reperiri, qui non esset gaudium propterea & condignum erga nos amorem gratitudinemque testaturus.

Verum memorare nunc, haud absque justo doloris sensu, cogimur, Ministros Curiæ Romanæ, seu alieni instinctu genii, seu proprii qualiscumque emolumenti fiducia, eo abreptos esse, ut ausi fuerint, ad stuporem Universi, & cum Reipublicæ Christianæ scandalo, sæcularibus in rebus *spiritualia arma* intentare, & scriptum typo impressum in vulgus edere, tenoris sequentis.

Tum sequitur Bulla Clementis XI. de die 27. Julii 1707. qua annullat seu nullam declarat Concordiam quamdam initam super hybernis stationibus militum Germanorum in Ducatu Parmæ & Placentiæ; ac insuper confirmat seu publicat Censuras Ecclesiasticas Sedi Apostolicæ reservatas contra Cæsareos Ministros, Commissarios, Milites, &c. Tum prosequitur Imperator.

NOs habita Declarationis præinsertæ clausularumque ejus omnium ac singularum attenta consideratione, non possumus non graviter inter cætera ex eo commoveri, quod antiquissima nostra & Imperii Romani in Italia, atque inde dependentia Ducatus Mediolanensis jura in Parmam ac Placentiam, velint a Romana Curia, per assertionem dominii quasi sibi competentis, præfidenter convelli, cum plena Historiarum fide, & ipsis Investiturarum per Prædecessores nostros Romanorum Imperatores datarum tabulis, aliisque actibus evidentibus, in hunc usque diem constet, directum, supremum & Majestaticum dominium in præfatam Parmam Placentiamque, non nisi Nobis sacroque Romano Imperio competere, legitimosque Ducatus Mediolanensis possessores desuper investiri. Ostendi profecto nequit, directum hoc & supremum dominium, reservatumque Majestaticum, ab ullo unquam Imperatore abdicatum esse, aut sine expresso ejusdem ac Imperii consensu a Ducibus Mediolanensibus abdicari, cedi, vel transferri, multo minus a Curia Romana valide usurpari, ab eave per Duces Parmenses legitime recognosci potuisse. Innuunt hoc plures historiarum libri, & prolixe simul notant quæ hac in materia pro conservatione Jurium Imperialium non interrupto ordine peracta sint. Neque latet publici status peritos, quantopere Prædecessores nostri, & speciatim Carolus V. gloriosæ memoriæ, Cæsarea sua Imperiique Jura, non curriculo vitæ solum, sed ultimæ etiam voluntatis elogio, sit tuitus testatusque. Et aliunde sat liquet Imperialia Jura sic esse Imperio innexa, ut ab illo, sine totius assensu, nequaquam separari, multoque minus ab invito per *Bullas Pontificias, qualiscumque fulminum minis refertas*, abstrahi & separari queant.

Irritus idcirco labor fuit, & vix non explosione dignus, quo allegati in supratacta Declaratione Pontifices judicium in causa propria arrogare, & *ope Bullarum ejusmodi* Jura tertiorum sibi asserere conati sunt. Nec certe potest intelligi, quid in mentem Romanæ venerit Curiæ, quando a militia nostra bona Ecclesiæ invadi scripsit, cum sciat aut scire saltem debeat, nostra & Imperii esse feuda, in quæ miles dispertitus est; alimenta quoque vitæ necessaria tantopere per Jus Naturæ ac Gentium privilegiata habent, ut possint etiam in territorio neutrali tunc potissimum quæri sumique, cum sustentatio in propriam alterius defensionem præservationemque ab ulteriore hostili damno & periculo cedit: quales circumstantias in præsente inveniri casu, & per Canones, leges, rationemque statûs, ad communia onera ipsummet Clerum pro pace ac libertate stabilienda obligari, nemo est qui non videat, præsertim illa in Provincia, in qua & mos hujusmodi antiquus circa communionem tributorum militarium servatur, & possessiones Cleri Parmensis tam amplæ existunt, ut quartam Ducatus integri partem pene exsuperent. Indignum itaque Clericali felicitate est visum, quod cum alii eguerint, ipsa tenacitatem suam prodere, nec cum Laicis, quamquam instanter a Commissario nostro Imperiali sollicitata, nec ad obolum quidem erogandum, concurrere voluerit; sed pertinaci suo refractarioque inhæserit proposito, quamvis ipse consensus Pontificius pro collectis ad communem necessitatem utilitatemque conferendis, non sine illustri reverentiæ nota in Tractatu per dictum Commissarium nostrum concluso, fuerit reservatus.

Quæ omnia & plura alia quibus tam provide ac juste ex parte nostra procedi placuit, adeo luculenta sunt nostræ æquitatis & muneris Cæsarei legitime exerciti testimonia, ut ex quo Juris fonte *acres istæ superius expositæ Censuræ spirituales* consessim profluxerint, dispicere haudquam valeamus. Fecimus quod nostra & Imperii Jura postularunt, & eo quidem modo fecimus, quem Constitutiones Imperii, illarumque usus dictavere, ac singularis etiam observantia, qua communem Christianitatis Patrem Sedemque Apostolicam extra partium studia prosequimur, desiderare visus est: prout Cardinalis Grimani negotiationes complures, tum pro impetrando superfluo Pontificis assensu, tum ad remonstrandum auctoritatis Ecclesiasticæ, præpropere nimis ac perperam adhibitæ, abusum, non uno loco convincunt.

Observamus exempla in simili collectarum & onerum Ecclesiasticorum genere, sed modo agendi prorsus dispari cum hostibus nostris, ut communem Europæ libertatem infestantibus, & nullo favore dignis; quibus tamen a Romana Curia, vel consensus etiam sæpe contra fas ipsum præbetur subito, vel ita indulgetur conniveturque, ut animositas contraria, qua & Nos liberrime in conspectu totius mundi impetimur, & aperta nostra ac Imperii Iura passim verbis, typis, factisque impugnantur, jam pridem duriorem in nobis motum excitasset, nisi hunc innata bonitas Austriaca & alia momenta intuitu sanctæ Ecclesiæ mollivissent. Et vellemus adhuc ulterius longanimitatem nostram, etsi jam ab origine nostri Regiminis Cæsarei sat lacessitam, lubenter manifestam reddere, *si in omittendis nostrorum & Imperii Jurium defensionibus* longior mora permissa foret, possemusque erga *Deum* & posteros de illa recte excusari: nunc autem, cum in contrarium a Lege divina & humana, recta ratione, Gentium jure, & aliis justitiæ pietatisque principiis moneamur.

Hincomnibus istis ac singulis innixi, necnon juratæ Capitulationis nostræ Constitutionumque Imperialium memores, adhibito Consiliariorum nostrorum arcanorum, totiusque Consilii nostri Imperialis Aulici scrutinio, consultis etiam extraneis præstantibus Theologis, Canonumque & Legum Civilium peritis, pro nostrorum atque Imperii Jurium tutela.

Declaramus supra insertam sic dictæ nullitatis Declarationem, inanem, irritam, & nullam, simulque Excommunicationem in ea expressam, aut si quæ alia hujusmodi prætenditur, aut prætendi potest, omnino pro invalida reputandam esse; eoque minus hanc subsistere, quo evidentius patet, ejusdem requisita (nimirum peccatum mortale, contumaciam in notabili errore, præviam personarum citationem, &c. deficisse, ac deficere, scriptumque Romanæ Curiæ, non ad defendendam hæreditatem Domini, sed ad Jura Imperialia super Ducatibus Parmæ ac Placentiæ porro usurpanda tendere.

Et cum juxta sanctorum Patrum Conciliorumque mentem, *non illis quibus, sed his a quibus injuste infliguntur, timendæ sint Censuræ*: nos Judici omnis cordis, cordiumque scrutari omnipotenti *Deo*, sicut & cuilibet mortalium ab affectibus libero,

bero, discernendum atque æstimandum relinquimus quid oporteat de ploratu Cleri sentire, qui tunc aures obturatas habet, cum nostri ac sacri Romani Imperii hostes in Germanicis Italicisque Provinciis, immo in ipsis Pontificum Ditionibus, Ministros *Dei* & Ecclesiæ pro libitu opprimunt, crudeliterque discruciant; in Nos vero & Serenissimum ac Potentissimum Principem Dominum Carolum III. Hispaniarum Regem, ac adversus Neapolitanum Regnum, Sabaudiæque Ducem, tunc primum insurgit, cum Nobis & justæ causæ nostræ tam prospera affulsere sidera, ut ex hostilibus prævalidisque manibus sit cum aliis Italiæ oppedæ partibus Neapolis & Belgium prodigiose ereptum.

Ad perpetuam præterea rei memoriam, tenore præsentium declaramus, & efficacissime, quantum opus est, protestamur, nullum omnino Jus, & multo minus directum supremumque dominium in Parmam & Placentiam Sedi Romanæ a Nobis dimitti, neque dimitti posse; quin potius omnia & singula suprema dominia, quæ in Prædecessorum nostrorum nostrumque præjudicium usurpata sunt unquam, & adhuc usurpantur, quocumque etiam nomine appellentur, Nobis & sacro Romano Imperio firmiter reservamus & confirmamus omni meliori forma ac modo; cunctas possessiones illegitimas & prætensiones, exceptis iis quæ ex magnanimitate & munificentia Cæsarea in antedictam Sedem expressim translatæ sunt, annullando, abolendo & cassando, eoque magis pro nullis, injustis ac invalidis declarando, quo manifestius per se corruit, quidquid Imperatoriæ Majestati, clam palamve, auctoritate propria subtractum est, aut etiam ab Imperatore extra normam debitam alienari nequit.

Solemnissime pariter & speciatim Romanæ contradicimus Curiæ prætensam illam quoad Jura tertiorum bonave temporalia potestatem, quam Bullæ Pontificiæ exercere præsumunt, cum hæ, nec validæ hoc in genere, nec receptæ sint, quibuscumque insigniantur nominibus, & Nos Romanumque Imperium obligare non possint debeantve; neque facultatem nos ullam admittamus, aut tolerare possimus in sæpe fata Curia, quæ cassare vel annullare conetur ea quæ nos vi muneris auctoritatisque nostræ Cæsareæ disponimus ac ordinamus, nullatenus dubitantes, quin Conventus universi Imperii, ac omnes ejusdem Electores, Principes & Status, Vassallique ac Subditi, consilio nobis ac auxilio suo efficace, ubi opus fuerit & ordo rerum demandarit, sint adfuturi adstituri.

Iterato igitur, & deliberato animo, sanoque & maturo accedente consilio, atque ex plenitudine potestatis nostræ Cæsareæ, hisce publice *declaramus*, *contradicimus*, *abolemus*, *cassamus*, & *protestamur*, *ut supra*, *solemnissimo*, *quo potest fieri*, *pacto & modo*, *annullantes*, & *irritum injustumque decernentes*, quidquid in sæpius memorato superiore scripto quoad formam aut materiam in præjudicium nostrorum & sacri Romani Imperii Jurium, vel etiam contra *nostros Ministros*, *Commissarios*; *Milites*, *vel alios quoscumque*, exprimitur, aut intellectum videri potest.

Inhibemus quoque omnibus ac singulis Ecclesiasticis ac sæcularibus nostris & Imperii Vassallis, Ministris ac subditis, sive in terris Ecclesiæ, sive in Ducatibus Parmæ ac Placentiæ, sive alibi existentibus, sub gravissima nostra & Imperii indignatione, omniumque bonorum confiscatione, corporalique pœna, ne quam rationem ejus, quod in adducto scripto continetur, in ulla re habeant: sed districte mandamus, ut nostris Jussibus & Ordinationibus constanter & debite pareant: dum vicissim protectionem nostram clementiamque Cæsaream fidelibus ac obedientibus impertiri non intermittemus, monituri idcirco etiam modo debito Parmensem Ducem, ut nullum aliud dominium quam nostrum & dicti Hispaniarum Regis Fratris nostri charissimi, utpote legitimorum Ducatus Mediolanensis respective Dominorum & Possessorum, ratione Parmæ ac Placentiæ recognoscat, cum potissimum etiam abunde in propatulo sit, quod respondere Nobis de nostris & sacri Romani Imperii Juribus non immerito tenetur.

Rogamus denique omnipotentem ac justissimum *Deum*, ut ardentem omnibus & sincerum honestæ, fidæ ac perpetuæ pacis concordiæque amorem instillare, Nobismet autem largiri gratiam dignetur, qua continuo & fortiter, quæcumque ad nos & sacrum Imperium pertinent, tueri valeamus, cum submississima gratitudine totum id, quod Cæsaris est, divinæ Majestati acceptum ferentes, publicaque hac Declaratione, protestatione & reservatione repetita prohibentes, circa temporalia Imperii bona & Jura, nihil alteri cuipiam, nisi quod expresso Prædecessorum nostrorum & Imperii consensu munitum est, atque in specie nullum dicti Imperii dominium temporale supremum legitime unquam competere, asseri, aut vindicari posse; iis omnibus ac singulis, quæ secus facta sunt aut reputantur, hisce pro nunc ut ex tunc, & pro tunc ut ex nunc, ac futuris æternum temporibus, quam fieri potest solemnissime, gravissime, firmissimeque contradicentes, vigore Diplomatis hujus manu nostra subscripti, & sigillo nostro Cæsareo muniti, quod dabatur in Civitate nostra Viennæ, die vigesima sexta mensis Junii anno Domini millesimo septingentesimo-octavo, Regnorum nostrorum, Romani decimo nono, Hungarici vigesimo primo, Bohemici vero quarto.

JOSEPHUS.

(L. S.)

Vt. Fridericus Carolus Comes de Schonborn.
Ad Mandatum sacræ Cæsareæ Majestatis proprium.
Franciscus VVinandus de Bertram.

V.

SENTENTIA

Sacræ Cæsareæ & Catholicæ Majestatis CAROLI VI.

Contra attentatum Nuntii Apostolici Coloniensis.

Sacra Cæsarea Majestas Dominus noster clementissimus

EX humillimis, quas sex de Facultate Juridica Coloniensi Doctores ac Professores sæculares, adversus reliquos sex Doctores Ecclesiasticos, ratione recursus ad Dominum, eo tum Nuntium Apostolicum, nunc Cardinalem Bussium, sumpti, exhibuerunt querelis, non sine indignatione intellexit, quem in modum, non obstante quod dicta Facultas, vel a primæ fundationis suæ principio, ita sit instituta, ut ex duodecim, quibus Collegium ejus Facultatis constat, sex solummodo Juribus publice tradendis Professores ordinarii eligantur, iidemque etiam a Magistratu Coloniensi salarium annuum ordinarium recipiant, necnon in subsidium a Cæsarea Majestate, id omne quod pro responsis juridicis, ut & Regalibus, pro jure sigillandi & expediendi solvitur, pro præcipuo relictum habeant. Reliqui vero sex Ecclesiastici, non Professores; sed simpliciter Doctores appellentur, & certis Præbendis primæ Gratiæ Facultati affixis, aliisque a Sede Apostolica tum Beneficiis Ecclesiasticis tum Præbendis secundæ ac tertiæ Gratiæ fruantur fruive possint, eoque intuitu sacros Canones doceant, relationibus autem transmissorum Actorum haud interesse, nec Sententias latas sigillare nec remittere queant, & proinde Decanatus Officii, utpote cujus potissima functio in huculque adductis consistat, haudquaquam capaces sint: non ita pridem tamen postremo loco nominati sex Doctores Ecclesiastici, cum dictis Professoribus sæcularibus unam passim eamdemque sibi asseruerint æqualitatem, atque ad eumdem Decanatum primo apud Universitatem sese admitti prætenderint, & postquam ibi non fuissent exauditi, contra ius fasque, necnon Statutorum Juratorum Academicorum dispositionem, ad prætactum ejus tem....is Dominum Nuntium Apostolicum ibidem recurrere præsumpserint, ac eoque prima vice Decretum Decanatus sequestratorium adversus paulo ante electum Decanum Doctorem Gasparum Josephum Huygen obtinuerint, postmodum vero impetraverint, ut præfatus Dominus Nuntius Apostolicus, appellatione desuper interposita haudquaquam attenta, repetitis mandatis inhibitoriis, eumdem Huygen impetere haud destiterit, sed ut concredita sibi sub juramento sigilla, annales, clavesque ad archivum Facultatis reponeret sub comminata 500. florenorum aureorum pœna jusserit, parvo etiam tempore interjecto, præ primis in eamdem condemnarit. Et cum executio illius Decreti pœnalis Magistratui Coloniensi demandata, spectatum effectum haud sortiri videretur, *plane ad Excommunicationem progressus sit, eamdemque valvis ubique affigi curarit*: humillime supplicantes ut justitiæ remediis ac rescriptis a Serenissimo Electore Palatino, qua S. R. Imperii interregni tempore Vicario, impetratis, Sua quoque Cæsarea Majestas, post Solum Imperiale consensum, inhærere, & Supplicantibus contra Sententias istas injustas a memorato Domino Nuntio latas, ex Juris Constitutionumque Imperialium præscripto subvenire clementissime dignaretur. Cum itaque ex circumstantiis in Supplica adductis & demonstratis abunde appareat, præ istum recursum incompetenter factum, non nisi ad e[...] supremarum Potestatum in Ecclesiasticis & Politicis tendere, & non exiguis incommodis & scandalis viam aperire: hinc altissime dicta Sua Sacra Cæsarea Majestas, iis omnibus a Consilio suo Imperiali Aulico sibi debite relatis, probeque atque accurate perpensis, non modo recursum illum a memoratis sex Doctoribus Ecclesiasticis ad sæpius dictum Dominum Nuntium Apostolicum hac in causa sumptum, severe, cumque indignatione exprobrandum, sed & *Decreta ejusdem comminatoria & executiva, utpote ex se nulla & invalida, cassanda, annullanda, & abolenda judicat, prout ea omnia cassat, annullat, abolet, nullaque declarat*, ac insuper memoratorum sex Doctorum Ecclesiasticorum universos temporales reditus, in pœnam temerarii recursus, sequestrari jussit: de reliquo etiam iisdem serio districteque sub pœna amissionis voti activi, *præcipit & injungit, quod acta omnia coram dicto olim Domino Nuntio producta repetant, & una cum Decretis hujus*

causæ

causa inde emanatis retractari faciant, eaque se repetiisse ac retractari fecisse intra bimestre ab harum publicatione, proximo in Concilio Imperiali Aulico doceant; proindeque ab omni posthac ad Nuntium Apostolicum aut Judicem Ecclesiasticum recursu, in ejusmodi causis, abstineant; sin secus, comminata pœna, cum debito rigore contra ipsos ad executionem deducetur.

Signatum, sub S. C. M. Sigillo secreto Viennæ 31. Januarii 1713.

Frid. Carl. Comes de Schonborn.

(L.S.)

J. H. Hayeck de Waldstatten.

X.

DECRETUM ARCHIDUCIS LEOPOLDI

Circa immissionem in bona temporalia Ecclasiasticorum.

Au Parlement de Bourgogne à Dole.

LEOPOL DE GUILLAUME, &c.

T*Rès-cher & bien-amé. Nous avons écrit au Cardinal Trivulce aux fins par vous requises, & à l'Archevêque de Besançon*, afin qu'il tienne en estat & surceance l'execution de la Sentence d'excommunication *dont il seroit chargé par l'Auditeur General de la Chambre Apostolique pour autant que touche la poursuite indue d'Henry Otthevin; si avant qu'il ne cesse*, vous pourrez saisir son bien & les revenus de sa Prebende, *estant de vôtre ressort, même proceder à la vente d'iceux, comme aussi, en cas que le dit Archevêque persisteroit de ne vouloir surseoir la dite execution*, de proceder au saisissement des biens de son Evêché. *Et comme par vos lettres vous donnez à connoître que le Procureur General du Roy auroit entrepris cette cause, & s'est fait playdoyant par devant le Juge de l'Eglise, nous vous dirons qu'ils s'en eût bien peu abstenir, afin que l'autorité de Sa Majesté & les Privileges de ces Pays ne soient mis en dispute pardevant le dit Juge.*

Atant, &c. de Bruxelles le 9. Octobre 1652. paraphé M. Vt. Signé, Leopol de Guillaume, *Contre-signé*, Robiano.

Ad Parlamentum Burgundiæ in Dole.

CHARISSIMI & dilectissimi, Leopoldus Guillelmus, scripsimus Cardinali Trivultio ad fines a vobis requisitos & Archiepiscopo Bisantino, ut in statu & dilatione teneat executionem Sententiæ excommunicationis sibi commissæ per Auditorem Generalem Cameræ Apostolicæ, quantum concernit indebitam prosecutionem Henrici Otthevin; si non desistat, poteritis occupare eius bona & reditus Præbendæ, quæ sunt vestræ jurisdictionis, immo procedere ad illorum venditionem, sicut etiam casu quo Archiepiscopus non vellet differre dictam executionem, procedere ad occupationem bonorum eius Episcopatus. Et cum per vestras litteras insinuatis quod Procurator Generalis Regis suscepisset hanc causam, & litigaret coram Judice Ecclesiastico, dicemus quod ab hoc potuisset abstinere, ut aut auctoritas Suæ Majestatis & Privilegia harum Patriarum non trahantur in controversiam coram dicto Judice.

Bruxellis 9. Octobris 1652. Chirographum adjectum. M. Vt. Signatum, *Leopoldus Guillelmus*, Contra Signatum, *Robiano*.

Y.

SENTENTIA PARLAMENTI MECLINIENSIS

Contra Pastorem Fumacensem.

S*UR la Remontrance faite par le Conseiller Procureur General de Sa Majesté en son Grand Conseil, de ce que Charles de la Ramée Curé de Fumay, ensuite d'un contrat d'association passé avec plusieurs personnes pour tirer de la pierre d'ardoise, auroit apporté en la societé le très-fond de la maison Pastorale, grange, étables, jardin potager & verger aboutissant à l'Eglise du lieu; à quoy ceux du Magistrat & Communauté se seroient opposés, pretendans qu'on n'y pouvoit creuser sans exposer ladite maison, grange, étables, & jardins ainsi que l'Eglise même à un peril évident de bouleversement, & que d'ailleurs ce fonds & édifices appartiendroient à ladite Communauté; dont les Curés ne seroient que simples usagers; & quoy qu'il etoit du devoir dudit Curé au cas qu'il croyoit d'avoir quelque droit audit fond, ou qu'il pretendoit qu'on y pouvoit creuser, & tirer des ardoises sans risquer lesdites bâtimens & Eglise, de s'adresser sur ce sujets à Sa Majesté en son dit Grand Conseil, il est néanmoins qu'en mepris & vilependence de ladite competence & jurisdiction supreme de Sa Majesté, ledit Curé se seroit avisé de traduire ceux dudit Magistrat & Communauté, premierement pardevant le Conseil Aulique de son Altesse Electorale de Treves à Coblence; en second lieu en la Ville de Liege pardevant trois Avocats etablis par Sadite Altesse Electorale pour Conseil & Juges d'appel de Fumay & Revin; & en troisiéme lieu pardevant le Baron de Rosen Archidiacre de Famenne (a) Juge également incompetent, & qui n'a aucune Jurisdiction audit Fumay; que ce nonobstant ledit Archidiacre n'auroit pas laissé de porter d'abord son Decret du 25. Avril 1717. par lequel il ordonne auxdits du Magistrat de laisser creuser par ledit Curé le très-fond de ladite maison, grange, &c. pour en tirer la pierre d'ardoise & autres materiaux existans sur iceux, à peine d'excommunication; ensuite de quoy ceux dudit Magistrat se sont trouvé insinuée du Monitoire à la requête de Jean François du Fresne se qualifiant Procureur Fiscal dudit Archidiacre, portant ordonnance de se conformer dans sept jours audit Decret; si non, qu'il seroit procedé aux peines comminées par iceluy: duquel Decret & Monitoire Jean Dominique Caillet lors Bourguemaistre, & lesdits du Magistrat en auroient appellé comme d'abus, & se seroient addressé audit Grand Conseil par Requête du 17. Septembre de ladite année, sur laquelle auroit eté appointé, qu'elle seroit montrée audit Curé; cependant defense à luy de pour-*

sui-

(a) Famensis tractatus, quem Galli vocant Famine.

FACTA expositione per Consiliarium Procuratorem Generalem Suæ Majestatis in Supremo Consilio, quod Carolus de la Ramée Pastor Fumacensis post contractum associationis habitum cum multis personis ad extrahendum lapidem tegularem, contulisset in societatem fundum domus Pastoralis, horreum, stabula, hortum olitorium & seminarium arborum, adjacentium Ecclesiæ loci, cui rei Magistratus & communitas se opposuissent, prætendentes quod non posset ibi excavari absque quod domus, horreum, stabula & horti exponerentur periculo evidenti ruinæ subsecuturæ, & quod aliunde fundus ille & ædificia pertinerent ad dictam communitatem, quorum Pastores tantum essent simplices usurarii; & quamvis deberet dictus Pastor casu quo crederet se habere ius in dicto fundo, & prætenderet posse excavari & extrahi tegulas sine periculo dictorum ædificiorum & Ecclesiæ, desuper recurrere ad suam Majestatem in suo Supremo Consilio, tamen in vilipendium dictæ competentiæ & jurisdictionis Suæ Majestatis dictus Pastor tentasset ducere Magistratum & communitatem primo coram Consilio Aulico suæ Celsitudinis Electoralis Trevirensis Confluentiam, secundo Leodium coram tribus Advocatis constitutis a dicta Sua Celsitudine Electorali pro Consilio & Judicibus appellationis de Fumay & Revin, & tertio coram Barone de Rosen Archidiacono Fameniensi pariter Judice incompetenti, & qui nullam plane habet jurisdictionem in dicto Fumay; & quod hoc non obstante dictus Archidiaconus suum tulisset Decretum 24. Aprilis 1717. per quod mandato dicto Magistratui, ut permittat extrahi per dictum Pastorem tegulas, & excavari fundum dictæ domus & horrei sub pœna excommunicationis; post quod Magistratui insinuatum est monitorium ad requisitionem Joannis Francisci du Fresne se qualificantis ut Procuratorem dicti Archidiaconi, mandans ut se conformaret spatio septem dierum dicto Decreto, nisi vellet procedi ad pœnas ibidem comminatas: a quo Decreto & monitorio Joannes Dominicus Caillet tum Consul & Magistratus appellassent sicut ab abusu, & recurrissent ad dictum Supremum Consilium per Supplicam de 17. Septembris dicti anni, super qua decretum est ut ostenderetur dicto Pastori; interim ei prohibitio facta ne prosequeretur modum procedendi intentatum, tum coram Consiliariis constitutis ab Electore Trevirensi, tum coram Barone de Rosena Archidiacono Famimæ, mandans dicto Pastori ut curaret cessare Decreta & comminationes excommunicationis & Litteras Monitoriales decretas per dictum Archidiaconum, cum inhibitio-

H

tione illis utendi sub pœna occupationis ejus bonorum temporalium & ulterioris demonstrationis ipsius sumptibus, sicuti in judicio inveniretur convenire, & Litteræ scriberentur dicto Archidiacono juxta originalia, in cujus citationis conformitatem scriptæ fuissent dicto Archidiacono, per quas monetur de sua incompetentia: cæterum quod eadem citatio debite fuisset insinuata dicto Pastori, cui bonum tum temporis visum parere, usque adeo ut deserens persecutionem a se male & incompetenter intentatam coram dicto Archidiacono, se contulisset ad dictum Supremum Consilium, & ibidem obtinuisset Litteras manutenentiæ, quas cum curasset executioni mandari & insinuari dicto Magistratui & Communitati, processus esset desuper motus inter partes, & tamdiu litigatum, ut per Sententiam interlocutoriam de 11. Martii 1719. cum fuissent partes declaratæ contrariæ in facto, dictus Pastor fecisset suas probationes coram Consiliario Ecclesiastico de Coriache, & Magistratus ac communitas suas contra probationes, ita ut per renuntiationem probationibus ulterioribus & exhibitionem respectivam scriptorum, replicarum, contradictionum & salvationum causa esset deposita ad ferendam Sententiam diffinitivam, & quamvis non esset licitum dicto Pastori in præjudicium illius contestationis & litispendentiæ formatis ab illo introductæ coram nostro dicto Consilio, denuo recurrere ad alios Judices extraneos, tamen per inauditam prævaricationem præsumpsisset resumere causam inceptam coram dicto Archidiacono, ubi rem eo excessus deduxisset, ut non obstantibus actibus protestationis & reiteratæ monitionis incompetentiæ & litispendentiæ tam ipsi quam dicto Archidiacono ex parte Magistratus dictus Archidiaconus ad prosecutionem dicti Pastoris tulisset Decretum excommunicationis ad onus Magistratus, quam idem Pastor præsumpsisset ex suggestu publicare tempore summi Sacri Parochialis Dominicalis de Passione 22. Martii ultimi in summum scandalum totius communitatis: non esset opus notare quantum hæc prætensa excommunicatio lata in præjudicium litispendentiæ contra Magistratum functum officio suo, vel cujus tendatur impedire ne aliquid fieret in præjudicium publici, esset irregularis, ex omni capite nulla & contraria Legibus fundamentalibus harum Patriarum, quæ prohibent Judicibus Ecclesiasticis ne procedant per Censuras contra Magistratus & Officiarios Justitiæ ob prætensos excessus commissos in suo Officio, sed mandant ut recurrant ad suam Majestatem, ut ibi corrigantur; ita ut exponens non posset hæc prætensa Monitoria & Excommunicationem aliter inspicere quam attentatum formale contra Jurisdictionem temporalem, viam facti & perturbationem quietis publicæ: quapropter ad obviandum sequelis periculosis quæ inde possent resultare, requisierit ut Curia declararet dicta prætensa Monitoria, Excommunicationem & omnia inde secuta, nulla, abusiva & injuriosa juribus Jurisdictionis supremæ suæ Majestatis, ejus Magistratuum & Vassallorum; mandaret consequenter dicto Archidiacono & dicto Pastori, & omnibus ad quos pertinebat, illa prompte cassare & annullare, & donec constaret quod hæc præstitissent occupationem eorum bonorum temporalium, & ulterius concederent exponenti ad onus dicti Pastoris pro excessibus & attentatis ab ipso commissis talem provisionem Justitiæ quam Curia ad rem facere comperiret.

QUIBUS omnibus consideratis, relatione facta & Cameris congregatis, Curia declarat Monitoriales & Decretum excommunicationis de 12. Novemb. 1721. hic mentionata & omnia inde secuta, nulla, nullius valoris, incompetenter decreta, attentatoria contra Jurisdictionem Suæ Majestatis, & contraria Legibus fundamentalibus hujus Patriæ; fit prohibitio Domino Carolo de la Ramee Pastori Fumacensi ne illis utatur sub pœna quingentorum Imperialium pro mulcta; ordinat ut illa curet retractari intra mensem, & probet Consiliariis Fiscalibus quod ita præstiterit intra dictum terminum, sub pœna ulterioris provisionis: mandat ut illud legatur publicetur & affigatur Fumaci vel a Fumai & Revin: annuit remonstranti Litteras citationis personalis ad onus dicti Pastoris cum clausula annotationis & occupationis ejus bonorum temporalium. Actum Mechliniæ 19. Septembris 1722. Signatum *A. P. VAN-ERTBORN.*

suivre les procedures intentées tant pardevant les Conseillers établis par Son Altesse Electorale de Treves, que pardevant le Baron de Rosen Archidiacre de Famenne, ordonnant au même Curé de faire cesser les Decrets & commination d'Excommunication & Lettres Monitoires decernées par ledit Archidiacre, avec interdiction de s'en servir à peine de saisissement de son temporel & d'ulterieure demonstration à sa charge, comme en Justice seroit trouvé convenir, & que Lettres seroient écrites audit Archidiacre selon la minute, en conformité duquel appointement lesdites Lettres auroient été effectivement écrites audit Archidiacre, par lesquelles on l'avertit de son incompetence: qu'au reste le même appointement auroit été duement insinué audit Curé, auquel il auroit trouvé à propos de deferer entierement pourlors, si avant qu'abandonnant la poursuite par luy mal & incompetemment intentée pardevant ledit Archidiacre, il se seroit addressé audit Grand Conseil, & y auroit obtenu Lettres de maintenue, lesquelles aiant fait exploiter auxdits Magistrat & Communauté, procès s'y seroit mû entre parties, auquel si avant auroit été procedé que par Sentence Interlocutoire du 11. Mars 1719. icelles aiant été déclarées contraires en fait, ledit Curé auroit fait ses preuves pardevant le Conseiller Ecclesiastique de Coriache, & ceux du Magistrat & Communauté leurs contrepreuves, de sorte que par renonciation a preuves ulterieures, & par exhibition respective des écrits de reproches, contredits & salvations, la cause seroit disposée a y être fait droit diffinitivement, & quoy qu'il ne seroit permis audit Curé en préjudice de cette contestation & litispendence formelle par lui introduites pardevant notredit Grand Conseil de recourir derechef a des autres Juges étrangers, il seroit cependant que par une prévarication inouie, il se seroit présumé de reprendre les erremens de la cause qu'il avoit ci-devant commencée pardevant ledit Archidiacre, là où il auroit poussé les choses a un tel point d'excès, que malgré les actes de protestation & d'advertence reiterés, insinuées tant a luy qu'audit Archidiacre de ladite litispendence & incompetence, ledit Archidiacre a la poursuite dudit Curé se seroit avancé de porter Decret d'excommunication a charge de ceux dudit Magistrat, lequel le même Curé se seroit présumé de publier au Prône de la grande Messe Paroissiale du Dimanche de la Passion 22. du mois de Mars dernier au grand scandale de toute la Communauté; qu'il n'étoit pas besoin de faire remarquer combien cette prétendue excommunication portée en préjudice de la dite litispendence contre un Magistrat qui s'étoit acquitté des obligations de son Office, qui l'engageoit a empêcher que rien ne fût fait en préjudice du public, étoit irreguliere, nulle de tous chefs, & contraire aux loix fondamentales de ces Pays, qui défendent aux Juges Ecclesiastiques de proceder par des Censures contre des Magistrats & Officiers de Justice pour des prétendus excès commis au fait de leurs Offices, mais leur ordonnent de recourir a Sa Majesté, afin de les corriger en quoi il auroit failli; de sorte que le Remontrant ne pouvoit envisager ces pretendues monitoires & excommunication ensuivie, que pour une emprise & attentat formel sur la Jurisdiction temporelle, une voye de fait & trouble du repos public; cause que pour prévenir les suites dangereuses qui en pourroient resulter, il a requis que la Cour fût servie de declarer lesdits prétendus monitoires, excommunication & tout ce qui est ensuivi, nulles, abusives, tortionnaires & injurieuses aux droits & Jurisdiction suprême de Sa Majesté, de ses Magistrats & Vassaux, d'ordonner en consequence tant audit Archidiacre, qu'audit Curé & a tous autres qu'il appartiendra, de les casser promptement & les mettre a néant, & jusques a ce qu'ils auront fait constér de l'avoir ainsi effectué, saisissement de leurs biens temporels, & d'accorder au surplus au Remontrant a charge dudit Curé pour les excès & attentats par luy commis telle provision de Justice que la Cour trouveroit au cas appartenir.

L*E tout quoy consideré, & rapport fait, les Chambres assemblées, la Cour déclare les Lettres monitoires & Decret d'excommunication du 12. Novembre 1721. cy mentionnées, & tout ce qui est ensuivi, nulles & de nulle valeur, incompetemment décernées, attentatoires a la Jurisdiction de Sa Majesté, & contraires aux loix fondamentales de ces Pays. Fait défense a Maître Charles de la Ramée Curé de Fumay, de s'en servir ou prévaloir a peine de cinq cens écus d'amende: luy ordonne de les faire retracter endeans le mois, & de faire constér aux Conseillers Fiscaux de l'avoir ainsi effectué pendant ledit terme, a peine d'ulterieure provision: ordonne que cette soit lue, publiée & affichée audit Fumay & Revin; accorde au Remontrant Lettres d'adjournement personnel, a charge dudit Curé avec clause d'annotation & saisissement de son temporel. Fait a Malines le 19. de Septembre 1722.* Signé, A. P. VAN ERTBORN.

AR-

Z.

ARREST DE LA COUR

Contre certaines Monitions & Censures emanées de Cour de Rome 1502.

Extrait des Registres du Parlement.

VEU par la Cour les deux défauts obtenus en icelle par M. François Charmolue Prestre, Maistre és Arts, Docteur Regent en Medecine en l'Université de Paris, soit disant Chanoine prébendé en l'Eglise Collegiale S. Omer au Diocese de Therouenne, appellant de certaines Monitions, Censures, & fulminations émanées de Cour de Rome, ou d'aucuns Juges deleguez du Pape, au préjudice & contre les saincts Decrets de Basle, Pragmatique Sanction, Ordonnances Royaux, Privileges & libertez de l'Eglise Gallicane, à l'encontre de M. Jean du Quesne aussi Prestre, impetrant d'icelles Monitions, Censures, & fulminations, & de M. François Cocy Prestre, porteur, & executeur d'icelles, & entremetteur des affaires dudit du Quesne, intimez & defaillans, & tout ce qui a été mis & produit pardevers ladite Cour par iceluy demandeur, & tout consideré: il sera dit que lesdits deux défauts ont esté bien & duement donnez, obtenus, & entretenus, & que au moyen & par vertu d'iceux ladite Cour a adjugé & adjuge audit demandeur tel profit, c'est à sçavoir que la Cour a declaré & declare qu'il a esté mal fait, procedé & fulminé, executé, admonesté, & inhibé par ledit Cocy, & autres executeurs desdites Bulles, Censures, & provisions de Cour de Rome, & bien appellé par ledit Appellant, & condamne lesdits intimez & defaillans à faire casser, cesser, revoquer & annuller lesdites Censures, Monitions & fulminations, & tout ce qui s'en est ensuivy, & faire bailler l'absolution à leurs propres cousts & despens, tant audit Appellant, qu'au Doyen, Prevost, Chanoines, & Chapitre de ladite Eglise saint Omer, & tous autres qu'il appartiendra, & qui pourroient estre compris esdites monitions, fulminations & Censures, & d'en certifier ladite Cour dedans le lendemain de la saint Martin d'hyver prochainement venant, & aussi à laisser jouyr & user ledit Charmolue Appellant desdites Chanoinie & Prebende, fruicts & revenus d'icelles, selon la Sentence de maintenue par luy obtenue contre ledit du Quesne le vingt-neuviéme Avril l'an mil cinq cent, & outre faict la Cour defenses ausdits Prevost, Doyen, Chanoines & Chapitre, de non obtemperer ausdites Censures & fulminations, & de ne cesser le divin service souls ou au moyen d'icelles, & neanmoins la Cour lesdits defaillans és despens desdits defauts, la taxation d'iceux reservée pardevers elle. Fait en Parlement le vingt-septiéme Aoust mil cinquecent deux.

ARRESTUM CURIÆ

Contra certas Monitoriales & Censuras emanatas ex Curia Romana 1502.

Extractum ex Registris Parlamenti.

VIsis per Curiam duobus defectibus obtentis in illis per Dominum Franciscum Charmolue Presbyterum, Magistrum Artium, Doctorem Regentem in Medicina in Universitate Parisiensi, se dicentem Canonicum præbendatum in Ecclesia Collegiata sancti Ormari in Diœcesi Therouennensi appellentem a quibusdam monitorialibus, Censuris & fulminationibus emanatis a Curia Romana, vel a quibusdam Judicibus delegatis a Pontifice in præjudicium & contra Decreta sacra Basileensia, Pragmaticam sanctionem, Ordinationes Regias, Privilegia & libertates Ecclesiæ Gallicanæ, contra Dominum Joannem etiam Presbyterum impetrantem illarum monitorialium, censurarum & fulminationum, & Franciscum Cocy illarum latorem & executorem, & compositorem negotiorum dicti du Quesne intimatos, visis omnibus quæ producta sunt in dicta Curia per eumdem actorem, & omnibus consideratis; dicetur quod dicti duo defectus debite dati, obtenti & defensi fuerint, & quod virtute illorum dicta Curia adjudicavit, & adjudicat dicto actori tale commodum, nempe quod Curia declararit & declaret quod male factum sit, processum & fulminatum executioni mandatum, admonitum & inhibitum per dictum Cocy & alios executores dictarum Bullarum, Censurarum & Provisionum Curiæ Romanæ, & bene appellatum per dictum appellantem, & condemnat dictos intimatos & deficientes, ut curent cassari, cessare, revocari & annullari dictas censuras, monitiones & fulminationes & omne quod est inde secutum, & curent dari absolutionem propriis sumptibus, tam dicto appellanti quam Decano, Præposito, Canonicis & Capitulo dictæ Ecclesiæ sancti Ormari, & omnibus ad quos pertinebit, qui possent comprehendi in dictis monitorialibus & Censuris, & certiorem faciant dictam Curiam intra diem posteram sancti Martini hyemis proximæ, & ut permittant dictum Canonicum appellantem uti & frui Canonicatu & Præbenda, & illorum fructibus & reditibus juxta Sententiam manutenentiæ per ipsum obtentam contra dictum du Quesne 29. Aprilis 1500. & ulterius Curia inhibet dictis Præposito, Decano, Canonicis & Capitulo ut ne obtemperent censuris & fulminationibus, & mandat ut servitium divinum vigore illarum non intermittant; condemnat Curia dictos deficientes in expensas illorum defectuum, taxatione reservata Curiæ. Factum in Parlamento 27. Augusti 1502.

AA.

ARREST DE LA COUR

Pour la cassation de certaines Censures.

AUjourd'huy M. Roger Barme Advocat du Roy, a en la presence de Frere Guillaume Paris Confesseur du Roy, recité à la Cour les procedures touchant l'Arrest de la reformation du Prieuré de Poissy, les contraventions faites par le General de l'Ordre des Jacobins, & autres Freres de la Congregation d'Hollande, mesmement les Brefs & Censures promulguées par ledit General, baillées à executer par Frere Adrien de Nully Religieux dudit Ordre, à present prisonnier au Convent des Chartreux par Ordonnance de la Cour. Et ce fait, a dit qu'entant que touche la revocation de Charonnelle Provincial de France, la Cour n'y a point de regard, attendu l'appellation dudit Charonnelle; & aussi que la Cour a pû voir qu'elle estoit faite in odium *des procés pendans ceans, & arrests donnez par la Cour: mais toutesfois Charonnelle a relevé & obtenu son Rescript à Juges* ad partes, *& à cette cause n'en parle plus. Mais quant aux Censures qui sont scandaleuses, & faites pour empescher l'Arrest de la Cour de ceans, supposé que Frere Adrien qui les a fait executer,* non fuisset in dolo aut culpa, tamen quia aliter Curia non potest suam jurisdictionem exercere, *dit que iceluy Frere Adrien doit demeurer prisonnier, jusques à ce qu'il ait fait casser, revoquer, & annuller lesdites Censures, & en certifier la Cour, & ainsi le requiert; & neanmoins, attendu l'offre fait par ledit Confesseur, par laquelle il promet faire casser lesdites Censures purement & simplement, & apporter absolution,* quatenus opus esset, *ne veut empescher qu'en faisant ladite promesse par ledit Confesseur, que la Cour luy donne un delay d'apporter lesdites cassation & absolution, & cependant élargir ledit de Nully parmy cette Ville de Paris seulement, auquel jour ledit Confesseur apportera en ladite Cour lesdites cassation & absolution, ou en defaut de ce, rendra ledit de Nully prisonnier en la Conciergerie, ou s'y rendra luy-mesme. A quoy ledit Frere Guillaume Paris Confesseur a dit qu'il promet apporter devers la Cour, dedans tel delay qu'il luy plaira donner, cassation pure & simple desdites Censures, & absolution,* quatenus opus est, *de nostre sainct Pere le Pape, ou dudit General, ou à defaut de ce, se rendre prisonnier ou ledit de Nully en la Conciergerie, & à ce s'est soubmis & soubmet. Sur quoy la matie-*

DECRETUM CURIÆ

Pro cassatione quarumdam Censurarum.

HOdie Dominus Rogerus Barme Advocatus Regius, in præsentia Fratris Guillhelmi Paris Confessarii Regii, recitavit in Curia processus concernentes decretum reformationis Prioratus de Poissy, & contraventiones factas per Generalem Ordinis Dominicanorum & aliorum Fratrum Congregationis Hollandiæ, pariter Brevia & Censuras promulgatas per dictum Generalem, traditas pro executione facienda Fratri Hadriano Nully Religioso dicti Ordinis, nunc captivo in Conventu Carthusianorum ex mandato Curiæ, & hoc facto, dixit quod quantum ad revocationem de Charonelle Provincialis Galliæ, Curia id non attenderet, propter appellationem de Charonelle, & etiam quod Curia potuerit videre esse factum in odium processuum nunc pendentium, & Decretorum datorum a Curia: sed tamen Charonelle obtinuit suum rescriptum ad Judices ad partes, & illa de causa illius non amplius loquitur: sed quantum ad Censuras quæ sunt scandalosæ, & factæ ad impediendum Decretum Curiæ pro nunc, supposito quod Frater Hadrianus qui curavit executioni mandari, *non fuisset in dolo aut culpa, tamen quia aliter Curia non posset jurisdictionem exercere*, dicit quod idem Frater Hadrianus debeat manere in carcere, donec curaverit cassari, revocari, & annullari dictas Censuras, & illius rei certiorem reddere Curiam, & ita requirit, & non obstante oblatione facta per dictum Confessarium, qua promittit se curaturum cassari dictas Censuras pure & simpliciter, & afferre velle absolutionem quatenus opus esset, non vult impedire quominus dicta promissione a dicto Confessario, Curia det moras ad deferendas dictas cassationem & absolutionem, & interim relaxetur dictus de Nully per hanc Civitatem Parisiensem tantum, qua die Confessarius afferet dictæ Curiæ dictas cassationem & absolutionem, vel defectu illius reddet dictum de Nully captivum in carcere, vel ille seipsum illuc conferet. Ad hoc Frater Guillelmus Paris Confessarius dixit quod promittere se allaturum Curiæ intra talem terminum quem dare placuerit, cassationem puram & simplicem dictarum censurarum, & absolutionem quatenus opus est, vel a Sanctissimo vel a dicto Generali, vel illius defectu reddere ca-

ptivum dictum de Nully in carcere ; & ad hoc se submisit & submittit. Desuper facta deliberatione, Curia dedit & dat dilationem seu moram dicto Paris Confessario ad curandum fieri dictam cassationem pure & simpliciter, & absolutionem quantum opus esset, a Sanctissimo vel a dicto Generali, & certificandam Curiam debite, usque ad postridie S. Andreæ proxime venturum, alias & defectu hujus die ipsa elapsa dictus de Nully erit captivus in carcere, vel ipsemet ad carcerem se conferet, quo facto Curia relaxavit & relaxat dictum de Nully per Civitatem Parisiensem hic usque ad dictam diem.

matiere mise en deliberation, la Cour a donné & donne delay audit Paris Confesseur de faire faire ladite cassation purement & simplement, & absolution, si quid opus esset, du Pape ou dudit General, & en certifier la Cour duement, jusques au lendemain de la sainct André prochain venant; alias & *à defaut de ce, ledit jour passé, sera ledit de Nully prisonnier en la Conciergerie du Palais, ou s'y rendra luy-mesme; & parmy ce, la Cour a elargit & elargit ledit de Nully parmy cette Ville de Paris jusques audit jour seulement.*

BB.

ARRESTUM PARLAMENTI BURDIGALENSIS

Contra attentatum Archiepiscopi.

Extractum ex Registris Parlamenti.

Visa per Curiam Supplica sibi oblata a Syndico & incolis Urbis sancti Macarii, Stephano Fontebride, Godefrido Bouyer, Stephano d'Arbis, Joanne Belloc, Philiberto Peningault Apparitore Regio, continente quod per Decretum de 4. hujus mensis Curia declarasset quod male, nulliter & abusive esset processum in citatione & excommunicatione decreta per Dominum Archiepiscopum Burdigalensem contra dictos Juratos & Peningault, pariter in interdicto Parochiæ sancti Macarii, & mandavit ut intra triduum dictus Dominus Archiepiscopus vel in ejus absentia ejus Vicarii Generales cassarent, revocarent & annullarent mandatum dictæ citationis, dictum interdictum & excommunicationem, alias defectu hujus, termino elapso, ad illud cogerentur per occupationem eorum bonorum temporalium, & quamvis terminus expirarit, tamen ad monitionem illis factam Dominus Petrus Caron declaravit quod non vellet obtemperare, ideo requirunt ut dignetur Curia committere aliam personam Ecclesiasticam in dignitate constitutam ad reponendum Venerabile Sacramentum in altari Parochiali sancti Martini, & declarandum dictam citationem, interdictum & excommunicationem nullas & abusivas, & injungere Domino Stephano Gay Vicario perpetuo dicti altaris S. Martini, ut continuet & celebret servitium divinum sicut faciebat ante dictum nullum interdictum; & quod ad hoc faciendum cogetur per occupationem suorum bonorum temporalium, & omnibus sit notum dictam citationem, interdictum & excommunicationem fuisse & esse declaratas nullas & abusivas, per dictum Decretum mandatur ut publicetur sonitu & clangore tubæ, per compita & plateas ordinarias sancti Macarii, & executioni tradetur vi simplicis dicti; ad hos fines, injungatur omnibus ut auxilium & manum forti præstent: hæc Supplica monstretur Procuratori Generali Regis, qui requireret quod quia tantum agitur de scandalo interrumpendo, ut ordinaretur ne aliquis timeret excommunicationem de qua est quæstio, quod Decretum declarans abusum & nullitatem illius publicetur in omnibus plateis sancti Macarii, & aliis locis solitis, & exercitium divinum restituatur & continuetur in altari Parochiali ejusdem Civitatis sicut erat ante interdictum, & injungatur Vicario perpetuo ut hoc faciat, & sepeliat mortuos in cœmeterio consueto, ad quod faciendum cogetur per occupationem suorum temporalium, pariter Officiariis S. Macarii & omnibus aliis cujuscumque status & conditionis, ut præstent manum executioni Decreti, sub pœna responsionis proprio & privato nomine, & nihilominus dictus Dominus Archiepiscopus debeat satisfacere Arresto antea dato, usque adeo ut temporalia ipsorum debeant occupari & manere sub manu Regis. Signatum, DE LA VIE. Viso etiam dicto Arresto dictæ diei quartæ currentis mensis cum Declaratione & responso dicti Caron Vicarii Generalis de 5. ejusdem mensis, simul actu citationis factæ dicto Domino Archiepiscopo de prima currentis, dictum est quod Curia ordinarit & ordinet, ut Archiepiscopus Burdigalensis & ejus Vicarii Generales satisfaciant Decreto de dicta 4. hujus mensis sub pœnis ab eodem latis, interim quod dictus Vicarius perpetuus sit facturus functiones Pastorales in dicto Oppido S. Macarii & altari Parochiali S. Martini Ecclesiæ S. Salvatoris, ad quod faciendum obligabitur per occupationem suorum temporalium & aliter, prout conveniet: permisit & permittit dictis actoribus ut curent publicari & affigi præsens Decretum simul cum Decreto dictæ 4. hujus mensis per omnia loca & plateas dictæ Civitatis S. Macarii; injungit omnibus Officiariis ut præstent auxilium & manum executioni dictorum Decretorum, quæ executioni mandabuntur vigore contentorum in illis, absque quod accipiant aliam commissionem in forma circa materiam de qua est quæstio. Pronuntiatum Burdigalis in Parlamento, 11. Aprilis 1645.

ARREST DU PARLEMENT DE BOURDEAUX

Contre l'attentant de l'Archeveque.

Extraict des Registres de Parlement.

Veu par la Cour la Requeste à elle presentée par le Syndic & habitans de la Ville de saint Macaire, Estienne Fontebride, Geoffroy Bouyer, Estienne d'Arbis, & Jean Belloc de la dite Ville à present Jurats, & Philibert Peningault Sergent Royal, contenant que par Arrest du 4. de ce mois, la Cour auroit declaré qu'il avoit esté mal, nullement & abusivement procedé en la citation & excommunication decernée par Monsieur l'Archevêque de Bourdeaux contre lesdits Jurats & Peningault; ensemble en l'interdit de la Paroisse dudit sainct Macaire, & ordonné que dans trois jours ledit Sieur Archevêque, ou en son absence ses Vicaires Generaux casseroient, revoqueroient, & annulleroient le mandement de la dite citation, ledit interdit & excommunication; autrement, à faute de ce faire, le delay passé, y seroient contraints par saisie de leur temporel, & bien que ledit delay soit expiré, neanmoins à la signification qui leur en a esté faite, Maistre Pierre Caron a declaré n'y vouloir obeyr, à tant requeroient qu'il plaise à ladite Cour commettre autre personne Ecclesiastique constituée en dignité, pour remettre le S. Sacrement à l'Autel Paroissial de S. Martin, & declarer ladite citation, interdit & excommunication nulles & abusives, & enjoindre à Maistre Estienne Gay Vicaire perpetuel dudit Autel S. Martin d'y continuer & celebrer le Service divin, comme il faisoit avant ledit nul interdit, & qu'à ce faire il sera contraint par saisie de son temporel, & afin qu'il soit notoire à tous, que ladite citation, interdit & excommunication sont & ont esté declarez nuls & abusifs par ledit Arrest, ordonner qu'il sera publié à son de trompe par les carrefours ordinaires dudit S. Macaire, & sera executé en vertu du simple dictum; à ces fins, enjoindre à toutes personnes d'y prester main forte. Ladite Requeste appointée, soit monstrée au Procureur General du Roy, lequel auroit requis, attendu qu'il ne s'agit que de faire cesser le scandale, estre ordonné aux fins que personne n'ait à craindre l'excommunication dont est question, que l'Arrest portant declaration de l'abus & nullité d'icelle sera publié és carrefours dudit saint Macaire, & autres lieux accoustumez, & que l'exercice divin sera restably & continué à l'Autel Paroissial de la même Ville, comme il estoit auparavant l'interdit, & enjoint au Vicaire perpetuel d'ce faire, & ensevelir les morts dans le cemetiere accoustumé; à quoy faire il soit contraint par saisie de son temporel: ensemble aux Officiers Jurats dudit saint Macaire, & toutes autres personnes de quelque qualité & condition qu'elles soient, de tenir la main à l'execution de l'Arrest qui interviendra, à peine d'en repondre en leur propre & privé nom, & neanmoins, que ledit Sieur Archevêque & ses Vicaires Generaux satisferont à l'Arrest cy-devant donné, & jusques à ce que leur temporel sera saisi, & demeurera sous la main du Roy. Signé, DE LA VIE. Veu aussi ledit Arrest dudit jour quatriesme du present mois, avec la signification & reponse dudit Caron Vicaire General du cinquiesme du mesme mois; ensemble un acte de sommation faite audit Sieur Archevêque du premier du present mois; Dict a esté que la Cour a ordonné & ordonne, par que tout le jour l'Archevêque de Bourdeaux ou ses Vicaires Generaux satisferont à l'Arrest dudit jour quatriesme de ce mois, sur les peines par iceluy; cependant que ledit Vicaire perpetuel fera les fonctions Curiales audit sainct Macaire, & Autel Paroissial saint Martin de l'Eglise saint Sauveur, à quoy faire il sera contraint par saisie de son temporel & autrement, ainsi qu'il appartiendra. A permis & permet ausdits demandeurs de faire publier & afficher le present Arrest, & celuy dudit jour 4. de ce mois par tous les cantons & carrefours de ladite Ville de saint Macaire; enjoint à tous les Officiers de tenir la main à l'execution desdits Arrests, lesquels seront executez en vertu des dictums d'iceux, sans lever autre commission en forme, attendu la matiere dont est question: Prononcé à Bourdeaux en Parlement, le onziesme Avril mil six cent quarante cinq.

CC.

A C T A

Judicii possessorii & Regiæ protectionis Supremæ Curiæ Montensis, in causa R. P. Joannis Renon Pastoris Braniæ-Comitis.

SENTENTIA MANUTENENTIÆ SUPREMÆ CURIÆ MONTENSIS,

Inter Castellanum, Mayerum, Scabinos ac Communitatem Oppidi Braniæ-Comitis, & Patrem Joannem Renon Pastorem loci, junctos Capitulo sanctæ VValtrudis Montibus Hannoniæ Supplicantes: & Patres Ludovicum Gravvez aliosque Oratorii dicti loci Intimatos.

Du 6. Aoust 1697.

R*Eveu les Procès des Chastelain, Mayeur, Echevins, & Communauté de la Ville de Braine-le-Comte, & Pere Jean Renon Pasteur du lieu, adjoints du Chapitre de sainte Vaudru à Mons complaindans, du 11. Mars dernier, & concluans qu'il soit declaré que le pretendu changement de Curé ne s'est pû faire, ni l'union de la maison de la Congregation des PP. de l'Oratoire de ladite Ville de l'Institut de S. Philippe de Nery a celui du Cardinal de Berulle, & qu'en consequence* ledit P. Renon soit maintenu dans la possession de la Cure *contre les PP. Louis Gravvez & autres de l'Oratoire dudit lieu intimez, avec les escrits & titres servis par les parties en satisfaction de la Sentence interlocutoire du 28. dudit mois de Mars, aussi l'escrit par le Sr. Conseiller Advocat du Roy; tout consideré, conclu d'adjuger les complaindans en leurs fins & conclusions ensemble aux depens. Vuidé le dit jour.*

De 6. Augusti.

REviso Processu Castellani, Prætoris, Scabinorum, & Communitatis Urbis Braniæ Comitis, Pater Joannes Renon Pastor loci, & adjuncti de Capitulo sanctæ Waltrudis Montibus Hannoniæ, conquerentes de 11. Martii ultimi, & concludentes ut declaretur prætensam mutationem Pastoris non potuisse fieri, nec unionem domus Congregationis Patrum Oratorii dictæ Civitatis & Instituti S. Philippi Nerei Instituto Cardinalis de Berulle, & consequenter ut dictus Pater Renon manuteneatur in possessione Pastoratus contra Patres Ludovicum Gravvez & alios Oratorii dicti loci intimatos cum scriptis & titulis adductis per partes in satisfactionem Sententiæ interlocutoriæ de 28. Martii dicti, pariter cum scripto Domini Consiliarii Advocati Regii. Omnibus consideratis, conclusum est adjudicare conquerentes in suis intentionibus & conclusionibus pariter cum expensis. Conclusum dicta die.

DECRETUM I.

Latum super Libello per eosdem Supplicantes Supremæ Curiæ Montensi oblato.

Le 9. d'Aoust 1697.

L*Es Gens de Conseil de Sa Majesté en sa noble & souveraine Cour à Mons ordonnent de faire communiquer la presente a partie, pour avertir ce qui est des points cy mentionnez endeans trois jours; cependant les Peres de l'Oratoire devront recevoir le Pere Renon à la maison comme Curé, à leur defaut le Castelain a autorité de le retablir, autorisant Procureur ou Facteur de faire les insinuations, presents hommes de fiefs ou temoins. Fait audit Mons ce 9. Aoust 1697. Signé,* N. ROBERT.

CONSILIARII Suæ Majestatis in nobili & suprema Curia Montensi mandant, ut exeretur fieri communicatio præsentium parti, ad edocendum de punctis ibidem de casibus hic mentionatis intra triduum; interim Patres Oratorii tenebuntur recipere Patrem Renon in domo tanquam Pastorem, ipsis deficientibus potestas datur Castellano ut ipsum restituat, dantes auctoritatem Procuratori vel Factori ut faciat Insinuationes, præsentibus viris feudalibus vel testibus. Actum Montibus 9. Augusti 1697. Signatum, *N. ROBERT.*

DECRETUM II.

Ad Libellum dictorum Supplicantium a Suprema Curia Montensi datum adversus Officialem Cameracensem, ejusdemque Promotorem.

Extrait du 28. Aoust 1697.

V*UE la Requeste des Chastelain, Mayeur, Jurez & Eschevins de la Ville de Braine-le-Comte, adjoints du P. Renon, & des Damoiselles de sainte Vaudru, avec la Requeste jointe presentée le 14. de ce mois au Juge Ecclesiastique du Diocese de Cambray contre ledit Pere Renon par le Promoteur de l'Archevêché, & les écrits y servis par les parties,* & l'Ordonnance portée par ledit Juge le 21. dudit mois, interdisant provisionnellement audit Renon les fonctions Pastorales dudit Braine, *le tout par copie, tout consideré;*

Conclu de declarer que la Sentence de cette cour rendue le 9. de ce mois, adjugeant le possessoir de la Cure de ladite Ville de Braine audit Pere Renon, doit sortir son plein & entier effect, *jusques à ce que par la Sentence diffinitive sur le petitoir autrement en soit ordonné. Vuidé ledit jour.*

Extractum de 28. Augusti 1697.

VIsa Supplica Castellani, Prætoris, Juratorum & Scabinorum Civitatis Braniæ-Comitis, adjunctorum P. Renon & Domicellarum sanctæ Waltrudis cum Supplica juncta præsentata 14. hujus mensis Judici Ecclesiastico Diœcesis Cameracensis contra dictum Patrem Renon per Procuratorem Archiepiscopatus, & scriptis exhibitis per partes, & mandato lato per Judicem 21 dicti mensis, interdicentes provisionaliter dicto Renon functiones Pastorales dictæ Braniæ, omnibus non origionaliter, sed per copiam omnibus consideratis;

Conclusum declarare quod Sententia hujus Curiæ lata 9. hujus mensis, adjudicans possessorium dicti Pastoratus dictæ Civitatis Braniæ dicto Patri Renon, debeat sortiri suum plenum & integrum effectum, donec per Sententiam definitivam in petitorio aliter ordinetur. Datum dicta die.

DECRETUM III.

SUPREMÆ CURIÆ MONTENSIS

Datum super Libello præfatorum Supplicantium adversus Archiepiscopum Cameracensem, ejus Vicariatum, Patrem Gravvez aliosque.

L*Es Gens du Conseil de Sa Majesté en sa noble & souveraine Cour à Mons ayant vû cette & pieces jointes, specialement des Ordonnances de Monsieur l'Archevêque de Cambray & de son Vicariat du* 4. So-

CONSILIARII Suæ Majestatis in eius nobili & suprema Curia Montensi, viso hoc & aliis scriptis junctis, speciatim Ordinationibus Domini Archiepiscopi Cameracensis & ejus Vicarii

rii de 4. Septembris ultimi, habito respectu ad Decretum hujus Curiæ de 6. Augusti adjudicandi Patri Renon possessorium Pastoratus Braniæ-Comitis, & alia Ordinatione de 28. dicti mensis continente quod dictum Decretum debeat sortiri suum plenum & integrum effectum, donec per Sententiam definitivam aliter sit ordinatum; mandamus ut hæc communicetur partil, ad præsentandum quod inveniet convenire intra octiduum, quibus durantibus scripta & acta manebunt in Actuario sive Scrinio Judiciario, interim inhibentes Patri Gravvez & aliis ne faciant ullam functionem Pastoralem in dicto loco, & turbent in illis dictum Patrem Renon sub pœna ne ulterius provideatur: insuper Curia in suam protectionem recipit dictum Patrem Renon, & informabitur: auctoritatem damus Factori ad insinuationem. Actum 13. Octobris 1697. Signatum, *N. ROBERT.*

4. Septembre dernier, au égard à l'Arrest de cette Cour du 6. d'Août, adjugeant au Pere Renon le possessoir de la Cure de Braine-le-Comte, & autre Ordonnance du 28. du même mois, contenant que le dit Arrest doit en sortir son plein & entier effect, jusqu'à ce que par Sentence definitive autrement en soit ordonné, ordonnent que cette soit communiquée à partie pour presenter ce qu'elle trouvera convenir endeans huit jours, pendant lesquels les pieces resteront au Greffe, interdisant *cependant au Pere Gravvez & tous autres de faire aucune* fonctions Pastorale *au dit lieu*, & de troubler en icelle ledit Pere Renon, *à peine d'y être pourvû ulterieurement. Au surplus* la Cour prend ledit Pere Renon sous sa protection, *& sera informé: authorisant Facteur à l'insinuation. Fait le 13. Octobre 1697. Et signé*, N. ROBERT.

TESTIMONIUM

Seu Declaratio D. VAN-ESPEN Doctoris & Professoris Juris Canonici, de iis quæ acta sunt, dum officiose viseret D. Zypers Consiliarium Concilii Brabantiæ, circa negotium D. Vande Nesse (a) *Pastoris S. Catharinæ Bruxellis.*

INFRASCRIPTUS rogatus dare testimonium veritatis, & ad instantiam Reverendi Guillelmi Vande Nesse Pastoris sanctæ Catharinæ in hac Urbe Bruxellensi, declarat quod die decima Januarii 1708. una cum dicto Domino requirente accesserit amplissimum Dominum Zypers Consiliarium Consilii Brabantiæ (qui præfatum Dominum accerserat,) cœpitque dictus Dominus Consiliarius rursus agere de mediis concordiæ inter Reverendissimum Dominum Archiepiscopum & memoratum Pastorem; atque inter alia dixit sibi aliquot diebus adfuisse Dominum Govaerts Consiliarium Ecclesiasticum in Parlamenso Mechliniensi, & Vicarium Apostolicum Diœcesis Sylvæ-Ducensis, eumque suggedisse pro medio concordiæ, ut Dominus Pastor juraret Formulare Alexandri VII, juxta Breve Innocentii XII. quodque Dominus Archiepiscopus cum eo deberet esse contentus. Quo audito, mox respondit dictus Pastor se hoc non facturum, eo quod, sive juraret juxta hoc Breve, sive juxta Bullam moderni Pontificis, juramentum semper saperet purgationem Canonicam. Idipsum fortiter asseruit Deponens. Cum autem prædictus Amplissimus replicaret, quod juramentum hoc proponeretur pacis causa per Commissarios Consilii Brabantiæ, qui nullo modo habebant Dominum Pastorem suspectum, & ita species purgationis excluderetur, respondit Dominus Pastor; quod tametsi species purgationis separari posset, nollet tamen juramentum illud sic præstare; quia videretur sic jurando admittere Breve Innocentii XI. & rejicere Bullam moderni Pontificis. Idipsum & Deponens confirmabat. Addebat Dominus Pastor certum se esse quod Dominus Archiepiscopus non esset admissurus hoc medium concordiæ. Reposuit Dominus Consiliarius quod Bulla moderni Pontificis nondum esset placetata & recepta, & consequenter quod Consilium Brabantiæ proponere non posset juramentum juxta hanc Bullam, sed duntaxat juxta Breve Innocentii XII. placetatum & receptum in Brabantia.

Respondit Dominus Pastor se hanc quæstionem de placetatione ingredi nolle, nec ponere se differentiam inter Decretum unius Pontificis & alterius.

Cumque Dominus Pastor in hac resolutione persisteret, tandem in ipso egressu rogabat Dominus Consiliarius ut vellemus de hoc medio cogitare; ad quod Dominus Pastor nihil respondit.

Postmodum Deponens amore concordiæ, utque satisfaceret dicto Domino Consiliario, qui pacem mirum in modum videbatur desiderare, & ad eam multoties allaboraverat, eumdem solus accessit die 12. sub prandium, qui asseruit se medium illud in aula Archiepiscopali proposuisse, quodque ipsi responsum esset a Domino Van Sutteren, se nolle id proponere Domino Archiepiscopo, nisi prius Dominus Pastor declararet in scriptis se medium illud acceptare, ne postea quam Dominus Archiepiscopus mentem suam aperuisset, ipse resiliret.

Reposuit Deponens quod si post declarationem & consensum Domini Archiepiscopi Pastor acceptare non vellet, res futura esset in eodem statu ut ante. Verum est, respondit Dominus Consiliarius.

Qui dein rogavit Deponentem, ut secum acciperet ipsum medium concordiæ, uti die decima fuerat propositum: qui illud tunc ruditer conceperunt, postea, si partes annuerent, limandum.

Monuit autem Deponens iteratis vicibus D. Consiliarium, se non habere commissionem a Domino Pastore hoc medium proponendi, neque se scire an Dominum Pastorem ad id acceptandum posset inducere, sed tamen se sperare. Rogavitque ut idipsum in aula Archiepiscopali referret Consiliarius: quod se facturum promisit.

Eodem die, quid cum Domino Consiliario actum esset, Deponens narravit Domino Pastori, qui mox totum improbavit, rogavitque ut indilate accederet præfatum Consiliarium, eique suam resolutionem & intentionem intimavit. Ubi vero advertit Deponens, quod Dominus Pastor ob varias & graves causas (quas etiam Deponens ipse judicabat veras esse & fundatas) ab hac resolutione non esset dimovendus, accessit die sequenti (13 Januarii) præfatum Dominum Consiliarium inter octavam & nonam matutinam, petiitque quid in aula Archiepiscopali actum esset. Reposuit Dominus Consilius sibi a Domino Van Sutteren responsum, quod medium illud propositurus esset Domino Archiepiscopo, & sub prandium allaturus ejusdem resolutionem. Subjunxit Deponens, non esse expectandum responsum, eo quod Dominus Pastor nollet absolute hoc medium acceptare ob graves causas superius enarratas, & signanter quod nollet facere distinctionem inter Decreta unius & alterius Pontificis, atque ita re infecta discessum est. Actum Bruxellis ... Februarii 1708. *Erat signatum*, Z. B. VAN-ESPEN. Hanc suprascriptam Declarationem Deponens prælegit dicto amplissimo Domino Zypers, qui illius contentum verum esse declaravit. Actum die & anno ut supra.

Erat signatum, Z. B. VAN-ESPEN.

(a) In Concordia Immunitatis Ecclesiasticæ & Juris Regii adversus certamen Immunitatis, &c. & in Tractatu de Recursu ad Principem sæpius actum est de causa D. Guillelmi Vande Nesse Pastoris S. Catharinæ Bruxellensis. Dominus Van-Espen rogatus asserere quid de eo negotio dictum fuerit, dum officiose viseret D. Zypers Senatorem Consilii Brabantiæ, edidit declarationem, quæ extat in Gallico opere *Defense de la justice... dans la cause de Mr. Guillelm. Vande Nesse*, &c. Inter hujus operis monumenta, p. 59. 62. ut nihil eorum quæ a D. Van-Espen scripta sunt omitteretur, addita illa est Declaratio monumentis quæ prædicto Tractatui subjecta leguntur; nec alter locus repertus est, qui magis ei conveniret.

INDEX RERUM NOTABILIUM

Quæ tam in Jure Ecclesiastico Universo, quam in aliis omnibus ZEGERI BERNARDI VAN-ESPEN Operibus sive Tractatibus occurrunt.

Romani Numeri Tomos indicant: Arabici vero priores paginas, sequentes cujusque paginæ columnas, cæteri denique paragraphorum numerum designant.

A

ABALIENATIO.

ABBA.

ABBAS.

ABBAS COMMENDATARIUS.

ABBATISSA.

ABBREVIATORES ET ABBREVIATA.

ABDICATIO.

ABJURATIO.

ABORTUS.

ABSENTIA.

ABSIS.

ABSOLUTIO.

A B U S U S.

A C A D E M I A.

ACADEMIA LOVANIENSIS.

A C A T H O L I C U S.

ACCEPTIO PERSONARUM.

ADORATIO.

ADULTERIUM.

ADVOCATIA, ADVOCATUS.

Arbi-

ARMENI.

ARRESTATIO.

ARRESTUM.

ARSACIDÆ.

ARTHURUS.

ARUSPEX.

ASCETÆ.

ASCETERIÆ.

ASSASSINI.

ASSESSOR.

ASSESSOR S. OFFICII.

ASSUMPTIO B. VIRGINIS.

ASTROLOGUS.

ASYLUM.

BASILICA.

BEGGINAGIUM.

BEGUARDI.

BEGUINÆ.

BEGUINUS.

BELGIUM.

BELLUM.

BELLUM SACRUM.

BENEDICTIO.

BENEFICIUM.

CAPITULUM CATHEDRALE.

CAPITULUM CLAUSTRALE.

CAPITULUM SEDE VACANTE.

CAPTIVUS.

CAPTURA.

CARCER.

CASUISTÆ.

CASULA.

CASUS RESERVATI.

CATAPHRYGES.

CATECHISMUS.

CATECHISTÆ.

CATECHUMENUS.

CATHARI.

CATHEDRA.

CAVEA CAPITULARIS.

CAUPONA.

CAUSA.

CAUSÆ CIVILES.

CAUSÆ ECCLESIASTICÆ.

CAU-

CENSUS.

CENTURIONIS.

CEREMONIÆ.

CEREUS.

CESENAS.

CESSATIO A DIVINIS.

CESSIO BONORUM.

Sen-

CLAUDUS.

CLAVES.

CLAUSURA MONIALIUM.

CLEMENS IV.

CLEMENS V.

CLE-

CLEMENTINÆ.

CLERICATUS.

CLERICUS.

Co-

CŒMETERIUM.

CŒNA DOMINI.

CŒNOBITA.

COGERE.

COGITATIO.

COGNATIO.

COLLATIO.

COLLATIO BENEFICIORUM.

COM-

COMMISSARIUS.

COMMISSARIUS S. OFFICII.

COMMUNIO.

COMŒDIÆ.

COMŒDUS.

COMPAGI.

COMPENSATIO.

COMPETENTIA PASTORALIS.

COMPLETORIUM.

COMPONENDA.

COMPROMISSUM.

COMPURGATOR.

COMPUTUS.

CONCEPTIO BEATÆ VIRGINIS.

CONCESSIO ECCLESIARUM.

CONCILIUM.

CONCILIUM AFRICANUM.

CONCILIUM ANCIRANUM.

CONCILIUM ANTIOCHENUM.

CONCILIUM CHALCEDONENSE.

CONCILIUM CAPUENSE.

CONCILIUM CARTHAGINENSE.

Con-

CLAUDUS.

CLAVES.

CLAUSURA MONIALIUM.

CLEMENS IV.

CLEMENS V.

CLE-

CLEMENTINÆ.

CLERICATUS.

CLERICUS.

COMMISSARIUS.

COMMISSARIUS S. OFFICII.

COMMUNIO.

COMŒDIE.

COMŒDUS.

COMPAGI.

COMPENSATIO.

Con-

CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM.

CONCILIUM IN ENCÆNIIS.

CONCILIUM EPHESINUM.

CONCILIUM GANGRENSE.

CONCILIUM HIPPONENSE.

CONCILIUM LAODICENUM.

CONCILIUM LATERANENSE.

CONCILIUM LUGDUNENSE.

CONCILIUM MILEVITANUM.

CONCILIUM NEOCESARIENSE.

CONCILIUM NICÆNUM.

CONCILIUM PAPIENSE.

CONCILIUM QUINI-SEXTUM.

CONCILIUM ROMANUM.

CONCILIUM SARDICENSEM.

CONCILIUM TRIDENTINUM.

CONCILIUM TRULLANUM.

CONCILIUM TURONENSE.

CONCILIUM VIENNENSE.

CONCIO.

CONCIONATOR.

CONCLAVE.

CON-

CONCLUSIO.

CONCORDATA.

CONCORDATA BRABANTIÆ.

CONCORDATA GALLIÆ.

CONCORDATA GERMANIÆ.

CONCORDIA.

CONCUBINATUS.

CONCUPISCENTIA.

CONCURSUS.

CONDEMNATIO.

CONFESSARIUS.

CONFESSIO.

CONFESSIO REI.

CONFIDENTIA.

CONFIRMATIO.

CONFIRMATIO ELECTIONIS.

CONFISCATIO.

CONFRATERNITAS.

CONFRONTATIO.

CONGREGATIONES CARDINALIUM.

CONGREGATIO ORATORII.

CONGREGATIO PASTORUM.

CONGREGATIO CANONICORUM.

CONGREGATIONES REGULARES.

CONGRESSUS.

CONJUGATI.

CONJURATIO.

CONNUBIUM.

CONSTANTINUS.

CONSTITUTIO CENSUS ANNUI.

CONSTITUTIONES VULGO CLEMENTIS SEU APOSTOLORUM.

CONSTITUTIONES ECCLESIASTICÆ ET CONSTITUTIONES PRINCIPUM.

CONSTITUTIONES PONTIFICIÆ:

CONSTITUTUM JUS.

CONSUBSTANTIALIS:

CONSUETUDO.

CONSULTORES.

CONTINENTIA.

CONTRACTUS.

CONTRITIO.

CONTUMACIA, CONTUMAX.

CON-

CRUX

DAL-

DECLARATIONES CARDINALIUM.

DECOCTOR.

DECRETA PONTIFICUM, SEU DECRETALES EPISTOLÆ.

norum

DECRETUM BURCHARDI.

DECRETUM GRATIANI.

DECRETUM IVONIS.

DEDICATIO.

DEFENSOR.

DEFLORATIO.

DEFUNCTI.

DEGRADATIO.

DEI VEL DII FALSI.

DELATOR.

Vide,

DESERVITOR.

DESPONSATA.

DEVOLUTIO.

DEVOTIO.

DIACONIA.

DIACONICUM.

DIACONISSA.

DIACONUS.

DIETA.

DIES.

DI-

DIGNITAS.

DILATIO.

DIMISSORIÆ, SEU DIMISSORIALES LITTERÆ.

DIŒCESIS.

DIOSCORUS.

DIPLOMA.

DIPTYCHA.

DIRE-

DISTRACTIONES.

DISTRIBUTIONES.

DIVERSITAS.

DIVERSORIUM.

DIVINATOR SEU DIVINUS.

DIVINITAS.

DIVORTIUM.

DOG-

ECCLESIARUM CONCESSIO, DONATIO, INCORPORATIO, UNIO.

ECCLESIARUM REDEMPTIO.

ECCLESIASTICUS.

EDICTUM.

EJECTIO AB ORDINE.

ELECTIO.

ELEEMOSYNÆ.

EPISCOPUS TITULARIS.

EPISTOLÆ PASTORALES.

EPU-

EPULÆ.

EQUITIUS.

EREMITA.

ERROR.

ESPEN.

ETHNICUS.

EVANGELIUM.

EUCHARISTIA.

EUDOXIANI.

EVECTIO.

EVI-

EVIDENTIA.

EULOGIÆ.

EUNOMIANI.

EUNUCHUS.

EVOCATIO.

EUSEBIUS ET EUSEBIANI.

EUSTACHIUS ET EUSTACHIANI, SEU EUSTATHIUS ET EUSTATHIANI.

EUTYCHES.

EXACTORES.

EXAMEN.

EXAMINATORES.

EXARCHUS.

EXCEPTIO.

EXCESSUS.

EXCOMMUNICATIO.

EXEAT.

EXECUTIO.

EXECUTORES.

EXEDRA.

EXEMPTIO.

EXEQUIÆ.

EXERCITIA SPIRITUALIA.

EXILIUM.

EXORCISMUS, EXORCISTA.

EXPENSÆ.

EXPOSITIO ECCLESIASTICÆ.

EXPECTATIVÆ.

EX-

EXTRACTA.

EXTRAVAGANTES.

EXTREMA UNCTIO.

F

FABRICA.

FABULOSA.

FACTUM

FACULTAS THEOLOGICA PARISIENSIS.

FEUDUM.

FIDEJUSSIO.

FIDEJUSSORIA CAUTIO ET JURATORIA.

FIDES.

FILIUS.

FIRMA.

FISCALE PRÆDIUM.

FLAGELLATIO.

FLAVIANUS.

FLAVIANUS CONSTANTINOPOLITANUS EPISCOPUS.

FLETIO.

FODRUM.

FŒTUS.

FORMATÆ.

GRADUS CLERICALES.

GRADUS PŒNITENTIÆ.

GRÆCI.

GRAMMATICA.

GRAHPIARIUS.

GRASSATOR.

HO-

HOMICIDIUM.

HONOR.

HONORARIA MISSARUM.

HONORIUS.

HORÆ CANONICÆ.

HOSPITALARII.

HOSPITALE.

IMMUNITAS.

IMPECCABILITAS.

IMPEDIMENTUM MATRIMONII.

IMPERATOR, IMPERIUM.

IMPOSITIO.

IMPO-

INDULTUM.

INFAMATIO.

INFAMIA.

INFANTES.

INFIDELIS.

INFIRMITAS.

INFORMATIO CRIMINALIS.

INFORMATIO PRO DISPENSATIONE.

INFORMATIO SUPER ELECTIONE.

INHUMATIO.

INJUSTITIA.

INNOCENTIUS III.

INNOCENTIUS IV.

INNOCENTIUS XI.

INQUISITIO.

INQUISITIO CRIMINALIS.

INQUISITOR FIDEI.

Ipse

INTERESSE.

INTERFECTOR.

INTERNUNTIUS.

INTERROGATORIA.

INTESTITIA.

INTERVENTIO.

INTESTATUS.

INTHRONIZATIO.

INTROITUS MISSÆ.

INVENTA RES.

INVESTITURA.

INVITATORIUM.

INVOCATIO SANCTORUM.

JOACHIM ABBAS.

JOANNES XXII.

JOANNES DUCAS IMPERATOR.

JOANNES VULGO SINE-TERRA.

JOANNES VECCUS.

JOSEPHUS PATRIARCHA CONSTANTINOP.

IRREGULARITAS.

IRRISOR.

ISA-

ISACIUS ANGELUS IMPERATOR.

ISIDORUS MERCATOR.

JUBILÆUM.

JUDÆI, JUDAIZARE.

JUDEX.

JUDICATÆ RES.

JUDICIUM.

JUDICIUM CIVILE.

JUDICIUM CRIMINALE.

JUDICIUM EXTREMUM.

JUDICIUM POSSESSORIUM.

IVO.

JURA.

JURA FUNERALIA.

JURA HONORIFICA.

JURA PASTORALIA.

JURAMENTUM.

JURAMENTUM CALUMNIÆ.

JURAMENTUM MALITIÆ.

JURAMENTUM SUPPLETORIUM.

JURISCONSULTUS.

JURISDICTIO.

JUS.

Etiam

LECTOR,

LEGATIO LIBERA.

LEGATUM.

LEGATUS APOSTOLICUS.

LEGATUS A LATERE.

LEGATUS MISSUS.

LEGATUS NATUS.

LEGES CIVILES.

LEGITIMA.

LENOCINIUM.

MAGISTER GRAMMATICÆ.

MAGISTER S. PALATII.

MAGISTER SENTENTIARUM.

MAGISTER THEOLOGIÆ.

MAGISTRA PUELLARUM.

MAGISTRATUS.

MAJESTAS.

MAJOR.

MALEDICTUM.

MALEFICIUM.

MALI.

MALUM.

MANBURNUS.

MANDATUM.

MANDATA DE PROVIDENDO.

MANIPULUM.

MANSIONARIUS.

MANSIONES.

MANSUS.

MANUMISSIO.

MANUS-MORTUA.

MANUTENENTIA.

MATUTINUM.

MAXIMI.

MAXIMIANISTÆ.

MAXIMUS CYNICUS.

MEDICIA, MEDICUS.

MEL.

MELECIUS ANTIOCHENUS.

METUS.

MICHAEL CESENAS.

MICHAEL PALEOLOGUS IMPERAT.

MILES.

MILITIA.

MIMUS.

MINISTRI SUBSIDIARII.

MINORENNIS.

MINORES ORDINES.

MINORITÆ.

MINUTÆ.

MIRACULUM.

MISERABILES PERSONÆ.

MISSA.

MISSI DOMINICI.

MISSIONARII.

MITRA.

MOBILIA BONA.

MODERATIO.

MOHATRA.

MOLINÆUS.

MONACHISMUS.

MONACHUS.

Mona-

MONASTERIUM.

MONIALIS.

MONITIONES.

MONITORIALES.

MONTANISTÆ.

MONTIS FORTIS COMES.

MORTICINIUM.

MORTUI.

MOSAICA LEX.

MOTIVUM JURIS.

MULCTA.

MULIER.

MUNERA.

MUNUS.

NESSE.

NEUMA.

NICOLAUS III.

NOBILITAS GENERIS.

NOCTURNUM OFFICIUM.

NOGARETUS.

NOMINATIO ACADEMICA.

NOMINATIO REGIA.

NONÆ HORÆ OFFICIUM.

NOSOCOMIUM.

NOTARIUS.

Vi-

NOTORIETAS.

NOVALIA.

NOVELLÆ.

NOVILUNIA.

NOVITIUS, NOVITIATUS.

NUGÆ.

NUNDINÆ.

NUNTIUS APOSTOLICUS.

NUNTIUS SIVE APPARITOR.

NUPTIÆ.

O

OBEDIENTIA.

OBEDIENTIA, CELLÆ OBEDIENTIARIÆ.

OBLATIO.

bent

OBLATI MONASTERIIS.

OBSCŒNA.

OBSTETRICES.

OCCISIO.

OCHAMUS.

ŒCONOMUS.

OFFICIALIS.

OFFICIUM.

OFFICIUM DEFUNCTORUM.

OFFICIUM DIVINUM.

OFFICIUM FERIALE.

OLEUM INFIRMORUM.

OPINIO.

OPPOSITIO.

OPTIO.

OPUS MANUUM.

OPUS SERVILE.

ORARIUM.

ORATIO.

ORATIO DOMINICA.

ORATIO QUADRAGINTA HORARUM.

ORATORIA PRIVATA.

ORATORIUM.

ORDINARIUS.

ORDINATIO.

ORDINES HOSPITALARII.

ORDINES MENDICANTES.

ORDINES MINORES.

ORDINES REGULARES.

ORDO, ORDINATIO.

ORDO RELIGIOSUS.

OREMUS.

ORGANA.

ORIGINALIA.

ORNAMENTUM.

ORPHANOTROPHIA.

OSCULATORIUM.

OSCULUM.

OSIUS.

OSTENSORIUM.

OSTIARIUS.

OTHO IV. IMPERATOR.

P

PACIFICÆ.

PACTA ANTENUPTIALIA.

PACTUM.

PAGANUS.

PALEÆ.

PALEOLOGUS.

PALINODIA.

PALLIUM.

Non

PANIS ABBATIALIS.

PAPA.

PAPHNUTIUS.

PAPISSA.

PARANGARIA.

PARANOMARIUS.

PARCUS.

PARENTES.

PARLAMENTUM.

PAROCHIA, PAROCHIALIS ECCLESIA.

PAROCHIANUS.

PAROCHUS.

PATRONUS, PATRONATUS.

PAULUS SAMOSATENUS, & PAULIANISTÆ.

PAUPER.

PAUPERTAS.

PAX.

PAXIMATIUM.

PECCATOR PUBLICUS.

PECCATUM.

PECULIARITAS.

PECULIUM CLERICORUM.

PECULIUM MONACHI.

sunt

PECULIUM SERVI.

PEDUM.

PELAGIUS, & PELAGIANA HÆRESIS.

PENSIO.

lum

PENSIONARIUS.

PENURIA.

PERJURIUM.

PERMUTATIO BENEFICIORUM.

PERSECUTIO.

PERSONA.

PERSONATUS.

PETITORIUM.

PETRUS LOMBARDUS.

PETRUS OLIVI SIVE JOANNIS.

PHILIPPUS AUGUSTUS.

PHILIPPUS IMPERATOR.

PHILIPPUS PULCHER.

PHOTINIANI.

PHOTIUS ET PHOTIANUM SCHISMA.

PHYLACTERIUM.

PICTURÆ.

PIGMENTA.

PIGNORATIONES.

PIGNUS.

PILATUS.

PILEUS RUBER.

PLACETUM.

PŒNITENTIARIA ROMANA.

PŒNITENTIARIUS.

PŒNITENTIARIUS ROMANUS.

POLIGAMIA.

POMPA.

PONTIFEX.

PONTIFICALIA.

POPINÆ.

PORTICUS.

PORTIO CONGRUA.

POSITIONES.

POSSESSIO.

Posses-

POSSESSOR.

POSSESSORIUM.

POSTULANS AD RELIGIONEM.

POSTULATIO.

POTESTAS.

PRÆBENDA.

PRÆCEDENTIA.

PRÆCONIZATIO.

PRÆDESTINATIO.

PRÆDICATIO VERBI DEI.

Fal-

PRÆSUNPTIO.

PRÆVENTIO.

PRAGMATICA SANCTIO.

PRAXIS.

PRECARIÆ.

PRECES.

PRECES FERIALES.

PRECES IMPERIALES.

PRECES PONTIFICUM.

PRECES PRIMARIÆ.

PRESBYTER.

PRIOR.

PRIORATUS.

PRIORISSA.

PRIVILEGIUM.

PROBABILISMUM.

PROBATIO.

PROBATIO JURIDICA.

PROBATIO MONASTICA.

PROCESSIONES.

PROCESSUS.

PROCLAMATIONES.

Pro-

PROCURATIO.

PROCURATOR.

PROCURATOR AD LITES.

PROCURATOR, SEU CELLARIUS.

PROCURATOR FISCALIS.

PROCURATOR REGIUS.

PROCURATORES PŒNITENTIARIÆ.

PRODATARIUS.

PROFANATIO ECCLESIÆ.

PROFESSIO.

PRO-

PROVINCIA.

PROVINCIALIS.

PROVISIO.

PROVISIO APOSTOLICA.

PROVISIO BENEFICIORUM.

PROVISIO REGIA.

PROVISOR.

PROVOCATIO.

PSALMODIA.

PSALMUS.

PSALTERIUM.

PTOCHEIA SEU PTOCHODOCHIA.

PTOCHOTROPHIA.

PUBLI-

PUBLICATIO.

PUELLA.

PUERI.

PUERI CHORI.

PUERPERIUM.

PUNITIO.

PURGATIO.

PURGATIO CANONICA.

PURGATIO VULGARIS.

PURIFICATIO.

V-

REFERENDARIUS.

REFORMATIO.

REFORMATIO JURIDICA.

REGALIA.

REGALIA S. PETRI.

REGENS.

REGESTUM.

REGIMEN.

REGINO.

REGISTRATOR.

REGULÆ JURIS.

REGULARES.

REINCIDENTIA.

RELATOR.

RESERVATIO CASUUM.

RESIDENTIA.

RESIGNATIO.

RESPONSA PONTIFICUM.

RESPONSALES.

RESPONSIO.

RESPONSORIUM.

RESTITUTIO.

RESTITUTIO IN INTEGRUM.

RESTRICTIO MENTALIS.

REVERENTIA.

SACRAMENTUM.

SACRAMENTUM ALTARIS.

SACRARIUM.

SACRIFICIUM.

SACRILEGIUM.

SE-

SEDES.

SEDES APOSTOLICA.

SEDES EPISCOPALES.

SEDES VACANS.

SEGREGATIO.

SEMIARIANI.

SEMINARIUM.

SENATUS.

SENTENTIA.

SENSENTIÆ JUDICUM.

SEPARATIO MARTIMONII.

SEPTUM ECCLESIÆ.

SEPULCRUM.

SEPULTURA.

ctio

SERVITUS, SERVUS.

SEXTÆ HORÆ OFFICIUM.

SEXTUS DECRETALIUM.

SIFRIDUS.

SIGILLATOR, SIGILLUM.

SIGNATURA.

SIGNUM, SEU SIGILLUM.

SIMONIA.

liene-

SOBRIETAS.

SOCIETAS JESU.

SODOMIA.

SORORES GRISEÆ.

SORS.

SORTES.

SORTILEGIUM.

SPECTACULA.

SPIRITUALIA.

SPIRITUS SANCTUS.

SPOLIA CLERICORUM,

SPOLIUM.

SPONSALIA.

SPONSORES.

SPORTULÆ.

STABILITAS.

STATIONES REGULARIUM.

STATUÆ.

STATUTA.

STIPENDIUM.

STOLA.

STRENÆ.

STREPITUS FORENSES.

STUDIUM.

SIRUFERUS.

STUPRUM.

SUBADVOCATUS.

SUBDATARIUS.

SUBDIACONATUS, SUBDIACONUS.

SUBJECTIO.

SUBSIDIUM.

SUBSTRATIO.

SUCCESSIO.

SUDARIUM.

SUFFOCATUM.

SUFFRAGANEUS.

SUFFRAGIUM.

SUICIDA.

SUPERIOR REGULARIS.

TESTES SYNODALES.

TESTIMONIALES.

TESTIS.

sis

TORNEAMENTA.

TORTURA.

TRADITIO.

TRADUCTIO.

TRANSACTIO.

TRANSLATIO EPISCOPORUM, PRESBYTERORUM, &c.

TREUGA.

TRIA CAPITULA.

TRIBUTUM.

TRINITAS (SS.)

TRISAGION.

TRUNCUS.

TURBA.

TURNARIUS.

TURNUS.

TURRIS.

TUTELA, TUTOR.

TYPOGRAPHUS.

TYRANNIS.

V U

VACATIO BENEFICIORUM.

WADDINGUS.

VAGUS.

WALDENSES.

VAN-ESPEN.

VARIATIO.

VASA ECCLESIÆ.

VASSALLUS.

VATES.

VICARIATUS.

VICARII CHORI.

VICARIUS EPISCOPI.

VICARIUS, SEDE VACANTE.

VICARIUS SEU DESERVITOR.

VICE-CANCELLARIUS.

VICE PASTOR.

VICTOR ANTIPAPA.

VIDUA.

VIGESIMA.

VIGILIÆ.

VISITATORES.

VITA COMMUNIS.

VITA MONASTICA.

VITIA CORPORIS.

UNCTIO.

UNIO BENEFICIORUM.

res

UNITAS.

UNIVERSITATES.

VOCATIO.

VOLUNTARIUM.

VOTUM.

VOTUM SEU SUFFRAGIUM.

USURA, USURARII.

FINIS TOMI DECIMI ET ULTIMI.

NOI RIFORMATORI

DELLO STUDIO DI PADOVA.

Concediamo Licenza a *Giovanni Gatti* Stampator di *Venezia* di poter ristampare il Libro intitolato: *Zegeri Bernardi Van-Espen: Jus Ecclesiasticum*, &c. osservando gli ordini soliti in materia di Stampe, e presentando le Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 5. Maggio 1778.

(*PIETRO BARBARIGO RIF.*
(*FRANCESCO MOROSINI 2. KAV. PROC. RIF.*
(*GIROLAMO GRIMANI RIF.*

Registrato in Libro a Carte 376. al Num. 1268.

Davidde Marchesini Segretario.